

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2010 - 2011

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
2011

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ελευθ. Βενιζέλου 21

102 50 Αθήνα

www.bankofgreece.gr

Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών - Γραμματεία

Τηλ. +30210 320 2393

Fax +30210 323 3025

Τυπώθηκε στο

Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

ISSN 1108 - 2305

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2010 - 2011

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
2011

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Προς τη Βουλή των Ελλήνων και το Υπουργικό Συμβούλιο

Η Τράπεζα της Ελλάδος υποβάλλει στη Βουλή των Ελλήνων και το Υπουργικό Συμβούλιο την παρούσα Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική, σύμφωνα με όσα προβλέπει το Καταστατικό της.

Συμπληρώνεται σε δύομισι μήνες ένας χρόνος από την έναρξη εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής το οποίο συμφωνήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση και την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ στο πλαίσιο της συμφωνίας στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Η συμφωνία και το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής, που υλοποιεί τους όρους της, απέτρεψαν την κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας εξασφαλίζοντας την αναγκαία χρηματοδότηση όταν το κόστος προσφυγής στις αγορές είχε καταστεί απαγορευτικό. Παράλληλα, επέσπευσαν την πραγματοποίηση σημαντικών αλλαγών που καθυστέρουσαν επί δεκαετίες. Αποδεικνύεται έτσι ότι η συμφωνία στήριξης ήταν όχι μόνο σωτήρια στην παρούσα δυσμενή συγκυρία, αλλά και ισχυρή κινητήρια δύναμη για την αλλαγή παρωχημένων δομών. Σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο πολύ σημαντική ήταν επίσης και η συνεισφορά της ΕΚΤ, με τη χορήγηση ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες, την αγορά ομολόγων και την αποδοχή τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ως ενεχύρου, ανεξαρτήτως πιστοληπτικής διαβάθμισης.

Όσα πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα αυτό είναι όντως σημαντικά: Πρώτον, αποτράπηκαν εξελίξεις οι οποίες θα μπορούσαν να καταστούν ανεξέλεγκτες, δημιουργώντας εκρηκτικά προβλήματα στην οικονομία και στην κοινωνία, με πολλαπλάσιο κόστος από αυτό που καλούμαστε να καταβάλουμε σήμερα. Δεύτερον, η Ελλάδα παρέμεινε ενεργό μέλος της ζώνης του ευρώ και συμμετέχει με δικές της προτάσεις στις καθοριστικές συζητήσεις που θα οδηγήσουν σε νέες δομές λειτουργίας και οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρώπης. Τρίτον, η χώρα ανέκτησε μέρος της αξιοπιστίας της στο διεθνές περιβάλλον. Τέταρτον, έγιναν τα πρώτα βήματα της μακρόχρονης και επίμονης προσπάθειας που απαιτείται για την τροχοδρόμηση της οικονομίας σε νέες, υγιείς βάσεις.

Η μεγάλη αυτή προσπάθεια θα έχει αναμφισβήτητο κόστος, το οποίο όμως αντανakλά το τίμημα της αδράνειας κατά το παρελθόν. Τότε, σε πολύ ευνοϊκότερες συνθήκες, οι αναγκαίες αλλαγές θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν σταδιακά και με πολύ μικρότερες απώλειες. Σήμερα καλούμαστε να καταβάλουμε αυτό το τίμημα μέσα σε αντίξοες συνθήκες και σε περιορισμένο χρονικό διάστημα.

* * *

Το ΑΕΠ εκτιμάται ότι μειώθηκε ελαφρά περισσότερο από 4% το 2010 (για δεύτερο κατά σειρά χρόνο, μετά από μείωση 2,3% το 2009), ενώ όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και οι εκθέσεις αξιολόγησης προβλέπουν ότι η ύφεση θα συνεχιστεί και το 2011, με ηπιότερο μάλλον ρυθμό. Όπως εκτιμάται, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 3% περίπου το 2011, χωρίς να αποκλείεται μείωση κατά τι μεγαλύτερη. Η ύφεση πλήττει την κατανάλωση και πολύ πιο έντονα τις επενδύσεις. Η αβεβαιότητα, το αυξανόμενο φορολογικό βάρος, η πτώση της ζήτησης και οι χρηματοδοτικές στενότητες οδήγησαν τις επενδύσεις σε μείωση που μπορεί το 2010 να έχει υπερβεί το 18%. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι και το 2009 οι επενδύσεις είχαν υποχωρήσει σημαντικά, είναι σαφές ότι έχουν πλέον περιοριστεί αισθητά οι παραγωγικές δυνατότητες — ο δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης — της οικονομίας.

Η ύφεση είχε άμεσες και έντονες επιπτώσεις στην απασχόληση και την ανεργία. Η απασχόληση εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 2,5% περίπου το 2010, που σημαίνει απώλεια 100.000 θέσεων εργασίας. Η μείωση των θέσεων εργασίας συνετέλεσε σημαντικά και στην άνοδο του αριθμού των ανέργων. Η ανεργία εκτιμάται ότι το 2010 ξεπέρασε το 12,5% του εργατικού δυναμικού, ενώ η τάση της αναμένεται να είναι σαφώς αυξητική και το 2011.

Μείωση παρουσιάζουν και τα εισοδήματα. Οι πραγματικές μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται ότι μειώθηκαν κατά 9% το 2010 και προβλέπεται ότι θα μειωθούν σχε-

δόν κατά 5% το 2011, ενώ μπορεί να σταθεροποιηθούν το 2012. Η μείωση των πραγματικών εισοδημάτων το 2010 αντανάκλασε και την επιτάχυνση του πληθωρισμού στο 4,7%, η οποία οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Το 2011, ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει σημαντικά και θα διαμορφωθεί γύρω στο 2,2%, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού προβλέπεται ότι θα υποχωρήσει κάτω από το 1%.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (βάσει στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος) ως ποσοστό του ΑΕΠ, μετά την αισθητή μείωσή του το 2009 λόγω της ύφεσης, εκτιμάται ότι μειώθηκε μόνο οριακά το 2010. Υπάρχουν όμως και θετικά στοιχεία, όπως η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών το δεύτερο εξάμηνο, η σημαντική υποχώρηση των εισαγωγών αγαθών και η μεγάλη αύξηση των ναυτιλιακών εισπράξεων. Η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών αντανάκλασε τόσο την ανάκαμψη της παγκόσμιας ζήτησης όσο και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους το 2010, η οποία προβλέπεται να συνεχιστεί το 2011. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει περαιτέρω το 2011.

* * *

Στον κρίσιμο τομέα της δημοσιονομικής προσαρμογής υπήρξε ορατή πρόοδος. Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού περιορίστηκε στο 8,4% του ΑΕΠ, έναντι 13,1% το 2009 (βάσει δημοσιονομικών στοιχείων). Το επίτευγμα ήταν ασφαλώς σημαντικό, αλλά αποτελεί μόνο την αρχή. Η μείωση του ελλείμματος επιτεύχθηκε κυρίως με μέτρα οριζόντιας εφαρμογής, όπως περικοπές μισθών και συντάξεων και αύξηση φόρων, χωρίς ουσιαστικές βελτιώσεις στο μέγεθος και την αναποτελεσματική λειτουργία του κράτους, δηλαδή εκεί όπου πρωτογενώς δημιουργούνται και γιγαντώνονται τα ελλείμματα του Δημοσίου. Οι αναγκαίες παρεμβάσεις στον τομέα αυτό πρέπει να είναι ριζικές,

μακρόπνοες και επίμονες για να έχουν μόνιμα θετικά αποτελέσματα στις δαπάνες, οι οποίες πρέπει να συνεχίσουν να μειώνονται σταθερά. Η συρρίκνωση των ελλειμμάτων και η δημιουργία επαρκών πρωτογενών πλεονασμάτων είναι εξάλλου το πρώτο και απαραίτητο βήμα για τον αποτελεσματικότερο χειρισμό του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ. Η δεύτερη, εξίσου καθοριστική, προϋπόθεση για τη μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ αλλά και για την άμβλυνση των συνεπειών της κρίσης είναι η ανάκαμψη της οικονομίας και στη συνέχεια η ανάπτυξη με ταχείς ρυθμούς.

* * *

Τα παραπάνω προδιαγράφουν και τους βασικούς στόχους της οικονομικής πολιτικής τα αμέσως επόμενα χρόνια.

1. Συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής, με έμφαση στη ριζική ανασυγκρότηση του κράτους και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, ώστε να μειωθούν σε μόνιμη βάση οι δαπάνες και να δημιουργούνται σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα.

2. Δημιουργία των προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν το συντομότερο δυνατόν την επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ και στη συνέχεια ανάπτυξη με ρυθμούς ταχύτερους από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ.

* * *

Προσήλωση στην πολιτική δημοσιονομικής σταθεροποίησης τα επόμενα χρόνια επιβάλλουν και οι διαφαινόμενες εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον και ιδιαίτερα οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί τόσο στην ΕΕ όσο και στη ζώνη του ευρώ για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης και την εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής λύσης. Η ΕΕ επιδιώκει σήμερα την αντιμετώπιση του προβλήματος με μια ολοκληρωμένη απάντηση, θεσπίζοντας νέους, αυστηρότερους κανόνες λειτουργίας που θα αποτρέπουν έγκαιρα τις δημο-

σιονομικές και μακροοικονομικές κρίσεις. Το περιβάλλον που διαμορφώνεται από τις πρωτοβουλίες αυτές, μέσα στο οποίο θα κληθεί να λειτουργήσει και η ελληνική οικονομία, θα απαιτήσει από όλες τις χώρες ένταση των προσπάθειών για την αποκατάσταση συνθηκών οικονομικής σταθερότητας. Το νέο αυτό περιβάλλον θα είναι υποστηρικτικό για τις οικονομίες εκείνες που ακολουθούν με συνέπεια μια πορεία οικονομικής προσαρμογής, αλλά θα δυσχεράνει την κατάσταση για όσες βραδυπορούν. Για την Ελλάδα, οι κυοφορούμενες εξελίξεις στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ είναι σαφές μήνυμα ότι πρέπει να εντείνει την προσπάθεια που έχει ξεκινήσει. Αν συμβεί αυτό, η ΕΕ θα παραμείνει ουσιαστική αρωγός. Αν όμως δημιουργηθεί η λανθασμένη εντύπωση ότι η ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή λύση επιτρέπει εφησυχασμό και χαλάρωση των προσπαθειών, θα δημιουργηθούν πρόσθετες δυσχέρειες για την ελληνική οικονομία. Γενικότερα, μπορεί να προβλεφθεί βάσιμα ότι η ελληνική περίπτωση ενσωματώνεται σταδιακά σ' ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ που θα ισχύει για όλες τις χώρες-μέλη. Στην προοπτική αυτή εντάσσεται και η αναμενόμενη απόφαση για επιμήκυνση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου των κρατών-μελών της ζώνης του ευρώ και του ΔΝΤ προς την Ελλάδα, καθώς και όποιες άλλες αλλαγές κριθούν σκόπιμες. Η επιμήκυνση συνεπώς, που θα ήταν ασφαλώς θετική εξέλιξη, είναι μέρος μόνο ενός γενικότερου ευρωπαϊκού σχεδίου που επιβάλλει να προχωρήσουμε με απόλυτη συνέπεια και ταχύτερο βηματισμό στο δρόμο της δημοσιονομικής και διαρθρωτικής προσαρμογής.

* * *

Μετά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, η οικονομική πολιτική πρέπει, όπως προαναφέρθηκε, να στραφεί τώρα στην εκ βάθρων ανασυγκρότηση του κράτους για να μειωθούν οι δαπάνες και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Το έργο αυτό είναι ασφαλώς πολύ δυσκολότερο από τα έκτακτα μέτρα οριζόντιας εφαρμογής, καθώς θα συναντήσει ισχυρές αντιστάσεις από οργα-

νωμένες ομάδες συμφερόντων, που θα επιχειρήσουν να διατηρήσουν ανέπαφα κεκτημένα προνόμια. Πρέπει όμως να καταδειχθεί με πειστικότητα και να γίνει κατανοητό από όλους ότι τα προνόμια αυτά είναι σήμερα σε ευθεία αντίθεση με το συμφέρον του συνόλου. Οι μεταρρυθμίσεις που θα οδηγήσουν σ' ένα νέο κράτος πρέπει να θέσουν τέλος σε πρακτικές του παρελθόντος, όταν οι αλλαγές ξεκινούσαν μεν με ορθή στόχευση, η εφαρμογή τους όμως νοθευόταν από αναβολές, εξαιρέσεις και απαλλαγές.

Σήμερα, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο κράτος πρέπει να προχωρήσουν με αποφασιστικότητα και να στηριχθούν στην ευρεία συναίνεση της κοινωνίας, η οποία κατανοεί ότι το “παλαιό καθεστώς” δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο.

Η κυβέρνηση έχει ήδη δεσμευθεί να παρουσιάσει έως το Μάρτιο του 2011 ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης με χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων για το μεσοπρόθεσμο περιορισμό του ελλείμματος. Το σχέδιο θα προσδιορίζει τα πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα (διαρθρωτικής φύσεως), ύψους άνω του 5% του ΑΕΠ, τα οποία θα οδηγήσουν σε μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης σε 2,6% του ΑΕΠ το 2014. Θα ήταν ιδιαίτερα θετικό αν τελικά επιτυγχανόταν ταχύτερη δημοσιονομική προσαρμογή τα επόμενα χρόνια και μείωση του ελλείμματος έως το 2014 μεγαλύτερη απ' ό,τι προβλέπεται τώρα. Αυτό είναι εφικτό, αν το σχέδιο μείωσης του ελλείμματος επικεντρωθεί στα ακόλουθα:

- Περιορισμό των δαπανών φορέων της γενικής κυβέρνησης, με αναδιαρθρώσεις και δομικές αλλαγές όπως: αναδιάρθρωση των ζημιωγόνων ΔΕΚΟ, παύση λειτουργίας μη αναγκαίων φορέων του δημόσιου τομέα και συγχώνευση άλλων, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με εξορθολογισμό του συστήματος αμοιβών και διαχείρισης ανθρώπινων πόρων των φορέων της γενικής κυβέρνησης, εξέταση της δυνατότητας για περαιτέρω συγκράτηση των αμυντικών δαπανών.

- Βελτίωση της λειτουργίας και ενίσχυση των δημοσιονομικών θεσμών με έμφαση στην ενίσχυση του ελέγχου των δαπανών, στην αύξηση της διαφάνειας και στη βελτίωση της κατάρατισης του προϋπολογισμού. Ιδιαίτερη σημασία έχει εν προκειμένω η θέσπιση αριθμητικών δημοσιονομικών κανόνων για το ύψος και το ρυθμό μεταβολής βασικών δημοσιονομικών μεγεθών.

- Επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων, στην οποία μπορεί να συμβάλει η αξιόπιστη καταγραφή και στη συνέχεια η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου.

- Περιορισμό της φοροδιαφυγής, με την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου, που είναι εφικτή αν υπάρξει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μηχανοργάνωσης, σε συνδυασμό με την απλοποίηση των κανόνων του φορολογικού συστήματος.

* * *

Η ανάπτυξη είναι τη στιγμή αυτή το κύριο ζητούμενο για την ελληνική οικονομία. Η έξοδος από την ύφεση και η γρήγορη επαναφορά σε θετικούς ρυθμούς ανόδου του ΑΕΠ αφενός θα περιορίσουν την ένταση των αρνητικών επιπτώσεων στην απασχόληση και στα εισοδήματα και αφετέρου θα διευκολύνουν τη στρατηγική μείωσης του λόγου χρέους/ΑΕΠ. Η ανάπτυξη όμως είναι το τελικό αποτέλεσμα της συνέργειας πλήθους παραγόντων, που συγκλίνουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία περιβάλλοντος ευνοϊκού για την επιχειρηματική δραστηριότητα. Αντίστοιχα, η αναπτυξιακή πολιτική, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να επενεργεί θετικά σε όλους τους παράγοντες που συνδιαμορφώνουν αυτό το περιβάλλον. Σήμερα, οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη είναι:

- Ταχύτερος περιορισμός των δημόσιων ελλειμμάτων όχι μόνο για δημοσιονομικούς, αλλά και για αναπτυξιακούς λόγους.

- Στοχευμένες επιλογές για την ενίσχυση της ανάπτυξης με βάση ένα δεσμευτικό, συνεκτικό

Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη, όπως έχει προτείνει η Τράπεζα της Ελλάδος.

- Εφαρμογή σαρωτικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα ανατρέψουν παρωχημένες δομές και θα βελτιώσουν την ανταγωνιστική λειτουργία της οικονομίας. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αφορούν την υλοποίηση μέτρων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας και την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, την αναβάθμιση της εκπαίδευσης, την απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης των επιχειρήσεων, το άνοιγμα των κλειστών επαγγελματιών, τη διαμόρφωση πιο ανταγωνιστικών συνθηκών στις αγορές, την άρση των εμποδίων για τη δημιουργία περιβάλλοντος φιλικού προς την επιχειρηματικότητα. Όσο πιο γρήγορα και σωστά προωθηθούν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, τόσο πιο γρήγορα θα έλθει η ανάπτυξη.

- Ενεργητικές πολιτικές για την ενίσχυση των επενδύσεων, με την αξιοποίηση των νέων νόμων για τα κίνητρα επενδύσεων και το ETEAN, ταχύτερη απορρόφηση των κοινοτικών πόρων μέσω του ΕΣΠΑ και ενθάρρυνση της αποταμίευσης με την κατάλληλη φορολογική πολιτική.

* * *

Το τραπεζικό σύστημα, όπως όλοι οι τομείς της ελληνικής οικονομίας, δέχθηκε ισχυρές πιέσεις, ως απόρροια των γενικότερων οικονομικών και δημοσιονομικών συνθηκών που διαμορφώθηκαν στη χώρα. Η κερδοφορία και η αποδοτικότητα των ελληνικών τραπεζών και ομίλων υποχώρησαν εκ νέου, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις επιδεινώθηκε και η ρευστότητα βασίστηκε αποκλειστικά στην άντληση κεφαλαίων από το Ευρωσύστημα. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε βεβαίως η διατήρηση της κεφαλαιακής επάρκειας σε σχετικά υψηλό επίπεδο. Οι δυσχέρειες αυτές δεν ξεκίνησαν από λανθασμένες επιλογές των ιδίων των τραπεζών. Είναι αποτέλεσμα της μεγάλης δημοσιονομικής κρίσης που προκάλεσε την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της

χώρας, η οποία συμπαρέσυρε και τις τράπεζες. Για να αρθούν συνεπώς τα προβλήματα των τραπεζών, πρέπει να εκλείψουν οι παράγοντες που τα δημιούργησαν. Αυτό βεβαίως δεν αναιρεί την υποχρέωση των ιδίων των τραπεζών να προχωρήσουν σε συγκεκριμένα βήματα που θα αμβλύνουν τις συνέπειες της δημοσιονομικής κρίσης, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι το 2011 θα είναι έτος μεγάλων και σύνθετων προκλήσεων. Κατά το έτος αυτό οι τράπεζες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν την αναμενόμενη περαιτέρω επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, την ανάγκη για σταδιακή απεξάρτηση από το Ευρωσύστημα όσον αφορά την άντληση ρευστότητας, τον εξορθολογισμό του υποδείγματος επιχειρησιακής λειτουργίας τους και διαχείρισης του λειτουργικού τους κόστους, καθώς και τη σταδιακή προσαρμογή τους στις απαιτήσεις του νέου διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου.

Η χρηματοδότηση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα, με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, αναμένεται να σημειώσει μηδενικούς ή αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής κατά το 2011. Περιοριστική επίδραση στη δυνατότητα πρόσβασης σε δανεισμό αλλά και τη διάθεση για ανάληψη χρέους από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά συνεχίζει να ασκεί η εξασθένηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των τελευταίων. Από την άλλη πλευρά, αυξητικά αναμένεται να επηρεάσει τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα η πρόσφατη παράταση του προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας. Το πώς τελικά θα κινηθεί ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης το τρέχον έτος θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων και από τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των αποταμιευτών.

* * *

Συμπερασματικά, η επισκόπηση των εξελίξεων στην ελληνική οικονομία, οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον και οι διαφαινόμενες προοπτικές που αναλύονται στην έκθεση οδηγούν στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

1ον. Η δημοσιονομική προσαρμογή έχει κάνει θετική εκκίνηση, προσεγγίζοντας τους στόχους που είχαν τεθεί για το 2010. Ειδικότερα, επιτεύχθηκαν οι στόχοι για το ταμειακό έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ ο αρχικός στόχος για το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης δεν επιτεύχθηκε, τόσο λόγω της αναταξινόμησης ορισμένων δημόσιων επιχειρήσεων όσο και λόγω της υστέρησης των εσόδων. Τώρα η δημοσιονομική προσαρμογή πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες και να υπερακοντίσει τις προβλέψεις για να επιτύχει το συντομότερο δυνατόν υψηλά και διατηρήσιμα πρωτογενή πλεονάσματα. Κλειδί για την επιτυχία είναι η ριζική αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα με την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων που θα μειώσουν το κόστος λειτουργίας του, θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά του και θα διαμορφώσουν ένα θετικό επιχειρηματικό περιβάλλον που θα ενισχύει την ανάπτυξη.

2ον. Μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί αλλαγές που πριν από λίγους μήνες θεωρούνταν αδιανόητες. Αυτό δείχνει ότι η ριζική αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας είναι εφικτή. Η προσπάθεια είναι δυνατόν να έχει αποτελέσματα. Από την άλλη πλευρά όμως, πολλές αλλαγές προσκρούουν σε αγκυλώσεις και αντιδράσεις που δυσχεραίνουν σημαντικά τις προσπάθειες. Η Τράπεζα της Ελλάδος στην Έκθεση του Διοικητή τον Απρίλιο του 2010 είχε επισημάνει ότι η ελληνική κρίση οφείλεται και σε νοοτροπίες και πρακτικές που επικράτησαν επί δεκαετίες στη χώρα και οδήγησαν τελικά σε αδιέξοδο. Και χαρακτηριστικά συμπλήρωνε: “Δεν μπορούμε να πορευτούμε στο μέλλον με τις συνταγές του παρελθόντος, δηλαδή με επιλεκτική και κατά το δοκούν εφαρμογή των θεσμών και των νόμων, με μετάθεση των ευθυνών στους άλλους, με άρνηση κάθε προσπάθειας για οικοδόμηση συναίνεσης, με ιδεοληπτικές ερμηνείες της πραγματικότητας, με την απαίτηση διατήρησης κεκτημένων που αντιστρατεύονται το συμφέρον της κοινωνίας στο σύνολό της.”

Αρκετά από τα ανωτέρω επιβιώνουν και σήμερα στην κοινωνία και πυροδοτούν

άρνηση, ανομία, πεισματική υπεράσπιση συμπερόντων, ψευδαισθήσεις ότι η κατάσταση θα μπορούσε να συνεχιστεί επ' άπειρον χωρίς καμία αλλαγή, αν δεν υπήρχε το Μνημόνιο. Οι νοοτροπίες αυτές, καθώς και οι πρακτικές που τις συνοδεύουν, επικροτούνται και μεγεθύνονται ενίοτε από ορισμένες πλευρές, οι οποίες ταυτόχρονα προβάλλουν τις συνέπειες της ύφεσης χωρίς καμία αναφορά στις βέβαιες καταστροφικές συνέπειες της απραξίας και στον τελικό στόχο που επιδιώκουμε. Παράλληλα, δίνεται η εντύπωση ότι τα εξαγγελόμενα και εφαρμοζόμενα μέτρα επιβάλλονται απλώς από το Μνημόνιο και όχι από την ίδια την αντικειμενική κατάσταση της οικονομίας.

Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα ο Έλληνας πολίτης δεν μπορεί να κατανοήσει τους λόγους που μας οδήγησαν εδώ, αγωνιά για το μέλλον και σε αρκετές περιπτώσεις αδρανεί, ενώ μερικές φορές υιοθετεί πρακτικές άρνησης. Το κλίμα αυτό πρέπει να αλλάξει και να δημιουργηθεί ένα ρεύμα ενεργητικής κατάφασης, συμμετοχής και στήριξης της προσπάθειας για τη δημιουργία μιας σύγχρονης Ελλάδας με θετικές προοπτικές. Για να γίνει αυτό, προϋπόθεση είναι να περιγραφεί το πρόβλημα με σαφήνεια, χωρίς ωραιοποιήσεις και υπεκφυγές, να προβληθούν τα πραγματικά δεδομένα, οι λόγοι που μας οδήγησαν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, η αναγκαιότητα των αλλαγών, ο πολυετής χαρακτήρας της προσπάθειας που έχει ξεκινήσει και, βεβαίως, το προσδοκώμενο αποτέλεσμα – δηλαδή τα οφέλη σε σύγκριση με το κόστος.

Αναγκαίο επίσης είναι:

- Να συνειδητοποιηθεί ευρύτερα ότι είναι αδύνατον να συνεχίσουμε με τον ίδιο τρόπο που πορευθήκαμε στο παρελθόν. Σήμερα πρό-

πει, αντίθετα, να διορθωθούν λάθη δεκαετιών μέσα σε λίγα χρόνια. Αυτό επιβάλλει σοβαρό τίμημα, το οποίο πρέπει να επιμεριστεί δίκαια στην κοινωνία. Για να επιμεριστεί δίκαια το τίμημα, όπως και η ωφέλεια, πρέπει να επιδιωχθεί η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή αλλαγών που θα βελτιώσουν τις συνθήκες για το κοινωνικό σύνολο, και όχι η διατήρηση των προνομίων των ολίγων. Προς το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων χρειάζονται κατάλληλος σχεδιασμός της οικονομικής πολιτικής και σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής πολιτικής.

- Να γίνει κατανοητό ότι οι αλλαγές δεν επιβάλλονται από το Μνημόνιο, αλλά αποτελούν μέρος μιας μεγάλης πορείας ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας. Η πορεία αυτή θα είναι μακρά και σήμερα βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή. Για να υπάρξει επιτυχής έκβαση, απαιτούνται *αποφασιστικότητα, διαχειριστική επάρκεια, μακροχρόνια στόχευση και προσηλωση στις επιδιώξεις.*

- Να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα φαινόμενα άρνησης, ανυπακοής και ανομίας, που δημιουργούν ρήγμα στο κράτος δικαίου και, αν γενικευθούν, θα υπονομεύσουν την κοινωνική συνοχή και την οικονομική πρόοδο.

- Να αναδειχθεί, με όσο το δυνατόν πιο σαφή τρόπο, ο τελικός στόχος, που είναι η ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία μέσα σ' ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2011

Γεώργιος Προβόπουλος

Διοικητής

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γεώργιος Προβόπουλος

ΜΕΛΗ

Ελένη Δενδρινού-Λουρή

Ιωάννης Παπαδάκης

Γεώργιος Δημόπουλος

Γεώργιος Οικονόμου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ - Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1	Εισαγωγή	15
2	Οι εξελίξεις και οι προοπτικές των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας	15
3	Το ευρωπαϊκό περιβάλλον	17
4	Η ενιαία νομισματική πολιτική και οι παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος	19
5	Η δυναμική του χρέους και οι προκλήσεις πολιτικής για την Ελλάδα	19
5.1	Ταχύτερη δημοσιονομική προσαρμογή	20
5.2	Επίσπευση της ανάπτυξης	23
6	Οι προκλήσεις για το τραπεζικό σύστημα	26
7	Συμπεράσματα	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1	Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές διεθνώς και στη ζώνη του ευρώ και παρεμβάσεις πολιτικής	31
1.1	Εξελίξεις και προοπτικές	31
1.2	Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	35
2	Οι οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης	35
3	Τελευταίες εξελίξεις στην παγκόσμια πολιτική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Η ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 2010 ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2011 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ι.Α	Εξελίξεις και προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας	47
Ι.Β	Εξελίξεις στην αγορά ακινήτων	53
Ι.Γ	Πρόσφατα μέτρα “πράσινης” πολιτικής στην Ελλάδα	55

2.Α	Απασχόληση και ανεργία: εξελίξεις και προοπτικές	57
2.Β	Ανισοκατανομή εισοδήματος, φτώχεια και βασικοί δείκτες συνθηκών διαβίωσης στην Ελλάδα	59
3	Εξελίξεις και προοπτικές του πληθωρισμού	62
3.1	Σύνοψη εξελίξεων το 2010 και προοπτικές για το 2011	62
3.2	Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες	65
4	Εξελίξεις και προοπτικές του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και της ανταγωνιστικότητας	69
4.1	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	69
4.2	Ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων	71
4.3	Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1	Σύνοψη εξελίξεων και προοπτικών	73
2	Οι δημοσιονομικές εξελίξεις του δωδεκαμήνου Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2010 βάσει των δημοσιονομικών στοιχείων	74
3	Οι δημοσιονομικές εξελίξεις το 2010 βάσει των ταμειακών στοιχείων	76
4	Βασικοί παράγοντες αναθεώρησης των στοιχείων (2009) και των εκτιμήσεων (2010) για το έλλειμμα και το χρέος	77
5	Βασικά μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και θεσμικές δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις το 2011	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

1	Νομισματικά μεγέθη	81
2	Επιτόκια καταθέσεων	83
3	Χρηματοδότηση της οικονομίας	83
4	Επιτόκια τραπεζικών δανείων, περιθώριο επιτοκίου και διαφορά περιθωρίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	90
5	Η αγορά ομολόγων του Δημοσίου	94

6 Χρηματιστηριακές εξελίξεις	97	IV.11	Μέσες αποδοχές και κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας: Ελλάδα και ζώνη του ευρώ	68
7 Σύνοψη εξελίξεων στον τραπεζικό κλάδο: 9μηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010	98	IV.12	Ελλάδα: αναθεωρημένοι δείκτες ονομαστικής και πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας (ΣΣΙ)	69
ΜΕΤΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	103	V.1	Αποτελέσματα κρατικού προϋπολογισμού	75
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	109	V.2	Καθαρές δανειακές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης σε ταμειακή βάση	76
ΠΙΝΑΚΕΣ		VI.1	Ελληνική συμβολή στα βασικά νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ	82
II.1	ΑΕΠ σε σταθερές τιμές: τελευταίες διαθέσιμες εκτιμήσεις και προβλέψεις ΔΝΤ, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΟΟΣΑ, Consensus Economics και εμπειρογνομόνων του Ευρωσυστήματος	VI.2A	Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από νοικοκυριά στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ	84
II.2	Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης	VI.2B	Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από νοικοκυριά στις χώρες της ζώνης του ευρώ	84
III.1	Προσαρμογές των βασικών επιτοκίων του Ευρωσυστήματος	VI.3	Χρηματοδότηση της οικονομίας από τα ΝΧΙ στην Ελλάδα	86
III.2	Πράξεις ανοικτής αγοράς του Ευρωσυστήματος το 2010 και στις αρχές του 2011	VI.4	Χρηματοδότηση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα από τα ΝΧΙ στην Ελλάδα	89
IV.1	Ζήτηση και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	VI.5A	Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ	91
IV.2	Δείκτες επενδυτικής ζήτησης	VI.5B	Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στις επιμέρους χώρες της ζώνης του ευρώ	93
IV.3	Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης	VI.6	Περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ	94
IV.4	Δείκτες δραστηριότητας στη βιομηχανία	VI.7	Αντληθέντα κεφάλαια μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών	98
IV.5	Δείκτες δραστηριότητας στον τομέα των υπηρεσιών	VI.8	Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων	99
IV.6	Σύνοψη κυριότερων διαθέσιμων βραχυχρόνιων δεικτών για την αγορά ακινήτων	VI.9	Βασικοί δείκτες κινδύνου και ανθεκτικότητας ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους	100
IV.7	Επιλεγμένοι δείκτες κοινωνικής συνοχής			
IV.8	Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή: Ελλάδα και ΕΕ			
IV.9	Συμβολές στη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ			
IV.10	Αποδοχές και κόστος εργασίας			

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

II.1	Βασικά επιτόκια κεντρικών τραπεζών	31	IV.14	Συμβολή της μεταβολής των τιμών των καυσίμων στον πληθωρισμό	66
II.2	Συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ και του γιεν Ιαπωνίας	33	IV.15	Δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία και αντίστροφο της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ σταθμισμένης με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος	66
II.3	Συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι της λίρας Αγγλίας και του φράγκου Ελβετίας	34	IV.16	Πληθωριστικές προσδοκίες καταναλωτών και επιχειρήσεων	67
III.1	Διαφορά μεταξύ του επιτοκίου Euribor τριών μηνών και του σταθερού επιτοκίου στις συμφωνίες ανταλλαγής (διάρκειας τριών μηνών) του επιτοκίου μίας ημέρας	45	V.1	Καθαρές δανειακές ανάγκες κεντρικής κυβέρνησης σε ταμειακή βάση	77
IV.1	Δείκτες οικονομικής δραστηριότητας	47	VI.1	Εξέλιξη των καταθέσεων, των συμφωνιών επαναγοράς και των μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων στην Ελλάδα	81
IV.2	Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης	50	VI.2	Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από τα νοικοκυριά στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ	83
IV.3	Παραγωγή και επιχειρηματικές προσδοκίες στη μεταποίηση	52	VI.3	Συμβολή της χρηματοδότησης των επιμέρους τομέων στη συνολική χρηματοδότηση της οικονομίας από τα εγχώρια NXI	85
IV.4	Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών για τη Μεταποίηση (PMI)	52	VI.4	Χρηματοδότηση από τα NXI της Ελλάδος προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα	87
IV.5	Όγκος νέων οικοδομών και προσθηκών με βάση τις άδειες	55	VI.5	Χρέος των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ	88
IV.6	Απασχόληση	57	VI.6	Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα	90
IV.7	Προσδοκίες των επιχειρήσεων για την απασχόληση	58	VI.7	Διαφορές επιτοκίων νέων τραπεζικών δανείων μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	92
IV.8	Ποσοστό συνολικής ανεργίας	59	VI.8	Διαφορά μέσου επιτοκίου μεταξύ νέων δανείων και νέων καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) στην Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ	94
IV.9	Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή Ελλάδος, ζώνης ευρώ και Ευρωπαϊκής Ένωσης	63	VI.9	Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων του Ελληνικού και του Γερμανικού Δημοσίου	95
IV.10	Ο πυρήνας του πληθωρισμού στην Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ με βάση τον ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής	63			
IV.11	Δείκτης τιμών καταναλωτή και πυρήνας πληθωρισμού στην Ελλάδα	63			
IV.12	Διαφορές ετήσιων ρυθμών πληθωρισμού της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ	63			
IV.13	Εξέλιξη τιμών καυσίμων του ΔΤΚ και του ΔΤΠ και της τιμής του αργού πετρελαίου σε ευρώ	66			

VI.10	Διαχρονική μετατόπιση της καμπύλης αποδόσεων των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου	96
VI.11	Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην ΗΔΑΤ	96
VI.12	Χαρακτηριστικά νέων εκδόσεων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ανά έτος	96
VI.13	Μέσο σταθμικό επιτόκιο εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου	96
VI.14	Γενικός δείκτης τιμών μετοχών Χρηματιστηρίου Αθηνών και αξία συναλλαγών	97

Ι Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ – Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ι ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας χρόνος οικονομικής προσαρμογής

Συμπληρώνεται σε δυόμισι μήνες ένας χρόνος από την έναρξη εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, το οποίο συμφωνήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση και την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ στο πλαίσιο της συμφωνίας στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Η συμφωνία και το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής, που υλοποιεί τους όρους της, απέτρεψαν την κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας εξασφαλίζοντας την αναγκαία χρηματοδότηση, όταν το κόστος προσφυγής στις αγορές είχε καταστεί απαγορευτικό. Παράλληλα, επέσπευσαν την πραγματοποίηση σημαντικών αλλαγών που καθυστέρουσαν επί δεκαετίες. Αποδεικνύεται έτσι ότι η συμφωνία στήριξης ήταν όχι μόνο σωτήρια στην παρούσα δυσμενή συγκυρία, αλλά και ισχυρή κινητήρια δύναμη για την αλλαγή παρωχημένων δομών. Σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο πολύ σημαντική ήταν επίσης και η συνεισφορά της ΕΚΤ, με τη χορήγηση ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες, την αγορά ομολόγων και την αποδοχή τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ως ενεχύρου, ανεξαρτήτως πιστοληπτικής διαβάθμισης.

Όσα πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα αυτό είναι όντως σημαντικά: Πρώτον, αποτράπηκαν εξελίξεις οι οποίες θα μπορούσαν να καταστούν ανεξέλεγκτες, δημιουργώντας εκρηκτικά προβλήματα στην οικονομία και στην κοινωνία, με πολλαπλάσιο κόστος από αυτό που καλούμαστε να καταβάλουμε σήμερα. Δεύτερον, η Ελλάδα παρέμεινε ενεργό μέλος της ζώνης του ευρώ και συμμετέχει με δικές της προτάσεις στις καθοριστικές συζητήσεις που θα οδηγήσουν σε νέες δομές λειτουργίας και οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρώπης. Τρίτον, η χώρα ανέκτησε μέρος της αξιοπιστίας της στο διεθνές περιβάλλον. Τέταρτον, έγιναν τα πρώτα βήματα της μακρόχρονης και επίμονης προσπάθειας που απαιτείται για την τροχοδρόμηση της οικονομίας σε νέες, υγιείς βάσεις.

Η μεγάλη αυτή προσπάθεια έχει αναμφισβήτητο κόστος, το οποίο όμως αντανakλά το τίμημα της αδράνειας κατά το παρελθόν. Τότε, σε πολύ ευνοϊκότερες συνθήκες, οι αναγκαίες αλλαγές θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν σταδιακά και με πολύ μικρότερες απώλειες. Σήμερα καλούμαστε να καταβάλουμε αυτό το τίμημα μέσα σε αντίξοες συνθήκες και σε περιορισμένο χρονικό διάστημα.

2 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το τίμημα της αδράνειας κατά το παρελθόν και το κόστος της σημερινής προσπάθειας προσαρμογής αποτυπώνονται στην πορεία του ΑΕΠ, στην απασχόληση και στα εισοδήματα. Το ΑΕΠ εκτιμάται ότι μειώθηκε ελαφρά περισσότερο από 4% το 2010 (για δεύτερο κατά σειρά χρόνο, μετά από μείωση 2,3% το 2009), ενώ όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και οι εκθέσεις αξιολόγησης προβλέπουν ότι η ύφεση θα συνεχιστεί και το 2011, με ηπιότερο μάλλον ρυθμό. Όπως εκτιμάται, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 3% περίπου το 2011, χωρίς να αποκλείεται μείωση κατά τι μεγαλύτερη. Η ύφεση πλήττει την κατανάλωση και πολύ πιο έντονα τις επενδύσεις. Η αβεβαιότητα, το αυξανόμενο φορολογικό βάρος, η μείωση της ζήτησης και οι χρηματοδοτικές στενότητες οδήγησαν τις επενδύσεις σε μείωση που μπορεί το 2010 να έχει υπερβεί το 18%. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι και το 2009 οι επενδύσεις είχαν υποχωρήσει σημαντικά, είναι σαφές ότι έχουν πλέον περιοριστεί αισθητά οι παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας: σύμφωνα με κατά προσέγγιση εκτιμήσεις, ο δυναμικός ρυθμός ανάπτυξης, που πλησίασε το 3,5% κατά μέσο όρο την εννεαετία 2000-2008, υποχώρησε κάτω του 1,5% το 2009 και σήμερα είναι της τάξεως του 0,5% ή και χαμηλότερος. Βεβαίως, ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να αυξηθεί στο μέλλον, καθώς θα αποδίδουν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και θα ενισχύεται η αξιοπιστία της χώρας – συντελώντας, μεταξύ άλλων, στην εισροή ξένων επενδύσεων.

Η ύφεση είχε άμεσες και έντονες επιπτώσεις στην απασχόληση και την ανεργία. Η απασχόληση εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 2,5% περίπου το 2010, που σημαίνει απώλεια 100.000 θέσεων εργασίας. Οι απώλειες προέρχονται τόσο από τη μείωση των θέσεων εξαρτημένης εργασίας (κατά 3% περίπου) όσο και από τον περιορισμό του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων. Η μείωση των θέσεων εργασίας συνέβαλε σημαντικά και στην άνοδο του αριθμού των ανέργων. Η ανεργία εκτιμάται ότι ξεπέρασε το 12,5% του εργατικού δυναμικού κατά μέσο όρο το 2010, ενώ τον Οκτώβριο έφθασε το 13,5% και η τάση της αναμένεται να είναι σαφώς αυξητική και το 2011.

Μείωση παρουσιάζουν και τα εισοδήματα. Οι πραγματικές μέσες αποδοχές των μισθωτών στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκαν κατά 9% το 2010 και προβλέπεται ότι θα μειωθούν σχεδόν κατά 5% το 2011, ενώ μπορεί να σταθεροποιηθούν το 2012.

Η μείωση των πραγματικών εισοδημάτων το 2010 αντανάκλα και την επιτάχυνση του πληθωρισμού στο 4,7% το 2010, από 1,3% το 2009, η οποία οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Στη διάρκεια του 2011 όμως, η επίπτωση της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στον ετήσιο ρυθμό ανόδου των τιμών εκτιμάται ότι σταδιακά θα εξασθενεί, ενώ έντονη αντιπληθωριστική επίδραση θα ασκούν η συνεχιζόμενη μείωση τόσο της ζήτησης όσο και του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ιδίως στον επιχειρηματικό τομέα. Το ίδιο αποτέλεσμα αναμένεται να έχει και η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών καθώς προχωρεί η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Έτσι, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει σημαντικά και θα διαμορφωθεί γύρω στο 2,2%, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού προβλέπεται ότι θα υποχωρήσει κάτω από το 1% (έναντι 3,0% το 2010).

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ, μετά την αισθητή μείωσή του —λόγω της ύφεσης— σε 11,1% το 2009 από το επίπεδο-ρεκόρ του 2008 (14,8%), εκτιμάται ότι μειώθηκε μόνο οριακά το 2010. Τα σαφώς θετικά στοιχεία της εξέλιξης του ισοζυγίου το 2010 ήταν η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών το δεύτερο εξάμηνο, η σημαντική μείωση των εισαγωγών αγαθών, η οποία οφείλεται στην υποχώρηση της καταναλωτικής και επενδυτικής ζήτησης αλλά εκτιμάται ότι υποδηλώνει και τη βαθμιαία προσαρμογή του καταναλωτικού προτύπου, και η μεγάλη αύξηση των ναυτιλιακών εισπράξεων. Η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών αντανάκλα τόσο την ανάκαμψη της ζήτησης από τους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδος όσο και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους το 2010, η οποία προβλέπεται να συνεχιστεί το 2011, λόγω της μείωσης του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Το 2011 οι προοπτικές των εξαγωγών είναι δυνατόν να ευνοηθούν και από άλλους παράγοντες (πέραν του σχετικού κόστους ή των τιμών) που επηρεάζουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Πρόκειται: (α) για το ενδεχόμενο να πραγματοποιηθούν ξένες άμεσες επενδύσεις, οι οποίες συνεπάγονται και μεταφορά τεχνολογίας, άρα και βελτίωση της παραγωγικότητας, (β) για την αποτελεσματικότερη οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας εφόσον αξιοποιηθούν σωστά οι πρόσφατες αλλαγές στο νομικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας και προωθηθούν έγκαιρα οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά προϊόντων, καθώς και (γ) για την εφαρμογή των συγκεκριμένων μέτρων που περιλαμβάνονται στη στρατηγική προώθησης των εξαγωγών, την οποία ανακοίνωσε η κυβέρνηση το Δεκέμβριο. Εφόσον παράλληλα συνεχίσουν να μειώνονται οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών και ανακάμψουν οι τουριστικές εισπράξεις, εκτιμάται ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ θα υποχωρήσει περαιτέρω το 2011, παρά την αναμενόμενη άνοδο της τιμής του πετρελαίου και των πληρωμών για τόκους.

3 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Επαγρύπνηση και ένταση της προσπάθειας επιβάλλουν οι επερχόμενες αλλαγές στο ευρωπαϊκό περιβάλλον

Οι συνθήκες που επικρατούν στην παγκόσμια οικονομία και ειδικότερα στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ επηρεάζουν καθοριστικά τις εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και επιβάλλουν διαρκή επανεκτίμηση, αναθεώρηση και συμπλήρωση στόχων και μέσων. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί πρόσφατα τόσο στην ΕΕ όσο και στη ζώνη του ευρώ για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης και την εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής απάντησης στις αιτίες και τις συνέπειες της πρόσφατης κρίσης.

Το περιβάλλον που διαμορφώνεται από τις πρωτοβουλίες αυτές, μέσα στο οποίο θα κληθεί να λειτουργήσει και η ελληνική οικονομία, θα συμβάλει στη συντονισμένη ευρωπαϊκή αντιμετώπιση των προβλημάτων και θα απαιτήσει από όλες τις χώρες ένταση των προσπάθειών για την αποκατάσταση συνθηκών οικονομικής σταθερότητας. Το νέο αυτό περιβάλλον θα είναι υποστηρικτικό για τις οικονομίες εκείνες που ακολουθούν με συνέπεια μια πορεία οικονομικής προσαρμογής, αλλά θα δυσχεράνει την κατάσταση για όσες βραδυπορούν. Οι κυοφορούμενες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ είναι για την Ελλάδα ένα σαφές μήνυμα ότι πρέπει να εντείνει την προσπάθεια που έχει ξεκινήσει. Αν συμβεί αυτό, η ΕΕ θα παραμείνει ουσιαστική αρωγός. Αν όμως δημιουργηθεί η λανθασμένη εντύπωση ότι η ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή λύση επιτρέπει εφησυχασμό και χαλάρωση των προσπαθειών, θα δημιουργηθούν πρόσθετες δυσχέρειες για την ελληνική οικονομία.

Οι αλλαγές στο ευρωπαϊκό περιβάλλον που έχουν ήδη δρομολογηθεί είναι η απάντηση της ΕΕ στην κρίση, η οποία είχε σημαντικές επιπτώσεις σε όλες τις χώρες, ιδιαίτερα όμως σ' αυτές που παρουσίασαν οξυμμένα προβλή-

ματα. Οι αλλαγές αυτές έχουν στόχους με διαφορετικό χρονικό ορίζοντα και είναι αλληλοσυμπληρούμενες.

Ο πρώτος άμεσος στόχος είναι η πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης, μέσω της οικονομικής στήριξης στην περίπτωση της Ελλάδος και, πιο πρόσφατα, της Ιρλανδίας και της εφαρμογής προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων τόσο από τις εν λόγω χώρες-μέλη αλλά και από άλλες χώρες, των οποίων οι δημοσιονομικές επιδόσεις και προοπτικές αντιμετωπίζονται με δυσπιστία από τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, αλλά με άμεσες επιδράσεις στη διαμόρφωση των προσδοκιών και των αντιδράσεων των αγορών, η ΕΕ έχει ήδη δρομολογήσει τη δημιουργία μόνιμου μηχανισμού στήριξης, που θα διαδεχθεί τους σημερινούς μηχανισμούς.

Τέλος, η ΕΕ επιδιώκει την υιοθέτηση και εφαρμογή βελτιωμένων κανόνων για την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών στην ΕΕ και ιδιαίτερα στη ζώνη του ευρώ, στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής της ΕΕ για την απασχόληση και την ανάπτυξη, γνωστής ως "Ευρώπη 2020".

Όσον αφορά τα άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης, η δημοσιονομική και τραπεζική κρίση στην Ιρλανδία οδήγησε στην απόφαση, το Νοέμβριο του 2010, κατόπιν σχετικού αιτήματος της εν λόγω χώρας, για χορήγηση οικονομικής στήριξης ύψους 85 δισεκ. ευρώ από τις χώρες της ζώνης του ευρώ και το ΔΝΤ καθώς και μέσω διμερών δανείων από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και τη Σουηδία. Στην ίδια σύνοδο οι υπουργοί οικονομικών ανακοίνωσαν ότι η Ευρωομάδα θα εξετάσει κατά πόσον είναι αναγκαίο να ευθυγραμμιστούν οι προθεσμίες αποπληρωμής του δανείου προς την Ελλάδα με τις αντίστοιχες προθεσμίες για το δάνειο προς την Ιρλανδία.

Πιο πρόσφατα, στις 4 Φεβρουαρίου, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών-

μελών της ζώνης του ευρώ συμφώνησαν — με βάση συγκεκριμένες προτάσεις της Ευρωπαϊκής Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά του, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου συνόλου μέτρων ενίσχυσης της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ τα οποία θα ληφθούν εντός του Μαρτίου του τρέχοντος έτους.

Αφετηρία των αλλαγών που αφορούν κατά βάση την οικονομική διακυβέρνηση είναι η διαδικασία του “Ευρωπαϊκού Εξαμήνου” που ισχύει από τον Ιανουάριο του 2011, ενώ οι υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις της νέας οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ είναι υπό συζήτηση στα όργανα και προβλέπεται να υιοθετηθούν περί τα μέσα του 2011. Κύρια επιδίωξη της διαδικασίας του “Ευρωπαϊκού Εξαμήνου” είναι η συνολική εξέταση τόσο των δημοσιονομικών όσο και των διαρθρωτικών πολιτικών από το Συμβούλιο, ώστε να μπορούν τα κράτη-μέλη να λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις του κατά την *κατάρτιση* του προϋπολογισμού και την επεξεργασία της οικονομικής τους πολιτικής γενικότερα.

Γενικότερα, ο βασικός στόχος των αλλαγών που μελετώνται είναι η διαμόρφωση ενός λειτουργικού συστήματος παρακολούθησης, που θα εξασφαλίζει συνεπή τήρηση των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, αυστηρή δημοσιονομική προσαρμογή, μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας και εφαρμογή μέτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης.

Παράλληλα με τις διεργασίες για τους νέους όρους οικονομικής διακυβέρνησης, η ΕΕ αποφάσισε τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) για το σύνολο της ζώνης του ευρώ. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός, η σύσταση του οποίου θα έχει ολοκληρωθεί έως το Μάρτιο του 2011, θα ενσωματώσει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Πρώτον, ο ΕΜΣ θα μπορεί να χορηγεί χρηματοοικονομική στήριξη στα κράτη-μέλη της

ζώνης του ευρώ υπό αυστηρές προϋποθέσεις και λειτουργώντας σύμφωνα με τους κανόνες του υφιστάμενου Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Δεύτερον, οι κανόνες θα προσαρμοστούν ώστε να προβλέπουν υπό προϋποθέσεις συμμετοχή πιστωτών του ιδιωτικού τομέα, σε πλήρη συμφωνία με τις πολιτικές του ΔΝΤ. Οιαδήποτε συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα δεν θα ισχύσει πριν από τα μέσα του 2013.

Τρίτον, η βοήθεια που θα παρέχεται σε κράτος-μέλος της ζώνης του ευρώ θα βασίζεται σε αυστηρό πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και σε λεπτομερή ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους, η οποία θα πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ, σε συνεργασία με την ΕΚΤ.

Τέταρτον, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας θα λειτουργεί συμπληρωματικά προς το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής διακυβέρνησης, που θα εξασφαλίζει αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία και θα επικεντρώνεται στην πρόληψη, μειώνοντας έτσι τις πιθανότητες εμφάνισης νέων κρίσεων.

Από τις διαδικασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη και συνοψίζονται παραπάνω, προκύπτει ότι η ελληνική περίπτωση ενσωματώνεται σταδιακά σ’ ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ, το οποίο θα ισχύει για όλες τις χώρες-μέλη. Στην προοπτική αυτή εντάσσεται και η αναμενόμενη απόφαση για επιμήκυνση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου των κρατών-μελών της ζώνης του ευρώ και του ΔΝΤ προς την Ελλάδα, καθώς και όποιες άλλες αλλαγές κριθούν σκόπιμες. Η επιμήκυνση συνεπώς, που θα αποτελούσε ασφαλώς θετική εξέλιξη, είναι μέρος μόνο ενός γενικότερου ευρωπαϊκού σχεδίου που επιβάλλει να προχωρήσουμε με απόλυτη συνέπεια και ταχύτερο βηματισμό στο δρόμο της δημοσιονομικής και διαρθρωτικής προσαρμογής.

4 Η ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σημαντικός ο ρόλος του Ευρωσυστήματος για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ και για τη στήριξη του ελληνικού πιστωτικού συστήματος

Το 2010 και έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011, τα βασικά επιτόκια του Ευρωσυστήματος παρέμειναν αμετάβλητα. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ τόνισε επανειλημμένως ότι βρίσκονται στο κατάλληλο επίπεδο ώστε να πραγματοποιηθεί ο πρωταρχικός σκοπός του Ευρωσυστήματος, δηλαδή η εδραίωση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ σε μεσοπρόθεσμη βάση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις πληθωριστικές προσδοκίες, σύμφωνα με τις οποίες, μεσοπρόθεσμα, ο πληθωρισμός θα διαμορφωθεί κάτω αλλά πλησίον του 2%. Παράλληλα, την ίδια περίοδο, το Ευρωσύστημα εξακολούθησε να προσφεύγει στη χρήση *μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής*, τα οποία συντελούν στη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών χρηματοδότησης και την ενίσχυση της ροής των κεφαλαίων από τα πιστωτικά ιδρύματα προς την οικονομία, σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι θα ήταν δυνατόν να επιτευχθεί αποκλειστικά και μόνο με μειώσεις των βασικών επιτοκίων. Καθώς οι συνθήκες στις χρηματοπιστωτικές αγορές είχαν εμφανίσει ουσιαστική βελτίωση, από τα τέλη του 2009 κατέστη δυνατόν να δρομολογηθεί η άρση της εφαρμογής ορισμένων από αυτά τα μέτρα. Ωστόσο, στη διάρκεια του 2010 αυξήθηκαν περαιτέρω οι ανησυχίες σχετικά με τη δημοσιονομική κατάσταση σε ορισμένα κράτη-μέλη (ιδιαίτερα στη χώρα μας), με αποτέλεσμα την εκ νέου εκδήλωση εντάσεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Αυτό δυσχέρανε τη λειτουργία του μηχανισμού μετάδοσης των επιδράσεων της νομισματικής πολιτικής σε τέτοιο βαθμό ώστε να τεθεί σε κίνδυνο η επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό, στις αρχές Μαΐου του 2010 το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ επανέφερε ορισμένα μη συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής, η χρήση των οποίων είχε διακοπεί τους

προηγούμενους μήνες, και υιοθέτησε το “Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων” με στόχο την εξασφάλιση επαρκούς βάθους και την ενίσχυση της ρευστότητας σε εκείνες τις αγορές τίτλων οι οποίες παρουσιάζουν δυσλειτουργίες.

Οι παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος στη διατραπεζική αγορά και στις αγορές τίτλων και τα μέτρα που θεσπίστηκαν στις αρχές Μαΐου του 2010 από το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών (Ecofin) και τα κράτη-μέλη για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρώπη συνέβαλαν σε κάποιο περιορισμό των εντάσεων. Προς αυτή την κατεύθυνση συνέτεινε και η ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα απόφαση, που ελήφθη τότε, ότι το Ευρωσύστημα θα χορηγεί χρηματοδότηση στα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των εμπορεύσιμων χρεογράφων του Ελληνικού Δημοσίου (και εκείνων που καλύπτονται από εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου) *ανεξαρτήτως των πιστωτικών τους διαβαθμίσεων*. Ωστόσο, ισχυρές εντάσεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές παρουσιάστηκαν και αργότερα μέσα στο 2010, ιδιαίτερα το τελευταίο τρίμηνο.

5 Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μια στρατηγική για τη δυναμική του χρέους: ταχύτερη δημοσιονομική προσαρμογή – επίσπευση της ανάπτυξης

Όπως αναλύεται στα επόμενα κεφάλαια, ο πρώτος χρόνος εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής είχε θετικά αποτελέσματα κυρίως στο δημοσιονομικό σκέλος, με τη μείωση του ελλείμματος του Κρατικού Προϋπολογισμού στο 8,4% του ΑΕΠ από 13,1% το 2009, σύμφωνα με δημοσιονομικά στοιχεία (για το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης δεν υπάρχουν ακόμη τελικές εκτιμήσεις). Το επίτευγμα είναι ασφαλώς σημαντικό, αλλά αποτελεί μόνο την αρχή. Τελικός σκοπός της μεγάλης προσπάθειας που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η ανασυγκρότηση της ελληνικής

οικονομίας, η ανάπτυξη, η βελτίωση των εισοδημάτων χωρίς προσφυγή στο δανεισμό, η πραγματική σύγκλιση προς τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Από τα σημαντικότερα εμπόδια στην πορεία αυτή είναι το ύψος, η δυναμική και η βιωσιμότητα του χρέους τα επόμενα χρόνια. Η μείωση των ελλειμμάτων είναι, εκτός των άλλων, το πρώτο απαραίτητο βήμα που θα επιτρέψει στο μέλλον τον αποτελεσματικότερο χειρισμό του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα έχουν επιτευχθεί, την πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών, τις προβλέψεις για το ύψος του χρέους και τις συνθήκες που διαμορφώνονται στην ΕΕ και τη ζώνη του ευρώ, είναι σήμερα αναγκαία μια στρατηγική μείωσης του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ σε εύλογο χρονικό διάστημα. Αυτό προδιαγράφει τις προτεραιότητες και τους στόχους της πολιτικής που απαιτείται, η οποία, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να επικεντρωθεί και στα δύο σκέλη: το ύψος του χρέους και το ΑΕΠ. Θα πρέπει δηλαδή να επιδιώξει:

Πρώτον, ταχύτερη μείωση του αριθμητή, του ύψους δηλαδή του χρέους, με τη δημιουργία δημοσιονομικών συνθηκών που θα παράγουν σταθερά επί σειρά ετών επαρκή πρωτογενή πλεονάσματα.

Δεύτερον, μεγέθυνση του παρονομαστή, του ΑΕΠ δηλαδή, η οποία προϋποθέτει κατ' αρχάς ανάκαμψη της οικονομίας και στη συνέχεια ανάπτυξη με ταχείς ρυθμούς.

Όσα έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα είναι σημαντικά και έπρεπε να γίνουν για να αποτραπούν δυσμενέστερες εξελίξεις. Δεν συνιστούν ωστόσο ένα συνολικό σχέδιο που θα οδηγήσει την οικονομία σε αυτοπροωθούμενη ανάπτυξη και ταχεία μείωση του χρέους. Χρειάζεται επομένως συντονισμένη, επίμονη και μακροχρόνια δράση σε όλους τους τομείς με δύο σαφείς και αλληλοσυμπληρούμενους στόχους: ταχύτερη δημοσιονομική προσαρμογή και άμεση ενίσχυση των προϋποθέσεων για επίσπευση της ανάπτυξης.

5.1 ΤΑΧΥΤΕΡΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Από τις αρχές του 2010 βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με θετικά αποτελέσματα. Το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2010 βάσει δημοσιονομικών στοιχείων περιορίστηκε στο 8,4% του ΑΕΠ, από 13,1% το 2009. Η μείωση συνιστά σημαντική πρόοδο και αναγνωρίστηκε στις εκθέσεις αξιολόγησης που δημοσίευσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ. Θα πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι η πρόοδος επιτεύχθηκε κυρίως με μέτρα οριζόντιας εφαρμογής όπως περικοπή μισθών και συντάξεων και αύξηση φόρων, χωρίς ουσιαστικές βελτιώσεις στο μέγεθος και τις λειτουργίες του κράτους, δηλαδή εκεί όπου πρωτογενώς δημιουργούνται και γιγαντώνονται τα ελλείμματα του Δημοσίου.

Με δεδομένο συνεπώς ότι η δημοσιονομική προσαρμογή πρέπει να συνεχιστεί με ταχείς ρυθμούς στο μέλλον, με στόχο τη δημιουργία επαρκών πρωτογενών πλεονασμάτων για τη μείωση του χρέους, είναι σαφές ότι οι πολιτικές πρέπει τώρα να στραφούν στο πολύ δυσκολότερο έργο της ριζικής ανασυγκρότησης του κράτους, για να μειωθούν οι δαπάνες και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα σε μόνιμη βάση.

Η κυβέρνηση έχει ήδη δεσμευθεί να παρουσιάσει έως το Μάρτιο του 2011 ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων για το μεσοπρόθεσμο περιορισμό του ελλείμματος. Το σχέδιο θα προσδιορίζει τα πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα διαρθρωτικής φύσεως, ύψους άνω του 5% του ΑΕΠ, τα οποία θα οδηγήσουν σε μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το 2014 σε 2,6% του ΑΕΠ. Θα ήταν ιδιαίτερα θετικό αν τελικά επιτυγχανόταν ταχύτερη δημοσιονομική προσαρμογή τα επόμενα χρόνια και μείωση του ελλείμματος έως το 2014 μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη. Αυτό είναι εφικτό, αν το σχέδιο μείωσης του ελλείμματος επικεντρωθεί στα ακόλουθα:

Πρώτον, στις διαρθρωτικές δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις, που θα περιορίσουν τις δαπάνες φορέων της γενικής κυβέρνησης και συγκεκριμένα θα αφορούν:

- Την αναδιάρθρωση των ζημιολόγων ΔΕΚΟ. Μεταξύ άλλων, αυτό σημαίνει εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την “αναδιάρθρωση του ομίλου ΟΣΕ-ΤΡΑΙΝΟΣΕ” και του υπό ψήφιση νομοσχεδίου για την “αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των αστικών συγκοινωνιών της περιφέρειας Αττικής”.

- Την παύση λειτουργίας μη αναγκαίων φορέων του δημόσιου τομέα και συγχώνευση άλλων.

- Τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης. Το σχετικό νομοσχέδιο έχει δοθεί στη δημοσιότητα.

- Τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με βάση, μεταξύ άλλων, την πληροφόρηση που θα προέλθει από την αξιολόγηση την οποία θα κάνει ο ΟΟΣΑ. Πρόκειται για ζήτημα καίριας σημασίας τόσο για την επίτευξη των στόχων της δημοσιονομικής προσαρμογής όσο και για την επίσπευση της ανάπτυξης (που αναφέρεται πιο κάτω). Είναι αυτονόητο ότι η αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης συνδέεται και με την καταπολέμηση της διαφθοράς, όπως έχει επισημανθεί επανειλημμένα σε προηγούμενες Εκθέσεις.

- Τον εξορθολογισμό του συστήματος αμοιβών και διαχείρισης ανθρώπινων πόρων των φορέων της γενικής κυβέρνησης και

- Την εξέταση της δυνατότητας για περαιτέρω συγκράτηση των αμυντικών δαπανών.

Στην Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική τον Οκτώβριο του 2010 προτάθηκαν οι γενικότερες κατευθύνσεις για τον περαιτέρω περιορισμό των πρωτογενών δαπανών του Δημοσίου στους παραπάνω τομείς, ενώ εκτιμήθηκε ότι η μείωση αυτή είναι εφικτή και θα έχει θετικές επιπτώσεις στην οικονομία. Στην

Έκθεση εκείνη καταγράφηκαν ενδεικτικά και συγκεκριμένες προτάσεις, ενώ τονίστηκε ότι τα περιθώρια μείωσης των πρωτογενών δαπανών στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλα. Χρειάζεται όμως τεράστια προσπάθεια, αλλαγή νοοτροπίας, συνέχεια και συνέπεια. Το εγχείρημα για μείωση των δαπανών είναι πολύπλευρο και διαχρονικό και απαιτεί συνεχείς παρεμβάσεις, τόσο νομοθετικές όσο και διοικητικές, οι οποίες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και το ενδεχόμενο να χρειάζεται διαφορετική προσέγγιση ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης.

Δεύτερον, στη βελτίωση της λειτουργίας και στην ενίσχυση των δημοσιονομικών θεσμών. Όσον αφορά τη μεταρρύθμιση των δημόσιων οικονομικών, έμφαση πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση του ελέγχου των δαπανών (π.χ. με διορισμό οικονομικών επιθεωρητών σε όλους τους φορείς του Δημοσίου και την άσκηση ουσιαστικών ελέγχων ως προς την αποδοτικότητα στη διαχείριση των κοινωνικών πόρων – και όχι μόνο ελέγχων νομιμότητας), στη βελτίωση της διαφάνειας (με τη δημοσίευση, που έχει ήδη αρχίσει, στοιχείων για τη γενική κυβέρνηση σε μηνιαία βάση), καθώς και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών (στην οποία θα συμβάλλουν και οι προϋπολογισμοί προγραμμαμάτων).

Γενικότερα, η βελτίωση της κατάρτισης του προϋπολογισμού και της άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής (με την προβλεπόμενη υιοθέτηση μιας πλήρους μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής για την περίοδο 2012-14, η οποία θα προσδιορίζει συγκεκριμένους στόχους για τη γενική κυβέρνηση και τους επιμέρους φορείς της) πρέπει να χαρακτηρίζεται από *συνέχεια και συνέπεια*. Υπενθυμίζεται ότι από το 1999 η Τράπεζα της Ελλάδος έχει επανειλημμένως και μετ’ επιτάσεως προτείνει¹ την επιβολή εθνικών αριθ-

1 Βλ.: (α) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1999, σελ. 34, (β) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2001, σελ. 64, (γ) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2003, σελ. 82-84, (δ) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2004, σελ. 78, (ε) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2006, σελ. 249-252, (στ) Νομισματική Πολιτική – Ενδιάμεση Έκθεση 2008, σελ. 29, (ζ) Νομισματική Πολιτική 2008-2009, σελ. 35-37 και (η) Νομισματική Πολιτική 2009-2010, σελ. 129-133.

μητικών δημοσιονομικών κανόνων,² προκειμένου να αποφεύγονται τα δημοσιονομικά ελλείμματα και η συσσώρευση δημόσιου χρέους και να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Σήμερα η Ελλάδα είναι μία από τις τρεις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που δεν διαθέτουν τέτοιους κανόνες.³ Οι κανόνες αυτοί επιβάλλουν μόνιμους περιορισμούς όσον αφορά το ύψος ή τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής βασικών δημοσιονομικών μεγεθών, όπως π.χ. οι πρωτογενείς δαπάνες, το ύψος του ετήσιου δανεισμού, το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι κανόνες αυτοί είναι δυνατόν να είναι πολύ αποτελεσματικοί.⁴ Σχετικές μελέτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁵ έδειξε ότι η χρήση τέτοιων κανόνων οδήγησε σε συγκράτηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του χρέους⁶ και ότι οι εθνικοί δημοσιονομικοί κανόνες είναι περισσότερο αποτελεσματικοί όταν επιβάλλονται με νόμους και ιδίως με νόμους αυξημένου τυπικής ισχύος.⁷ Σε ορισμένες χώρες μάλιστα (Αυστρία, Γερμανία, Ελβετία, Ιταλία, Πολωνία) υπάρχουν *συνταγματικές* διατάξεις που θέτουν περιορισμούς στο ύψος των κυριότερων δημοσιονομικών μεταβλητών.

Στην περίπτωση της Ελλάδος θα ήταν χρήσιμη η θέσπιση ενός συνδυασμού μόνιμων περιορισμών στις κυριότερες δημοσιονομικές μεταβλητές, καθώς και η δημιουργία μηχανισμών που θα εξασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των διατάξεων. Πρέπει να τονιστεί ότι οι περιορισμοί στο ύψος των πρωτογενών δαπανών αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της επιτυχούς δημοσιονομικής διαχείρισης για την οποία διακρίνονται χώρες της ΕΕ όπως η Ολλανδία, η Δανία, η Σουηδία και η Φινλανδία.⁸

Οι λεπτομέρειες των σχετικών ρυθμίσεων και ο μηχανισμός εφαρμογής τους πρέπει να κατοχυρωθούν νομοθετικά. Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι έχει προταθεί στο παρελθόν από την Τράπεζα της Ελλάδος η σύναψη ενός “Εσωτερικού Συμφώνου Σταθερότητας” μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σχετικά με την

τήρηση των δημοσιονομικών κανόνων και περιορισμών.

Η εισαγωγή αριθμητικών δημοσιονομικών κανόνων σε συνδυασμό με την υιοθέτηση ενός μακροχρόνιου πλαισίου άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής θα στείλουν ισχυρό μήνυμα στις αγορές όσον αφορά τη δέσμευση της Ελλάδος να κάνει ό,τι είναι απαραίτητο προκειμένου να μειώσει το δημόσιο χρέος και να θέσει τα δημόσια οικονομικά της σε βιώσιμη τροχιά.

Τρίτον, στην επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων. Σύμφωνα με το επικαιροποιημένο Μνημόνιο του Νοεμβρίου 2010, την περίοδο 2011-2013 προβλέπονται έσοδα από αποκρατικοποιήσεις ύψους 7 δισεκ. ευρώ, ενώ 1 δισεκ. ευρώ είναι τα προβλεπόμενα έσοδα για το 2011. Τα ποσά αυτά είναι δυνατόν να αυξηθούν σημαντικά, αν υπάρξει πλήρης καταγραφή και καλύτερη αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου σε κεντρικό επίπεδο. Η αύξηση των εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις και την αξιοποίηση περιουσίας του Δημοσίου θα συμβάλει άμεσα, κατά την εν λόγω περίοδο, στην ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ.

Τέταρτον, στην αύξηση των δημόσιων εσόδων με περιορισμό της φοροδιαφυγής. Οι έκτακτες εισφορές και η αύξηση έμμεσων και άμεσων φόρων τα δύο τελευταία χρόνια έχουν εξαντλήσει την φοροδοτική ικανότητα των *ήδη φορολογουμένων*. Εξάλλου, οι συνθήκες ύφεσης που επικρατούν στην ελληνική οικονομία

2 Πρόκειται για κανόνες που θα λειτουργούν συμπληρωματικά και παράλληλα με τους αντίστοιχους κανόνες που προβλέπει η Συνθήκη του Μάαστριχτ για το έλλειμμα και το χρέος.

3 Οι τρεις χώρες ήταν (το 2008) η Ελλάδα, η Μάλτα και η Κύπρος. Βλ. *Public Finances in EMU 2009*, σελ. 88.

4 Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομισματική Πολιτική 2010 – Ενδιάμεση Έκθεση*, Οκτώβριος 2010, σελ. 165.

5 *Public Finances in EMU 2006*, Part II, σελ. 137-167, *Public Finances in EMU 2009*, σελ. 87-93, και *Public Finances in EMU 2010*, σελ. 99-103.

6 Όπως είναι γνωστό, η πρόσφατη αύξηση του δημόσιου χρέους πολλών χωρών της ΕΕ οφείλεται στην προσπάθεια παροχής ρευστότητας και διάσωσης των τραπεζών. Αντίθετα, στην Ελλάδα το πρόβλημα ήταν καθαρά δημοσιονομικό.

7 Βλ. *Public Finances in EMU 2006*, σελ. 138.

8 *Public Finances in EMU 2010*, σελ. 102.

περιορίζουν τις δυνατότητες άντλησης εσόδων με περαιτέρω αύξηση των φόρων. Θα πρέπει συνεπώς όλες οι προσπάθειες για αύξηση των εσόδων να στραφούν στη φορολόγηση όσων διαφεύγουν. Το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι βέβαια ενδημικό στην ελληνική οικονομία και η σύλληψη της φοροδιαφυγής είναι ο τομέας όπου έχουν αποτύχει παταγωδώς διαδοχικές κυβερνήσεις. Σήμερα, εκτιμάται ότι οι συνθήκες είναι ώριμες για την αποτελεσματική του αντιμετώπιση. Το σχέδιο νόμου που έχει δημοσιευθεί περιλαμβάνει πολλά θετικά σημεία, με τα οποία επιχειρείται η θεραπεία της κύριας παθογένειας του φορολογικού συστήματος, που είναι η ανεπάρκεια των φοροεισπρακτικών μηχανισμών και η σχεδόν μηδενική πιθανότητα αποκάλυψης της φοροδιαφυγής και επιβολής της σχετικής ποινής. Στο σχέδιο νόμου περιλαμβάνονται αρκετές από τις προτάσεις που είχε διατυπώσει η Τράπεζα της Ελλάδας στην Έκθεση του Οκτωβρίου 2010. Το κύριο ζήτημα βεβαίως παραμένει η ουσιαστική εφαρμογή του νόμου που θα ψηφιστεί. Εξάλλου, ακρογωνιαίος λίθος ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος είναι η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της σύγχρονης τεχνολογίας με βάση ένα συγκεκριμένο, ολοκληρωμένο πρόγραμμα μηχανοργάνωσης, σε συνδυασμό με την απλοποίηση των κανόνων του φορολογικού συστήματος. Στην κατεύθυνση αυτή πρέπει τώρα να επικεντρωθούν οι προσπάθειες για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος.

5.2 ΕΠΙΣΠΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ανάπτυξη είναι τη στιγμή αυτή το κύριο ζητούμενο για την ελληνική οικονομία. Η έξοδος από την ύφεση και η γρήγορη επαναφορά σε θετικούς και επιταχυνόμενους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ αφενός θα περιορίσουν την ένταση των αρνητικών επιπτώσεων στην απασχόληση και στα εισοδήματα και αφετέρου θα διευκολύνουν τη στρατηγική μείωσης του λόγου χρέους/ΑΕΠ. Η ανάπτυξη όμως είναι το τελικό αποτέλεσμα της συνέργειας πλήθους παραγόντων, που συγκλίνουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία περιβάλλοντος ευνοϊκού

για την επιχειρηματική δραστηριότητα. Αντίστοιχα, η αναπτυξιακή πολιτική, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να επενεργεί θετικά σε όλους τους παράγοντες που συνδιαμορφώνουν αυτό το περιβάλλον. Σήμερα, οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη είναι:

1ον. Ταχύτερος περιορισμός των δημοσίων ελλειμμάτων όχι μόνο για δημοσιονομικούς, αλλά και για αναπτυξιακούς λόγους.

Όπως έχει αποδείξει η διεθνής εμπειρία, οι οικονομίες με μεγάλα ελλείμματα και υψηλό δημόσιο χρέος δεν έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν διατηρήσιμη ανάπτυξη διότι:

- Πρώτον, τα ελλείμματα οδηγούν σε αύξηση των επιτοκίων δανεισμού – σε ορισμένες περιπτώσεις και σε κρίσεις δανεισμού, όπως συνέβη στην Ελλάδα.
- Δεύτερον, η διόγκωση ενός αναποτελεσματικού δημόσιου τομέα “εκτοπίζει” την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία, που είναι βασικά συστατικά της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Τρίτον, η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων αφαιρεί από την οικονομία πόρους που θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε παραγωγικές δραστηριότητες.

Με άλλα λόγια, ο περιορισμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας το πρώτο και αναγκαίο βήμα για να επανέλθουμε σε ανοδική πορεία: η σταθεροποίηση είναι αναπτυξιακή πολιτική.

2ον. Στοχευμένες επιλογές για την ενίσχυση της ανάπτυξης με βάση ένα δεσμευτικό, συνεκτικό Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη.

Όπως έχει προτείνει η Τράπεζα της Ελλάδος, το Σχέδιο Δράσης θα καταγράφει τους αναπτυξιακούς στόχους και τις κοινές μας επιδιώξεις για το τι θέλουμε να επιτύχουμε τα επόμενα χρόνια (συνοπτικά: βελτίωση της παραγωγικότητας και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης με βάση ένα νέο παραγωγικό πρό-

τυπο, μείωση των ανισοτήτων και της ανεργίας) αλλά και την επιλογή των μέσων που θα μας οδηγήσουν εκεί.

3ον. Εφαρμογή σαρωτικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα ανατρέψουν παρωχημένες δομές και θα βελτιώσουν την ανταγωνιστική λειτουργία της οικονομίας.

Τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής η οικονομική πολιτική επικεντρώθηκε στην εφαρμογή οριζόντιων μέτρων άμεσης απόδοσης. Τα μέτρα αυτά ήταν ασφαλώς απαραίτητα. Τώρα όμως πρέπει να δοθεί έμφαση στην αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών αγκυλώσεων, οι οποίες συνιστούν σοβαρό πρόσκομμα στην ανάπτυξη. Η θεραπεία αυτών των διαρθρωτικών αδυναμιών πρέπει να καταστεί τώρα κύριο μέλημα της οικονομικής πολιτικής. Όσο πιο γρήγορα και σωστά προωθηθούν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, τόσο πιο γρήγορα θα έλθει η ανάπτυξη.

Μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί ή δρομολογηθεί αλλαγές που αφορούν τα εξής:

- **Ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης.** Ο Ν. 3899/2010 εισάγει το θεσμό της “ειδικής επιχειρησιακής συλλογικής σύμβασης εργασίας”, αίρει την ασυμμετρία εργαζομένων-εργοδοτών κατά τη διαδικασία προσφυγής στη διαιτησία και επιτρέπει πιο ευέλικτες ρυθμίσεις για τους νεοεισερχομένους στην αγορά εργασίας. Ο νόμος αυτός πρέπει να εφαρμοστεί με συνέπεια και να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά από τους κοινωνικούς εταίρους. Αν αυτό συμβεί, θα έχει άμεσες θετικές επιδράσεις στην απασχόληση, στην παραγωγικότητα και συνακόλουθα στην ανάπτυξη. Ωστόσο, η μέχρι σήμερα εμπειρία δείχνει ότι η εφαρμογή του νόμου μπορεί να προσκρούσει σε αντιστάσεις, με κίνδυνο να μειωθεί η αποτελεσματικότητα των ρυθμίσεών του. Ως προς την *αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης*, αυτή έχει κρίσιμη σημασία προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ανακοπεί η μετανάστευση του πιο εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού και ιδίως των νέων.

- **Αναβάθμιση της εκπαίδευσης.** Είναι θετικό ότι έχει αρχίσει ο διάλογος για τη μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ εξίσου σημαντικό — αν όχι σημαντικότερο — είναι να προωθηθούν το ταχύτερο αλλαγές που θα βελτιώσουν την ποιότητα και θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για βασική προϋπόθεση της απαιτούμενης αύξησης της *παραγωγικότητας*, που με τη σειρά της θα συμβάλει στην ταχύτερη αποκατάσταση της διεθνούς *ανταγωνιστικότητας* της ελληνικής οικονομίας.

- **Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.** Ιδιαίτερα θα πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα:

- *Η απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης μεταποιητικών επιχειρήσεων.* Αυτή προβλέπεται σε σχέδιο νόμου που δόθηκε σε δημόσια διαβούλευση. Στόχος του νόμου είναι να μειώσει κυρίως το χρόνο, αλλά και το κόστος που απαιτείται για την αδειοδότηση επιχειρήσεων και ιδίως για την έκδοση των περιβαλλοντικών, χωροταξικών και πολεοδομικών εγκρίσεων (στις οποίες κατά κύριο λόγο οφείλονται οι μεγάλες καθυστερήσεις στη σχετική διαδικασία). Το ίδιο νομοσχέδιο προβλέπει και την ανάπτυξη “επιχειρηματικών πάρκων”.

- *Το άνοιγμα των κλειστών επαγγέλματων.* Το σχετικό σχέδιο νόμου κατατέθηκε στην Βουλή και προβλέπει κυρίως την κατάργηση των υποχρεωτικών ελάχιστων αμοιβών για τους δικηγόρους, τους μηχανικούς, τους αρχιτέκτονες και τους ορκωτούς λογιστές, καθώς και την άρση γεωγραφικών περιορισμών στην άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου. Για τους συμβολαιογράφους αλλάζει ο τρόπος υπολογισμού του ποσοστού αμοιβής. Για τα φαρμακεία, οι ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε σχέδιο νόμου του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης αφορούν τα κριτήρια για τη χορήγηση αδείας, τα οποία γίνονται λιγότερο δεσμευτικά, καθώς και αλλαγές στο ωράριο λειτουργίας των φαρμακείων. Το ίδιο νομοσχέδιο περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για τη διαμόρφωση των τιμών των φαρμάκων.

○ Η γενικότερη προσπάθεια διαμόρφωσης ανταγωνιστικών συνθηκών στις αγορές. Αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να ενισχυθεί και η προβλεπόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 2011, η οποία μπορεί να συντελέσει ώστε η μείωση των πραγματικών αποδοχών να είναι μικρότερη εφέτος από ό,τι το 2010. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει, μεταξύ άλλων, η αποτελεσματικότερη λειτουργία της Επιτροπής Ανταγωνισμού (της οποίας προγραμματίζεται η αναδιάρθρωση), υπό δύο αυστηρές προϋποθέσεις: πρώτον, ότι η Επιτροπή θα διατηρήσει τη φυσιογνωμία της ως ανεξάρτητης αρχής και δεύτερον, ότι θα αντιμετωπίζει με ίσους όρους επιχειρήσεις του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Στο σχέδιο νόμου που βρίσκεται σε διαβούλευση υπάρχουν ακόμη ασάφειες που πρέπει να διευκρινιστούν όσον αφορά δύο κρίσιμα ζητήματα: τις αρμοδιότητες του Υπουργού Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και τη συνεργασία της Επιτροπής Ανταγωνισμού με άλλες ρυθμιστικές αρχές που δραστηριοποιούνται σε κλάδους με έντονη παρουσία του δημόσιου τομέα.

Οι μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικής λειτουργίας των αγορών βρίσκονται — οι περισσότερες — στο στάδιο της νομοθετικής ρύθμισης. Στο θέμα αυτό υπάρχει αναμφισβήτητη πρόοδος. Με δεδομένες όμως τις καθυστερήσεις που συνδέονται με την ψήφιση ενός νόμου και την έκδοση των Προεδρικών Διαταγμάτων που θα τον εφαρμόσουν, επιβάλλεται επιτάχυνση των διαδικασιών.

Εξάλλου, ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δοθεί στις ενέργειες που απαιτούνται για την εκπόνηση και εφαρμογή **σχεδίου δράσης για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς την επιχειρηματικότητα**, με στόχο να αρθούν τα εναπομένοντα εμπόδια. Αυτό μπορεί να γίνει π.χ. με τη γρήγορη νομοθέτηση των ρυθμίσεων που έχουν προταθεί για την απλοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης των μεταποιητικών επιχειρήσεων και την ανάπτυξη των “επιχειρηματικών πάρκων”, τη μείωση του φορολογικού κόστους συγχώνευσης ή μεταβίβασης επιχειρήσεων κ.ά. Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) έχει καταγρά-

ψει και αναδείξει τα εμπόδια αυτά, τα οποία αφορούν 30 πεδία όπου απαιτούνται άμεσες παρεμβάσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις τα εμπόδια διατηρούνται αμετακίνητα, ακόμη και όταν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση, υποδηλώνοντας ότι χωλαίνει η εφαρμογή των νόμων.

Το έργο της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι ασφαλώς δαιδαλώδες και πολύπλοκο, καθώς απαιτεί τη συνέργεια όχι μόνο πολλών υπουργείων, αλλά και πλήθους υπηρεσιών. Γι’ αυτό θα πρέπει να επισπευστούν παράλληλα οι διαδικασίες εισαγωγής της **ηλεκτρονικής διακυβέρνησης** (οι σχετικές ρυθμίσεις βρίσκονται στο στάδιο της δημόσιας διαβούλευσης).

4ον. Ενεργητικές πολιτικές για την ενίσχυση των επενδύσεων.

Πολιτική για την ενίσχυση των επενδύσεων σημαίνει τη δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος, δηλαδή ενός επιχειρηματικού “οικονομικού συστήματος” που θα ευνοεί την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών στο εσωτερικό και την προσέλκυση κεφαλαίων από το εξωτερικό. Βασικά στοιχεία-προϋποθέσεις ενός τέτοιου περιβάλλοντος είναι:

- Θετικό κλίμα για τις μακροχρόνιες προοπτικές της οικονομίας.
- Σταθεροί κανόνες για τη λειτουργία των αγορών και τη φορολογία.
- Σύντομες και απλές διαδικασίες για τη χωροθέτηση και αδειοδότηση των επιχειρήσεων.
- Επάρκεια αποταμιευτικών πόρων για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων.

Είναι σαφές ότι στη δημιουργία αυτών των απαραίτητων προϋποθέσεων πρέπει να κατατείνει το σύνολο της οικονομικής πολιτικής. Ειδικότερα, οι σταθεροί κανόνες στη λειτουργία των αγορών και τη φορολογία, καθώς και η θέσπιση σύντομων και απλών διαδικασιών για τη χωρο-

θέτηση και αδειοδότηση των επιχειρήσεων, περιλαμβάνονται στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προαναφέρθηκαν.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των επενδύσεων, η άμεση ενίσχυση των τελευταίων με την παροχή κινήτρων είναι ένα μόνο από τα εργαλεία της αναπτυξιακής πολιτικής. Ο πρόσφατος επενδυτικός νόμος 3908/2011 αποτελεί θετική εξέλιξη, καθώς εισάγει νέα στοιχεία: (α) κριτήρια επιλογής των επενδύσεων που διασφαλίζουν ότι οι ενισχυόμενες επενδύσεις εντάσσονται σε μια γενικότερη αναπτυξιακή επιλογή εξωστρεφούς ανάπτυξης, (β) φορολογικές απαλλαγές, παράλληλα με τις επιδοτήσεις. Οι επιδοτήσεις στο παρελθόν όχι μόνο αποτέλεσαν το έδαφος για αδιαφανείς πρακτικές, αλλά και ευνόησαν επιχειρηματικές αποφάσεις με πολύ βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Αντίθετα, η φορολογική απαλλαγή προάγει τις επενδύσεις μακράς πνοής, την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα μιας επιχείρησης, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και ουσιαστικό κίνητρο για τη φορολογική της συμμόρφωση. Τέλος, οι φορολογικές απαλλαγές δεν απαιτούν άμεσες εκταμιεύσεις και εκτείνονται σε μεγαλύτερη χρονική περίοδο απ' ό,τι οι επιδοτήσεις. Ως εκ τούτου είναι πιο ενδεδειγμένες στην παρούσα φάση της δημοσιονομικής προσαρμογής και των περιορισμένων πόρων. Συνολικά εκτιμάται ότι ο νέος αναπτυξιακός νόμος κινείται σε σωστή κατεύθυνση. Ιδιαίτερη σημασία βεβαίως έχει η πρακτική εφαρμογή του, με τις υπουργικές αποφάσεις που θα ακολουθήσουν και οι οποίες σε μεγάλο βαθμό θα αποσαφηνίσουν τις αναπτυξιακές προτεραιότητες.

Παράλληλα, αναμένεται ότι η λειτουργία του νέου Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ), το οποίο θα διαδεχθεί το ΤΕΜΠΕ αλλά θα έχει ευρύτερο αντικείμενο (ο σχετικός νόμος ψηφίστηκε στις 8 Φεβρουαρίου), μπορεί να συμβάλει στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων και των εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Υπό τις παρούσες συνθήκες όμως, ιδιαίτερη σημασία για την ανάκαμψη της οικονομίας

χωρίς άμεσο δημοσιονομικό κόστος έχει να επιδιωχθεί η αύξηση της απορρόφησης των κοινοτικών πόρων μέσω του ΕΣΠΑ, με την πλήρη αξιοποίηση των κανόνων διαχείρισης των Διαρθρωτικών Ταμείων τους οποίους υιοθέτησε η ΕΕ τον Ιούνιο του 2010, προκειμένου ακριβώς να επισπευστεί η ροή των εν λόγω πόρων προς κράτη-μέλη όπως η Ελλάδα, που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά προβλήματα. Ουσιαστικά, πρόκειται για τη δυνατότητα να προσυζητηθεί η κοινοτική συμμετοχή σε επενδυτικά προγράμματα και να ανασταλεί προσωρινά η υποχρέωση της εθνικής (δημόσιας) συμμετοχής.

Τέλος, κρίσιμο ζήτημα είναι η *αύξηση της εθνικής αποταμίευσης* από το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των τελευταίων ετών. Με δεδομένη την τάση προσαρμογής-διόρθωσης του (υπερ)καταναλωτικού προτύπου της προηγούμενης δεκαετιας, ένας τέτοιος στόχος είναι εφικτός, αν ακολουθηθεί και η κατάλληλη φορολογική πολιτική.

6 ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στη συντεταγμένη πορεία για έξοδο από την κρίση και ανάπτυξη ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος θα είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Σήμερα, το τραπεζικό σύστημα δέχεται ισχυρές πιέσεις εξαιτίας της μεγάλης δημοσιονομικής κρίσης που προκάλεσε την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας, η οποία συμπαρέσυρε και τις τράπεζες, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να είναι αποκλεισμένες από τις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Την ίδια περίοδο, επιπρόσθετες πιέσεις στη ρευστότητα άσκησε η σταδιακή εκροή καταθέσεων, η οποία μάλιστα συνεχίστηκε μέχρι και τα τέλη του 2010. Ως αντιστάθμισμα στις ανωτέρω πιέσεις λειτούργησαν τα μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας και η παροχή ρευστότητας από το Ευρωσύστημα. Πρέπει να επισημανθεί ωστόσο ότι και οι δύο αυτές πηγές κεφαλαίων αποτελούν προσωρινή μόνο λύση των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών, με σοβαρές επιπτώσεις στις βασικές παραμέ-

τρους λειτουργίας τους. Ταυτόχρονα, η κερδοφορία και η αποδοτικότητα των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων υποχώρησαν εκ νέου, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις επιδεινώθηκε λόγω της ύφεσης και η ρευστότητα βασίστηκε αποκλειστικά στην άντληση κεφαλαίων από το Ευρωσύστημα. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε βεβαίως η διατήρηση της κεφαλαιακής επάρκειας σε σχετικά υψηλό επίπεδο.

Οι παράγοντες που επηρέασαν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το τελευταίο διάστημα εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν να το επηρεάζουν προς την ίδια κατεύθυνση τουλάχιστον και τους πρώτους μήνες του 2011. Γενικότερα, το 2011 θα είναι έτος μεγάλων και σύνθετων προκλήσεων. Κατά το έτος αυτό οι τράπεζες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν την αναμενόμενη περαιτέρω επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, την ανάγκη για σταδιακή απεξάρτηση από το Ευρωσύστημα όσον αφορά την άντληση ρευστότητας, τον εξορθολογισμό του υποδείγματος επιχειρησιακής λειτουργίας τους και διαχείρισης του λειτουργικού τους κόστους, καθώς και τη σταδιακή προσαρμογή τους στις απαιτήσεις του νέου διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου. Συνεπώς, οι προοπτικές για την κερδοφορία, την ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων και τη ρευστότητα των τραπεζών και των ομίλων τους σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα εξακολουθούν να περιβάλλονται από υψηλή αβεβαιότητα.

Βεβαίως τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το τραπεζικό σύστημα θα αρθούν όταν εκλείψουν και οι λόγοι που τα προκάλεσαν, δηλαδή η δημοσιονομική εκτροπή και η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας.

Οι τράπεζες ωστόσο επιβάλλεται να βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση, να αναπροσαρμόσουν γρήγορα την επιχειρησιακή τους στρατηγική, να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και να αναζητήσουν εναλλακτικές πηγές άντλησης κεφαλαίων, πέραν εκείνων

που προσωρινά παρέχει το Ελληνικό Δημόσιο και το Ευρωσύστημα. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις νέες συνθήκες ρευστότητας που θα προκύψουν από τη σταδιακή άρση των μη συμβατικών μέτρων στήριξης της ΕΚΤ, την επίπτωση στην αξία του διαθέσιμου ενεχύρου από τις επαπειλούμενες περαιτέρω υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας, καθώς και τον αυξημένο ανταγωνισμό κυβερνήσεων, τραπεζών και επιχειρήσεων για άντληση κεφαλαίων. Στο περιβάλλον αυτό, η αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος κρίνεται επιβεβλημένη και αναπόφευκτη.

Από τη σκοπιά της *οικονομίας ως συνόλου* έχουν ιδιαίτερη σημασία οι προοπτικές ανάκαμψης της τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα. Με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, η χρηματοδότηση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα αναμένεται να σημειώσει μηδενικούς ή αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής κατά το 2011. Περιοριστική επίδραση στη δυνατότητα πρόσβασης σε δανεισμό αλλά και τη διάθεση για ανάληψη χρέους από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά συνεχίζει να ασκεί η εξασθένηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των τελευταίων, η οποία οφείλεται στην άνοδο της ανεργίας, τη μείωση των μέσων αποδοχών και την πτώση των επιχειρηματικών κερδών. Από την άλλη πλευρά, ευνοϊκά αναμένεται να επηρεάσει τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα η πρόσφατη παράταση του προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας (που είχε θεσπιστεί το 2008) μέχρι το τέλος Ιουνίου του 2011 με την παροχή πρόσθετων κρατικών εγγυήσεων ύψους 25 δισεκ. ευρώ. Το πώς τελικά θα κινηθεί ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης το τρέχον έτος θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων και από τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των αποταμιευτών.

7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η επισκόπηση των εξελίξεων στην ελληνική οικονομία, οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον

και οι διαφαινόμενες προοπτικές οδηγούν στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

1ον. Η δημοσιονομική προσαρμογή έχει κάνει θετική εκκίνηση, προσεγγίζοντας τους στόχους που είχαν τεθεί για το 2010. Ακριβέστερα, επιτεύχθηκαν οι στόχοι για το ταμειακό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού, ενώ ο αρχικός στόχος για το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης δεν επιτεύχθηκε, τόσο λόγω της αναταξινόμησης ορισμένων δημόσιων επιχειρήσεων όσο και λόγω της υστέρησης των εσόδων (βλ. και Κεφάλαιο V). Τώρα η δημοσιονομική προσαρμογή πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες και να υπερακοντίσει τους στόχους για να επιτύχει το συντομότερο δυνατόν υψηλά και διατηρήσιμα πρωτογενή πλεονάσματα. Κλειδί για την επιτυχία είναι η ριζική αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα με την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων που θα μειώσουν το κόστος λειτουργίας του, θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά του και θα διαμορφώσουν ένα θετικό επιχειρηματικό περιβάλλον που θα ενισχύει την ανάπτυξη.

2ον. Μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί αλλαγές που πριν από λίγους μήνες θεωρούνταν αδιανόητες. Αυτό δείχνει ότι η ριζική αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας είναι εφικτή. Η προσπάθεια είναι δυνατόν να έχει θετικά αποτελέσματα. Από την άλλη πλευρά όμως, πολλές αλλαγές προσκρούουν σε αγκυλώσεις και αντιδράσεις που δυσχεραίνουν σημαντικά τις προσπάθειες. Η Τράπεζα της Ελλάδος στην Έκθεση του Διοικητή τον Απρίλιο του 2010 είχε επισημάνει ότι η ελληνική κρίση οφείλεται και σε νοοτροπίες και πρακτικές που επικράτησαν για δεκαετίες στη χώρα και οδήγησαν τελικά σε αδιέξοδο. Και χαρακτηριστικά συμπλήρωνε: “Δεν μπορούμε να πορευθούμε στο μέλλον με τις συνταγές του παρελθόντος, δηλαδή με επιλεκτική και κατά το δοκούν εφαρμογή των θεσμών και των νόμων, με μετάθεση των ευθυνών στους άλλους, με άρνηση κάθε προσπάθειας για οικοδόμηση συναίνεσης, με ιδεοληπτικές ερμηνείες της πραγματικότητας, με την απαίτηση διατήρησης κεκτημένων που αντιστρατεύονται το συμφέρον της κοινωνίας στο σύνολό της.”

Αρκετά από τα ανωτέρω επιβιώνουν και σήμερα στην κοινωνία και πυροδοτούν άρνηση, ανομία, πεισματική υπεράσπιση συμφερόντων, ψευδαισθήσεις ότι η κατάσταση θα μπορούσε να συνεχιστεί επ’ άπειρον χωρίς καμία αλλαγή, αν δεν υπήρχε το Μνημόνιο. Οι νοοτροπίες αυτές, καθώς και οι πρακτικές που τις συνοδεύουν, επικροτούνται και μεγεθύνονται ενίοτε από ορισμένες πλευρές, οι οποίες ταυτόχρονα προβάλλουν τις συνέπειες της ύφεσης χωρίς καμία αναφορά στις βέβαιες καταστροφικές συνέπειες της απραξίας και στον τελικό στόχο που επιδιώκουμε. Παράλληλα, δίνεται η εντύπωση ότι τα εξαγγελόμενα και εφαρμοζόμενα μέτρα επιβάλλονται απλώς από το Μνημόνιο και όχι από την ίδια την αντικειμενική κατάσταση της οικονομίας.

Μέσα σ’ ένα τέτοιο κλίμα οι πολίτες δεν μπορούν να κατανοήσουν τους λόγους που μας οδήγησαν εδώ, αγωνιούν για το μέλλον και σε αρκετές περιπτώσεις αδρανούν, ενώ μερικές φορές υιοθετούν πρακτικές άρνησης. Το κλίμα αυτό πρέπει να αλλάξει και να δημιουργηθεί ένα ρεύμα ενεργητικής κατάφασης, συμμετοχής και στήριξης της προσπάθειας για τη δημιουργία μιας σύγχρονης Ελλάδας με θετικές προοπτικές.

Για να γίνει αυτό, προϋπόθεση είναι να περιγραφεί πρώτα το πρόβλημα με σαφήνεια, χωρίς ωραιοποιήσεις και υπεκφυγές, και να προβληθούν η πραγματική κατάσταση της οικονομίας, οι λόγοι που μας οδήγησαν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, η αναγκαιότητα των αλλαγών, ο πολυετής χαρακτήρας της προσπάθειας που έχει ξεκινήσει και, βεβαίως, το προσδοκώμενο αποτέλεσμα – δηλαδή τα οφέλη σε σύγκριση με το κόστος.

Αναγκαίο επίσης είναι:

- Να συνειδητοποιηθεί ευρύτερα ότι είναι αδύνατον να συνεχίσουμε με τον ίδιο τρόπο που πορευθήκαμε στο παρελθόν. Σήμερα πρέπει, αντίθετα, να διορθωθούν λάθη δεκαετιών μέσα σε λίγα χρόνια. Αυτό επιβάλλει σοβαρό τίμημα, το οποίο πρέπει να επιμεριστεί δίκαια στην κοινωνία. Για να επιμεριστεί

δίκαια το τίμημα, όπως και η ωφέλεια, πρέπει να επιδιωχθεί η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή αλλαγών που θα βελτιώσουν τις συνθήκες για το κοινωνικό σύνολο, και όχι η διατήρηση των προνομίων των ολίγων. Προς το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων χρειάζονται κατάλληλος σχεδιασμός της οικονομικής πολιτικής και σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής πολιτικής. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο αν ληφθεί υπόψη ότι, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, το συνολικό ποσοστό της φτώχειας παρουσιάζει μεν εντυπωσιακή σταθερότητα τη δεκαετία έως το 2008, αλλά τα τελευταία χρόνια αυτής της περιόδου η φτώχεια φαίνεται να μετατοπίστηκε από την ομάδα των ηλικιωμένων προς την ομάδα των νεαρότερων ζευγαριών με παιδιά αλλά και προς τους νέους εργαζομένους και ιδίως προς τα παιδιά μέχρι 15 ετών. Εξάλλου, εκτιμάται ότι μετά το 2008 η σημαντική αύξηση του ποσοστού ανεργίας, ιδίως της ανεργίας των νέων, και οι διαδοχικές αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας σε είδη

ευρείας κατανάλωσης μείωσαν περισσότερο την αγοραστική δύναμη των πιο φτωχών νοικοκυριών (βλ. Κεφάλαιο IV).

- Να γίνει κατανοητό ότι οι αλλαγές δεν επιβάλλονται από το Μνημόνιο, αλλά αποτελούν μέρος μιας μεγάλης πορείας ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας. Η πορεία αυτή θα είναι μακρά και σήμερα βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή. Για να υπάρξει επιτυχής έκβαση, απαιτούνται *αποφασιστικότητα, διαχειριστική επάρκεια, μακροχρόνια στόχευση και προσηλωση στις επιδιώξεις.*

- Να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα φαινόμενα άρνησης, ανυπακοής και ανομίας, που δημιουργούν ρήγμα στο κράτος δικαίου και, αν γενικευθούν, θα υπονομεύσουν την κοινωνική συνοχή και την οικονομική πρόοδο.

- Να αναδειχθεί, με όσο το δυνατόν πιο σαφή τρόπο, ο τελικός στόχος, που είναι η ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία μέσα σ' ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

II ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

I ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ¹

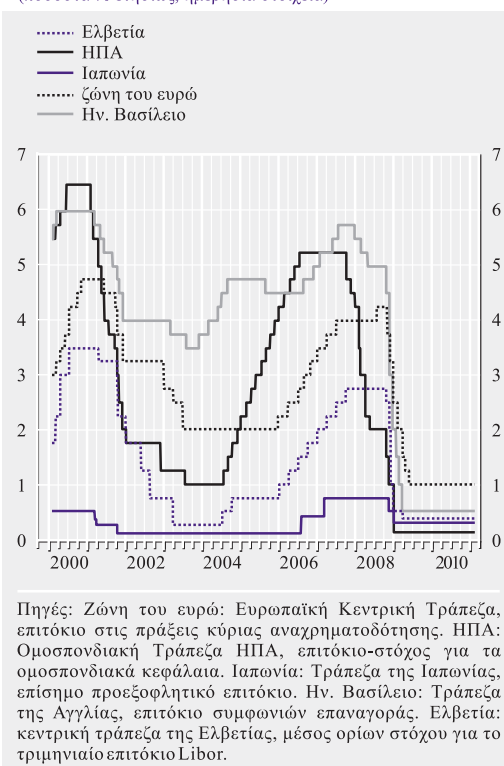
Ι.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Το 2010 η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας από τη διεθνή κρίση του 2007-2009 υπήρξε τελικά ισχυρότερη της αναμενόμενης, αν και εξασθένησε το β' εξάμηνο. Η δυναμική της ανάκαμψης στις προηγμένες οικονομίες διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, ενώ στις αναδυόμενες οικονομίες ο ρυθμός ανάπτυξης, ο οποίος είχε παραμείνει ισχυρός κατά τη διάρκεια της κρίσης, επιταχύνθηκε και πάλι. Η συνεχιζόμενη ευνοϊκή επίδραση της επεκτατικής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής (βλ. Διάγραμμα ΙΙ.1) και η έντονη ανάκαμψη του παγκόσμιου εμπορίου υπεραντιστάθμισαν τις επιπτώσεις της αβεβαιότητας την οποία προκαλούν τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η εντεινόμενη ανησυχία των διεθνών αγορών για τον πιστωτικό κίνδυνο στις αγορές κρατικών χρεογράφων, κυρίως της Ελλάδος και ορισμένων άλλων χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ.

Το παγκόσμιο ΑΕΠ, μετά τη μείωσή του κατά 0,6% το 2009, την πρώτη από το 1946, αυξήθηκε κατά 5,0% το 2010 (βλ. Πίνακα ΙΙ.1). Ειδικότερα, στις προηγμένες οικονομίες, οι οποίες επλήγησαν περισσότερο από την κρίση, η ανάκαμψη υπήρξε εντονότερη (+3,0%, έναντι -3,4% το 2009) και σε σημαντικό βαθμό συγχρονισμένη. Στις ΗΠΑ, όπου η ανάκαμψη βασίστηκε στην εγχώρια ζήτηση και την αύξηση των αποθεμάτων, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,9% το 2010 (2009: -2,6%). Στην Ιαπωνία, όπου η ανάκαμψη βασίστηκε στην εξωτερική ζήτηση, το ΑΕΠ εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 4,3% το 2010 (2009: -6,3%). Στη ζώνη του ευρώ το ΑΕΠ εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 1,8% (2009: -4,1%). Στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ επιταχύνθηκε σε 7,1%, από 2,6% το 2009. Στην Κίνα, όπου, σε αντίθεση με τις περισσότερες προηγμένες οικονομίες, η νομισματική πολιτική γίνεται περιοριστική λόγω υψηλού πληθωρισμού ενώ

Διάγραμμα ΙΙ.1 Βασικά επιτόκια κεντρικών τραπεζών (Ιανουάριος 2000 - Ιανουάριος 2011)

(ποσοστά % ετησίως, ημερήσια στοιχεία)

Πηγές: Ζώνη του ευρώ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, επιτόκιο στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης. ΗΠΑ: Ομοσπονδιακή Τράπεζα ΗΠΑ, επιτόκιο-στόχος για τα ομοσπονδιακά κεφάλαια. Ιαπωνία: Τράπεζα της Ιαπωνίας, επίσημο προεξοφλητικό επιτόκιο. Ην. Βασίλειο: Τράπεζα της Αγγλίας, επιτόκιο συμφωνιών επαναγοράς. Ελβετία: κεντρική τράπεζα της Ελβετίας, μέσος ορίων στόχου για το τριμηνιαίο επιτόκιο Libor.

η δημοσιονομική πολιτική εξακολουθεί να είναι επεκτατική, ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ ανήλθε στο 10,3% από 9,2% το 2009.

Ο πληθωρισμός αυξήθηκε στις προηγμένες οικονομίες το 2010 (στο 1,5%, από 0,1% το 2009), κυρίως λόγω της ανόδου των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων, παρέμεινε όμως γενικά χαμηλός λόγω των συνθηκών υποαπασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών παρά τη σημειωθείσα ανάκαμψη, ενώ το 2011 προβλέπεται να αυξηθεί ανεπαίσθητα στο 1,6%. Στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες η έντονη οικονομική δραστηριότητα

1 Η ανάλυση που ακολουθεί βασίζεται στις μακροοικονομικές εξελίξεις μέχρι το τέλος Ιανουαρίου και λαμβάνει υπόψη τις προβλέψεις του ΔΝΤ (World Economic Outlook Update, 25.1.2011, και Fiscal Monitor Update, 27.1.2011), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Autumn Forecasts, Νοέμβριος 2010), του ΟΟΣΑ (Economic Outlook, Νοέμβριος 2010), τις προβολές των εμπειρογνομώνων του Ευρωσυστήματος (2.12.2010) και άλλες αναλύσεις του ΔΝΤ, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (ΤΔΑ-BIS) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πίνακας II.1 ΑΕΠ σε σταθερές τιμές: τελευταίες διαθέσιμες εκτιμήσεις και προβλέψεις ΔΝΤ, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΟΟΣΑ, Consensus Economics και εμπειρογνομόνων του Ευρωσυστήματος

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2010 (εκτιμήσεις)					2011 (προβλέψεις)				
	ΑΝΤ 25.1.2011	ΕΕ 29.11.2010	ΟΟΣΑ 7.12.2010	Consensus 10.1.2011	Ευρωσύστημα 2.12.2010	ΑΝΤ 25.1.2011	ΕΕ 29.11.2010	ΟΟΣΑ 7.12.2010	Consensus 10.1.2011	Ευρωσύστημα 2.12.2010
Παγκόσμια οικονομία*	5,0	4,5	...	4,0	...	4,4	3,9	...	3,4	...
ΗΠΑ	2,8	2,7	2,7	2,9	...	3,0	2,1	2,2	3,2	...
Ιαπωνία	4,3	3,5	3,7	4,3	...	1,6	1,3	1,7	1,2	...
Κίνα	10,3	10,5	10,5	...	...	9,6	9,2	9,7	...	...
Ην. Βασίλειο	1,7	1,8	1,8	1,7	...	2,0	2,2	1,7	2,1	...
Ζώνη του ευρώ	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6 έως 1,8	1,5	1,5	1,7	1,5	0,7 έως 2,1

* Υπολογισμοί με βάση τις ισοτιμίες αγοραστικών δυνάμεων του ΑΕΠ του 2009 (εκτός από το Consensus Economics; με βάση το ΑΕΠ και τις μέσες συνάλλαγματικές ισοτιμίες του 2009).

Πηγές: ΔΝΤ, *World Economic Outlook Update*, 25 Ιανουαρίου 2011.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Economic Forecasts, Autumn 2010*, Νοέμβριος 2010.

ΟΟΣΑ, *Economic Outlook*, No 88, Νοέμβριος 2010.

Consensus Economics, *Consensus Forecasts*, Ιανουάριος 2011.

ΕΚΤ, *Μηνιαίο Δελτίο*, Δεκέμβριος 2010.

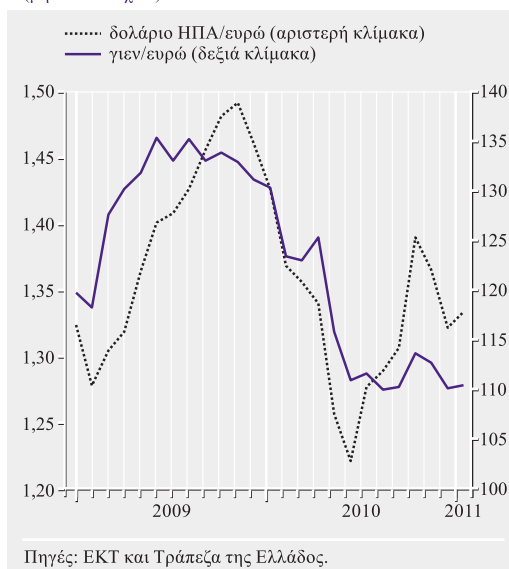
καθώς και η αύξηση των τιμών των τροφίμων είχαν αποτέλεσμα την ενίσχυση των πληθωριστικών πιέσεων (2010: 6,3%, 2009: 5,2%), εξέλιξη που οδήγησε την Ινδία και την Κίνα σε αλληπάλληλες αυξήσεις των βασικών τους επιτοκίων, κυρίως το β' εξάμηνο του 2010. Στις οικονομίες αυτές ο πληθωρισμός προβλέπεται να παραμείνει υψηλός και εφέτος (6,0%).

Το παγκόσμιο εμπόριο, το οποίο τα τελευταία έτη παρουσίασε πολύ μεγαλύτερες διακυμάνσεις από εκείνες της οικονομικής δραστηριότητας, επλήγη σφοδρά το 2009, αποτελώντας βασικό μηχανισμό μετάδοσης και γεωγραφικής εξάπλωσης της ύφεσης, αλλά ανάκαμψε εντυπωσιακά το 2010. Ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών έφθασε το 2010 στα προ της κρίσης επίπεδα, εμφανίζοντας άνοδο κατά 12,0%, έναντι μείωσης κατά 10,7% το 2009, ενώ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 7,1% το 2011.

Οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων, μετά τη μεγάλη υποχώρησή τους το β' εξάμηνο του 2008, άρχισαν και πάλι να κινούνται ανοδικά τη διετία 2009-2010. Οι κυριότερες αιτίες της ανόδου αυτής είναι η αυξανόμενη ζήτηση πετρελαίου που προέρχεται από τις ενεργοβόρες αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας, αλλά και διαταραχές της προσφοράς για ορισμένα βασικά εμπορεύματα, καθώς και η υποχώρηση του δολαρίου (βλ. Διάγραμμα II.2). Η μέση διεθνής τιμή του αργού πετρελαίου (μέσος όρος τριών τύπων) σε δολάρια αυξήθηκε κατά 27,8% το 2010, ενώ προβλέπεται (από το ΔΝΤ) να αυξηθεί περαιτέρω κατά 13,4% το 2011. Οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων πλην καυσίμων (επίσης σε δολάρια) αυξήθηκαν κατά 23,0% το 2010 και προβλέπεται να αυξηθούν περαιτέρω κατά 11,0% το 2011. Τη μεγαλύτερη άνοδο εμφάνισαν οι τιμές των ορυκτών και μετάλλων, λόγω της αυξημένης ζήτησης εκ μέρους της Κίνας. Παράλληλα, οι διεθνείς τιμές των τροφίμων έφθασαν το Δεκέμβριο του 2010 σε επίπεδα ρεκόρ, υψηλότερα ακόμη και από εκείνα του Ιουνίου του 2008, όταν οι διεθνείς τιμές των τροφίμων είχαν ανέλθει σε ιστορικά υψηλά επίπεδα.

Διάγραμμα II.2 Συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ και του γιεν Ιαπωνίας (Ιανουάριος 2009-Ιανουάριος 2011)

(μηνιαία στοιχεία)

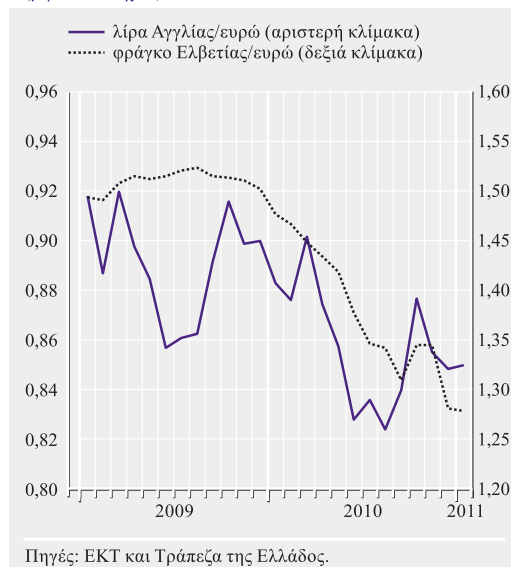
Παρά την ανάκαμψη του ΑΕΠ, η δημοσιονομική θέση των προηγμένων οικονομιών σημείωσε περιορισμένη βελτίωση το 2010. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα της γενικής κυβέρνησης παρέμειναν υψηλά, ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2010 στις ΗΠΑ (10,6%), στην Ιαπωνία (9,4%) και στη ζώνη του ευρώ (6,4%). Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων περιστολής των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που εφαρμόζονται σε ολοένα περισσότερες προηγμένες οικονομίες θα γίνουν ορατά το 2011. Τα προγράμματα αυτά, ενώ βραχυπρόθεσμα περιορίζουν την οικονομική δραστηριότητα, μεσομακροπρόθεσμα θα οδηγήσουν τις οικονομίες ξανά σε διατηρήσιμη άνοδο, αφού θα συμβάλουν αποφασιστικά στη μείωση της αβεβαιότητας και του εξαιρετικά υψηλού πιστωτικού κινδύνου στις διεθνείς αγορές ομολόγων, ομαλοποιώντας τις χρηματοδοτικές συνθήκες στις διεθνείς αγορές.

Το 2011 προβλέπεται συνέχιση της ανάκαμψης στην παγκόσμια οικονομία, με βραδύτερο όμως ρυθμό. Στις προηγμένες οικονομίες, ο κίνδυνος διπλής ύφεσης ("double dip") ή στασιμότητας έχει απομακρυνθεί, ιδίως αν ληφθούν υπόψη τα γενικώς ενθαρρυντικά στοιχεία για

Εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ

Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ, η οικονομία της ζώνης του ευρώ θα συνεχίσει να αναπτύσσεται το 2011 με ρυθμό ελαφρά χαμηλότερο σε σύγκριση με το 2010 (1,5% έναντι 1,8%), ενώ το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να παραμείνει ουσιαστικά αμετάβλητο γύρω στο 10% του εργατικού δυνα-

(μηνιαία στοιχεία)

Ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ αυξήθηκε στο 1,6% το 2010, από 0,3% το προηγούμενο έτος, και προβλέπεται να διαμορφωθεί μεταξύ 1,3% και 2,3% το 2011 κατά τους εμπειρογνώ-

μονες του Ευρωσυστήματος, κυρίως λόγω της προβλεπόμενης ανόδου των τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση της οικονομίας στη ζώνη του ευρώ, θετική εξέλιξη υπήρξε η αύξηση των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, σε ετήσια βάση, κατά 2,0% το Νοέμβριο και 1,9% το Δεκέμβριο (η οποία αντανάκλα θετικό ετήσιο ρυθμό πιστωτικής επέκτασης προς τα νοικοκυριά και σχεδόν μηδενικό προς τις επιχειρήσεις).

1.2 ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 16-17 Δεκεμβρίου 2010 συμφώνησε ως προς το κείμενο περιορισμένης τροποποίησης της Συνθήκης² που αφορά τη σύσταση ενός μελλοντικού μόνιμου μηχανισμού για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας του συνόλου της ζώνης του ευρώ. Ο εν λόγω μηχανισμός (Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας) θα αντικαταστήσει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης, που θα εξακολουθήσουν να ισχύουν έως τον Ιούνιο του 2013.³

Οι εργασίες σχετικά με τη σύσταση του μελλοντικού μηχανισμού αναμένεται να ολοκληρωθούν έως το Μάρτιο του 2011 και θα ενσωματώσουν τα γενικά χαρακτηριστικά που περιγράφονται στη δήλωση της Ευρωομάδας της 28ης Νοεμβρίου 2010, την οποία επικύρωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Τα γενικά αυτά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Ο μελλοντικός Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας θα μπορεί να χορηγεί πακέτα χρηματοοικονομικής στήριξης στα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ υπό αυστηρές προϋποθέσεις και λειτουργώντας σύμφωνα με τους κανόνες του υφιστάμενου Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.
- Οι κανόνες θα προσαρμοστούν ώστε να προβλέπουν κατά περίπτωση συμμετοχή πιστωτών του ιδιωτικού τομέα, σε πλήρη συμφωνία με τις πολιτικές του ΔΝΤ. Σε όλες τις

περιπτώσεις, προκειμένου να προστατευθούν τα χρήματα των φορολογουμένων και να σταλεί σαφές μήνυμα στους ιδιώτες πιστωτές ότι οι αξιώσεις τους έχουν μειωμένη εξασφάλιση σε σχέση με τις απαιτήσεις του επίσημου τομέα, τα δάνεια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας θα απολαύουν καθεστώς προτιμώμενου πιστωτή, υποδεέστερου μόνο του καθεστώτος των δανείων του ΔΝΤ. Οιαδήποτε συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα δεν θα ισχύσει πριν από τα μέσα του 2013.

- Η βοήθεια που θα παρέχεται σε κράτος-μέλος της ζώνης του ευρώ θα βασίζεται σε αυστηρό πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και σε λεπτομερή ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους, η οποία θα πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ, σε συνεργασία με την ΕΚΤ.
- Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας θα συμπληρώνει το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής διακυβέρνησης που έχει ως στόχο αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία, η οποία θα επικεντρώνεται στην πρόληψη και θα μειώσει σημαντικά την πιθανότητα εμφάνισης μελλοντικών κρίσεων.

2 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ⁴

Το 2010 αποτέλεσε έτος εξόδου από την κρίση για τις οικονομίες των περισσότερων χωρών

² Η τροποποίηση συνίσταται στην προσθήκη της ακόλουθης παραγράφου στο άρθρο 136 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ: “3. Τα κράτη-μέλη με νόμισμα το ευρώ μπορούν να θεσπίσουν μηχανισμό σταθερότητας ο οποίος θα ενεργοποιείται εφόσον κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να διασφαλίζεται η σταθερότητα της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Η παροχή τυχόν απαιτούμενης χρηματοοικονομικής συνδρομής δυνάμει του μηχανισμού θα υπόκειται σε αυστηρούς όρους”.

³ Σημειώνεται ότι μέσω των ανωτέρω δύο εν ισχύ μηχανισμών, καθώς και με τη συμβολή του ΔΝΤ και ορισμένων διμερών δανείων, θα πραγματοποιηθεί η οικονομική στήριξη προς την Ιρλανδία, ύψους 85 δισεκ. ευρώ, όπως αποφασίστηκε ομόφωνα από την Ευρωομάδα και το ECOFIN στις 28.11.2010 κατόπιν σχετικού αιτήματος της Ιρλανδίας. Στην ίδια σύνοδο ανακοινώθηκε ότι η Ευρωομάδα θα εξετάσει κατά πόσον είναι αναγκαίο να ευθυγραμμιστούν οι προθεσμίες αποπληρωμής του δανείου προς την Ελλάδα με τις αντίστοιχες για την Ιρλανδία.

⁴ Η ανάλυση για τις οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αναφέρεται στις εξής χώρες: Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Μαυροβούνιο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), Ρουμανία, Σερβία και Τουρκία.

Πίνακας II.2 Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης¹

Α. ΑΕΠ και πληθωρισμός (ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)										
Χώρα	ΑΕΠ					Πληθωρισμός				
	2007	2008	2009	2010 (εκτιμ.)	2011 (προβλ.)	2007	2008	2009	2010 (εκτιμ.)	2011 (προβλ.)
Αλβανία	5,9	7,7	3,3	3,0	2,2	2,9	3,4	2,3	3,0	2,9
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	6,2	5,7	-2,9	0,5	2,2	1,5	7,4	-0,4	2,4	2,4
Βουλγαρία	6,2	6,0	-4,9	0,9	3,5	7,6	12,0	2,5	3,1	2,8
Κροατία	5,5	2,4	-5,8	-1,8	1,5	2,9	6,1	2,4	1,1	1,8
Μαυροβούνιο	10,7	6,9	-5,7	0,3	3,0	4,3	7,4	3,4	0,6	0,6
ΠΓΔΜ	6,1	5,0	-0,9	1,3	2,2	2,3	8,3	-0,8	1,6	2,3
Ρουμανία	6,3	7,3	-7,1	-1,9	1,5	4,8	7,8	5,6	5,9	6,1
Σερβία	6,9	5,5	-3,1	1,5	3,0	6,5	12,4	8,1	6,2	9,4
Τουρκία	4,7	0,7	-4,7	8,2	4,5	8,4	10,1	6,5	6,4	6,5

Β. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και δημοσιονομικό αποτέλεσμα (ως ποσοστό του ΑΕΠ)										
Χώρα	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών					Δημοσιονομικό αποτέλεσμα				
	2007	2008	2009	2010 (εκτιμ.)	2011 (προβλ.)	2007	2008	2009	2010 (εκτιμ.)	2011 (προβλ.)
Αλβανία	-10,6	-15,4	-15,1	-11,0	-11,3	-3,5	-5,5	-6,8	-5,2	-5,0
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	-10,7	-14,4	-6,8	-5,5	-5,5	1,2	-2,2	-4,4	-4,1	-4,0
Βουλγαρία	-20,1	-20,6	-10,3	-3,1	-2,8	0,1	1,8	-3,9	-2,0	-0,7
Κροατία	-7,6	-9,3	-5,5	-2,8	-3,7	-2,5	-1,4	-4,1	-5,7	-6,1
Μαυροβούνιο	-37,8	-50,7	-30,1	-17,0	-17,0	6,4	-0,4	-4,4	-2,9	-7,0
ΠΓΔΜ	-7,1	-12,8	-6,7	-3,3	-4,1	0,6	-1,0	-2,7	-2,5	-2,6
Ρουμανία	-13,4	-11,6	-4,2	-5,5	-5,6	-2,5	-4,8	-7,4	-6,8	-4,4
Σερβία	-15,9	-17,6	-6,9	-9,3	-8,6	-1,9	-2,6	-4,3	-4,9	-4,1
Τουρκία	-5,9	-5,7	-2,3	-6,3	-7,0	-1,0	-2,2	-5,7	-3,7	-2,8

Πηγές: EU candidate and pre-accession countries economic quarterly (Q4 2010), εθνικές κεντρικές τράπεζες, ΔΝΤ και Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης.

1 Αναμένεται ότι οι εκτιμήσεις για το 2010 και οι προβλέψεις για το 2011 θα αναθεωρηθούν.

της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ωστόσο, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το χρονοδιάγραμμα και ο ρυθμός ανάκαμψης διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Στην Τουρκία καταγράφηκε ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης (της τάξεως του 8,2%), ενώ ακολουθεί η Αλβανία (3%). Το ίδιο έτος, η Σερβία, η Βουλγαρία, η ΠΓΔΜ, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη και το Μαυροβούνιο εκτιμάται ότι σημείωσαν αρκετά χαμηλότερους θετικούς

ρυθμούς, ενώ η Ρουμανία και η Κροατία εξακολούθησαν να καταγράφουν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ για δεύτερο συνεχόμενο έτος (βλ. Πίνακα II.2.Α).

Στις περισσότερες χώρες η ανάκαμψη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών, λόγω της ανόδου του διεθνούς εμπορίου μετά το β' εξάμηνο του 2009, και σε αυξήσεις των αποθεμάτων. Αντίθετα, η εγχώρια ζήτηση παραμένει

αδύναμη σε όλες τις χώρες εκτός της Τουρκίας, όπου εμφανίζεται θεαματική ανάκαμψη. Τέλος, αν και η ανεργία παραμένει σε υψηλό επίπεδο στις περισσότερες χώρες, οι συνθήκες στις αγορές εργασίας φαίνεται να ακολουθούν πορεία σταδιακής σταθεροποίησης.

Το 2011, η ανάκαμψη προβλέπεται να επεκταθεί στο σύνολο των χωρών και να ενισχυθεί περαιτέρω μέσω της σταδιακής ενδυνάμωσης της εγχώριας ζήτησης. Από την άλλη πλευρά όμως, δεν πρέπει να παραβλεφθεί η ύπαρξη σημαντικών στοιχείων αβεβαιότητας. Ειδικότερα, η θετική συμβολή των εξαγωγών μπορεί να μετριαστεί λόγω πιθανής εξασθένησης της εξωτερικής ζήτησης, κυρίως από τις χώρες της ΕΕ. Επίσης, η συνεχιζόμενη προσπάθεια των χωρών για δημοσιονομική προσαρμογή περιορίζει τη συμμετοχή των κρατικών δαπανών στη διαδικασία ανάπτυξης. Τέλος, στο βαθμό που η ανεργία παραμένει υψηλή και ο ιδιωτικός τομέας συνεχίζει τη διαδικασία απομόχλευσης, η αναμενόμενη ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης είναι πιθανόν να σημειώσει χαμηλούς ρυθμούς.

Μετά τη σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού κατά τη διάρκεια της κρίσης, η οποία μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις συνοδεύθηκε ακόμη και από την εμφάνιση συνθηκών αρνητικού πληθωρισμού, οι πληθωριστικές πιέσεις επανεμφανίστηκαν, έστω και μερικώς, το 2010 (βλ. Πίνακα II.2.A). Αυτό, οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών βασικών τροφίμων, σε αυξήσεις έμμεσων φόρων και διοικητικά καθοριζόμενων τιμών αλλά και στην υποτιμητική τάση ορισμένων νομισμάτων (κυρίως της Σερβίας). Το 2011 οι πληθωριστικές πιέσεις προβλέπεται να ενταθούν, καθώς η ανοδική τάση των ρυθμών ανάπτυξης των χωρών της περιοχής θα συνεχιστεί.

Η δημοσιονομική προσαρμογή αποτελεί κύρια προτεραιότητα της μακροοικονομικής πολιτικής για τις χώρες της περιοχής. Οι περισσότερες κατόρθωσαν να περιορίσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα το 2010 και η προσπάθεια προσαρμογής προβλέπεται να συνεχιστεί και το 2011 (βλ. Πίνακα II.2.B). Η

σταδιακή βελτίωση των οικονομικών συνθηκών αναμένεται να προσφέρει σημαντική βοήθεια προς την κατεύθυνση αυτή.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών των περισσότερων χωρών της ΝΑ Ευρώπης παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα το 2010. Σε αρκετές από αυτές μάλιστα (ειδικότερα, στην Τουρκία, τη Ρουμανία και τη Σερβία, βλ. Πίνακα II.2.B) αυξήθηκε σημαντικά. Εξαιρέση αποτελεί η Βουλγαρία, το εξωτερικό έλλειμμα της οποίας παρουσίασε σημαντική βελτίωση. Οι εισροές κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις κινήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα, ενώ η αύξηση των εισροών στην Τουρκία κυρίως προέρχεται από επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Το 2011 ο εξωτερικός τομέας των χωρών είναι πιθανόν να επιδεινωθεί περαιτέρω, λόγω της αναμενόμενης σταδιακής ανάκαμψης της ζήτησης εισαγωγών αλλά και της αβεβαιότητας όσον αφορά την κρίση χρέους που πλήττει κυρίως τις περιφερειακές χώρες της ζώνης του ευρώ.

Η νομισματική πολιτική που ασκήθηκε στις χώρες της περιοχής το 2010 έλαβε υπόψη το διαφορετικό βαθμό οικονομικής ανάκαμψης στις επιμέρους χώρες και την περιορισμένη σταδιακή ενίσχυση του πληθωρισμού. Με εξαίρεση την Τουρκία, τα πραγματικά επιτόκια των χωρών βρίσκονταν σε χαμηλότερα επίπεδα το 2010 από ό,τι το 2009, γεγονός το οποίο ευνόησε τη διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής νομισματικής χαλάρωσης που αποσκοπούσε στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης. Μόνο στη Σερβία οι νομισματικές αρχές έκριναν αναγκαίο να προχωρήσουν σε σημαντική αύξηση του βασικού επιτοκίου, εξαιτίας των συνεχιζόμενων υποτιμητικών τάσεων του εγχώριου νομίσματος και της εμφάνισης πληθωριστικών πιέσεων, παρά το χαμηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Επομένως, είναι πιθανόν ότι συνολικά η άσκηση νομισματικής πολιτικής στις χώρες της περιοχής θα εξακολουθήσει –τουλάχιστον το πρώτο εξάμηνο του 2011– να κινείται με άξονα τη διατήρηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα.

Η βελτίωση του επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας στο σύνολο σχεδόν των

χωρών της περιοχής συνοδεύθηκε από ενίσχυση των θετικών ρυθμών πιστωτικής επέκτασης, οι οποίοι όμως παρόλιναν σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Στο χρηματοπιστωτικό τομέα, η διαδικασία της απομόχλευσης συνεχίστηκε ολόκληρο το 2010, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά επισφαλών απαιτήσεων⁵ απορροφήθηκαν μέσω διαγραφών από την ιδιαίτερα υψηλή κεφαλαιακή βάση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων της περιοχής. Με εξαίρεση την Τουρκία, η οποία παρουσίασε σημαντική μείωση στις επισφαλείς απαιτήσεις⁶ και ήδη έχει υψηλό ρυθμό πιστωτικής επέκτασης, η διαμόρφωση ενός πλαισίου βιώσιμης ανάπτυξης στις υπόλοιπες χώρες θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη σταθεροποίηση στον τομέα αυτό, καθώς και από την επίδραση που θα έχει η κρίση χρέους των χωρών της ζώνης του ευρώ στις οικονομίες των χωρών της περιοχής. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι σε μεγάλο βαθμό η διασφάλιση της ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών συστημάτων θα πρέπει να στηριχθεί στο νέο πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης που οικοδομείται σήμερα και δίνει προτεραιότητα και έμφαση στην εγχώρια αποταμίευση και τις εσωτερικές ροές κεφαλαίων.

3 ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Η τελευταία Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή πραγματοποιήθηκε στο Κανκούν του Μεξικού στις 29.11-10.12.2010. Κεντρικός στόχος της διάσκεψης ήταν η επαναδιαπραγμάτευση μεταξύ κρατών που είχαν διαφωνήσει έντονα στην αντίστοιχη διάσκεψη της Κοπεγχάγης το Δεκέμβριο του 2009, καθώς και η επίτευξη μιας παγκόσμιας συμφωνίας για να δοθεί συνέχεια στο Πρωτόκολλο του Κιότο.⁷ Η συμφωνία που επιτεύχθηκε περιλαμβάνει δύο αποφάσεις: η πρώτη αφορά το Πρωτόκολλο του Κιότο και η δεύτερη την προπαρασκευή μιας γενικότερης συμφωνίας που είναι πιθανόν να καταλήξει σε ένα δεύτερο πρωτόκολλο, το οποίο θα περιλαμβάνει τις ΗΠΑ αλλά και πολιτικές, κυρίως,

δεσμεύσεις για άλλα μεγάλα κράτη όπως είναι η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία.

Η απόφαση για το Πρωτόκολλο του Κιότο προβλέπει: (α) επέκταση της χρήσης των ευέλικτων μηχανισμών πέραν του τέλους του 2012, έως ότου επιτευχθεί συμφωνία για τη δεύτερη περίοδο υποχρεώσεων, (β) συμφωνία για συνέχιση των διαπραγματεύσεων και (γ) έγκριση κειμένου για τους κανόνες εκτίμησης, απογραφής, πιστοποίησης και απορρόφησης εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από δράσεις αλλαγής χρήσεων γης και δασοπονίας για την περίοδο που θα ακολουθήσει μετά τη λήξη της πρώτης περιόδου (2008-2012). Αντίστοιχα, η δεύτερη απόφαση προβλέπει σε συγκράτηση της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω των 2 βαθμών Κελσίου και σε επίτευξη συμφωνίας για το στόχο μείωσης της θερμοκρασίας μέχρι το 2050, ενώ προβλέπει: (α) δημιουργία εθνικών συστημάτων απογραφής, (β) ετήσιες απογραφές και ανά διετία εκθέσεις προόδου των δράσεων μείωσης, (γ) βελτίωση των κανόνων απογραφής και των μηχανισμών ελέγχου, (δ) δημιουργία αρχείου καταγραφής δράσεων μείωσης των αναπτυσσόμενων χωρών και υποβολή εκθέσεων προόδου ανά τετραετία, (ε) κίνητρα για την αντιμετώπιση της αποδάσωσης και της υποβάθμισης των δασών στις αναπτυσσόμενες χώρες, (στ) καταγραφή των επιπτώσεων στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών, (ζ) δημιουργία του νέου ταμείου που θα ονομάζεται “Πράσινο Ταμείο για την Κλιματική Αλλαγή”, (η) δημιουργία μηχανισμού μεταφοράς τεχνολογίας και (θ) δράσεις ενίσχυσης των υποδομών των αναπτυσσόμενων χωρών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Όσον αφορά την ελληνική πλευρά,⁸ το ενδιαφέρον εστιάστηκε στην περαιτέρω ανάπτυξη της

⁵ Ο δείκτης ξεπέρασε το 10% στην Αλβανία και τη Σερβία, ενώ στη Βουλγαρία κινείται και άνω του 14%. Εξαίρεση αποτελεί η Τουρκία, της οποίας ο δείκτης βρίσκεται κάτω του 4%.

⁶ Ο δείκτης διαμορφώθηκε στο 3,9% το 2010 από 5,3% το 2009.

⁷ Οι δυσκολίες που εντοπίστηκαν στη Διάσκεψη αφορούσαν κυρίως την άρνηση ορισμένων χωρών να αποδεχθούν δεύτερη περίοδο συμμόρφωσης προς το Πρωτόκολλο του Κιότο, καθώς και τις διαφορετικές απόψεις για τη νομική μορφή της νέας συμφωνίας.

⁸ Δελτίο τύπου Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, 3.12.2010.

συνεργασίας των μεσογειακών κρατών σε θέματα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, ως συνέχεια της Διάσκεψης για την Κλιματική Αλλαγή στη Μεσόγειο, κατά την οποία υπογράφηκε και η σχετική Διακήρυξη (22.10.2010).⁹

Πάντως, πέρα από τις πρωτοβουλίες σε επίπεδο κρατών και διεθνών οργανισμών, γίνεται φανερό ότι σημαντικός είναι ο ρόλος της επιχειρηματικής κοινότητας στην υιοθέτηση “πράσινων” πρακτικών, ιδίως σε περιόδους έντονων οικονομικών προκλήσεων. Πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ¹⁰ εξετάζει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί έως σήμερα, ιδίως από τις μεγάλες επιχειρήσεις,¹¹ όσον αφορά τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και αναλύει τις κυβερνητικές και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που μπορούν να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά στην αξιοπιστία και στη βελτίωση της μεθοδολογίας

κατάρτισης των συναφών στατιστικών στοιχείων που αφορούν επιχειρήσεις, στην ενίσχυση των κινήτρων της αγοράς και άλλων κινήτρων προκειμένου να αξιοποιηθούν όλες οι επιχειρηματικές δυνατότητες για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα, καθώς και στη δέσμευση των επιχειρήσεων να επηρεάσουν το δίκτυο των προμηθευτών τους προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης περιβαλλοντικά υπεύθυνων πρακτικών.

⁹ Η Διακήρυξη αυτή υπογράφηκε από τις χώρες που συμμετείχαν (Ελλάδα, Τουρκία, Μάλτα, Λιβύη, Παλαιστίνη, Ισραήλ, Γαλλία, Αίγυπτο, Συρία, Ιταλία, Κύπρος) και στοχεύει στη μείωση των εκπομπών άνθρακα και στην αποτελεσματική διαχείριση των πόρων, στην υιοθέτηση μέτρων και διακρατικών προγραμμάτων για την προστασία της Μεσογείου από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και στην ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ των μεσογειακών κρατών.

¹⁰ *Transition to a Low-carbon Economy: Public Goals and Corporate Practices*, OECD 2010.

¹¹ Αναφέρεται ενδεικτικά ότι το 80% των 500 μεγαλύτερων επιχειρήσεων καταγράφει και γνωστοποιεί τις εκπομπές άνθρακα που εκλύει, ενώ το 60% από τις 800 μεγαλύτερες επιχειρήσεις ασκεί έλεγχο περιβαλλοντικών επιδόσεων σε επίπεδο Διοικητικού Συμβουλίου ή ανώτατου στελέχους.

III Η ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ¹ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το 2010 και έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011, τα βασικά επιτόκια του Ευρωσυστήματος παρέμειναν αμετάβλητα (βλ. Πίνακα III.1). Την περίοδο αυτή, το Ευρωσύστημα εξακολούθησε να προσφεύγει στη χρήση μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής.²

Οι συνθήκες στις χρηματοπιστωτικές αγορές το 2009 είχαν σημειώσει ουσιαστική βελτίωση, και ως εκ τούτου η ΕΚΤ από τις αρχές του 2010 διέκοψε τη χρήση ορισμένων μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής. Όμως, οι ανησυχίες για τη δημοσιονομική κατάσταση σε ορισμένα κράτη-μέλη (ιδιαίτερα στην Ελλάδα), που άρχισαν να εκδηλώνονται από τα τέλη του 2009, προκάλεσαν αυξανόμενες εντάσεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι

οποίες κορυφώθηκαν στις αρχές Μαΐου του 2010. Λόγω της καταστάσεως αυτής, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ διέκοψε τη διαδικασία της σταδιακής άρσης των μη συμβατικών

¹ Με βάση κυρίως τις εισαγωγικές δηλώσεις του Προέδρου της ΕΚΤ στις συνεντεύξεις τύπου μετά την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ κάθε μήνα – όπου γίνεται η χάραξη της νομισματικής πολιτικής – κατά το 2010 και τους δύο πρώτους μήνες του 2011. Έχουν επίσης ληφθεί υπόψη άλλες δημοσιεύσεις της ΕΚΤ, ανακοινώσεις του Διοικητικού της Συμβουλίου, καθώς και εκθέσεις άλλων διεθνών οργανισμών σχετικά με τις εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ.

² Τα μέτρα χαρακτηρίζονται ως “μη συμβατικά” (non-standard measures), καθώς αντιπροσωπεύουν σημαντικές τροποποιήσεις στο λειτουργικό πλαίσιο (operational framework) – δηλ. στα μέσα και τις διαδικασίες του Ευρωσυστήματος – για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής. Τα εν λόγω μέτρα καθιστούν ευνοϊότερες τις συνθήκες χρηματοδότησης και ενισχύουν τη ροή των κεφαλαίων από το χρηματοπιστωτικό σύστημα – δηλ., στη ζώνη του ευρώ, κυρίως από τις τράπεζες – προς την οικονομία, σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι ήταν δυνατόν να επιτευχθεί αποκλειστικά και μόνο με μειώσεις των βασικών επιτοκίων.

Πίνακας III.1 Προσαρμογές των βασικών επιτοκίων του Ευρωσυστήματος

(ποσοστά % ετησίως)

Ημερομηνία μεταβολής επιτοκίων ¹	Πάγια διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων	Πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης		Πάγια διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης
		Δημοπρασίες σταθερού επιτόκιο (σταθερό επιτόκιο)	Δημοπρασίες ανταγωνιστικού επιτόκιο (ελάχιστο επιτόκιο προσφορών)	
2000 6 Οκτωβρίου	3,75	-	4,75	5,75
2001 11 Μαΐου	3,50	-	4,50	5,50
31 Αυγούστου	3,25	-	4,25	5,25
18 Σεπτεμβρίου	2,75	-	3,75	4,75
9 Νοεμβρίου	2,25	-	3,25	4,25
2002 6 Δεκεμβρίου	1,75	-	2,75	3,75
2003 7 Μαρτίου	1,50	-	2,50	3,50
6 Ιουνίου	1,00	-	2,00	3,00
2005 6 Δεκεμβρίου	1,25	-	2,25	3,25
2006 8 Μαρτίου	1,50	-	2,50	3,50
15 Ιουνίου	1,75	-	2,75	3,75
9 Αυγούστου	2,00	-	3,00	4,00
11 Οκτωβρίου	2,25	-	3,25	4,25
13 Δεκεμβρίου	2,50	-	3,50	4,50
2007 14 Μαρτίου	2,75	-	3,75	4,75
13 Ιουνίου	3,00	-	4,00	5,00
2008 9 Ιουλίου	3,25	-	4,25	5,25
8 Οκτωβρίου	2,75	-	-	4,75
9 Οκτωβρίου	3,25	-	-	4,25
15 Οκτωβρίου	3,25	3,75	-	4,25
12 Νοεμβρίου	2,75	3,25	-	3,75
10 Δεκεμβρίου	2,00	2,50	-	3,00
2009 21 Ιανουαρίου	1,00	2,00	-	3,00
11 Μαρτίου	0,50	1,50	-	2,50
8 Απριλίου	0,25	1,25	-	2,25
13 Μαΐου	0,25	1,00	-	1,75

Πηγή: ΕΚΤ.

¹ Από τις 10 Μαρτίου 2004 και με εξαίρεση τις αυξομειώσεις στις 8 και 9 Οκτωβρίου 2008, οι μεταβολές των επιτοκίων των πάγιων διευκολύνσεων αποδοχής καταθέσεων και οριακής χρηματοδότησης ισχύουν όχι από την ημερομηνία της συνεδρίασης του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ κατά την οποία λαμβάνεται η απόφαση για προσαρμογή των επιτοκίων, αλλά από την ημερομηνία που διενεργείται η πρώτη πράξη κύριας αναχρηματοδότησης μετά την απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (οπότε μεταβάλλεται και το ελάχιστο επιτόκιο προσφορών/σταθερό επιτόκιο στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης).

μέτρων νομισματικής πολιτικής και θέσπισε το Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων.³ Οι παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος στη διαπραγματευτική αγορά και στις αγορές τίτλων και οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴ συνέβαλαν στη μείωση των εντάσεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Εντούτοις, ισχυρές εντάσεις στις αγορές αυτές παρουσιάστηκαν εκ νέου και στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, οπότε κατέστη αναγκαία η ενεργοποίηση των νέων κοινοτικών θεσμών για την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης στην Ιρλανδία.⁵

Η νομισματική πολιτική η οποία ακολουθείται από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ στοχεύει αταλάντευτα στην επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού του Ευρωσυστήματος, δηλαδή στην εδραίωση της σταθερότητας των τιμών⁶ στη ζώνη του ευρώ σε μεσοπρόθεσμη βάση. Το 2010 και έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ τόνισε επανειλημμένα ότι τα βασικά επιτόκια του Ευρωσυστήματος βρίσκονται στο κατάλληλο επίπεδο ώστε να επιτυγχάνεται ο πρωταρχικός αυτός σκοπός. Η υιοθέτηση των μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής — τα οποία, από τη φύση τους, είναι προσωρινής ισχύος — δεν θέτει σε κίνδυνο την εκπλήρωση του πρωταρχικού σκοπού της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, πράγμα που άλλωστε επιβεβαιώνεται και από τις καταγραφόμενες προσδοκίες για διαμόρφωση του πληθωρισμού μεσοπρόθεσμα κάτω αλλά πλησίον του 2%.

Προκειμένου να χαράξει την ενιαία νομισματική πολιτική, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ συνδυάζει τα συμπεράσματα της οικονομικής και της νομισματικής ανάλυσης που διεξάγει. Το 2010 και έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011, στο πλαίσιο της οικονομικής ανάλυσης διαπιστώθηκε ότι στη ζώνη του ευρώ βρίσκεται σε εξέλιξη ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Την άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας αναμένεται να στηρίξουν η αύξηση των εξαγωγών σε συνθήκες παγκόσμιας ανάκαμψης και η ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης. Την ανάκαμψη της

ζήτησης ενισχύουν η νομισματική πολιτική του Ευρωσυστήματος, που έχει διευκολυντική κατεύθυνση, τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών υπό την καθοδήγηση των κοινοτικών αρχών για την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος⁷ και η διατήρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη ζώνη του ευρώ σε σχετικά υψηλό επίπεδο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι ανασταλτική για την οικονομική ανάκαμψη αποβαίνει η παρατηρούμενη διαδικασία προσαρμογής των ισολογισμών (απομόχλευση) στους διάφορους τομείς της οικονομίας.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ διαπίστωσε επίσης ότι, κατά τη διάρκεια του 2010, ο πληθωρισμός παρουσίασε επιτάχυνση (σε 2,2% το Δεκέμβριο από 0,9% το Δεκέμβριο του 2009). Η επιτάχυνση του πληθωρισμού οφείλεται στην εξέλιξη των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων, στην αύξηση των έμμεσων φόρων και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών σε πολλά κράτη-μέλη και την υποτίμηση της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ εντός του 2010.⁸ Μάλιστα, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ εκτιμά ότι τους αμέσως επόμενους

³ Όπως εκτίθεται αναλυτικότερα παρακάτω, στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, το Ευρωσύστημα παρεμβαίνει στις αγορές τίτλων (εξφρασμένων σε ευρώ) προκειμένου να συμβάλει στη διόρθωση των δυσλειτουργιών στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι οποίες εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία του μηχανισμού μετάδοσης των επιδράσεων της νομισματικής πολιτικής.

⁴ Το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών (Ecofin) και τα κράτη-μέλη υιοθέτησαν στις 9 Μαΐου 2010 μια δέσμη μέτρων για τη διαφύλαξη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένου ενός (προσωρινού) Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης.

⁵ Είναι πιθανόν να ενισχύθηκαν οι ανησυχίες στις αγορές λόγω των προτάσεων που διατυπώθηκαν την περίοδο αυτή για προσφυγή σε μειώσεις της προς εξόφληση αξίας των κρατικών ομολόγων τα οποία έχουν εκδώσει κράτη-μέλη, ως ένα από τα μέσα αντιμετώπισης των χρηματοπιστωτικών κρίσεων στο πλαίσιο του, υπό σχεδίαση, (μόνιμου) Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, βλ. BIS, *Quarterly Review*, Δεκέμβριος 2010, σελ. 11-12.

⁶ Σύμφωνα με τον ορισμό ο οποίος αποτελεί μέρος της στρατηγικής της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, επικρατεί σταθερότητα των τιμών όταν ο ρυθμός πληθωρισμού παραμένει κάτω αλλά πλησίον του 2%.

⁷ Η τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ για τη ζώνη του ευρώ (*OECD Economic Surveys: Euro Area*, Δεκέμβριος 2010) κατατάσσει τα μέτρα αυτά στις εξής γενικές κατηγορίες (σελ. 36-37): (α) ενίσχυση της προστασίας που παρέχεται στους καταθέτες μέσω των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, (β) παροχή κρατικών εγγυήσεων που καλύπτουν άλλες — εκτός των καταθέσεων λιανικής — υποχρεώσεις των τραπεζών (π.χ. χρεόγραφα), (γ) ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, (δ) δημιουργία τραπεζών επισφαλών απαιτήσεων.

⁸ Βλ. ΕΚΤ, *Monthly Bulletin*, Νοέμβριος 2010, Πλαίσιο 5.

μήνες ο ρυθμός πληθωρισμού ενδέχεται να επιταχυνθεί περαιτέρω. Έτσι, κατά το μεγαλύτερο μέρος του 2011 ο ρυθμός πληθωρισμού αναμένεται να παραμείνει ελαφρώς πάνω από 2% (τον Ιανουάριο του 2011 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,4%, σύμφωνα με προσωρινές εκτιμήσεις της Eurostat), αλλά θα αποκλιμακωθεί στο τέλος του έτους ή στην αρχή του επόμενου. Οι παρατηρούμενες πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες προκαλούνται από την εξέλιξη των τιμών της ενέργειας και των λοιπών βασικών εμπορευμάτων (που ήδη επηρεάζουν τα αρχικά στάδια της παραγωγικής διαδικασίας), αν και εκτιμάται ότι θα είναι βραχύβιες, καθιστούν αναγκαία τη στενή παρακολούθηση της εξέλιξης του τιμαριθμού εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ.

Στο πλαίσιο της νομισματικής ανάλυσης,⁹ το 2010 και έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011 επιβεβαιώθηκε το συμπέρασμα της οικονομικής ανάλυσης — ότι δηλαδή μεσοπρόθεσμα οι πληθωριστικές πιέσεις στη ζώνη του ευρώ θα παραμείνουν περιορισμένες — καθώς οι ρυθμοί νομισματικής και πιστωτικής επέκτασης εξακολούθησαν να είναι χαμηλοί.¹⁰

Όσον αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα στη ζώνη του ευρώ, το μέγεθος του συνολικού ενεργητικού τους παρέμεινε σταθερό κατά το μεγαλύτερο μέρος του 2010, ενώ σταδιακή αύξηση σημείωσε το μερίδιο του ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν οι χρηματοδοτήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, αποτελεί πρόκληση για τις τράπεζες η διατήρηση επαρκούς επιπέδου πιστώσεων καθώς θα αυξάνεται περισσότερο η ζήτηση για δάνεια. Προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτή την πρόκληση, τα πιστωτικά ιδρύματα στη ζώνη του ευρώ θα πρέπει να περιορίσουν το μερίδιο των κερδών που διανέμουν στους μετόχους (ώστε αντίστοιχα να αυξήσουν το μέρος των κερδών που παρακρατούν) ή να αντλήσουν νέα κεφάλαια από την αγορά ή να κάνουν χρήση των μέτρων για την αναπλήρωση της κεφαλαιακής τους βάσης που έχουν θεσπίσει οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών.

Ακόμη, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ τόνισε ότι είναι απαραίτητη η αναδιάρθρωση

του τραπεζικού συστήματος σε ορισμένα κράτη-μέλη, ώστε να δύναται να υποστηρίξει τις αναγκαίες ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Η αναδιάρθρωση στο τραπεζικό σύστημα πρέπει να στοχεύει στην εξυγίανση των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων και στην εγκαθίδρυση σε αυτά αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και υποδειγμάτων επιχειρηματικής λειτουργίας τα οποία να διακρίνονται από διαφάνεια και ευρωστία. Με αυτό τον τρόπο θα αυξηθεί η ανθεκτικότητα των τραπεζών στους κραδασμούς και θα εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη αναχρηματοδότησή τους.

Η λειτουργία του μηχανισμού μετάδοσης των επιδράσεων της νομισματικής πολιτικής επηρεάστηκε από τις προαναφερθείσες εντάσεις σε τέτοιο βαθμό ώστε να τεθεί σε κίνδυνο η επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό, στις 9 Μαΐου 2010 το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ κατά πρώτον επανέφερε ορισμένα μη συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής,¹¹ η χρήση των οποίων είχε διακοπεί τους προηγούμενους μήνες. Κατά δεύτερον, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ υιοθέτησε, σε ανστηρά προσωρινή βάση, το “Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων” με στόχο την εξασφάλιση επαρκούς βάθους και την ενίσχυση της ρευστότητας σε εκείνες τις αγορές τίτλων οι οποίες παρουσιάζουν δυσλειτουργίες (βλ. Πίνακα ΙΙΙ.2).

⁹ Όπως επιτάσσει η στρατηγική της νομισματικής πολιτικής που έχει υιοθετήσει το Ευρωσύστημα, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ διεξάγει τη νομισματική ανάλυση παράλληλα με την οικονομική ανάλυση και εξετάζει κατά πόσον τα συμπεράσματά της συμφωνούν με αυτά της οικονομικής ανάλυσης. Η τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ για τη ζώνη του ευρώ (βλ. πιο πάνω υποσημ. 7) σημειώνει (σελ. 13) ότι η νομισματική ανάλυση δίνει τη δυνατότητα στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ να ανιχνεύσει, εκτός των πληθωριστικών κινδύνων, γενικότερους κινδύνους για το οικονομικό σύστημα. Οι κίνδυνοι αυτοί συνδέονται με τις εξελίξεις των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και του μεγέθους των ισολογισμών των οικονομικών μονάδων οι οποίες επηρεάζονται από τη νομισματική και πιστωτική επέκταση — που αποτελούν βεβαίως αντικείμενο της νομισματικής ανάλυσης.

¹⁰ Ρυθμός μεταβολής του M3: Δεκέμβριος 2010: 1,7%, Δεκέμβριος 2009: -0,3%, ρυθμός ανόδου των τραπεζικών δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα: Δεκέμβριος 2010: 1,9%, Δεκέμβριος 2009: -0,2%.

¹¹ Δηλ. τις πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης διάρκειας τριών και έξι μηνών χωρίς ποσοτικό περιορισμό στη χορήγηση ρευστότητας προς τα πιστωτικά ιδρύματα με σταθερό επιτόκιο καθώς και τις πράξεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης σε δολάρια ΗΠΑ (με διάρκεια 7 και 84 ημερών).

Πίνακας III.2 Πράξεις ανοικτής αγοράς του Ευρωσυστήματος το 2010 και στις αρχές του 2011

1. Τακτικές πράξεις:

1.1 Πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης: χορήγηση ρευστότητας για μια εβδομάδα	Συχνότητα: Μια φορά την εβδομάδα. Διαδικασία: Τουλάχιστον μέχρι 12.4.2011, δημοπρασία σταθερού επιτοκίου για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό.
1.2 Πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης:	
1.2.1 Χορήγηση ρευστότητας για μια περίοδο τήρησης	Συχνότητα: Μια φορά στην αρχή κάθε περιόδου τήρησης. Οι πράξεις αυτές θα εξακολουθήσουν να διεξάγονται τουλάχιστον μέχρι το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2011. Διαδικασία: Δημοπρασία σταθερού επιτοκίου (ίσου προς το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης) για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό.
1.2.2 Χορήγηση ρευστότητας για τρεις μήνες	Συχνότητα: Μια φορά το μήνα. Διαδικασία: Δημοπρασία σταθερού επιτοκίου (ίσου προς το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης) για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό, από τον Ιανουάριο μέχρι το Σεπτέμβριο 2010, με εξαίρεση την πράξη στις 28 Απριλίου που διενεργήθηκε μέσω δημοπρασίας ανταγωνιστικού επιτοκίου. Την περίοδο Οκτωβρίου 2010-Ιανουαρίου 2011 εξακολούθησε να παρέχεται ρευστότητα χωρίς ποσοτικό περιορισμό μέσω των πράξεων αυτών, με επιτόκιο όμως το οποίο υπολογίστηκε/θα υπολογιστεί εκ των υστέρων ως ο μέσος όρος του σταθερού επιτοκίου των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης οι οποίες διεξήχθησαν/θα διεξαχθούν κατά τη διάρκεια των τριμήνων πράξεων. Η διαδικασία αυτή θα εφαρμοστεί και για τις πράξεις οι οποίες θα πραγματοποιηθούν το δίμηνο Φεβρουαρίου-Μαρτίου 2011.
1.2.3 Χορήγηση ρευστότητας για έξι μήνες	Συχνότητα: Διενεργήθηκε μια πράξη στις 31 Μαρτίου και μια στις 12 Μαΐου 2010. Διαδικασία: Δημοπρασία χωρίς ποσοτικό περιορισμό στη χορήγηση ρευστότητας, με επιτόκιο που υπολογίστηκε εκ των υστέρων ως ο μέσος όρος του σταθερού επιτοκίου των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης κατά την εξαμηνιαία διάρκεια της πράξης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης.

2. Πράξεις που θεσπίστηκαν αποκλειστικά για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης:

2.1 Πρόγραμμα Αγορών Καλυμμένων Ομολογιών	Το Πρόγραμμα διήρκεσε από τον Ιούλιο του 2009 μέχρι τον Ιούνιο του 2010. Αποκτήθηκαν από το Ευρωσύστημα ομολογίες συνολικής ονομαστικής αξίας 60 δισεκ. ευρώ.*
2.2 Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων	Το Πρόγραμμα θεσπίστηκε στις 9.5.2010. Μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου 2011 το Ευρωσύστημα είχε αποκτήσει τίτλους συνολικής αξίας 76,5 δισεκ. ευρώ. Σημειώνεται ότι το ύψος των εβδομαδιαίων αγορών τίτλων ακολούθησε πτωτική τάση την περίοδο από την έναρξη του προγράμματος μέχρι τα μέσα Αυγούστου και ακολούθως παρουσίασε διακυμάνσεις παραμένοντας σε χαμηλά επίπεδα έως τα τέλη Σεπτεμβρίου 2010. Οι εβδομαδιαίες αγορές ανήλθαν πάλι σημαντικά — χωρίς όμως να φθάσουν τα επίπεδα του Μαΐου και του Ιουνίου — από το τελευταίο τρίμηνο του 2010.

3. Πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας:

3.1 Απορρόφηση ρευστότητας την τελευταία ημέρα κάθε περιόδου τήρησης	Διαδικασία: Συγκέντρωση ημερήσιων καταθέσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα μέσω δημοπρασίας ανταγωνιστικού επιτοκίου με ανώτατο επιτόκιο προσφορών 1%.
3.2 Απορρόφηση ρευστότητας κάθε εβδομάδα ώστε να αντισταθμιστεί η επίπτωση στη συνολική ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος εξαιτίας του Προγράμματος για τις Αγορές Τίτλων	Συχνότητα: Κάθε εβδομάδα, αρχής γενομένης από τις 18.5.2010. Διαδικασία: Συγκέντρωση καταθέσεων διάρκειας μιας εβδομάδας από τα πιστωτικά ιδρύματα μέσω δημοπρασίας ανταγωνιστικού επιτοκίου με ανώτατο επιτόκιο προσφορών 1%.
3.3 Χορήγηση ρευστότητας για 6 ή 13 ημέρες ώστε να μετριαστεί η επίπτωση στη συνολική ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος από τη λήξη των ετήσιων και εξαμηνίων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης.	Πράξεις διάρκειας 6 ημερών διεξήχθησαν την 1η Ιουλίου, 30ή Σεπτεμβρίου και 11η Νοεμβρίου 2010. Στις 23.12.2010 διεξήχθη πράξη με διάρκεια 13 ημερών ώστε η πρόσθετη ρευστότητα να παραμείνει διαθέσιμη στα πιστωτικά ιδρύματα το διάστημα αμέσως πριν και αμέσως μετά το τέλος του έτους 2010. Διαδικασία: Δημοπρασία σταθερού επιτοκίου (ίσου προς το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης) για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό.

4. Πράξεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης σε δολάρια ΗΠΑ:

Οι πράξεις αυτές είχαν διακοπεί μετά τις 27.1.2010, αλλά ξανάρχισαν από τις 11.5.2010 και θα συνεχιστούν το 2011. Μέσω αυτών των πράξεων παρέχεται χρηματοδότηση με διάρκεια 7 ημερών σε δολάρια έναντι των εξασφαλίσεων που είναι αποδεκτές από το Ευρωσύστημα στις διάφορες πράξεις χορήγησης ευρώ. Σημειώνεται ότι στις 18.5.2010 διεξήχθη πράξη χορήγησης δολαρίων με διάρκεια 84 ημερών, ενώ στις 22.12.2010 διεξήχθη πράξη με διάρκεια 14 ημερών. **Διαδικασία:** Δημοπρασία σταθερού επιτοκίου για τη χορήγηση ρευστότητας σε δολάρια ΗΠΑ χωρίς ποσοτικό περιορισμό.

5. Πράξεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης σε φράγκα Ελβετίας:

Η διεξαγωγή αυτών των πράξεων διακόπηκε μετά τις 25.1.2010. Με συχνότητα μια φορά την εβδομάδα, παρέχονταν χρηματοδότηση σε φράγκα Ελβετίας διάρκειας μιας εβδομάδας μέσω πράξεων ανταλλαγής (foreign exchange swaps), έναντι ευρώ, με το Ευρωσύστημα.

* Δεδομένου ότι η αγοραία αξία των τίτλων διέφερε από την ονομαστική τους αξία, οι αγορές του Ευρωσυστήματος συνετέλεσαν στη δημιουργία ρευστότητας ύψους 61.118 εκατ. ευρώ.

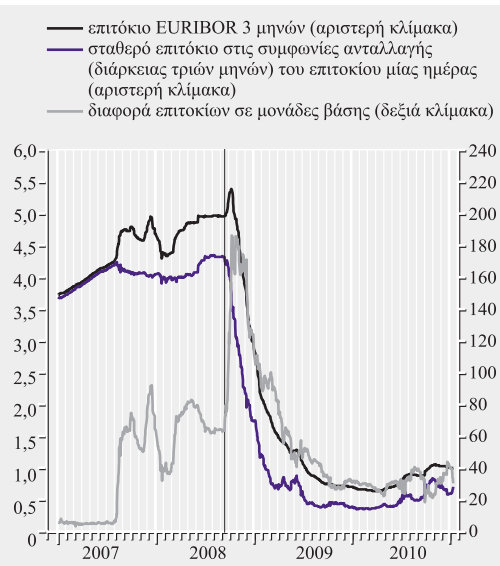
Τον Απρίλιο, το Μάιο και τον Ιούλιο του 2010, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ έλαβε σημαντικές αποφάσεις σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν ως εξασφαλίσεις προκειμένου να αντλήσουν χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Οι αποφάσεις αυτές αναφέρονται στην ενότητα “Μέτρα νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος” στο τέλος της παρούσας έκθεσης.

Ιδιαίτερα σημαντική για τη χώρα μας είναι η απόφαση (το Μάιο του 2010) ότι το Ευρωσύστημα θα χορηγεί χρηματοδότηση στα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των εμπορεύσιμων χρεογράφων τα οποία έχουν εκδοθεί από το Ελληνικό Δημόσιο και των εμπορεύσιμων χρεογράφων τα οποία καλύπτονται από εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου ανεξαρτήτως των πιστωτικών τους διαβαθμίσεων.

Η καθοδική πορεία την οποία ακολουθούσε το επιτόκιο Euribor τριών μηνών¹² από τις αρχές του δ' τριμήνου του 2008 αντιστράφηκε στις αρχές του β' τριμήνου του 2010. Την περίοδο Απριλίου-Οκτωβρίου 2010 το επιτόκιο αυτό παρουσίασε σχεδόν αδιάκοπη αύξηση, ενώ από τις αρχές Νοεμβρίου μέχρι το τέλος του 2010 εμφανίσε εκ νέου μείωση. Ακολούθως, τον Ιανουάριο του 2011, το Euribor τριών μηνών σημείωσε αύξηση (βλ. Διάγραμμα III.1). Η εξέλιξη του επιτοκίου Euribor εν μέρει αντανακλά την εξέλιξη της πλεονάζουσας ρευστότητας στη διατραπεζική αγορά. Η πλεονάζουσα ρευστότητα αυξήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2010, όμως από τον Ιούλιο άρχισε να περιορίζεται, καθώς έληξαν —μεταξύ άλλων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης— τρεις πράξεις με ετήσια διάρκεια (στην αρχή Ιουλίου, στο τέλος Σεπτεμβρίου και στα τέλη Δεκεμβρίου αντίστοιχα). Τα πιστωτικά ιδρύματα αναπλήρωσαν μόνο μερικώς την απώλεια ρευστών διαθεσίμων με προσφυγή στις πράξεις κύριας και πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης τις οποίες διεξήγαγε το Ευρωσύστημα το δεύτερο εξάμηνο του 2010 και τον Ιανουάριο του 2011. Επίσης, τα επιτόκια στα διατραπεζικά δάνεια επηρεάστηκαν από τις εκτιμήσεις των πιστω-

Διάγραμμα III.1 Διαφορά μεταξύ του επιτοκίου Euribor τριών μηνών και του σταθερού επιτοκίου στις συμφωνίες ανταλλαγής (διάρκειας τριών μηνών) του επιτοκίου μίας ημέρας (Ιανουάριος 2007-Ιανουάριος 2011)

(ποσοστά % ετησίως και μονάδες βάσης, ημερήσια στοιχεία)

Πηγές: ΕΚΤ και European Banking Federation.

* Η κάθετη γραμμή δείχνει την ημερομηνία που ανακοινώθηκε η πτώχευση της Lehman Brothers (15 Σεπτεμβρίου 2008).

τικών ιδρυμάτων σχετικά με τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου στη διατραπεζική αγορά.¹³ Είναι δυνατόν να συναχθεί ότι κάποια διαστήματα κατά το 2010¹⁴ οι εκτιμήσεις για τον κίνδυνο αυτό αυξάνονταν καθώς εντεινόνταν οι ανησυχίες για τη δημοσιονομική κατάσταση σε ορισμένα κράτη-μέλη.

Παρά τη μείωση της άντλησης ρευστότητας από το Ευρωσύστημα το δεύτερο εξάμηνο του

¹² Το επιτόκιο στη διάρκεια των τριών μηνών είναι αντιπροσωπευτικό των επιτοκίων στα διατραπεζικά δάνεια με διάρκεια μεγαλύτερη της μίας ημέρας στη ζώνη του ευρώ.

¹³ Πρόκειται για τον κίνδυνο ο οφειλέτης σε ένα διατραπεζικό δάνειο να αθετήσει τις υποχρεώσεις του. Ο κίνδυνος τον οποίο ενέχουν οι τοποθετήσεις στη διατραπεζική αγορά μπορεί να μετρηθεί με τη διαφορά (spread) μεταξύ αφενός του επιτοκίου Euribor και αφετέρου του σταθερού επιτοκίου στις συμφωνίες ανταλλαγής (διάρκειας αντίστοιχης με το διατραπεζικό δάνειο) του επιτοκίου μίας ημέρας (overnight index swaps) ή του επιτοκίου στα διατραπεζικά δάνεια έναντι εξασφαλίσεων με αντίστοιχη διάρκεια (EUREPO). Βλ. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008, σελ. 74, υποσημείωση 6.

¹⁴ Όπως π.χ. από τα τέλη Οκτωβρίου μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου του 2010.

2010 (και τον Ιανουάριο του 2011), φαίνεται ότι, εξαιτίας του σχετικά αυξημένου κινδύνου αντισυμβαλλομένου, εξακολουθούσαν να υφίστανται δυσχέρειες στην ανακατανομή ρευστών διαθεσίμων από τα πιστωτικά ιδρύματα με πλεονάσματα ρευστότητας προς ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα με ελλείμματα ρευστότητας, ιδιαίτερα μέσω των διατραπεζικών δανείων με σχετικά μεγαλύτερες διάρκειες (δηλ. πάνω από μία ημέρα). Ιδίως στις χώρες για τη διατηρησιμότητα της δημοσιονομικής κατάστασης των οποίων υπήρχαν αμφιβολίες στις αγορές,¹⁵ τα πιστωτικά ιδρύματα με ανάγκες για ρευστότητα φαίνεται ότι δυσκολεύονταν να προσελκύσουν διατραπεζικές καταθέσεις όταν δεν προσέφεραν εξασφαλίσεις ή όταν προσέφεραν ως εξασφαλίσεις εγχώρια κρατικά ομόλογα. Κατά συνέπεια, αναγκάζονταν να προσφεύγουν, σχεδόν αποκλειστικά, στο Ευρωσύστημα για να αντλήσουν τους πόρους που χρειάζονταν. Παρά ταύτα, ο όγκος συναλλαγών στο τμήμα της διατραπεζικής αγοράς που αφορά τοποθετήσεις με διάρκεια μιας ημέρας – για το οποίο υπάρχουν στατιστικά στοιχεία – ανέκαμψε το δεύτερο εξάμηνο σε σύγκριση με το πρώτο εξάμηνο του 2010.¹⁶

Το υπόλοιπο των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων του Ευρωσυστήματος κινή-

θηκε ανοδικά το πρώτο εξάμηνο και καθοδικά το δεύτερο εξάμηνο του 2010.¹⁷ Η αυξημένη χρησιμοποίηση της διευκόλυνσης αυτής στη διάρκεια του 2010 σε σύγκριση με τα έτη πριν από το 2008 (αλλά και με το 2009) αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι πολλά πιστωτικά ιδρύματα έτειναν να αποφεύγουν τις τοποθετήσεις στη διατραπεζική αγορά, επειδή εκτιμούσαν ότι ενείχαν σχετικά υψηλό κίνδυνο, και προτιμούσαν αντίθετα να καταθέτουν τα πλεονάσματα ρευστών διαθεσίμων στο πλαίσιο της αντίστοιχης πάγιας διευκόλυνσης του Ευρωσυστήματος.

¹⁵ Μια ένδειξη για την έκταση αυτού του φαινομένου παρέχουν τα στοιχεία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, σύμφωνα με τα οποία οι διασυννομιματικές απαιτήσεις έναντι τραπεζών που εδρεύουν στην Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία από μη εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα (ευρωπαϊκά, αμερικανικά, ιαπωνικά κ.λπ.) εμφανίζονται μειωμένες κατά 7,6% (υπό την παραδοχή ότι ήταν εκφρασμένες σε ευρώ) στο τέλος του β' τριμήνου σε σύγκριση με το α' τρίμηνο του 2010, βλ. BIS, *Quarterly Review*, Δεκέμβριος 2010, σελ. 18.

¹⁶ Επίσης έχει διαπιστωθεί αύξηση της σχετικής σημασίας των διατραπεζικών δανείων έναντι εξασφαλίσεων σε συνδυασμό με περιορισμό της σχετικής σημασίας των διατραπεζικών δανείων άνευ εξασφαλίσεων. Βλ. την έκθεση της ΕΚΤ για την αγορά χρήματος στη ζώνη του ευρώ (*Euro Money Market Survey 2010*), όπου συγκρίνεται το β' τρίμηνο του 2010 με την αντίστοιχη χρονική περίοδο του 2009.

¹⁷ Ωστόσο, την τελευταία περίοδο τήρησης η οποία άρχισε το 2010 (στις 8 Δεκεμβρίου) και διήρκεσε μέχρι τις 18 Ιανουαρίου 2011, η μέση τιμή του υπολοίπου των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων στην πάγια διευκόλυνση του Ευρωσυστήματος αυξήθηκε έναντι της προηγούμενης περιόδου τήρησης. Σημειώνεται ότι το υπόλοιπο των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων στην πάγια διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων παρουσιάζει διακυμάνσεις στη διάρκεια της περιόδου τήρησης. Συνεπώς, η διαχρονική εξέλιξη του υπολοίπου γίνεται εμφανέστερη εάν συγκριθεί η μέση τιμή του μεταξύ διαδοχικών περιόδων τήρησης.

IV ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 2010 ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2011 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ι.Α ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

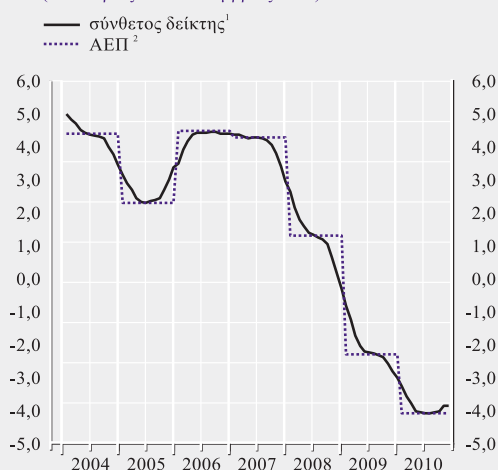
Το κλίμα αβεβαιότητας, που επικρατεί από τα τέλη του 2009 και, αφού εντάθηκε τους πρώτους πέντε μήνες του 2010, συνεχίζει να είναι διάχυτο (βλ. το δείκτη οικονομικού κλίματος στο Διάγραμμα IV.1B), και παράλληλα η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης είχαν επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης και των επενδύσεων. Οι δείκτες βραχυχρόνιας οικονομικής δραστηριότητας για το τελευταίο τρίμηνο του 2010 και οι δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών οδηγούν στην εκτίμηση ότι η οικονομική δραστηριότητα μάλλον θα σημειώσει περαιτέρω επιδείνωση το 2011.

Η ανεπαρκής εγχώρια ζήτηση και οι δυσκολίες χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, αλλά και ορισμένες απεργιακές κινητοποιήσεις, οδήγησαν σε υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας στη διάρκεια του 2010. Η μείωση του τριμηνιαίου ΑΕΠ το γ' τρίμηνο του 2010 έναντι του αμέσως προηγούμενου τριμήνου ήταν (σε σταθερές τιμές και με βάση εποχικώς διορθωμένα στοιχεία) 1,3%, δηλαδή περίπου όσο κατά μέσο όρο τα πρώτα δύο τρίμηνα. Η μέση ετήσια μείωση του ΑΕΠ το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 ήταν 3,8% (βλ. Πίνακα IV.1),¹ αλλά η μέση ετήσια μείωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (που μετρά το προϊόν με βάση τις τιμές των παραγωγικών συντελεστών) ήταν μεγαλύτερη (5,3%). Λόγω των εξελίξεων από το 2008 και μετά, το ΑΕΠ το γ' τρίμηνο του 2010 ήταν, σε σταθερές τιμές, κατά 7,2% χαμηλότερο από ό,τι το β' τρίμηνο του 2008, όταν είχε καταγραφεί το υψηλότερο επίπεδο του ΑΕΠ πριν από την κρίση. Στο ίδιο διάστημα η προστιθέμενη αξία σε σταθερές τιμές υποχώρησε κατά 8,2%. Για ολόκληρο το 2010 εκτιμάται ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης του ΑΕΠ θα υπερβεί ελαφρώς το 4%.

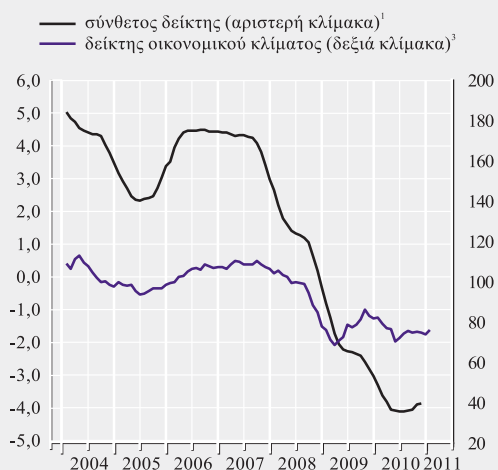
Ενώ το 2009 ο περιορισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας είχε εντοπιστεί στις **κατα-**

Διάγραμμα IV.1 Δείκτες οικονομικής δραστηριότητας

Α. Ο σύνθετος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας που καταρτίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος (Ιανουάριος 2004 - Νοέμβριος 2010)

Β. Ο σύνθετος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας που καταρτίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και ο δείκτης οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα (Ιανουάριος 2004 - Ιανουάριος 2011)

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος (για το σύνθετο δείκτη, καθώς και για το ΑΕΠ του 2010), ΕΛΣΤΑΤ (για το ΑΕΠ 2004 - 2009) και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (για το δείκτη οικονομικού κλίματος).

- 1 Μηνιαίοι ρυθμοί εκατοστιαίας μεταβολής, που έχουν αναχθεί σε ετήσια βάση.
- 2 Ετήσιος ρυθμός.
- 3 Μηνιαία στοιχεία.

1 Σ' αυτόν τον αρνητικό ρυθμό μεταβολής συνέβαλαν κατά -7,9 εκατ. μονάδες η εγχώρια ζήτηση (-3,4 εκατ. μονάδες οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, -2,3 εκατ. μονάδες η ιδιωτική κατανάλωση και -1,5 εκατ. μονάδα η δημόσια κατανάλωση) και κατά +4 εκατ. μονάδες η ζήτηση από το εξωτερικό (-0,2 της εκατ. μονάδας οι εξαγωγές, -4,2 εκατ. μονάδες οι εισαγωγές).

Πίνακας IV.1 Ζήτηση και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν: 2008-2010

(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2000, ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2008	2009	2010 (Ιαν.-Σεπτ.)
Ιδιωτική κατανάλωση	3,2	-1,8	-3,0
Δημόσια κατανάλωση	1,0	7,6	-8,2
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-7,6	-11,4	-17,6
Κατοικίες	-29,1	-25,1	-19,7
Λοιπές κατασκευές	2,1	5,5	-20,4
Εξοπλισμός	6,2	-12,2	-16,4
Λοιπές	-10,8	16,0	-5,7
Τελική εγχώρια ζήτηση	0,7	-2,1	-6,4
Αποθέματα και στατιστικές διαφορές (ως % του ΑΕΠ)	1,9	-0,5	-0,9
Εγχώρια ζήτηση	1,4	-4,2	-7,1
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,0	-20,1	-1,2
Εξαγωγές αγαθών	3,8	-18,0	0,7
Εξαγωγές υπηρεσιών	4,1	-21,5	-2,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,0	-18,6	-13,1
Εισαγωγές αγαθών	2,1	-18,5	-18,2
Εισαγωγές υπηρεσιών	13,7	-19,0	10,5
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	1,3	-2,3	-3,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 9 Δεκεμβρίου 2010, αναθεωρημένα στοιχεία για τα έτη 2008 και 2009. Για την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010, προσωρινά στοιχεία. Εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2010, βλ. στο κυρίως κείμενο.

σκευές και στη βιομηχανία, το 2010 επεκτάθηκε στους κλάδους του **εμπορίου** όσο και **άλλων υπηρεσιών**,² οι οποίοι δημιουργούν σημαντικό ποσοστό της συνολικής προστιθέμενης αξίας της ελληνικής οικονομίας. Ο μόνος τομέας του οποίου το προϊόν αυξήθηκε το 2010 ήταν ο **πρωτογενής**, όπου η απασχόληση σημείωσε άνοδο (βλ. Τμήμα 2.Α του παρόντος κεφαλαίου).³

Κατά το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 στην υποχώρηση της ζήτησης συνέβαλαν, κατά 3,4 και 2,3 εκατ. μονάδες αντίστοιχα, η σημαντική και εντεινόμενη στη διάρκεια του έτους μείωση των **επενδύσεων** (κατά 17,6%) και της **ιδιωτικής κατανάλωσης** (κατά 3,0%).

Οι **επενδύσεις** μειώθηκαν κυρίως λόγω της σημαντικής υποχώρησης των δαπανών για μηχανήματα και εξοπλισμό μεταφορών και

δευτερευόντως λόγω της μείωσης των επενδύσεων σε κατοικίες (βλ. και Πίνακα IV.2). Οι επιχειρήσεις αποδίδουν τη μείωση των επενδύσεων το 2010 στην αρνητική επίδραση της οικονομικής πολιτικής, στην άνοδο της φορολογίας των κερδών, στην έλλειψη κεφαλαίων και στην αύξηση του κόστους των κεφαλαίων.⁴ Την έλλειψη κεφαλαίων επιβεβαιώνει και η σημαντική επιβράδυνση του

² Αναλυτικά στοιχεία για τον κύκλο εργασιών των κλάδων των υπηρεσιών παρουσιάζονται στον Πίνακα IV.5. Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις υπηρεσίες (εκτός λιανικού εμπορίου και τραπεζών) το 2010 παρέμεινε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις 64 μονάδες (6 μονάδες χαμηλότερα από ό,τι το 2009).

³ Στην ετήσια μεταβολή της προστιθέμενης αξίας κατά -5,3% στο εννεάμηνο του 2010 συνέβαλαν το εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες κατά -2,8 εκατ. μονάδες, οι κατασκευές κατά -1,2 εκατ. μονάδα, οι «μη αγοραίες υπηρεσίες» κατά -0,9 της εκατ. μονάδας, η βιομηχανία κατά -0,7 της εκατ. μονάδας και οι χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία, οι εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες κατά -0,1 της εκατ. μονάδας. Ο πρωτογενής τομέας συνέβαλε θετικά κατά 0,2 της εκατ. μονάδας.

⁴ Βλ. IOBE, Δελτίο αποτελεσμάτων της έρευνας επενδύσεων στη βιομηχανία, 2η έρευνα 2010, 15.12.2010.

Πίνακας IV.2 Δείκτες επενδυτικής ζήτησης (2009-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές¹)

	2009	2010	2011 (διαθέσιμη περίοδος)
Παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών	-22,5	-25,6 (Ιαν.-Νοέμ.)	
Βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία παραγωγής κεφαλαιακών αγαθών	(73,4)	(66,1)	(68,2) (Ιαν.)
Τραπεζική χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων ²	5,1 (Δεκ.)	1,0 (Δεκ.)	
Εκταμιεύσεις Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	-2,8	-11,3	
Δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σταθερές τιμές)	-20,4	-30,4 (Ιαν.-Σεπτ.)	
Όγκος νέων οικοδομών και προσθηκών βάσει αδειών	-26,5	-24,7 (Ιαν.-Οκτ.)	
Παραγωγή τιμέντου	-21,4	-13,8 (Ιαν.-Νοέμ.)	
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές	-31,4	-27,4	-54,6 (Ιαν.)
Τραπεζική χρηματοδότηση του οικισμού ³	3,7 (Δεκ.)	-0,4 (Δεκ.)	

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών, όγκος οικοδομών, παραγωγή τιμέντου, παραγωγή στις κατασκευές), IOBE (βαθμός χρησιμοποίησης, προσδοκίες), Τράπεζα της Ελλάδος (χρηματοδότηση επιχειρήσεων, οικισμού και εκταμιεύσεις ΠΔΕ).

1 Με εξαίρεση το βαθμό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία παραγωγής κεφαλαιακών αγαθών (ποσοστά %).

2 Περιλαμβάνονται τα δάνεια, τα εταιρικά ομόλογα καθώς και τα τιτλοποιημένα δάνεια και τα τιτλοποιημένα εταιρικά ομόλογα. Από τον Ιούνιο του 2010 δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια προς τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αγρότες και τις ατομικές επιχειρήσεις. Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται αφού ληφθούν υπόψη οι διαγραφές δανείων, οι διακυμάνσεις συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς και τα εταιρικά ομόλογα και δάνεια που μεταβίβασαν τα πιστωτικά ιδρύματα σε θυγατρικές τους τράπεζες εκτός Ελλάδος και σε εγχώρια θυγατρική εταιρία παροχής πιστώσεων το 2009.

3 Περιλαμβάνονται τα δάνεια και τα τιτλοποιημένα δάνεια. Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται αφού ληφθούν υπόψη οι διαγραφές δανείων, οι διακυμάνσεις συναλλαγματικών ισοτιμιών και η μεταβίβαση δανείων σε εγχώρια θυγατρική εταιρία παροχής πιστώσεων το 2009.

Πίνακας IV.3 Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (2009-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2009	2010	2011 (διαθέσιμη περίοδος)
Όγκος λιανικού εμπορίου (εκτός καυσίμων και λιπαντικών)	-9,3	-5,3 (Ιαν.-Νοέμ.)	...
Είδη διατροφής-ποτά-καπνός ¹	-6,1	-4,2 (» »)	...
Ένδυση-υπόδηση	1,4	-9,9 (» »)	...
Έπιπλα-ηλεκτρικά είδη-οικιακός εξοπλισμός	-15,3	-10,3 (» »)	...
Βιβλία-χαρτικά-λοιπά είδη	-24,0	-2,4 (» »)	...
Έσοδα από ΦΠΑ (σταθερές τιμές)	-10,2	0,1	...
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο	-21,4	-26,4	-23,6 (Ιαν.)
Νέες κυκλοφορίες Ι.Χ. επιβατικών αυτοκινήτων	-17,4	-37,2	-60,7 (Ιαν.)
Φορολογικά έσοδα από τέλη κινήτης τηλεφωνίας ²	13,2	37,1	...
Τραπεζική χρηματοδότηση της κατανάλωσης ³	2,0 (Δεκ.)	-4,2 (Δεκ.)	...

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (λιανικό εμπόριο, αυτοκίνητα), Υπουργείο Οικονομικών (έσοδα ΦΠΑ, τέλη κινήτης τηλεφωνίας), IOBE (προσδοκίες), Τράπεζα της Ελλάδος (χρηματοδότηση κατανάλωσης).

1 Περιλαμβάνει τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων και τα ειδικευμένα καταστήματα τροφίμων-ποτών-καπνού.

2 Πάγια μηνιαία τέλη ανά σύνδεση έως τον Ιούλιο του 2009. Από τον Αύγουστο του 2009 νέο κλιμακούμενο τέλος συνδρομητών κινήτης τηλεφωνίας και τέλος καρτοκινήτης τηλεφωνίας.

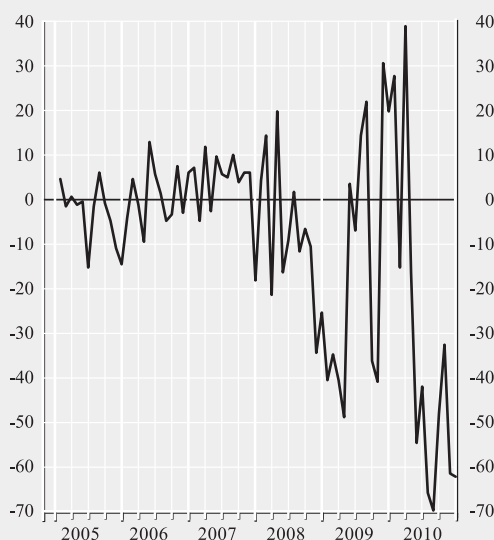
3 Περιλαμβάνονται τα δάνεια και τα τιτλοποιημένα δάνεια. Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται αφού ληφθούν υπόψη οι διαγραφές δανείων, οι διακυμάνσεις συναλλαγματικών ισοτιμιών και η μεταβίβαση δανείων σε εγχώρια θυγατρική εταιρία παροχής πιστώσεων το 2009.

Διάγραμμα IV.2 Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης

Α. Όγκος λιανικού εμπορίου και επιχειρηματικές προσδοκίες¹
(Ιανουάριος 2005 - Ιανουάριος 2011)

Β. Νέες κυκλοφορίες Ι.Χ. επιβατικών αυτοκινήτων¹
(Ιανουάριος 2005 - Δεκέμβριος 2010)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για το λιανικό εμπόριο και τα αυτοκίνητα) και IOBE (για τις προσδοκίες). Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις και το ύψος των αποθεμάτων, καθώς και τις προβλέψεις για την επιχειρηματική δραστηριότητα στο επόμενο τρίμηνο.

¹ Εκατοστιαίες μεταβολές έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους.

ετήσιου ρυθμού πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις (βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο VI.3).

Η μείωση της **ιδιωτικής κατανάλωσης** αποδίδεται στη σημαντική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών (βλ. αναλυτικά Τμήμα 3 του παρόντος κεφαλαίου για το εισόδημα των μισθωτών) σε συνδυασμό με την ανησυχία τους για τις μελλοντικές εξελίξεις και τον περιορισμό του δανεισμού από τις τράπεζες (βλ. Πίνακα IV.3 και Διάγραμμα IV.2). Τα εθνικολογιστικά στοιχεία δείχνουν ότι το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία μειώθηκε σε ονομαστικούς όρους κατά 6,1%. Δεδομένης της ανόδου του αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 4,8%, η απώλεια εισοδήματος σε πραγματικούς όρους φθάνει το 10,4%. Ο περιορισμός του εισοδήματος αντανάκλα τόσο την απώλεια θέσεων εργασίας όσο και τη μείωση των αμοιβών.

Η υποχώρηση της κατανάλωσης είχε αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των **εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών**, οι οποίες τους πρώτους εννέα μήνες του 2010 ήταν κατά 13,1% χαμηλότερες σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2009. Η μείωση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στην υποχώρηση των εισαγωγών αγαθών (-18,2%), ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν (10,5%).⁵ Τους πρώτους εννέα μήνες του 2010 οι εισαγωγές αγαθών αντιστοιχούσαν στο 29,7% της ιδιωτικής κατανάλωσης, έναντι 39,9% στο διάστημα 2000-2008.⁶

Τους πρώτους εννέα μήνες του 2010 οι **εξαγωγές αγαθών** αυξήθηκαν οριακά (0,7%). Το αποτέλεσμα είναι δυσμενέστερο εκείνου που αναμενόταν με βάση τα στοιχεία του εξαμήνου (όταν οι εξαγωγές αγαθών είχαν αυξηθεί κατά 2,3%), λόγω της αρνητικής επίπτωσης που είχαν στις εξαγωγές οι απεργίες των ιδιοκτητών φορτηγών δημόσιας χρήσης. Οι **εξα-**

⁵ Η άνοδος αυτή των εισαγωγών υπηρεσιών αντανάκλα κυρίως την αύξηση των πληρωμών για υπηρεσίες ναυτιλιακών μεταφορών, η οποία συνδέεται με την αύξηση των αντίστοιχων εισπράξεων.

⁶ Ο λόγος εισαγωγών αγαθών προς την ιδιωτική κατανάλωση είναι απλώς ενδεικτικός, δεδομένου ότι αρκετά από τα εισαγόμενα αγαθά αντιπροσωπεύουν επενδύσεις (π.χ. μηχανήματα, μεταφορικά μέσα) και όχι κατανάλωση. Πάντως, το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010 ο λόγος εισαγωγών αγαθών προς το άθροισμα της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων του επιχειρηματικού τομέα επίσης εμφανίζει σημαντική μείωση σε 24,6% από 30,8% στο διάστημα 2000-2008.

Πίνακας IV.4 Δείκτες δραστηριότητας στη βιομηχανία (2009-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2009	2010	2011 (διαθέσιμη περίοδος)
1. Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (γενικός)	-9,4	-5,7 (Ιαν.-Νοέμ.)	
Μεταποίηση	-11,2	-4,9 (» »)	
Ορυχεία-λατομεία	-11,8	-6,3 (» »)	
Ηλεκτρισμός	-4,2	-9,3 (» »)	
Βασικές ομάδες αγαθών			
Ενέργεια	-2,9	-5,0 (» »)	
Ενδιάμεσα αγαθά	-18,4	-0,3 (» »)	
Κεφαλαιακά αγαθά	-22,5	-25,6 (» »)	
Διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-20,7	-12,4 (» »)	
Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-4,1	-6,6 (» »)	
2. Δείκτης κύκλου εργασιών στη βιομηχανία¹	-23,1	5,6 (Ιαν.-Νοέμ.)	
Εγχώρια αγορά	-22,1	-2,7 (» »)	
Εξωτερική αγορά	-25,6	27,7 (» »)	
3. Δείκτης νέων παραγγελιών στη βιομηχανία²	-27,7	4,6 (» »)	
Εγχώρια αγορά	-23,0	-11,4 (» »)	
Εξωτερική αγορά	-34,4	30,3 (» »)	
4. Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία	-21,5	5,1	1,2 (Ιαν.)
5. Βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία	70,5	68,5	68,7 (Ιαν.)
6. Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών για τη μεταποίηση (PMI)³	45,3	43,8	42,8 (Ιαν.)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (δείκτης βιομηχανικής παραγωγής, δείκτης κύκλου εργασιών και νέων παραγγελιών στη βιομηχανία), IOBE (επιχειρηματικές προσδοκίες, βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού) και Markit Economics και Ελληνικό Ινστιτούτο Προμηθειών (PMI).

1 Αφορά τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών των βιομηχανικών επιχειρήσεων σε όρους αξίας.

2 Παρακολουθεί την εξέλιξη της ζήτησης βιομηχανικών προϊόντων σε όρους αξίας.

3 Εποχικά διορθωμένος δείκτης, τιμή άνω του 50 υποδηλώνει άνοδο.

γωγές υπηρεσιών το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 μειώθηκαν κατά 2,6% λόγω σημαντικής μείωσης των εξαγωγών υπηρεσιών το β' τρίμηνο του έτους. Λόγω των μεταβολών στις εισαγωγές και στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, η **συμβολή του εξωτερικού τομέα** στη μεταβολή του ΑΕΠ το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 ήταν θετική.⁷

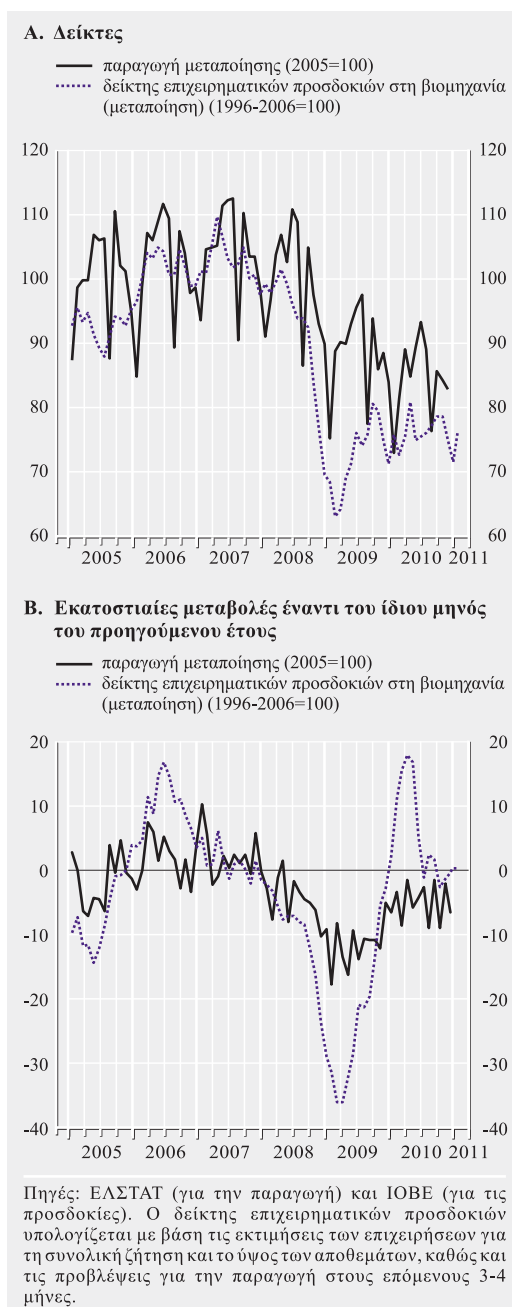
Για το **2011** τόσο οι τελευταίες εκθέσεις αξιολόγησης της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ όσο και οι περισσότεροι διεθνείς οργανισμοί (π.χ. ΟΟΣΑ) συγκλίνουν στην άποψη ότι το ΑΕΠ

θα υποχωρήσει κατά 3% περίπου, κυρίως λόγω της περαιτέρω μείωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων, καθώς και του περιορισμού της δημόσιας κατανάλωσης. Εξάλλου, με βάση τους πιο πρόσφατους βραχυχρόνιους δείκτες δεν μπορεί να αποκλειστεί υποχώρηση κατά τι μεγαλύτερη του 3%.

Τη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης προ-οιωνίζονται οι προθέσεις των καταναλωτών

⁷ Πέραν του ότι οι ρυθμοί υποχώρησης των εισαγωγών ήταν υψηλότεροι εκείνων των εξαγωγών, η αξία (τρέχουσες τιμές) των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών υπερβαίνει εκείνη των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 43,1% το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010 (κατά 56,9% το 2009 και 54,8% το 2008).

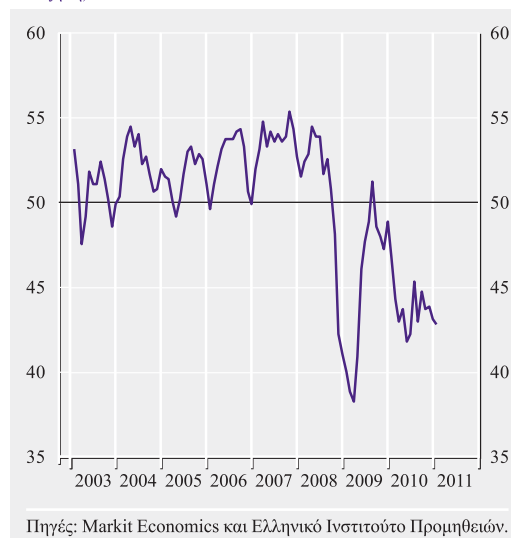
Διάγραμμα IV.3 Παραγωγή και επιχειρηματικές προσδοκίες στη μεταποίηση (Ιανουάριος 2005 - Ιανουάριος 2011)

για τις αγορές τους μέσα στο επόμενο δωδεκάμηνο, όπως αυτές αποτυπώνονται στις έρευνες του IOBE. Ως προς τις επενδύσεις σε κατοικίες, αναμένεται ότι θα μειωθούν περαιτέρω το 2011, δεδομένης της πολύ

Διάγραμμα IV.4 Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών για τη Μεταποίηση (PMI) (Ιανουάριος 2003 - Ιανουάριος 2011)

(εποχικά διορθωμένος δείκτης, τιμή άνω του 50 υποδηλώνει αύξηση)

σημαντικής μείωσης του αριθμού των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν μέσα στο 2010 και του όγκου που αυτές αφορούν, σε συνδυασμό με το διαθέσιμο απόθεμα κατοικιών που δεν έχουν πωληθεί. Όσον αφορά τις επιχειρηματικές επενδύσεις, η έρευνα του IOBE για τις επενδύσεις στη βιομηχανία που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2010 διαπίστωσε ότι οι επιχειρήσεις εκτιμούν ότι οι επενδύσεις τους θα είναι μειωμένες κατά 10% περίπου το 2011. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τις πιθανές θετικές επιδράσεις από το νέο αναπτυξιακό νόμο (Ν. 3908/2011), την αναμενόμενη αύξηση του ρυθμού απορρόφησης των κονδυλίων από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), καθώς και τις συνέργειες μεταξύ ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων εφόσον προσελκυστούν στρατηγικές επενδύσεις από το εξωτερικό βάσει των ρυθμίσεων του Ν. 3894/2010.

Το 2011 η συμβολή του εξωτερικού τομέα στη μεταβολή του ΑΕΠ αναμένεται να παραμείνει θετική, καθώς προβλέπεται άνοδος τόσο των εξαγωγών υπηρεσιών — οι οποίες θα ενδυναμωθούν από τα μέτρα για την προώθηση του

Πίνακας IV.5 Δείκτες δραστηριότητας στον τομέα των υπηρεσιών (2009-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2009	2010	2011 (διαθέσιμη περίοδος)
Δείκτες κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες			
Εμπορία αυτοκινήτων-μοτοσυκλετών	-15,7	-33,9 (Ιαν.-Σεπτ.)	...
Χονδρικό εμπόριο	-8,9	-5,1 (» »)	...
Τηλεπικοινωνίες	-8,9	-7,5 (» »)	...
Χερσαίες μεταφορές	-31,5	-12,0 (» »)	...
Θαλάσσιες και ακτοπλοϊκές μεταφορές	-22,8	-8,5 (» »)	...
Εναέριες μεταφορές	-12,6	-3,2 (» »)	...
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τις μεταφορές δραστηριότητες	-33,3	-9,5 (» »)	...
Ταξιδιωτικά πρακτορεία και λοιπές δραστηριότητες	-15,8	-15,9 (» »)	...
Τουρισμός (υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης)	-9,1	-6,6 (» »)	...
Νομικές-λογιστικές δραστηριότητες και υπηρεσίες παροχής συμβουλών διαχείρισης	-12,4	-5,4 (» »)	...
Δραστηριότητες αρχιτεκτόνων-μηχανικών	-18,6	-24,7 (» »)	...
Υπηρεσίες διαφήμισης και έρευνας αγοράς	-18,4	-17,6 (» »)	...
Επιβατική κίνηση			
Επιβάτες Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών	-1,5	-4,3 (Ιαν.-Νοέμ.)	...
Επιβάτες Aegean Airlines ¹	9,9	-3,0 (Ιαν.-Σεπτ.)	...
Επιβατική κίνηση Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ)	-3,8	-6,1 (» »)	...
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις υπηρεσίες	-28,3	-9,3	-10,7 (Ιαν.)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (δείκτες κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες), ΔΑΑ, Aegean Airlines, ΟΛΠ και IOBE (προσδοκίες).

1 Περιλαμβάνονται και οι ναυλωμένες πτήσεις (charter).

τουρισμού⁸ — όσο και των εξαγωγών αγαθών, όπως μεταξύ άλλων υποδηλώνουν οι αυξημένες παραγγελίες από την εξωτερική αγορά.⁹

1.Β.ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, η **ελληνική αγορά ακινήτων** τα δύο τελευταία έτη χαρακτηρίζεται από σχετική επιφυλακτικότητα από την πλευρά της ζήτησης, υπερβάλλουσα προσφορά με σημαντικό απόθεμα αδιάθετων (προς πώληση) κατοικιών και στενότητα τραπεζικής χρηματοδότησης.¹⁰ Η μείωση του όγκου της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας συνεχίστηκε με έντονο ρυθμό το 2009 (-26,5%) και το 2010 (-24,7% τους πρώτους δέκα μήνες – βλ. Διάγραμμα IV.5), ενώ ανάλογη ήταν και η μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες (κατά 25,1% το 2009 και κατά 19,7% τους πρώτους εννέα μήνες του 2010). Εξάλλου,

8 Βλ. π.χ. τον Ν. 3872/2010 για την άρση της απαγόρευσης εκτέλεσης κυκλικών περιηγητικών ταξιδιών με αφετηρία ελληνικό λιμένα από πλοία που φέρουν σημαίες τρίτων χωρών, καθώς και τη μείωση (με τον Ν. 3899/2010) στο 6,5% του συντελεστή ΦΠΑ που επιβάλλεται σε υπηρεσίες διαμονής σε τουριστικά καταλύματα.

9 Το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του 2010 ο δείκτης νέων παραγγελιών στη βιομηχανία σημείωσε μέση ετήσια άνοδο 4,6% λόγω της αύξησης των νέων παραγγελιών από την εξωτερική αγορά κατά 30,3%, η οποία υπεραντιστάθηκε τη μείωση των νέων παραγγελιών από την εγχώρια αγορά κατά 11,4%.

10 Η επιφυλακτική στάση των νοικοκυριών όσον αφορά την αγορά κατοικίας είναι αποτέλεσμα της αυξημένης αβεβαιότητας κυρίως για την απασχόληση και τα μελλοντικά τους εισοδήματα, αλλά και σε σχέση με τις γενικότερες προοπτικές της οικονομίας και την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας. Επιπλέον, σε αναβολή της απόφασης των νοικοκυριών για αγορά κατοικίας έχουν συμβάλει και οι αυξημένες προσδοκίες τους για περαιτέρω αποκλιμάκωση των τιμών των κατοικιών τους επόμενους μήνες. Από την άλλη πλευρά, η πιο προσεκτική και επιλεκτική στάση των τραπεζών όσον αφορά τη χορήγηση νέων δανείων για αγορά κατοικίας, που αντανάκλαται στις ιδιαίτερα χαμηλές ροές στεγαστικών δανείων, εκτιμάται ότι έχει επίσης συμβάλει στη μείωση της ζήτησης κατοικιών εκ μέρους των νοικοκυριών. Πράγματι, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του υπολοίπου των τραπεζικών δανείων προς τα νοικοκυριά για αγορά κατοικίας επιβραδύνθηκε στο 0,3% το Νοέμβριο και έγινε αρνητικός (-0,4%) το Δεκέμβριο του 2010, από 3,7% στο τέλος του 2009, 11,5% στο τέλος του 2008 και 21,9% στο τέλος του 2007. Από την πλευρά της προσφοράς κατοικιών, το πλεονάζον απόθεμα που είχε δημιουργηθεί τα τελευταία έτη φαίνεται ότι απορροφάται σταδιακά, καθώς η μείωση της ιδιωτικής κατασκευαστικής δραστηριότητας ήταν ταχύτερη από την αντίστοιχη μείωση του αριθμού των αγοραπωλησιών ακινήτων (Βλ. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009, Κεφάλαιο V, Ενότητα 3, Απρίλιος 2010).

Πίνακας IV.6 Σύνοψη κυριότερων διαθέσιμων βραχυχρόνιων δεικτών για την αγορά ακινήτων

Δείκτες	Μέση ετήσια εκατοστιαία μεταβολή						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. Δείκτες τιμών κατοικιών (ΤτΕ) και ενοικίων (ΕΛΣΤΑΤ)							
1.1 Δείκτες τιμών κατοικιών (Νέες σειρές)							
α. Σύνολο διαμερισμάτων (επικράτεια)				5,9	1,7	-3,7	-4,0
α1. Κατά παλαιότητα							
α. Νέα (έως 5 ετών)				7,2	2,3	-2,0	-4,4
β. Παλαιά (άνω των 5 ετών)				5,2	1,3	-4,8	-3,8
α2. Κατά γεωγραφική περιοχή: Σύνολο							
α. Αθήνα				6,2	0,9	-4,6	-2,8
β. Θεσσαλονίκη				7,0	1,5	-6,0	-6,9
γ. Άλλες μεγάλες πόλεις				6,3	1,8	-2,7	-4,5
δ. Λοιπές περιοχές				4,6	3,3	-1,9	-4,8
α2.1 Κατά γεωγραφική περιοχή: Νέα (έως 5 ετών)							
α. Αθήνα				9,6	0,0	-3,5	-2,9
β. Θεσσαλονίκη				3,7	3,5	-5,3	-7,1
γ. Άλλες μεγάλες πόλεις				7,8	2,4	-2,1	-4,4
δ. Λοιπές περιοχές				4,1	5,4	1,0	-5,7
α2.2 Κατά γεωγραφική περιοχή: Παλαιά (άνω των 5 ετών)							
α. Αθήνα				4,5	1,4	-5,2	-2,8
β. Θεσσαλονίκη				8,4	0,6	-6,3	-6,8
γ. Άλλες μεγάλες πόλεις				5,3	1,4	-3,2	-4,6
δ. Λοιπές περιοχές				5,0	1,4	-4,4	-4,0
1.2 Δείκτες τιμών κατοικιών (Προηγούμενες σειρές)							
α. Αστικές περιοχές	2,3	10,9	12,4	5,1	1,7	-4,3	-3,9
α1. Αθήνα	0,3	8,6	11,7	6,2	0,9	-4,6	-2,8
α2. Λοιπές αστικές περιοχές ¹	4,7	13,4	13,0	3,8	2,6	-2,9	-8,3 (γ' τριμ.)
1.3 Δείκτης τιμών ενοικίων	5,3	4,2	4,4	4,5	3,9	3,6	2,4
1.4 Λόγος δείκτη τιμών κατοικιών προς δείκτη ενοικίων (2007=100) ²	85,5	90,9	98,7	100,0	97,9	91,0	85,2
2. Δείκτες συναλλαγών ακινήτων							
2.1 Δείκτες συναλλαγών οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση των NXI (ΤτΕ)³							
α. Αριθμός συναλλαγών				36,8	-21,7	-35,7	-1,0
β. Όγκος συναλλαγών (σε τετραγωνικά μέτρα)				36,6	-23,5	-38,9	-0,8
γ. Αξία συναλλαγών				41,1	-20,0	-40,0	-6,9
2.2 Δείκτες συμβολαίων αγοραπωλησίας ακινήτων με παράσταση δικηγόρου: Αθήνα (ΔΣΑ)							
α. Αριθμός συμβολαίων			-22,3	1,4	-10,0	-18,0	8,4 (5μηνο)
β. Αξία συμβολαίων			-2,9	12,5	-2,3	-28,3	6,1 (5μηνο)
2.3 Δείκτες συμβολαιογραφικών πράξεων αγοραπωλησίας ακινήτων⁴ (ΕΛΣΤΑΤ)							
α. Σύνολο χώρας	10,9	29,6	-19,6	-3,0	-5,8		
β. Αθήνα	10,4	49,5	-22,0	-8,2	0,0		
2.4 Δείκτες αριθμού συναλλαγών αγοραπωλησίας ακινήτων⁴ (Εθνικό Κτηματολόγιο)							
α. Σύνολο χώρας						-16,3	-1,3 (9μηνο)
β. Αθήνα						-15,2	-6,1 (9μηνο)
2.5 Δείκτες αριθμού μεταβιβάσεων αγοραπωλησίας ακινήτων⁴ (Εθνικό Κτηματολόγιο)							
α. Σύνολο χώρας						-14,0	-6,2 (9μηνο)
β. Αθήνα						-8,0	-15,4 (9μηνο)

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών (ΔΣΑ), Εθνικό Κτηματολόγιο.

1 Στοιχεία που συλλέγονται τα υποκαταστήματα της ΤτΕ, κυρίως από μεσιτικά γραφεία.

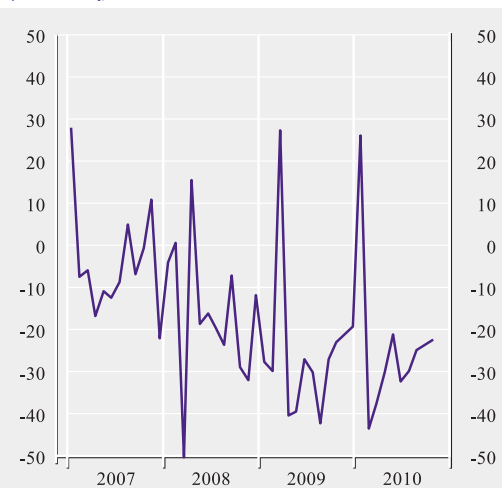
2 Απόλυτες τιμές.

3 Οι δείκτες συναλλαγών βασίζονται στις εκτιμήσεις των μηχανικών των αρμόδιων υπηρεσιών των πιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με την αξία και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των οικιστικών ακινήτων τα οποία αποτελούν αντικείμενο χρηματοδότησης ή εξασφάλιση χορηγούμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα δανείων. Μέρος των εκτιμήσεων αυτών είναι πιθανόν να μη συνδέεται με αγοραπωλησία οικιστικών ακινήτων, αλλά να αφορά επαναδιαπραγμάτευση υφιστάμενων δανείων, εγγραφή εξασφαλίσεων (επί ακινήτων) για μη στεγαστικά δάνεια, μεταφορά οφειλών πελατών από μία τράπεζα σε άλλη, κ.ά.

4 Συμπεριλαμβάνονται όλα τα είδη ακινήτων (κατοικίες, καταστήματα, γραφεία, οικόπεδα, αγροτεμάχια κ.ά.).

Διάγραμμα IV.5 Όγκος νέων οικοδομών και προσθηκών με βάση τις άδειες (Ιανουάριος 2007 - Οκτώβριος 2010)

(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώνονται από τα πιστωτικά ιδρύματα, οι τιμές των διαμερισμάτων υποχώρησαν κατά 3,7% το 2009 και 4,0% το 2010 (-1,8%, -4,7%, -4,1% και -5,7% το α', β', γ' και δ' τρίμηνο αντίστοιχα, βλ. Πίνακα IV.6). Οι πτωτικές πιέσεις στις τιμές είναι πιθανόν να συνεχιστούν και τους επόμενους μήνες. Η ανάκαμψη στην αγορά ακινήτων είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη βελτίωση των προσδοκιών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, τη χρηματοδότηση της αγοράς από το τραπεζικό σύστημα, την ακολουθούμενη οικονομική πολιτική και τις γενικότερες προοπτικές ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας.

Ι.Γ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΜΕΤΡΑ “ΠΡΑΣΙΝΗΣ” ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι “πράσινες” επενδύσεις και ο ενεργειακός τομέας έχουν κρίσιμο ρόλο προκειμένου να επιτευχθεί το ταχύτερο η επανεκκίνηση της οικονομίας και η μετάβαση σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο. Στη συνέχεια καταγράφονται οι πιο πρόσφατες παρεμβάσεις πολιτικής προς την κατεύθυνση αυτή.

Με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας, παρουσιάστηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ)¹¹ στις αρχές Νοεμβρίου 2010 το πρόγραμμα “Χτίζοντας το Μέλλον”, το οποίο προβλέπεται να ξεκινήσει τους πρώτους μήνες του 2011 και να διαρκέσει μέχρι το 2020. Στη δεκαετία αυτή αναμένεται να πραγματοποιηθούν 3.100.000 ενεργειακές παρεμβάσεις σε κτίρια, ενώ το όφελος από την εξοικονόμηση ενέργειας υπολογίζεται σε 9 δισεκ. ευρώ.¹² Ειδικότερα, οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα για την περίοδο 2011-2012 εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες: πρώτον, δράσεις ενσωμάτωσης προηγμένης και ώριμης τεχνολογίας,¹³ δεύτερον, πιλοτικές δράσεις σε έργα που αφορούν προϊόντα και τεχνολογίες υψηλής ενεργειακής και περιβαλλοντικής απόδοσης¹⁴ και, τρίτον, δράσεις συντονισμένης βιομηχανικής και ακαδημαϊκής έρευνας.¹⁵ Επίσης, στο πλαίσιο της ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων και σε συνέχεια της σύστασης του ταμείου “Εξοικονομώ κατ’ οίκον” (Ιούλιος 2010), υπογράφηκε τον Ιανουάριο του 2011 η προκήρυξη του προγράμματος “Εξοικονόμηση κατ’ οίκον”, το οποίο θα εξασφαλίσει στους πολίτες τραπεζική χρηματοδότηση με ευνοϊκούς όρους για παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στις κατοικίες τους.

Δεδομένων των προβλημάτων που προκύπτουν από τις καθυστερήσεις στην περιβαλ-

¹¹ Δελτίο τύπου ΥΠΕΚΑ, 4.11.2010.

¹² Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με υπολογισμούς του ΥΠΕΚΑ, τα κτίρια στην Ελλάδα καλύπτουν περίπου το 40% της τελικής κατανάλωσης ενέργειας.

¹³ Οι δράσεις αυτές αφορούν τόσο τις κατοικίες όσο και τα εμπορικά κτίρια, ενώ θα εκτελεστούν με βάση εθελοντικές συμφωνίες ανάμεσα στο κράτος, τον κατασκευαστικό κλάδο και τις εμπορικές επιχειρήσεις, γεγονός που θα συμβάλει σε σημαντική μείωση του κόστους των παρεμβάσεων.

¹⁴ Έως σήμερα έχουν σχεδιαστεί και είναι σε φάση μελέτης και εφαρμογής οκτώ μεγάλα ενεργειακά πιλοτικά προγράμματα (“πράσινες γειτονίες”, “εταιρίες ενεργειακών υπηρεσιών”, “40 πράσινα σχολεία”, “100 πράσινες οροφές”, “ενεργειακά βιοτεχνικά και εμπορικά κτίρια”, “πράσινο ορεινό χωριό”, “πράσινο νησί”, “πράσινα στρατόπεδα”). Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν με 80 εκατ. ευρώ περίπου από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και θα στηριχθούν και σε εθελοντικές συμφωνίες με ιδιώτες.

¹⁵ Στόχος των συγκεκριμένων δράσεων είναι η ανάπτυξη καινοτομικών βιομηχανικών προϊόντων υψηλής ενεργειακής και περιβαλλοντικής απόδοσης, με τελικό σκοπό τη διάθεσή τους στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά.

λοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων στη χώρα μας, δρομολογείται πρόγραμμα παρεμβάσεων για την απλοποίηση και την επιτάχυνση των σχετικών διαδικασιών.¹⁶ Ειδικότερα, με τη σχετική πρωτοβουλία επιδιώκονται μεταξύ άλλων: μείωση του μέσου χρόνου περιβαλλοντικής αδειοδότησης ώστε να προσεγγίσει το μέσο όρο των κρατών-μελών της ΕΕ, μείωση του φόρτου των υπηρεσιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης κατά 50%, επιτάχυνση των διαδικασιών γνωμοδότησης και έκδοσης της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ),¹⁷ με Υπουργική Απόφαση τροποποιήθηκε το Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Σταθμών, ώστε να επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών με ισχύ έως 150 kWp στα νησιά που είναι ενταγμένα στο διασυνδεδεμένο δίκτυο. Με το συγκεκριμένο μέτρο εκτιμάται ότι θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης φωτοβολταϊκών στα νησιά μέσω της δημιουργίας μικρών σταθμών κοντά στα σημεία ενεργειακής κατανάλωσης, ενώ παράλληλα θα προκύψουν σημαντικά οφέλη τόσο για το δίκτυο όσο και για τους καταναλωτές (π.χ. περιορισμένα έργα σύνδεσης, μείωση απωλειών κ.λπ.).¹⁸ Στην εν λόγω αγορά πάντως, η ολοκλήρωση της καταγραφής των δυνατοτήτων του πανελλαδικού δικτύου από τη ΔΕΗ είναι βασική προϋπόθεση για τον εξορθολογισμό των σχετικών αποφάσεων, την αποσυμφόρηση των διαδικασιών έγκρισης, αλλά και την απελευθέρωση πόρων που μπορούν να διατεθούν σε άλλες δραστηριότητες.¹⁹

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία για τη ρύθμιση θεμάτων προστασίας της βιοποικιλότητας έχει το σχέδιο νόμου που κατατέθηκε πρόσφατα στη Βουλή και συγκροτεί, μεταξύ άλλων, εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών, το οποίο αφορά περιοχές που έχουν πλούσια βιοποικιλότητα ή αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες απειλές. Πάντως, οι πολλές και διαφορετικές απόψεις που καταγράφονται δημόσια για την προβλεπόμενη αυστηροποίηση της σχετικής

προστασίας (και επικεντρώνονται στο άρθρο 9 του νομοσχεδίου και στο ελάχιστο απαιτούμενο εμβαδόν αρτιότητας αγροτεμαχίων εντός των περιοχών Natura) είναι ενδεικτικές της δυσκολίας όσον αφορά τη θέσπιση και εφαρμογή μακροπρόθεσμων μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας στην παρούσα συγκυρία καθώς οικονομικοί φορείς αλλά και παραγωγικές δραστηριότητες (στη συγκεκριμένη περίπτωση οι ιδιοκτήτες γης και η οικοδομική δραστηριότητα) πλήττονται άμεσα από την οικονομική κρίση.

Τέλος, σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της περιβαλλοντικής συνείδησης των επιχειρηματιών θα αποτελέσει το πρόγραμμα “Πράσινος Τουρισμός”, ύψους 30 εκατ. ευρώ, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί από τους πόρους του επιχειρησιακού προγράμματος “Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα – ΕΠΑΝ ΙΙ”.²⁰ Με αυτό είναι δυνατόν να χρηματοδοτηθούν επενδυτικά σχέδια για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιριακών εγκαταστάσεων στον τομέα του τουρισμού, αξιοποίηση των ΑΠΕ, ανάπτυξη συστημάτων εξοικονόμησης και διαχείρισης νερού, διαχείριση απορριμμάτων, ενσωμάτωση περιβαλλοντικών προτύπων και φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα θα εξασφαλίσει στις τουριστικές επιχειρήσεις μείωση του λειτουργικού κόστους, ενίσχυση της περιβαλλοντικής τους φυσιογνωμίας και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.²¹

¹⁶ Δελτίο τύπου ΥΠΕΚΑ, 21.12.2010.

¹⁷ Οι σχετικές επενδύσεις (συμπεριλαμβανομένων των δικτύων) αναμένεται να φθάσουν στο 1,9 δισεκ. ευρώ (ομιλία της Υπουργού στη Βουλή, 21.12.2010).

¹⁸ Δελτίο τύπου ΥΠΕΚΑ, 27.12.2010.

¹⁹ Οι αιτήσεις επαγγελματιών αγροτών για φωτοβολταϊκά για παράδειγμα, οι οποίες φθάνουν τις 6.000 περίπου πανελλαδικά, δεσμεύουν γη και προκαταβολές πόρων επί μακρόν, χωρίς να είναι καθόλου βέβαιο ότι θα ικανοποιηθούν στο σύνολό τους, εξαιτίας αδυναμιών του τοπικού δικτύου.

²⁰ Δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλες οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, τα κάμπινγκ, καθώς και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα που λειτουργούν πριν από την 1.8.2009. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανά επενδυτικό σχέδιο θα κυμαίνεται από 15 χιλ. έως 400 χιλ. ευρώ, ενώ η δημόσια χρηματοδότηση θα αποτελεί ποσοστό 40% του σχεδίου, με ειδική προσαύξηση 5% στις περιπτώσεις των νησιών με πληθυσμό κάτω των 3.100 κατοίκων.

²¹ Δελτίο τύπου Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, 23.12.2010.

2.Α ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας είχε αποτέλεσμα τον περιορισμό του αριθμού των απασχολούμενων λόγω απώλειας θέσεων εργασίας και δραστηκής μείωσης της δημιουργίας νέων θέσεων. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν αυξήθηκε. Συνέπεια των ανωτέρω είναι ότι το ποσοστό ανεργίας έχει αυξηθεί σημαντικά.

Η ετήσια μείωση του μέσου αριθμού απασχολούμενων τους πρώτους εννέα μήνες του 2010, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ, ήταν 101 χιλ. άτομα (-2,2%). Η επιδείνωση εντάθηκε στη διάρκεια του έτους (α' τρίμ.: 60,2 χιλ. ή -1,3%, β' τρίμ.: 104,9 χιλ. ή -2,3%, γ' τρίμ.: 137,2 χιλ. ή 3,0%), ιδίως από τον Αύγουστο και μετά, αντανακλώντας την παρατεταμένη μείωση της δραστηριότητας. Τα προσωρινά στοιχεία για τον Οκτώβριο έδειξαν ετήσιο ρυθμό μείωσης 3,0% για το μήνα αυτό.

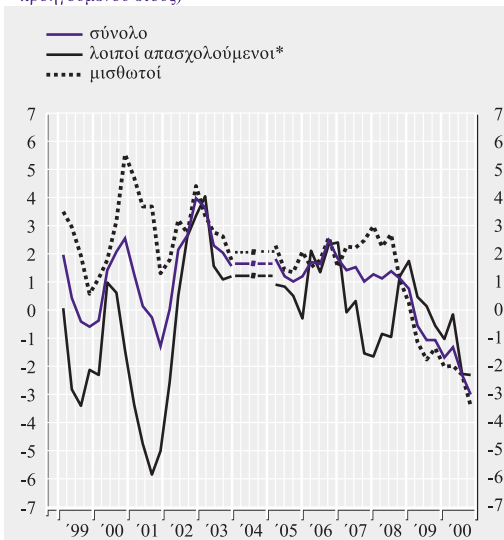
Σε σύγκριση με το γ' τρίμηνο του 2008, όταν άρχισε η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, ο αριθμός των απασχολούμενων το γ' τρίμηνο του 2010 ήταν χαμηλότερος κατά 4,1% – αντιστρέφοντας την πρόοδο που είχε καταγραφεί από το 2006.

Αντίθετα με ό,τι συνέβη το 2009, το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 οι αρνητικές εξελίξεις της απασχόλησης καλύπτουν το σύνολο των εργαζομένων. Δηλαδή, ενώ στο εννεάμηνο του 2009 είχε μειωθεί μόνο ο αριθμός των μισθωτών, το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2010 μειώθηκαν τόσο οι μισθωτοί (-2,6%) όσο και οι αυτοαπασχολούμενοι, λόγω της μείωσης των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό (-7,4%). Η μείωση του συνόλου των αυτοαπασχολούμενων παρατηρήθηκε παρά την άνοδο του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό (+1,7%).

Οι **κλαδικές εξελίξεις** στην απασχόληση ακολούθησαν σε γενικές γραμμές αυτές που καταγράφηκαν για την οικονομική δραστη-

Διάγραμμα IV.6 Απασχόληση (1999-2010)

(εκατοστιαίες μεταβολές έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του προηγούμενου έτους)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Νέα αναθεωρημένα στοιχεία 1998-2003, τα οποία δημοσιεύθηκαν τον Ιανουάριο του 2005. Για το 2004 δεν εμφανίζονται μεταβολές, επειδή τα στοιχεία δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα λόγω του νέου δείγματος με το οποίο έγινε η έρευνα.

* Λοιποί απασχολούμενοι = αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό (εργοδότες) + αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό + βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση.

ριότητα (Τμήμα 1.Α, παραπάνω). Ο αριθμός των απασχολούμενων στον **αγροτικό τομέα** αυξήθηκε κατά 4,4% (23,5 χιλ.) στο εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου (α' τρίμ.: 42,4 χιλ., β' τρίμ.: 22,1 χιλ., γ' τρίμ.: 5,9 χιλ.), συνεχίζοντας την ανοδική τάση που άρχισε από το 2008. Σημαντική άνοδος καταγράφηκε επίσης στις **δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας** (7,4%). Αντίθετα, ο αριθμός των απασχολούμενων στη **μεταποίηση** μειώθηκε (-8,3%), συνεχίζοντας την πτωτική τάση που έχει ξεκινήσει από το 1998 και η οποία εντάθηκε από το τέλος του 2007.²² Στις **κατασκευές** συνεχίστηκε, με εντεινόμενο μάλιστα ρυθμό, η πτωτική τάση που άρχισε στο τέλος του 2008, με αποτέλεσμα μεταξύ γ' τριμήνου 2008 και γ' τριμήνου

²² Οι διαχρονικές κλαδικές αναλύσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται με κάποια επιφύλαξη, λόγω της αλλαγής στη στατιστική ταξινόμηση των κλάδων (από τη ΣΤΑΚΟΔ-93 στη ΣΤΑΚΟΔ-08). Ωστόσο, στο επίπεδο κλαδικής λεπτομέρειας που χρησιμοποιείται στην παρούσα ανάλυση οι βασικές τάσεις δεν αλλοιώνονται.

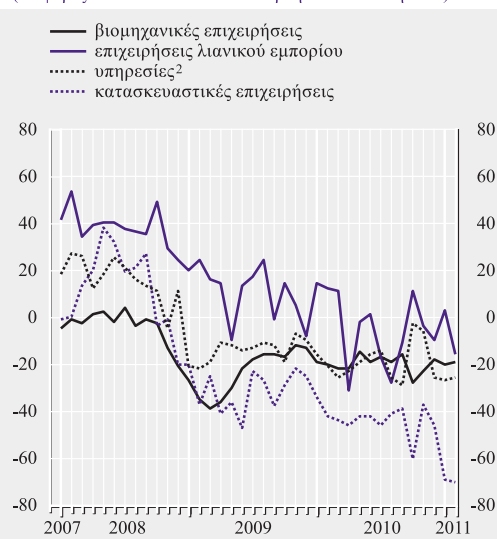
2010 να έχουν χαθεί περίπου 79 χιλιάδες θέσεις εργασίας. Η απασχόληση στον τομέα των κατασκευών ήταν το 2010 (Ιανουάριος-Σεπτέμβριος: 329,9 χιλ.) περίπου στο επίπεδο όπου βρισκόταν στο τέλος του 2002. Στο εμπόριο (λιανικό και χονδρικό), μετά την έντονη ανοδική πορεία που σημειωνόταν στον κλάδο επί αρκετά χρόνια, παρατηρείται από τις αρχές του 2009 υποχώρηση του αριθμού των απασχολούμενων, ιδίως των αυτοαπασχολούμενων που αποτελούν και σημαντικό ποσοστό (περίπου 40%) των απασχολούμενων στον κλάδο.²³ Ωστόσο, η σημαντικότερη μείωση σημειώθηκε το πρώτο εξάμηνο (-4,7%), ενώ το γ' τρίμηνο η μείωση δεν ήταν τόσο έντονη (-0,8%). Σημαντική μείωση της απασχόλησης καταγράφεται επίσης στις **επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες** (-6,1%, συμβολή στη μεταβολή της συνολικής απασχόλησης: -0,32 της εκατ. μονάδας).

Τον Ιανουάριο του 2011 οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις **βραχυχρόνιες προοπτικές** του αριθμού των απασχολούμενων, όπως αποτυπώνονται στις έρευνες συγκυρίας του IOBE (βλ. Διάγραμμα IV.7) ήταν αρνητικές σε όλους τους κλάδους, ιδίως δε στις κατασκευές. Τις προοπτικές της απασχόλησης θα επηρεάσει και το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετά περιθώρια για αύξηση του βαθμού απασχόλησης του υφιστάμενου δυναμικού (κεφαλαιακού και ανθρώπινου) πριν προχωρήσουν οι επιχειρήσεις σε νέες προσλήψεις.

Ο **αριθμός των ανέργων** αυξήθηκε σημαντικά τους πρώτους εννέα μήνες του 2010, όχι μόνο λόγω μείωσης της απασχόλησης αλλά και λόγω αύξησης του αριθμού των ατόμων που εισήλθαν για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας – είτε γιατί τώρα τελείωσαν τις σπουδές τους είτε γιατί αποφάσισαν να εργαστούν για να συνδράμουν στον οικογενειακό προϋπολογισμό. Πράγματι, ενώ η απασχόληση μειώθηκε κατά 101 χιλ. άτομα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 144 χιλιάδες. Το **ποσοστό ανεργίας** το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 διαμορφώθηκε στο 12,0% από 9,2% στο

Διάγραμμα IV.7 Προσδοκίες των επιχειρήσεων¹ για την απασχόληση (Δεκέμβριος 2007 - Ιανουάριος 2011)

(διαφορές ποσοστών θετικών και αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE, Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας.

1 Οι απαντήσεις των επιχειρήσεων αφορούν την προοπτική αύξησης του αριθμού των απασχολούμενων κατά την προσεχή περίοδο.
2 Δεν περιλαμβάνονται οι τράπεζες και οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου.

αντίστοιχο διάστημα του 2009 (βλ. και Διάγραμμα IV.8). Η άνοδος του ποσοστού ανεργίας έχει επιταχυνθεί μέσα στο έτος, από 2,4 εκατοστιαίες μονάδες το α' τρίμηνο του 2010 σε 3,1 εκατοστιαίες μονάδες το γ' τρίμηνο και 3,7 μονάδες τον Οκτώβριο (σε 13,5%).

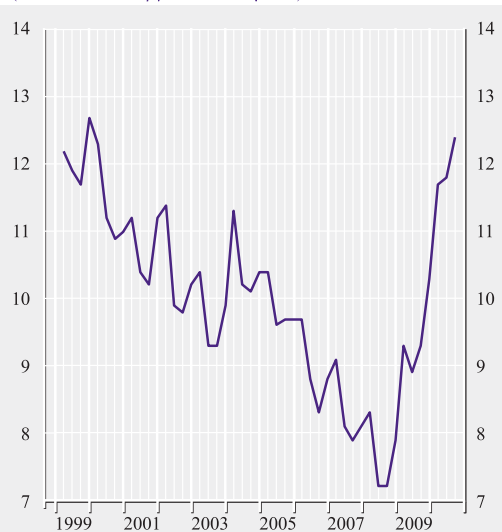
Το ποσοστό ανεργίας του εννεαμήνου Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 είναι το υψηλότερο που έχει καταγραφεί στην ελληνική οικονομία την τελευταία 20ετία σε αντίστοιχη περίοδο (η δεύτερη μεγαλύτερη τιμή ήταν το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 1999: 11,9%).²⁴ Αν και η διαφορά στο συνολικό ποσοστό ανεργίας με το 1999 δεν είναι μεγάλη, εντούτοις το ποσοστά ανεργίας για επιμέρους ομάδες (κατά φύλο, υπηκοότητα,

²³ Τα στοιχεία από την ειδική έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ σε επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου (εκτός πώλησης καυσίμων) δείχνουν ετήσια υποχώρηση του αριθμού των απασχολούμενων μισθωτών κατά 0,8% το εννεάμηνο.

²⁴ Η σύγκριση γίνεται μεταξύ 9μήνων λόγω της έντονης εποχικότητας στο ποσοστό ανεργίας. Βεβαίως, το δ' τρίμηνο του 1999 το ποσοστό ανεργίας έφθασε το 12,7%, ενώ το δωδεκάμηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 1999 το 12,1%.

Διάγραμμα IV.8 Ποσοστό συνολικής ανεργίας (1999-2010)

(ποσοστό % του εργατικού δυναμικού)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού.

ηλικία και εκπαιδευτικό επίπεδο) διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των δύο ετών.²⁵

Πέραν του αριθμού των ανέργων σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΓΕ), υπάρχουν και άτομα που παρότι επιθυμούν να εργαστούν δεν αναζητούν εργασία επειδή πιστεύουν ότι δεν θα βρουν, ή για άλλους λόγους, καθώς και άτομα που εργάζονται με μερική απασχόληση επειδή δεν μπορούν να βρουν εργασία με πλήρη απασχόληση. Μαζί με αυτά, το **ποσοστό υποαπασχόλησης** το γ' τρίμηνο του 2010 διαμορφώνεται στο 16,9%, έναντι 12,4% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2009.²⁶

Λόγω των ανωτέρω εξελίξεων, **ο αριθμός των ατόμων 18-59 ετών που ζει σε νοικοκυριά στα οποία κανένα άτομο δεν εργάζεται έχει αυξηθεί σημαντικά, από 8,5% το γ' τρίμηνο του 2009 σε 10,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010.**

Ανησυχητική είναι επίσης η **άνοδος του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων**, δηλ. των ατόμων που έχουν παραμείνει άνεργα πάνω από έτος επί του συνολικού αριθμού των ανέργων

(Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2009 και 2010: 42,6%, και 46,9% αντίστοιχα). Η ανησυχία προέρχεται από το γεγονός ότι οι πιθανότητες ένταξης σε θέση εργασίας μειώνονται όσο επιμηκύνεται η διάρκεια της ανεργίας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την ελληνική αγορά εργασίας, η οποία παρουσιάζει χαμηλές πιθανότητες μετάβασης (α) από την ανεργία στην απασχόληση και (β) από τη μη συμμετοχή στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό.²⁷

2.Β ΑΝΙΣΟΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών του έτους 2009 (EU-SILC) που ανακοινώθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ και δημοσιοποιήθηκαν από την Eurostat,²⁸ το 19,7% του πληθυσμού της χώρας ή 840.000

²⁵ Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας των ανδρών το γ' τρίμηνο του 2010 (9,7%) είναι κατά 2 εκατ. μονάδες υψηλότερο από ό,τι το 1999, ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (16,1%) είναι κατά 1,7 εκατ. μονάδες χαμηλότερο. Η άνοδος του ποσοστού ανεργίας των ανδρών οφείλεται τόσο στην άνοδο του ποσοστού ανεργίας των ατόμων ελληνικής υπηκοότητας όσο και στη σημαντική αύξηση του ποσοστού ανεργίας των μεταναστών, καθώς και του ποσοστού συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό. (Το γ' τρίμηνο του 1999 οι άνδρες ελληνικής υπηκοότητας αποτελούσαν το 96,5% του ανδρικού εργατικού δυναμικού, ενώ το γ' τρίμηνο του 2010 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν κάτω από 90%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τις γυναίκες ήταν 96,5% και 91,1%.) Ενώ το γ' τρίμηνο του 1999 το ποσοστό ανεργίας των ανδρών μεταναστών ήταν 9,8%, το γ' τρίμηνο του 2010 το ποσοστό αυτό είναι 14%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τους άνδρες ελληνικής υπηκοότητας είναι 7,7% (γ' τρίμηνο 1999) και 9,2% (γ' τρίμηνο 2010). Για τις γυναίκες το συνολικό ποσοστό ανεργίας μειώθηκε μεταξύ 1999 και 2010, τόσο για εκείνες με ελληνική υπηκοότητα (από 17,8% σε 16,3%) όσο και για εκείνες με ξένη υπηκοότητα (από 19,9% σε 14,0%). Τέλος, το γ' τρίμηνο του 2010 το ποσοστό ανεργίας των ατόμων μεταξύ 30 και 44 ετών είναι κατά 2,5 εκατ. μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του 1999 – διαφορά που εν μέρει αντισταθμίζεται από το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας των ατόμων 15-19 ετών.

²⁶ Το γ' τρίμηνο του 2009 η διαφορά μεταξύ των δύο δεικτών ήταν παρόμοια (9,3% ποσοστό ανεργίας, 13,6% διευρυμένος ορισμός υποαπασχόλησης).

²⁷ Βλ. μεταξύ άλλων Boeri and Garibaldi (2009), "Beyond Eurosclerosis", *Economic Policy*, σελ. 409-461, και ΕΛΣΤΑΤ, "Έρευνα για την εισόδη των νέων στην αγορά εργασίας", δελτίο τύπου, 31.1.2011, όπου φαίνεται ότι 30% των νέων ξεκινούν την πρώτη σημαντική τους εργασία 4 χρόνια μετά το τέλος των σπουδών τους.

²⁸ Βλ. Δελτίο τύπου ΕΛΣΤΑΤ, 9.12.2010. Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών αποτελεί τη βασική πηγή των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος, τον κίνδυνο φτώχειας και τον κοινωνικό αποκλεισμό στις χώρες της ΕΕ. Τα στοιχεία αυτά για όλες τις επιμέρους χώρες δημοσιοποιούνται και από την Eurostat (Statistics Database).

Πίνακας IV.7 Επιλεγμένοι δείκτες κοινωνικής συνοχής

	Ελλάδα						
Δείκτης	2005	2006	2007	2008	2009	ΕΕ-15 ¹	ΕΕ-27 ¹
I. Κίνδυνος φτώχειας							
1. Ποσοστό φτώχειας							
1.1 Σύνολο πληθυσμού	19,6	20,5	20,3	20,1	19,7	16,1	16,3
α. Ηλικιωμένοι (65 ετών και άνω)	27,9	25,6	22,9	22,3	21,4	17,8	17,8
β. Παιδική φτώχεια (παιδιά έως 15 ετών)	19,3	21,5	22,8	22,7	23,4	18,7	19,6
γ. Μονογονεϊκά νοικοκυριά	43,5	29,6	34,2	27,1	32,1	33,9	34,0
δ. Δύο ενήλικες και 3 ή περισσότερα παιδιά	32,7	38,0	29,7	27,2	28,6	23,1	25,9
1.2 Εργαζόμενοι	12,8	13,8	14,2	14,2	13,7	7,9	8,3
α. Μερική απασχόληση	24,1	26,1	27,2	26,0	26,9	11,1	12,6
β. Προσωρινή απασχόληση	17,3	18,1	18,9	16,0	15,1	13,4	12,8
1.3 Άνεργοι	32,6	33,3	35,9	37,0	37,9	45,1	45,4
2. Χάσμα φτώχειας							
Σύνολο πληθυσμού	23,9	25,8	26,0	24,7	24,1	21,7	22,4
α. Ηλικιωμένοι (65 ετών και άνω)	23,7	24,4	24,2	20,8	14,7	16,5	16,9
β. Παιδιά έως 15 ετών	22,5	25,7	30,0	26,5	26,4	21,9	23,4
3. Γραμμή φτώχειας (σε ευρώ)							
α. Μονομελές νοικοκυριό	5.650	5.910	6.120	6.480	6.897	...	...
β. Δύο ενήλικες και δύο παιδιά	11.866	12.411	12.852	13.608	14.484	...	...
II. Ανισότητα							
1. Συντελεστής Gini	33,2	34,3	34,3	33,4	33,1	30,3	30,4
2. S80/S20 ¹	5,8	6,1	6,0	5,9	5,8	4,9	4,9
III. Κοινωνική πρόνοια							
1. Κοινωνικές δαπάνες, % ΑΕΠ							
Σύνολο	23,9	23,9	23,8	25,1	...	25,9	25,2
α. Συντάξεις	12,1	12,1	12,2	12,6	...	11,9	11,6
β. Κοινωνικά επιδόματα	11,8	11,8	11,6	12,5	...	14,3	13,3
2. Μείωση ποσοστού φτώχειας λόγω:							
Συνόλου κοινωνικών δαπανών	19,6	20,0	21,6	21,4	22,3	26,0	26,0
α. Συντάξεων	16,6	17,1	18,2	18,2	19,3	16,9	17,2
β. Κοινωνικών επιδομάτων	3,0	2,9	3,4	3,2	3,0	9,1	8,8

Πηγή: Eurostat.

¹ Τα στοιχεία για την ΕΕ-15 και την ΕΕ-27 αφορούν το τελευταίο διαθέσιμο έτος (2009, εισοδήματα 2008).

νοικοκυριά με τα μέλη τους (συνολικά 2.147.108 άτομα) βρίσκονται κάτω από το χρηματικό όριο της σχετικής φτώχειας (εισοδήματα του 2008).²⁹ Ο ανωτέρω δείκτης του κινδύνου φτώχειας για την Ελλάδα παρουσιάζει εντυπωσιακή σταθερότητα κατά τα τελευταία δέκα τουλάχιστον έτη, κυμαινόμε-

²⁹ Με την έννοια της σχετικής φτώχειας, ένα άτομο θεωρείται φτωχό όταν το εισόδημά του δεν επαρκεί για να του εξασφαλίσει επίπεδο διαβίωσης συνεπές με τις συνήθειες και τα πρότυπα της συγκεκριμένης κοινωνίας στην οποία ζει. Σύμφωνα με τη σχετική προσέγγιση, η γραμμή φτώχειας μεταβάλλεται κατ' αναλογία προς το μέσο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού, ενώ σύμφωνα με την απόλυτη προσέγγιση η γραμμή φτώχειας διατηρείται σταθερή διαχρονικά σε όρους πραγματικής αγοραστικής δύναμης. Στην έρευνα του 2009, το χρηματικό όριο της σχετικής φτώχειας για ένα μονομελές νοικοκυριό ήταν 6.897 ευρώ, ενώ για ένα τετραμελές νοικοκυριό με δύο ενήλικες και δύο παιδιά ήταν 14.484 ευρώ.

νος μεταξύ 20% και 21% (στρογγυλοποιημένα ποσοστά), ενώ είναι σημαντικά υψηλότερος από ό,τι στις περισσότερες χώρες της ΕΕ (ΕΕ-27, EU-SILC 2009: 16,3%). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα η φτώχεια φαίνεται να μετατοπίζεται από την ομάδα των ηλικιωμένων προς την ομάδα των νεότερων ζευγαριών με παιδιά αλλά και προς τους νέους εργαζομένους.³⁰ Ειδικότερα, το ποσοστό των παιδιών μέχρι 15 ετών που ζουν κάτω από το όριο της σχετικής φτώχειας αυξήθηκε σε 23,4% το 2009 (ΕΕ-27: 19,6%), από 19,3% το 2005. Αντίθετα, εντυπωσιακή ήταν η μείωση του ποσοστού φτώχειας στους ηλικιωμένους (65 ετών και άνω) στο 21,4% το 2009 (ΕΕ-27: 17,8%) από 27,9% το 2005 (βλ. Πίνακα IV.7).³¹

Ως προς τις διαστάσεις της φτώχειας στις επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες στην Ελλάδα, επισημαίνεται ότι κάτω από το όριο της σχετικής φτώχειας βρίσκονται: το 30,6% των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) που ζουν μόνοι, το 32,1% των οικογενειών που αποτελούνται από ένα γονέα και τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί, το 37,9% των ανδρών (40,1% των ανδρών γυναικών), το 26,9% των μερικώς απασχολούμενων, το 28,6% των νοικοκυριών με δύο ενήλικες και τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά, το 43,3% των νοικοκυριών με εξαρτώμενα παιδιά και χωρίς εργαζόμενα μέλη, το 25,1% των νοικοκυριών με ενοικιαζόμενη κατοικία και το 23,0% των νέων ηλικίας 16 έως 24 ετών.³²

Από τα ίδια στοιχεία προκύπτει ότι σε όρους ανισότητας η Ελλάδα κατέχει πλέον την τρίτη θέση (συντελεστής Gini: 33,1) στις χώρες της ΕΕ μετά την Πορτογαλία (Gini: 35,4) και τη Λεττονία (Gini: 37,4), έναντι 30,4% για το μέσο όρο της ΕΕ-27. Επιπλέον, το πλουσιότερο 20% των νοικοκυριών στη χώρα μας κατέχει 5,8 φορές μεγαλύτερο μερίδιο εισοδήματος από ό,τι το φτωχότερο 20% (δείκτης S80/S20), ενώ ο αντίστοιχος λόγος λαμβάνει τιμή 4,9 για το σύνολο των χωρών της ΕΕ-27. Σημειώνεται επίσης ότι οι αμοιβές των αργεμένων μισθωτών υπερτερούν σε σύγκριση με τις αντίστοιχες των γυναικών στην Ελλάδα κατά

12,7% (7% στο δημόσιο τομέα και 19,6% στον ιδιωτικό).³³

Επισημαίνεται ότι η αναδιανεμητική επίδραση των κοινωνικών παροχών του κατακερματισμένου κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα είναι περιορισμένη σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ. Η μείωση της φτώχειας εξαιτίας του συνόλου των κοινωνικών δαπανών στην περίπτωση της Ελλάδας περιορίζεται στις 22,3 εκατοστιαίες μονάδες (εκ των οποίων 19,3 λόγω συντάξεων και μόλις 3,0 λόγω κοινωνικών επιδομάτων), έναντι 26,0 μονάδων (17,2 λόγω συντάξεων και 8,8 λόγω κοινωνικών επιδομάτων) για το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ. Παρατηρείται πάντως ότι αυτός ο δείκτης αποτελεσματικότητας βελτιώθηκε σημαντικά στην περίπτωση της Ελλάδας, από 16,6 το 2005 σε 19,3 το 2009, δηλαδή κατά 3 περίπου εκατοστιαίες μονάδες. Ωστόσο, η βελτίωση αυτή προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από τη μείωση του ποσοστού φτώχειας λόγω των συντάξεων (βλ. Πίνακα IV.7) και ειδικότερα λόγω των πολύ σημαντικών αυξήσεων που χορηγήθηκαν στις χαμηλότερες συντάξεις και το ΕΚΑΣ.

Τέλος, κατά πάσα πιθανότητα ορισμένες εξελίξεις μετά το 2008 και κατά τη διάρκεια της τρέχουσας δημοσιονομικής κρίσης και ύφεσης δεν συνετέλεσαν σε μείωση της φτώχειας και των οικονομικών ανισοτήτων. Ειδικότερα, αντιστρόφως προοδευτικά λειτούργησαν η

³⁰ Ανάλογη μετατόπιση της φτώχειας για ολόκληρη τη μεταπολιτευτική περίοδο καταγράφεται από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές και από τους λιγότερο εκπαιδευμένους (π.χ. άτομα που δεν τελείωσαν το δημοτικό) προς τους αποφοίτους των υψηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων (π.χ. αποφοίτους γυμνασίου, λυκείου). Πάντως, τα αποτελέσματα μελετών για την Ελλάδα έχουν δείξει ότι η πιθανότητα φτώχειας μειώνεται δραστικά όσο αυξάνεται το επίπεδο εκπαίδευσης του αργηγού του νοικοκυριού, ενώ πολιτικές που αποσκοπούν στην άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων είναι βέβαιο ότι μακροχρόνια οδηγούν στον περιορισμό των οικονομικών ανισοτήτων αλλά και της φτώχειας. Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008*, Πλαίσιο VII.1.

³¹ Κάτι ανάλογο ισχύει και με βάση το σχετικό χάσμα της φτώχειας, που μετρά την απόσταση του εισοδήματος των φτωχών από τη γραμμή της φτώχειας ως ποσοστό της τελευταίας (βλ. Πίνακα IV.7).

³² Βλ. Δελτίο τύπου ΕΛΣΤΑΤ, 9.12.2010.

³³ Πρόκειται για τη διαφορά των μέσων ωριαίων ακαθάριστων εισοδημάτων ανδρών και γυναικών από μισθωτή εργασία, που εκφράζεται ως ποσοστό επί των ωριαίων ακαθάριστων εισοδημάτων των ανδρών. Ο δείκτης υπολογίζεται επί μισθωτών ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται περισσότερο από 15 ώρες την εβδομάδα.

σημαντική αύξηση του ποσοστού ανεργίας και κυρίως της ανεργίας των νέων, καθώς και η αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ και των Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης στα οινοπνευματώδη ποτά, τα προϊόντα καπνού και το πετρέλαιο θέρμανσης, η οποία μείωσε περισσότερο την αγοραστική δύναμη των πιο φτωχών νοικοκυριών που καταναλώνουν μεγαλύτερο μερίδιο του εισοδήματός τους στα είδη αυτά. Από την άλλη πλευρά, η έκτακτη οικονομική εισφορά που επιβλήθηκε στα υψηλά εισοδήματα (ατομικά εισοδήματα άνω των 60 χιλιάδων ευρώ), στις μεγάλες κερδοφόρες επιχειρήσεις (στα προ φόρων κέρδη άνω των 5 εκατομμυρίων ευρώ της χρήσης του 2008) και στους ιδιοκτήτες ακινήτων μεγάλης αξίας (άνω των 400 χιλιάδων ευρώ) είναι σχεδόν βέβαιο ότι είχε προοδευτικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι επιβάρυνε σχετικά περισσότερο τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα. Ανάλογο εκτιμάται ότι θα είναι το αποτέλεσμα και από την εφαρμογή περισσότερο προοδευτικής φορολογικής κλίμακας, την κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης ορισμένων εισοδημάτων καθώς και άλλων ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων και φοροαπαλλαγών, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την προσπάθεια περιστολής της φοροδιαφυγής. Εξάλλου, η κατάργηση ή μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων, επιδόματος αδείας και άλλων επιδομάτων που καταβάλλονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και η επιβολή ειδικής προοδευτικής εισφοράς τύπου ΛΑΦΚΑ στις υψηλότερες συντάξεις (άνω των 1.400 ευρώ) εκτιμάται ότι επιβάρυνε κυρίως τα μεσαία εισοδηματικά κλιμάκια, με αμφίβολα αναδιανεμητικά αποτελέσματα στο σύνολό τους.³⁴ Τέλος, δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί εκ των προτέρων το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα του “παγώματος” των κατώτατων αποδοχών το 2010 και έως τα μέσα του 2011, καθώς και της δυνατότητας (βάσει του Ν. 3863/2010) να προσλαμβάνονται νέοι με αποδοχές χαμηλότερες από τις κατώτατες. Τα μέτρα αυτά, στο βαθμό που θα συμβάλουν, όπως επιδιώκεται, σε περιορισμό της μείωσης ή και σε αύξηση της απασχόλησης (ιδίως των νέων και των ανειδίκευτων), μπορεί τελικά να λειτουργήσουν προοδευτικά.

3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

3.1 ΣΥΝΟΨΗ ΕΞΕΛΙΞΩΝ ΤΟ 2010 ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2011

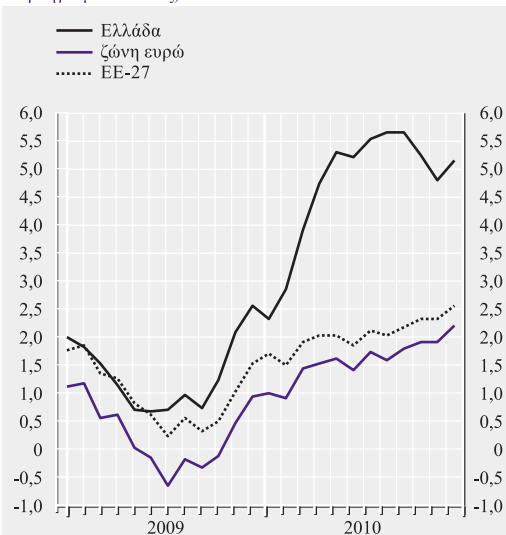
Το 2010, παρά την υποχώρηση της ζήτησης και τη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σημειώθηκε προσωρινή έξαρση του πληθωρισμού, που οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) εμφάνισε έντονη επιτάχυνση από 2,3% τον Ιανουάριο του 2010 σε 5,7% το Σεπτέμβριο (βλ. Διάγραμμα IV.9), φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο του 1997, ενώ στη συνέχεια υποχώρησε ελαφρά και το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 5,2%. Άνοδο σε υψηλό επίπεδο εμφάνισε και ο πυρήνας του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων τροφίμων), από 1,4% τον Ιανουάριο του 2010 στο 3,9% τον Αύγουστο, ενώ στη συνέχεια υποχώρησε στο 3,0% το Δεκέμβριο (βλ. Διάγραμμα IV.10). Για ολόκληρο το 2010, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ έφθασε το 4,7%, από 1,3% το 2009, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 3,0%, από 2,2% το 2009.

Στη διάρκεια του 2011 η επίπτωση της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στον ετήσιο ρυθμό ανόδου των τιμών εκτιμάται ότι σταδιακά θα εξασθενεί, ενώ έντονη αντιπληθωριστική επίδραση θα ασκούν η συνεχιζόμενη μείωση τόσο της ζήτησης όσο και του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ιδίως στον επιχειρηματικό τομέα. Το ίδιο αποτέλεσμα αναμένεται να έχει και η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών καθώς προχωρεί η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

³⁴ Ανάλογα, η μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και του επιδόματος αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους εκτιμάται ότι λειτούργησε αντιστρόφως προοδευτικά, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των συνταξιούχων βρίσκεται στο κάτω μέρος της κατανομής του εισοδήματος. Ωστόσο, η ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν πολύ χαμηλές συντάξεις είναι βέβαιο ότι έχει αμβλύνει το αρνητικό αυτό αποτέλεσμα.

Διάγραμμα IV.9 Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή Ελλάδος, ζώνης ευρώ και Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

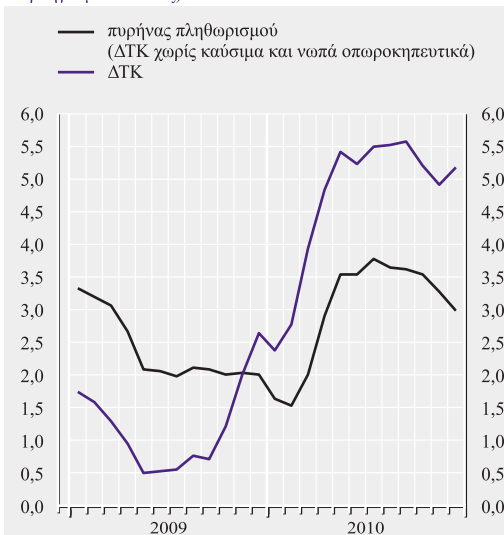
(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat.

Διάγραμμα IV.11 Δείκτης τιμών καταναλωτή και πυρήνας πληθωρισμού στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

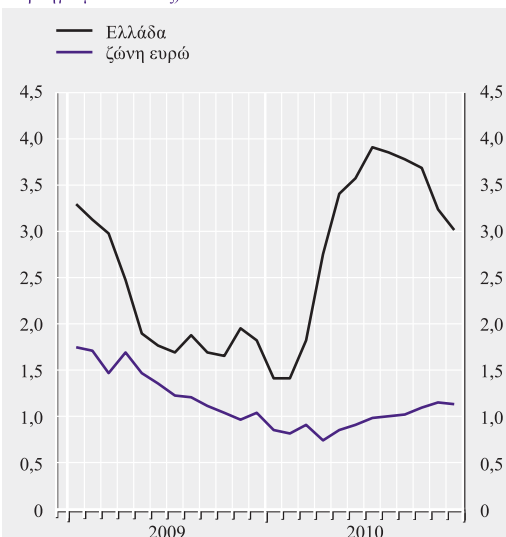
(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Διάγραμμα IV.10 Ο πυρήνας του πληθωρισμού στην Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ με βάση τον ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

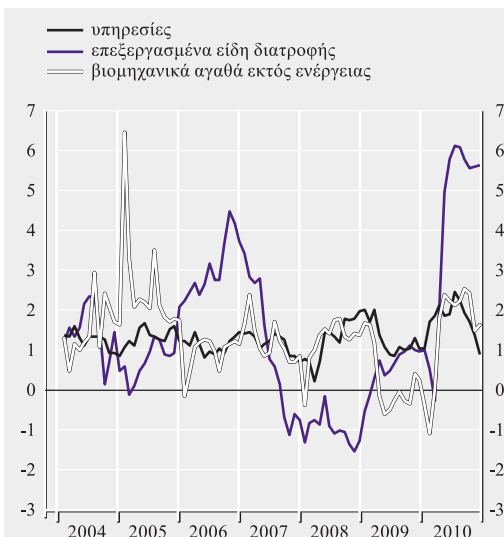
(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat.

Διάγραμμα IV.12 Διαφορές ετήσιων ρυθμών πληθωρισμού της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ (2004 - 2010)

(επιλεγμένοι δείκτες, εκατοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και ΕΚΤ.

Πίνακας IV.8 Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή: Ελλάδα και ΕΕ (2009-2010)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

Χώρα	Μέσος όρος έτους 2009	Δεκέμβριος 2009	Μέσος όρος έτους 2010	Δεκέμβριος 2010
Αυστρία	0,4	1,1	1,7	2,2
Βέλγιο	0,0	0,3	2,3	3,4
Βουλγαρία	2,5	1,6	3,0	4,4
Γαλλία	0,1	1,0	1,7	2,0
Γερμανία	0,2	0,8	1,2	1,9
Δανία	1,1	1,2	2,2	2,8
Ελλάδα	1,3	2,6	4,7	5,2
Εσθονία	0,2	-1,9	2,7	5,4
Ηνωμένο Βασίλειο	2,2	2,9	3,3	3,7
Ιρλανδία	-1,7	-2,6	-1,6	-0,2
Ισπανία	-0,3	0,9	1,8	2,9
Ιταλία	0,8	1,1	1,6	2,1
Κύπρος	0,2	1,6	2,6	1,9
Λεττονία	3,3	-1,4	-1,2	2,4
Λιθουανία	4,2	1,2	1,2	3,6
Λουξεμβούργο	0,0	2,5	2,8	3,1
Μάλτα	1,8	-0,4	2,0	4,0
Ολλανδία	1,0	0,7	0,9	1,8
Ουγγαρία	4,0	5,4	4,7	4,6
Πολωνία	4,0	3,8	2,7	2,9
Πορτογαλία	-0,9	-0,1	1,4	2,4
Ρουμανία	5,6	4,7	6,1	7,9
Σλοβακία	0,9	0,0	0,7	1,3
Σλοβενία	0,9	2,1	2,1	2,2
Σουηδία	1,9	2,8	1,9	2,1
Τσεχία	0,6	0,5	1,2	2,3
Φινλανδία	1,6	1,8	1,7	2,8
Ευρωπαϊκή Ένωση - 27	1,0	1,5	2,1	2,6
Ζώνη ευρώ	0,3	0,9	1,6	2,2

Πηγή: Eurostat.

Πίνακας IV.9 Συμβολές στη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ (2005-2010)

(εκατοστιαίες μονάδες)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Διαφορά μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής ΕνΔΤΚ	1,3	1,1	0,9	1,0	1,1	3,1
Συμβολές:						
Πυρήνας του πληθωρισμού	1,40	1,15	1,00	0,77	0,91	1,60
<i>εκ του οποίου</i>						
Υπηρεσίες	0,51	0,43	0,50	0,56	0,64	0,71
Επεξεργασμένα είδη διατροφής	0,10	0,44	0,13	-0,14	0,14	0,52
Βιομηχανικά αγαθά χωρίς τιμές ενέργειας	0,79	0,28	0,35	0,35	0,13	0,37
Μη επεξεργασμένα είδη διατροφής	-0,30	-0,12	-0,06	0,03	0,39	-0,12
Ενέργεια	0,20	0,11	-0,03	0,24	-0,25	1,66

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat και Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Έτσι, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει σημαντικά και θα διαμορφωθεί γύρω στο 2,2%, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού προβλέπεται ότι θα υποχωρήσει κάτω από το 1% (στο 0,8% περίπου).

Υπενθυμίζεται ότι στη ζώνη του ευρώ ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός αυξήθηκε στο 1,6% το 2010 (από 0,3% το 2009), ενώ το 2011 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 1,3-2,3% σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες του Ευρωσυστήματος (βλ. Πίνακες IV.8 και IV.9 και Διάγραμμα IV.12). Επομένως, η **διαφορά πληθωρισμού** μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ, μετά την προσωρινή διεύρυνσή της το 2010, αναμένεται να συρρικνωθεί το 2011 σημαντικά κάτω από το μέσο όρο της περιόδου 2001-2009. Εξάλλου, ο πυρήνας του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ διαμορφώθηκε στο 1,0% κατά μέσο όρο το 2010, από 1,3% το 2009 (βλ. και Κεφάλαιο II.1.1).

3.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Η μεγάλη **αύξηση της έμμεσης φορολογίας** ήταν βασικός παράγοντας της έξαρσης του πληθωρισμού **το 2010**, αν και δεν μετακυλίστηκε πλήρως στις τιμές καταναλωτή, καθώς οι επιχειρήσεις απορρόφησαν μέρος της περιορίζοντας τα περιθώρια κέρδους τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη μείωση της ζήτησης. Σύμφωνα πάντως με αναθεωρημένους υπολογισμούς, το ποσοστό μετακύλισης των αυξήσεων των συντελεστών του ΦΠΑ στις τιμές καταναλωτή αυξήθηκε σταδιακά, από 50% περίπου το Μάρτιο του 2010 σε 90% περίπου το Δεκέμβριο, ενώ σε μέση ετήσια βάση εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε σε 64% το 2010.³⁵ Το ποσοστό αυτό θα ήταν μικρότερο, σε συνθήκες υποχώρησης της ζήτησης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, αν ο ανταγωνισμός λειτουργούσε ικανοποιητικά στην εγχώρια αγορά. Η μεγαλύτερη συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στον ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ) καταγράφηκε τον Αύγουστο του 2010 (4,4 εκατοστιαίες μονάδες επί συνολικού πληθωρισμού 5,6%). Για ολόκληρο το 2010, η μέση ετήσια συμβολή έφθασε τις 3,2

εκατοστιαίες μονάδες (επί ρυθμού πληθωρισμού 4,7%). Αν ληφθεί υπόψη και η συμβολή των αυξήσεων των **διοικητικά καθοριζόμενων τιμών**, η **συνολική** συμβολή διαμορφώθηκε στις 3,6 εκατοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο το 2010 (δηλαδή 76% του πληθωρισμού). Εξάλλου, στον **πυρήνα** του πληθωρισμού, η μέση ετήσια συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας έφθασε τις 2,2 εκατοστιαίες μονάδες (μέσο επίπεδο του πυρήνα: 3,0%), ενώ, αν συνυπολογιστούν και οι αυξήσεις των **διοικητικά καθοριζόμενων τιμών**, η **συνολική** μέση ετήσια συμβολή έφθασε τις 2,6 εκατοστιαίες μονάδες (ή 87% του πυρήνα). Εκτιμάται ότι το **2011** η συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στο μέσο ετήσιο πληθωρισμό θα μειωθεί δραστικά και, σύμφωνα με ορισμένους πρώτους υπολογισμούς, θα περιοριστεί στο 0,7 της εκατοστιαίας μονάδας, ενώ η συμβολή των αυξήσεων των **διοικητικά καθοριζόμενων τιμών** θα περιοριστεί στο 0,2 της εκατοστιαίας μονάδας.

Η **άνοδος της τιμής του αργού πετρελαίου** στην παγκόσμια αγορά, που σε μέσα ετήσια επίπεδα έφθασε το 35,9% σε όρους ευρώ το **2010**, έναντι μείωσης κατά 32,3% το 2009 (πετρέλαιο τύπου Brent – βλ. Διαγράμματα IV.13 και IV.14), αναμένεται ότι θα συνεχιστεί το **2011**, αλλά **με χαμηλότερο ρυθμό**. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ, η μέση ετήσια τιμή σε δολάρια ΗΠΑ θα αυξηθεί κατά 13,4% εφέτος (μέσος όρος τριών τύπων αργού πετρελαίου), ενώ σύμφωνα με τις πρόσφατες προθεσμιακές τιμές η μέση ετήσια αύξηση σε δολάρια μπορεί να πλησιάσει το 20%.³⁶ Παράλληλα, στην έξαρση του πληθωρισμού το 2010 συνέβαλε, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό, και η **ανάκαμψη των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων εκτός της ενέργειας** (βλ. Διάγραμμα IV.15),³⁷ των οποίων η τάση παραμέ-

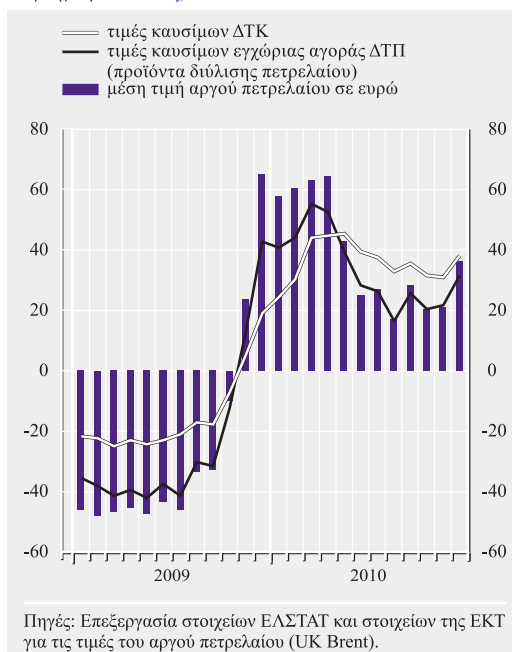
³⁵ Στην περίπτωση των καισίων, η αύξηση των ειδικών φόρων καταναλώσεως και του ΦΠΑ μετακυλίστηκε σχεδόν πλήρως, ενώ πλήρως ήταν και η μετακύλιση της αύξησης του ΦΠΑ στα τιμολόγια των βασικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

³⁶ Βλ. (α) ΕΚΤ, *Monthly Bulletin*, Ιανουάριος 2011, (β) IMF, *World Economic Outlook Update*, 25.1.2011, (γ) Reuters (για τις προθεσμιακές τιμές).

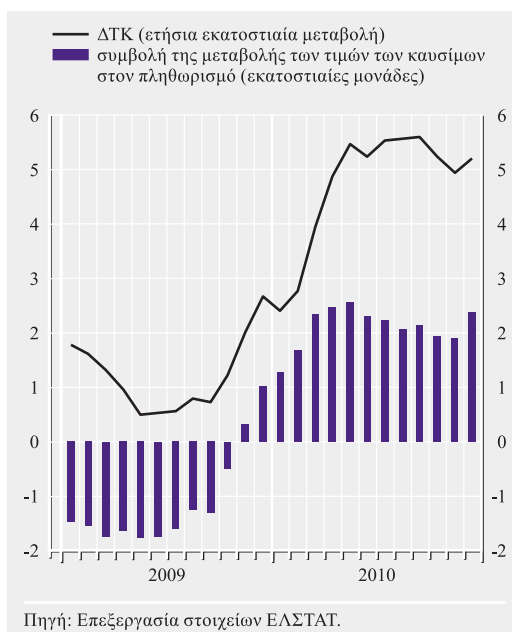
³⁷ Οι τιμές εισαγωγών εκτός ενέργειας για τη βιομηχανία αυξάνονταν με ετήσιο ρυθμό 1,9% το Νοέμβριο του 2010, έναντι 0,2% τον αντίστοιχο μήνα του 2009.

Διάγραμμα IV.13 Εξέλιξη τιμών καυσίμων του ΔΤΚ και του ΔΤΠ και της τιμής του αργού πετρελαίου σε ευρώ (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

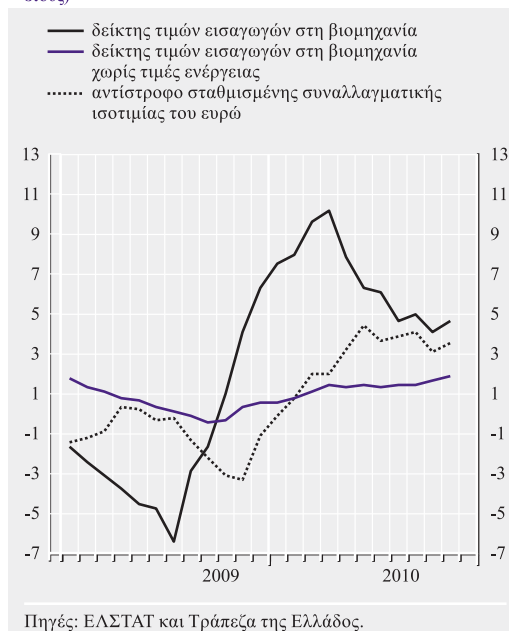

Διάγραμμα IV.14 Συμβολή της μεταβολής των τιμών των καυσίμων στον πληθωρισμό (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

Διάγραμμα IV.15 Δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία και αντίστροφο της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ σταθμισμένης με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος (Ιανουάριος 2009 - Νοέμβριος 2010)

(εκατοστιαία μεταβολή έναντι του ίδιου μηνός του προηγούμενου έτους)

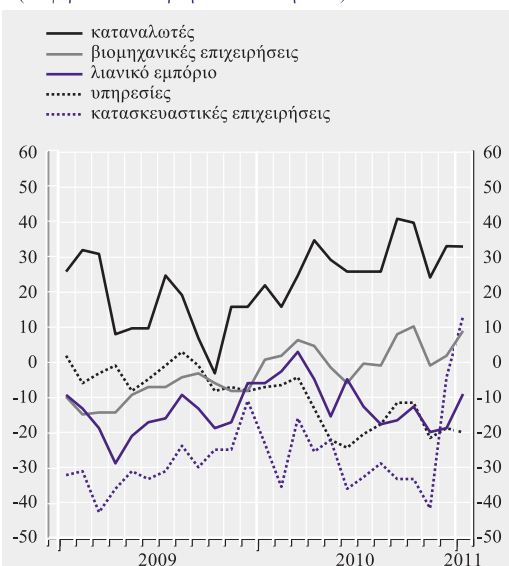
νει ανοδική και το 2011. Στην άνοδο των τιμών αυτών σε ευρώ συνετέλεσε και το ότι η μέση ετήσια **ισοτιμία του ευρώ** σταθμισμένη με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος υποχώρησε κατά 2,9% το 2010.

Αντίθετα, επιβραδυντικό ρόλο στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είχε το 2010 η **υποχώρηση της ζήτησης**, που αντανάκλαται και στον περιορισμό των περιθωρίων κέρδους. Πράγματι, τα περιθώρια κέρδους μειώθηκαν, καθώς, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τα αποτελέσματα του εννεαμήνου Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010 για 207 εταιρίες με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι οποίες δεν ανήκουν στο χρηματοπιστωτικό τομέα,³⁸ τα μικτά κέρδη μειώθηκαν κατά 12,0% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009, τα δε καθαρά κέρδη προ φόρων μειώθηκαν κατά 38,4%.

³⁸ Δεν περιλαμβάνονται η ΔΕΗ και ο ΟΤΕ.

**Διάγραμμα IV.16 Πληθωριστικές προσδοκίες¹
καταναλωτών και επιχειρήσεων
(Ιανουάριος 2009 - Ιανουάριος 2011)**

(διαφορά θετικών-αρνητικών απαντήσεων)

Πηγές: IOBE και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Business and consumer survey results*.

1 Οι απαντήσεις των επιχειρήσεων αφορούν την προοπτική αύξησης των τιμών των προϊόντων τους κατά τους επόμενους 3-4 μήνες. Οι απαντήσεις των καταναλωτών αφορούν την προοπτική ταχύτερης αύξησης των τιμών καταναλωτή κατά το επόμενο δωδεκάμηνο. Τα στοιχεία για τους καταναλωτές είναι εποχικά διορθωμένα.

Ταυτόχρονα, οι πωλήσεις εμφάνισαν αύξηση σε ονομαστικούς όρους κατά 6,2%, η οποία όμως προέρχεται αποκλειστικά από την αύξηση (29% περίπου) των πωλήσεων των δύο διυλιστηρίων. Αν στο δείγμα δεν περιληφθούν τα δύο διυλιστήρια, οι υπόλοιπες 205 επιχειρήσεις εμφανίζουν μείωση πωλήσεων κατά 2,8%, ενώ τα κέρδη μειώνονται ακόμη περισσότερο (τα μικτά κέρδη κατά 12,7% και τα καθαρά κέρδη προ φόρων κατά 41,1%), με αποτέλεσμα το περιθώριο μικτού κέρδους να μειωθεί κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες περίπου.

Επιβραδυντικό ρόλο στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είχε και η εκτιμώμενη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος το 2010 κατά 3,0% στο σύνολο της οικονομίας (μετά από αύξηση 5,6% το 2009) και κατά 1,7% στον επιχειρηματικό τομέα (2009: +3,7%). Για το σύνολο της οικονομίας, η εξέλιξη αυτή αντανακλά τη μείωση των ονομα-

στικών μέσων ακαθάριστων αποδοχών κατά 4,7%, έναντι αύξησής τους κατά 4,6% το 2009. Η μισθολογική δαπάνη ανά μισθωτό³⁹ μειώθηκε κατά 4,2%, ενώ η παραγωγικότητα (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο μισθωτό) εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 1,2%. Το 2011 η μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αναμένεται να συνεχιστεί, με ελαφρά χαμηλότερο ρυθμό (της τάξεως του 2%) στο σύνολο της οικονομίας και εντονότερα (κατά 2,5% περίπου) στον επιχειρηματικό τομέα. Στο σύνολο της οικονομίας, οι ονομαστικές μέσες ακαθάριστες αποδοχές εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 2,7% το 2011 (βλ. Πίνακα IV.10). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη ζώνη του ευρώ το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκε με ρυθμό της τάξεως του 0,5% το 2010, ενώ το 2011 αναμένεται να αυξηθεί κατά 0,6% (βλ. Πίνακα IV.11) Αυτό σημαίνει ότι μειώνεται και το σχετικό κόστος εργασίας, ενώ η ανταγωνιστικότητα που μετρείται με βάση το κόστος αυτό βελτιώνεται (βλ. Πίνακα IV.12).

Οι ανωτέρω εκτιμήσεις για το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος λαμβάνουν υπόψη: (α) τις ρυθμίσεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010 για το πάγωμα των βασικών αποδοχών και την περικοπή των επιδομάτων των υπαλλήλων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, (β) τις ανάλογες ρυθμίσεις του Ν. 3847/2010 για τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, (γ) την τριετούς διάρκειας Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας που υπογράφηκε στις 15.7.2010 και το άρθρο 51 του Ν. 3871/2010,⁴⁰ (δ) τις ρυθμίσεις του άρθρου 74

³⁹ Περιλαμβάνονται και οι εργοδοτικές εισφορές, καθώς και οι δαπάνες του Δημοσίου για συντάξεις.

⁴⁰ Η ΕΓΣΣΕ προβλέπει ότι οι κατώτατες αποδοχές θα διατηρηθούν αμετάβλητες στη διάρκεια του 2010, ενώ την επόμενη διετία θα αυξηθούν από 1.7.2011 βάσει του μέσου ετήσιου πληθωρισμού της ζώνης του ευρώ του έτους 2010 (δηλαδή 1,6%) και από 1.7.2012 βάσει του μέσου ετήσιου πληθωρισμού της ζώνης του ευρώ του έτους 2011 (πρόβλεψη: περίπου 1,8%). Η συμφωνία αυτή συνεπάγεται μέση ετήσια αύξηση των κατώτατων αποδοχών κατά 1,7% το 2010 (αποκλειστικά λόγω της μεταφερόμενης επιβάρυνσης από το 2009), ενώ η μέση ετήσια αύξηση θα είναι 0,9% το 2011 και της τάξεως του 1,7% το 2012. Επιπλέον, το άρθρο 51 του Ν. 3871/2010 προβλέπει ότι έως το τέλος του 2012 οι διαιτητικές αποφάσεις που θα εκδοθούν και οι συλλογικές συμβάσεις που θα συναφθούν μετά από πρόταση μεσολαβητή του ΟΜΕΔ δεν μπορούν να αποκλίνουν από τις ποσοστιαίες αυξήσεις της ΕΓΣΣΕ.

Πίνακας IV.10 Αποδοχές και κόστος εργασίας (2004-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 (εκτίμ.)	2011 (προβλ.)
Ελλάδα								
Μέσες ακαθάριστες αποδοχές (ονομαστικές):								
– στο σύνολο της οικονομίας	7,2	4,4	5,7	5,2	6,2	4,6	-4,7	-2,7
– στο Δημόσιο ¹	9,7	2,3	3,1	3,8	7,1	5,2	-9,5	-3,0
– στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας	9,9	7,6	7,0	7,1	8,2	7,7	-5,5	-6,2
– στις τράπεζες	8,0	1,5 ²	10,8	8,9	0,0	3,7	2,8	-3,3
– στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα	5,8	5,6	6,8	6,1	6,5	2,8	-2,9	-1,7
Κατώτατες αποδοχές	4,8	4,9	6,2	5,4	6,2	5,7	1,7	0,9
Μέσες ακαθάριστες αποδοχές (πραγματικές)	4,2	0,9	2,4	2,2	1,9	3,3	-9,0	-4,8
Συνολική δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές	8,9	5,8	7,8	8,2	8,5	3,2	-7,0	-5,1
Δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές ανά μισθωτό	7,6	3,9	5,9	5,6	6,8	4,9	-4,2	-2,2
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος:³								
– στο σύνολο της οικονομίας	4,3	3,4	3,2	3,8	7,1	5,6	-3,0	-2,0
– στον επιχειρηματικό τομέα ⁴	3,0	3,8	3,8	4,5	6,3	3,7	-1,7	-2,7

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (ΑΕΠ 2004-2009), εκτιμήσεις-προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος (για το ΑΕΠ το 2010-2011 και για τα υπόλοιπα ετήσια μεγέθη το 2004-2011).

1 Μέση μισθολογική δαπάνη.

2 Ο σχετικά χαμηλός ρυθμός αύξησης των μέσων αποδοχών στις τράπεζες αντανακλά κυρίως μεταβολές στη διάρθρωση του προσωπικού.

3 Υπολογισμοί βάσει του αναθεωρημένου ΑΕΠ (Οκτώβριος 2010).

4 Ο επιχειρηματικός τομέας περιλαμβάνει τις ιδιωτικές και τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις τράπεζες.

Πίνακας IV.11 Μέσες αποδοχές και κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας: Ελλάδα και ζώνη του ευρώ (2001-2011)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

Έτος	Μέσες αποδοχές		Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος	
	Ελλάδα	Ζώνη του ευρώ	Ελλάδα	Ζώνη του ευρώ
2001	4,7	2,8	3,9	2,4
2002	6,6	2,7	5,5	2,5
2003	5,6	2,9	2,3	2,2
2004	7,2	2,6	4,3	1,0
2005	4,4	2,2	3,4	1,3
2006	5,7	2,5	3,2	1,1
2007	5,2	2,6	3,8	1,5
2008	6,2	3,3	7,1	3,6
2009	4,6	1,8	5,6	4,0
2010 (εκτίμηση)	-4,7	1,8	-3,0	-0,6
2011 (προβλεψη)	-2,7	1,8	-2,0	0,6

Πηγές: Για την Ελλάδα: εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Για τη ζώνη του ευρώ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Economic Forecasts, Autumn 2010*.

Πίνακας IV.12 Ελλάδα: αναθεωρημένοι δείκτες ονομαστικής και πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας (ΣΣΙ)¹

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές μέσου επιπέδου έτους)

	Ονομαστική ΣΣΙ	Πραγματική ΣΣΙ	
		Με βάση τις σχετικές τιμές καταναλωτή	Με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας
2001	1,9	1,1	0,5
2002	2,3	2,6	4,1
2003	5,0	5,4	3,8
2004	1,7	1,9	4,1
2005	-1,0	-0,1	0,4
2006	0,1	0,8	1,7
2007	1,3	1,6	2,4
2008	2,5	2,6	5,2
2009	1,2	1,5	2,6
2010*	-2,9	-0,5	-6,2
Σωρευτική εκατοστιαία μεταβολή δεκαετίας 2001-2010	12,4	18,2	19,9

Πηγές: Συναλλαγματικές ισοτιμίες: ΕΚΤ, ισοτιμίες αναφοράς του ευρώ. Τιμές καταναλωτή ΔΤΚ: ΕΚΤ, εναρμονισμένος ΔΤΚ όπου υπάρχει. Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας: για την Ελλάδα εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, για τις άλλες χώρες ΕΚΤ.

* Προσωρινά στοιχεία και εκτιμήσεις.

1 Οι αναθεωρημένοι (από 1.1.2010) δείκτες καταρτίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και περιλαμβάνουν τους 28 κυριότερους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδος. Οι συντελεστές στάθμισης υπολογίστηκαν εκ νέου με βάση τις εισαγωγές και εξαγωγές των προϊόντων της μεταποίησης (κατηγορίες 5-8 της Τυποποιημένης Ταξινόμησης Διεθνούς Εμπορίου – SITC 5-8) κατά την τριετία 2004-2006 λαμβανομένου υπόψη και του ανταγωνισμού στις τρίτες αγορές.

του Ν. 3863/2010⁴¹ και (ε) τις ρυθμίσεις του πρόσφατου νόμου 3899/2010.⁴² Αυτά τα μέτρα υπολογίζεται ότι σε ονομαστικούς όρους οδήγησαν το **2010** σε μείωση των μέσων ακαθάριστων αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 9,5%, των μέσων συντάξεων των συνταξιούχων του Δημοσίου κατά 7,3% και των απασχολούμενων στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας κατά 5,5%. Το 2010, η μείωση των ακαθάριστων (προ φορολογίας) αποδοχών σε **πραγματικούς** όρους ήταν της τάξεως του 13,5% για τους δημοσίους υπαλλήλους και έφθασε το 9,0% στο σύνολο της οικονομίας. Έτσι, υπολογίζεται ότι η αγοραστική δύναμη των αποδοχών υποχώρησε για τους δημοσίους υπαλλήλους σε επίπεδο χαμηλότερο εκείνου του 2003, ενώ στο σύνολο της οικονομίας υποχώρησε, κατά μέσο όρο, σε επίπεδο χαμηλότερο εκείνου του 2006.

4 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

4.1 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Μετά το 2008, όταν το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφθασε στο μέγιστο της τιμής του ως ποσοστό του ΑΕΠ (14,8%), παρατηρείται αισθητή βελτίωση, η οποία όμως οφείλεται κατά κύριο λόγο σε συγκυριακούς παράγοντες. Το 2009 το ποσοστό αυτό μειώθηκε σημαντικά σε 11,1% του ΑΕΠ, ενώ για

⁴¹ Αφορούν τη μείωση των αποζημιώσεων λόγω απόλυσης, την πρόληψη νέων με αποδοχές χαμηλότερες από τις κατώτατες και τη μείωση της αμοιβής της υπερωριακής απασχόλησης.

⁴² Αφορούν τη μείωση των αποδοχών στις ΔΕΚΟ και στην ΑΤΕ το 2011, καθώς και την εισαγωγή νέων κανόνων που αφορούν τη μεσολάβηση, τη διατησία και την αύξηση της ευελιξίας στις συλλογικές διαπραγματεύσεις, μεταξύ άλλων με τη θεομοθέτηση των “ειδικών επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων εργασίας”.

ολόκληρο το 2010 εκτιμάται ότι η περαιτέρω μείωση ήταν οριακή.

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 (διαθέσιμα στοιχεία), το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών περιορίστηκε κατά 0,6 δισεκ. ευρώ ή 2,6% (βλ. Πίνακα 6 του Στατιστικού Παραρτήματος). Η καθοδική πορεία του εμπορικού ελλείμματος είναι αποκλειστικώς αποτέλεσμα της ύφεσης, η οποία για όλες τις κατηγορίες προϊόντων εκτός καυσίμων και πλοίων προκάλεσε μεγάλη μείωση της δαπάνης για εισαγωγές περιορίζοντας το αντίστοιχο έλλειμμα (εκτός καυσίμων και πλοίων) κατά 3,2 δισεκ. ευρώ. Ο περιορισμός των εισαγωγών οφείλεται κυρίως στην περιστολή της καταναλωτικής και επενδυτικής δαπάνης, λόγω της εφαρμογής του Προγράμματος Προσαρμογής. Ειδικότερα, οι πληρωμές για εισαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων, οι οποίες είναι περίπου τριπλάσιες των εισπράξεων από εξαγωγές, μειώθηκαν κατά 11,7%,⁴³ ενώ οι εισπράξεις από αντίστοιχες εξαγωγές μειώθηκαν μόνο κατά 1,4%.⁴⁴ Η βελτίωση αυτή όμως αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση των καθαρών πληρωμών για εισαγωγές καυσίμων κατά 1,6 δισεκ. ευρώ και πλοίων κατά 0,4 δισεκ. ευρώ.⁴⁵

Την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 4,6% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Οι καθαρές ταξιδιωτικές εισπράξεις συνέχισαν να μειώνονται, αλλά λιγότερο από ό,τι το 2009. Οι ακαθάριστες εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, δηλαδή οι ταξιδιωτικές δαπάνες στην Ελλάδα από μη κατοίκους, μειώθηκαν κατά 7,3%, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες στο εξωτερικό από κατοίκους Ελλάδος μειώθηκαν κατά 8,5%, με αποτέλεσμα οι καθαρές εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες να μειωθούν κατά 559 εκατ. ευρώ. Η μείωση των ακαθάριστων εισπράξεων από τον τουρισμό οφείλεται κυρίως στη μείωση της μέσης ημερήσιας δαπάνης και δευτερευόντως στη μείωση της μέσης διάρκειας παραμονής, ενώ οι αφίξεις παρουσίασαν μικρή αύξηση 1,1%. Πάντως, οι προ-

οπτικές για το 2011 είναι μάλλον ευνοϊκές λόγω της συνεχιζόμενης ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και της μείωσης των συντελεστών του ΦΠΑ για υπηρεσίες διαμονής παρεχόμενες από τουριστικά καταλύματα, η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.⁴⁶

Οι καθαρές εισπράξεις από υπηρεσίες μεταφορών, πάντως, οι οποίες εξαρτώνται περισσότερο από την εξέλιξη του παγκόσμιου εμπορίου, παρουσίασαν σημαντική άνοδο 13,9% κατά την επισκοπούμενη περίοδο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009, αντανakλώντας τόσο την ανάκαμψη του παγκόσμιου εμπορίου όσο και τη μέση ετήσια αύξηση των ναύλων (της τάξεως του 30%).⁴⁷ Αν και οι προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας και του εμπορίου για το 2011 είναι θετικές,⁴⁸ ο σημαντικός αριθμός νέων πλοίων που αναμένεται να παραδοθούν εντός του έτους εκτιμάται ότι θα συγκρατήσει τους ναύλους των πλοίων – κυρίως του ξηρού (χύδην) φορτίου – στο επίπεδο του 2010.

⁴³ Η μείωση αυτή, σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αφορά όλες τις κατηγορίες προϊόντων εκτός από τα προϊόντα μεταλλουργίας.

⁴⁴ Άνοδος των εξαγωγών παρατηρήθηκε στην κατηγορία της μεταλλουργίας, η οποία όμως είναι, εν μέρει τουλάχιστον, αποτέλεσμα της άνοδου των τιμών των πρώτων υλών στις διεθνείς αγορές.

⁴⁵ Σύμφωνα με τα διαθέσιμα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010, η αξία των εξαγωγών χωρίς πετρελαιοειδή αυξήθηκε κατά 6,9%, ενώ το αντίστοιχο μέγεθος για τις εισαγωγές (εξαχρουμένων και των πλοίων) μειώθηκε κατά 11,1%. Υπενθυμίζεται ότι οι διαφορές μεταξύ των στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος και εκείνων της ΕΛΣΤΑΤ όσον αφορά τις εμπορευματικές συναλλαγές οφείλονται σε σημαντικό βαθμό στο γεγονός ότι τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος αφορούν εισπράξεις και πληρωμές κυρίως μέσω του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, ενώ της ΕΛΣΤΑΤ βασίζονται αφενός σε τελωνειακά στοιχεία για συναλλαγές με χώρες εκτός της ΕΕ και αφετέρου σε φορολογικά στοιχεία (INTRASTAT) για συναλλαγές εντός της ΕΕ.

⁴⁶ Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) προβλέπει άνοδο των αφίξεων για το 2011 της τάξεως του 4% παγκοσμίως, ενώ η μετάταξη του ΦΠΑ ο οποίος επιβάλλεται στις υπηρεσίες διαμονής που παρέχουν τα τουριστικά καταλύματα από το 11% στο 6,5% αναμένεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα τιμών των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων.

⁴⁷ Αν και οι συνθήκες στις ναυλαγορές των δύο κύριων κλάδων (ξηρού/χύδην φορτίου και πετρελαιοφόρων) όπου δραστηριοποιείται η ελληνόκτητη εμπορική ναυτιλία ήταν ευνοϊκές, οι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των ναύλων διέφεραν σημαντικά. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ναύλων πλοίων ξηρού φορτίου (BDI – Baltic Dry Index) σημείωσε ετήσια άνοδο κατά 5,7% το 2010, ενώ ο δείκτης ναύλων πετρελαιοφόρων πλοίων (BDTI – Baltic Dirty Tanker Index) κατά 54,2%.

⁴⁸ Για τον προβλεπόμενο ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και αύξησης του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου (αγαθών και υπηρεσιών) βλ. Κεφάλαιο II.1.1. Εξάλλου, η κατανάλωση αργού πετρελαίου αναμένεται να σημειώσει μέση ετήσια αύξηση κατά 1,6% το 2011 (Oil Market Report, IEA, Δεκέμβριος 2010).

Τέλος, το έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων φαίνεται ότι το 2010 σταθεροποιήθηκε περίπου στα επίπεδα του 2009, ενώ το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων μειώθηκε σημαντικά.

Ειδικότερα, οι καθαρές πληρωμές εισοδημάτων (που αντανακλούν κυρίως πληρωμές τόκων) στην επισκοπούμενη περίοδο του 2010 εμφάνισαν μικρή άνοδο κατά 1,7% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Ωστόσο, το 2011 οι αναμενόμενες αυξημένες πληρωμές τόκων του Ελληνικού Δημοσίου θα συντελέσουν στην περαιτέρω επιδείνωση αυτού του ισοζυγίου.⁴⁹

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των τρεχουσών μεταβιβάσεων μειώθηκε κατά 1 δισεκ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Η μείωση αυτή προέκυψε από το γεγονός ότι οι “λοιποί τομείς” (μεταναστευτικά εμβάσματα κ.λπ.) εμφάνισαν καθαρές μεταβιβατικές πληρωμές ύψους 62 εκατ. ευρώ έναντι καθαρών εισπράξεων ύψους 423 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Επιπρόσθετα, οι καθαρές μεταβιβατικές εισπράξεις του τομέα της γενικής κυβέρνησης (κυρίως από την ΕΕ) μειώθηκαν κατά 521 εκατ. ευρώ, εξέλιξη η οποία κατά τα 2/3 περίπου οφείλεται στη μείωση των εισπράξεων και κατά το 1/3 στην αύξηση των πληρωμών.⁵⁰

Η συνισταμένη των ανωτέρω εξελίξεων οδηγεί στην εκτίμηση για περαιτέρω μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών για το 2010 (και οριακή μείωσή του ως ποσοστού του ΑΕΠ), όπως προαναφέρθηκε. Το 2011 όμως προβλέπεται ότι το έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ θα εξακολουθήσει να μειώνεται, παρά την αναμενόμενη περαιτέρω άνοδο των διεθνών τιμών του αργού πετρελαίου και των πληρωμών για τόκους, υπό την προϋπόθεση ότι θα υλοποιηθούν και θα αρχίσουν να αποδίδουν οι απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Ήδη εκτιμάται ότι η ανταγωνιστικότητα με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος βελ-

τιώθηκε το 2010 (βλ. και Τμήμα 3 του παρόντος κεφαλαίου), εξέλιξη που αναμένεται να συνεχιστεί και το 2011.

4.2 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ

Το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 το πλεόνασμα του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων μειώθηκε σε 0,9 δισεκ. ευρώ, από 2,0 δισεκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009.⁵¹ Όμως στο τέλος του 2010 οι εκταμιεύσεις για έργα και προγράμματα του ΕΣΠΑ 2007-2013, οι οποίες κατά την πρώτη τριετία υπήρξαν περιορισμένες, αυξήθηκαν σημαντικά,⁵² με αποτέλεσμα ο ρυθμός απορρόφησης να ανέλθει στο 18,2% της προβλεπόμενης κοινοτικής χρηματοδότησης, ενώ μέχρι το τέλος του 2011 προγραμματίζεται να υπερβεί το 35%.⁵³

Παράλληλα, μέχρι το 2013 οι άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις στο πλαίσιο της ΚΑΠ διατηρούνται σε γενικές γραμμές ως έχουν και κυμαίνονται σε 2,5 δισεκ. ευρώ ετησίως. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το 2011 οι συνολικές καθαρές μεταβιβάσεις πόρων από την ΕΕ (τρέχουσες και κεφαλαιακές μεταβιβάσεις μείον αποδόσεις προς τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό) εκτιμάται ότι θα υπερβούν σε ταμειακή βάση τα 4,0 δισεκ. ευρώ, έναντι 2,6 δισεκ. ευρώ το 2010.

⁴⁹ Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών (Νοέμβριος 2010), οι δαπάνες για τόκους χρέους κεντρικής κυβέρνησης – που θα καταβληθούν σε κατοίκους και μη κατοίκους – εκτιμάται ότι θα ανέλθουν το 2011 σε 15,9 δισεκ. ευρώ, αυξημένες κατά 20% συγκριτικά με την εκτίμηση για το 2010 (βλ. Πίνακα 8.9, σελ. 166, της Εισηγητικής Έκθεσης για τον Προϋπολογισμό οικονομικού έτους 2011, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2010).

⁵⁰ Οι τρέχουσες μεταβιβάσεις από την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως τις άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), καθώς και τις καταβολές από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως τις αποδόσεις προς τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό. Σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία, οι καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις από την ΕΕ το 2010 περιορίστηκαν σε 359 εκατ. ευρώ, έναντι 848 εκατ. ευρώ το 2009, λόγω διαφόρων άλλων πληρωμών προς την ΕΕ, όπως π.χ. την εισφορά στο Ταμείο Χαρτοφυλακίου (Κεφαλαίου) JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), ύψους 258 εκατ. ευρώ.

⁵¹ Οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις από την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως τις απολήψεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και από το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ-ΕΣΠΑ.

⁵² Προσωρινά στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος.

⁵³ Δήλωση Υπουργού ΥΠΑΑΝ 2.1.2011.

Όσον αφορά την προοπτική των μεταβιβάσεων μετά το 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επανεξετάσει το σύνολο των δαπανών του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, συμπεριλαμβανομένης της ΚΑΠ,⁵⁴ κατά τις διαπραγματεύσεις για τις “δημοσιονομικές προοπτικές” της περιόδου 2014-2020 στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ με ορίζοντα το 2020.⁵⁵

4.3 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 παρουσίασε καθαρή εισροή 21,9 δισεκ. ευρώ, έναντι 21,6 δισεκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Ειδικότερα, καθαρή εισροή εμφάνισαν οι κατηγορίες των άμεσων επενδύσεων (ύψους 0,7 δισεκ. ευρώ) και των λοιπών επενδύσεων (ύψους 45,1 δισεκ. ευρώ), ενώ καθαρή εκροή (ύψους 24,1 δισεκ. ευρώ) εμφάνισε η κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου.

Το χαμηλό επίπεδο των ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα είναι επακόλουθο των διαρθρωτικών προβλημάτων της οικονομίας και ιδίως της δυσκαμψίας στις αγορές προϊόντων και εργασίας, της αδυναμίας των υποδομών και των περίπλοκων και χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών.⁵⁶ Έτσι, η καθαρή εισροή κεφαλαίων μη κατοίκων για άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα ανήλθε σε 1,6 δισεκ. ευρώ (έναντι καθαρής εισροής 1,7 δισεκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009),⁵⁷ ενώ σημειώθηκε εκροή ύψους 0,8 δισεκ. ευρώ για άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό (και συγκεκριμένα στις βαλκανικές χώρες και στην Πολωνία) από κατοίκους Ελλάδος, έναντι 1,1 δισεκ. ευρώ το 2009.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, την ίδια περίοδο, σημειώθηκε καθαρή εκροή ύψους 24,1 δισεκ. ευρώ (έναντι καθαρής εισροής 32,5 δισεκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009), κυρίως λόγω μείωσης των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα έκδοσης κατοίκων Ελλάδος και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου. Η εκροή αυτή αντισταθμίστηκε εν μέρει από την εισροή 12,1 δισεκ. ευρώ λόγω μείωσης των τοποθετήσεων των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού.

Στην κατηγορία των “λοιπών” επενδύσεων καταγράφηκε καθαρή εισροή ύψους 45,1 δισεκ. ευρώ (έναντι καθαρής εκροής 11,5 δισεκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2009), η οποία οφείλεται κυρίως στον καθαρό δανεισμό του τομέα της γενικής κυβέρνησης, ύψους 27,5 δισεκ. ευρώ, στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και στην αύξηση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα κατά 16,0 δισεκ. ευρώ (εισροή).

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στο τέλος Νοεμβρίου 2010 σε 4,4 δισεκ. ευρώ.

⁵⁴ Νέα μέτρα εφαρμογής της ΚΑΠ θα ισχύουν μετά το 2013, τα οποία θα επηρεάσουν το ύψος, τη σύνθεση και τον τρόπο καταβολής των σχετικών κονδυλίων. Βλ. *Communication from the Commission, The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future*, COM (2010)672/5.

⁵⁵ Βλ. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη”, COM(2010)2020 τελικό, 3.3.2010.

⁵⁶ Τα προβλήματα αυτά έχουν επισημανθεί επανειλημμένως. Βλ. π.χ. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009, Έρευνα Επιχειρηματικότητας* (IOBE, 2010), *Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς* (Διεθνής Διαφάνεια, 2010) και *Doing Business* (World Bank, 2010).

⁵⁷ Η κυριότερη κίνηση αφορά την εισροή 939 εκατ. ευρώ λόγω συμμετοχής της Crédit Agricole SA στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ.

Υ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ι ΣΥΝΟΨΗ ΕΞΕΛΙΞΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ

Το αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκε το 2010 περιλάμβανε περικοπές αμοιβών και συντάξεων, πάγωμα των προσλήψεων, μείωση των λειτουργικών δαπανών και των επιχορηγήσεων των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, αύξηση των έμμεσων φόρων, αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και επιβολή έκτακτων εισφορών σε επιχειρήσεις και ιδιώτες. Παρά την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, το πρόγραμμα αυτό απέδωσε σημαντικά αποτελέσματα, οδηγώντας —βάσει δημοσιονομικών στοιχείων— στη μείωση του ελλείμματος του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) του 2010 κατά 4,7 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (στο 8,4% το 2010 από 13,1% το 2009). Ωστόσο, αρνητική εξέλιξη αποτέλεσε η προς τα άνω αναθεώρηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης (ΓΚ) και του δημόσιου χρέους για την περίοδο 2006-2009, η οποία επικυρώθηκε από την Eurostat το Νοέμβριο του 2010. Συγκεκριμένα, για το 2009 το έλλειμμα της ΓΚ (σε εθνολογιστική βάση) αναθεωρήθηκε από 13,6% του ΑΕΠ σε 15,4% του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και η επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί αρχικά (8,1% του ΑΕΠ) για το 2010 στο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ).¹

Η δημοσιονομική προσαρμογή είναι σε εξέλιξη και αποδίδει απτά αποτελέσματα, γεγονός που αξιολογείται θετικά στις εκθέσεις προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΝΤ που δημοσιεύθηκαν μετά τη δεύτερη επανεξέταση της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο του ΠΟΠ, η οποία έγινε το Νοέμβριο του 2010 και βασίστηκε στα στοιχεία του Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010. Σύμφωνα με τις εκθέσεις αυτές, η ελληνική κυβέρνηση έχει κάνει μια ισχυρή εκκίνηση όσον αφορά τη δημοσιονομική προσαρμογή² και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως όσες σχετίζονται με το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και την αγορά εργασίας. Ωστόσο, και οι δύο εκθέσεις επισημαίνουν ότι το επόμενο διάστημα θα είναι κρίσιμο για την επίτευξη των στόχων του ΠΟΠ.

Έχοντας λάβει υπόψη την αναθεώρηση των στοιχείων του 2009 και την εκτιμώμενη επίπτωσή της στο έλλειμμα του 2010, ο προϋπολογισμός του 2011 εκτιμά ότι το έλλειμμα της ΓΚ —σε εθνολογιστική βάση— για το 2010 θα διαμορφωθεί στα 21.900 εκατ. ευρώ ή 9,4% του ΑΕΠ. Ωστόσο, σύμφωνα με τις εκθέσεις προόδου των δύο οργανισμών που προαναφέρθηκαν, το έλλειμμα της ΓΚ αναμένεται να διαμορφωθεί σε 9,6% του ΑΕΠ, έναντι αρχικού στόχου του Μνημονίου για έλλειμμα 8,1% του ΑΕΠ. Το 1/3 της απόκλισης αυτής αποδίδεται στην επίπτωση της αναθεώρησης των δημοσιονομικών στοιχείων για το 2009, ενώ το υπόλοιπο σχετίζεται με την υστέρηση των εσόδων κατά την εξεταζόμενη από τις εκθέσεις περίοδο του 2010.

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2011, ο στόχος για το έλλειμμα της ΓΚ —σε εθνολογιστική βάση— το 2011 διαμορφώνεται σε 16.833 εκατ. ευρώ. Η σημαντική αποκλιμάκωση του ελλείμματος κατά 5,1 δισεκ. ευρώ προβλέπεται να επιτευχθεί με δημοσιονομικά μέτρα ύψους 14.330 εκατ. ευρώ (6,4% του ΑΕΠ), από τα οποία 7.830 εκατ. ευρώ (3,5% του ΑΕΠ) αφορούν αύξηση εσόδων και 6.500 εκατ. ευρώ (2,9% του ΑΕΠ) αφορούν μείωση δαπανών. Από το σύνολο των μέτρων, μέτρα ύψους 1,2% του ΑΕΠ αφορούν μεταφορά επίπτωσης από μέτρα του 2010 (carry over) και μέτρα ύψους 2,5% του ΑΕΠ αφορούν προβλεπόμενες για το 2011 παρεμβάσεις βάσει του ΠΟΠ. Επιπλέον, για το 2011 προβλέπονται και πρόσθετες παρεμβάσεις, πέραν εκείνων που περιλάμβανε αρχικά το ΠΟΠ. Οι νέες αυτές παρεμβάσεις αφορούν κατά κύριο λόγο τη μείωση δαπανών φορέων της ΓΚ (ΔΕΚΟ, νοσοκομείων, οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης – ΟΚΑ, ΟΤΑ), οι οποίοι στο παρελθόν είχαν εμφανίσει σημαντικές υπερβάσεις δαπανών εξαιτίας της σπατάλης και της κακο-

1 Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Τμήμα 4 του παρόντος κεφαλαίου.

2 Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Economy Occasional Papers 72/December 2010, σελ. 10), το προσαρμοσμένο ταμειακό πρωτογενές έλλειμμα έως το Σεπτέμβριο του 2010 διαμορφώθηκε στα 3,6 δισεκ. ευρώ, έναντι κριτηρίου απόδοσης 4,0 δισεκ. ευρώ, οι πρωτογενείς δαπάνες του ΚΠ διαμορφώθηκαν σε 43 δισεκ. ευρώ, έναντι κριτηρίου απόδοσης 50 δισεκ. ευρώ. Το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης διαμορφώθηκε σε 328 δισεκ. ευρώ, έναντι ορίου 342 δισεκ. ευρώ, και οι νέες εγγυήσεις διαμορφώθηκαν σε 1,1 δισεκ. ευρώ, έναντι ορίου 2 δισεκ. ευρώ.

διαχείρισης, και είναι συνολικού ύψους 2,7% του ΑΕΠ (1% του ΑΕΠ προέρχονται από τα έσοδα και 1,7% από τις δαπάνες). Οι προβλεπόμενες συνολικές παρεμβάσεις είναι μεγαλύτερες από το μέγεθος της δημοσιονομικής προσαρμογής προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχόν κίνδυνοι που συνδέονται με το μέγεθος της ύφεσης και το βαθμό απόδοσης των μεταρρυθμίσεων και οι οποίοι θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αποκλίσεις από τους στόχους κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2011.

Οι εκθέσεις του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επικροτούν τους φιλόδοξους στόχους και τα νέα μέτρα του προϋπολογισμού για το 2011.³ Επισημαίνεται ότι στο εξής, στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής πολιτικής για την περίοδο 2012-14, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην αναμόρφωση της δημόσιας διοίκησης, στον επανασχεδιασμό των προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας, στον αποτελεσματικό έλεγχο των δαπανών στους φορείς της ΓΚ και ιδίως τις ΔΕΚΟ, τους ΟΤΑ και τα νοσοκομεία, στην κατάργηση μη απαραίτητων οργανισμών και φορέων του Δημοσίου, στην περαιτέρω συγκράτηση των δαπανών προσωπικού, στην απλούστευση του φορολογικού συστήματος και στη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η φοροδιαφυγή και να υπάρξει φορολογική και κοινωνική δικαιοσύνη.

Η απαρέγκλιτη τήρηση του προϋπολογισμού του 2011 και η επιτυχής υλοποίηση των δράσεων που έχουν αναληφθεί για την πάταξη της φοροδιαφυγής, τον περιορισμό των δαπανών υγείας και των δαπανών των ΟΤΑ και την αναδιάρθρωση των ΔΕΚΟ αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την περαιτέρω αποκλιμάκωση του ελλείμματος της ΓΚ.

2 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΔΩΔΕΚΑΜΗΝΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010 ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Σύμφωνα με τα δημοσιονομικά στοιχεία που ανακοινώθηκαν στις 20.1.2011, στο δωδεκά-

μηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2010 το έλλειμμα του ΚΠ μειώθηκε κατά 37,0% και έφθασε το 8,4% του ΑΕΠ ή 19.454 εκατ. ευρώ, έναντι αντίστοιχου ελλείμματος 13,1% το 2009 και έναντι εκτίμησης 8,9% του ΑΕΠ στον Προϋπολογισμό του 2011 ή 20.623 εκατ. ευρώ (βλ. Πίνακα V.1). Η μεγαλύτερη κατά περίπου 1 δισεκ. ευρώ μείωση του ελλείμματος το 2010 σε σχέση με την εκτίμηση της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2011 οφείλεται αποκλειστικά στη μεγαλύτερη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 12μήνου, τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) (προ επιτροφών φόρων) παρουσίασαν αύξηση κατά 5,1% (56,1 δισεκ. ευρώ), έναντι εκτιμώμενης αύξησης κατά 5,7% (56,5 δισεκ. ευρώ) βάσει της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 2011, παρατηρήθηκε δηλαδή υστέρηση ύψους 341 εκατ. ευρώ. Στον περιορισμό της υστέρησης των εσόδων σε σύγκριση με τους αναθεωρημένους στόχους συνέβαλε η αύξηση των εσόδων από ΦΠΑ, ειδικά από τον Αύγουστο του 2010. Παράλληλα, σημαντική ήταν η συμβολή του μέτρου της περαιώσεως (εισπράξεις περίπου 1 δισεκ. ευρώ τους τελευταίους δύο μήνες του έτους), καθώς και η πληρωμή των τελών κυκλοφορίας του 2011 σχεδόν εξ ολοκλήρου εντός του 2010, δηλαδή χωρίς σημαντική παράταση της προθεσμίας καταβολής τους όπως είχε παρατηρηθεί τα προηγούμενα έτη.

³ Σύμφωνα με το επικαιροποιημένο Μνημόνιο του Νοεμβρίου 2010, έχουν καθορισθεί νέα ποσοτικά κριτήρια απόδοσης για το Μάρτιο και τον Ιούνιο του 2011, ενώ έχουν προταθεί ενδεικτικοί στόχοι για το Σεπτέμβριο και το Δεκέμβριο του 2011. Συγκεκριμένα, το όριο για το προσαρμοσμένο πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης έχει τεθεί στα -2,0 δισεκ. ευρώ το Μάρτιο του 2011, τα -4,3 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2011, τα -3,7 δισεκ. ευρώ το Σεπτέμβριο και τα -3,2 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2011. Τα όρια για τις πρωτογενείς δαπάνες του ΚΠ τέθηκαν στα 15 και 30 δισεκ. ευρώ για το Μάρτιο και τον Ιούνιο του 2011 αντίστοιχα, ενώ οι ενδεικτικοί στόχοι είναι 45 δισεκ. ευρώ για το Σεπτέμβριο και 63 δισεκ. ευρώ για το Δεκέμβριο του 2011. Το όριο για το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης για το 2011 είναι 394 δισεκ. ευρώ. Το όριο για τις νέες εγγυήσεις από την κεντρική κυβέρνηση για το 2011 είναι 1 δισεκ. ευρώ, ενώ δεν θα πρέπει να υπάρχει συσσώρευση νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (αφορούν και το εσωτερικό και το εξωτερικό και ισχύουν σε συνεχή βάση από την 1 Ιανουαρίου 2010 και έπειτα – το όριο για τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις είναι ενδεικτικός στόχος). Τα νέα κριτήρια απόδοσης έχουν επεκταθεί και περιλαμβάνουν τις ληξιπρόθεσμες οφειλές νοσοκομείων και τα λοιπά ΝΠΔΔ, ενώ από το Σεπτέμβριο του 2011, καθώς θα βελτιώνεται η συλλογή και αξιολόγηση των στατιστικών στοιχείων, οι στόχοι θα περιλαμβάνουν επίσης τα οικονομικά αποτελέσματα των 16 δημόσιων επιχειρήσεων που έχουν συμπεριληφθεί στη γενική κυβέρνηση.

Πίνακας V.1 Αποτελέσματα κρατικού προϋπολογισμού

(εκατ. ευρώ)

	Ετήσια στοιχεία							Εκατοστιαίες μεταβολές				
	2007	2008	2009	2010			2011	2008/07 (8=2:1)	2009/08 (9=3:2)	2010/2009		2011/10 (12=7:6)
				ΠΟΠ	Εκτιμήσεις	Εκτέλεση				Εκτιμήσεις (10=5:3)	Εκτέλεση (11=6:3)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)						
I. Έσοδα¹	54.024	56.698	50.531	58.382	54.280	54.240	59.442	4,9	-10,9	7,4	7,3	9,6
1. Τακτικός προϋπολογισμός	49.152	51.680	48.491	55.124	51.388	51.168	55.520	5,1	-6,2	6,0	5,5	8,5
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	51.775	55.334	53.443	60.224	56.488	56.147	59.320	6,9	-3,4	5,7	5,1	5,7
Επιστροφές φόρων	2.623	3.654	4.952	5.100	5.100	4.979	3.800	39,3	35,5	3,0	0,5	-23,7
2. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	4.872	5.018	2.040	3.258	2.892	3.072	3.922	3,0	-59,3	41,8	50,6	27,7
– Ίδια έσοδα	...	350	183	149	250	271	200	...	-47,7	36,6	48,1	-26,2
– Έσοδα από Ε.Ε.	...	4.668	1.857	3.109	2.642	2.801	3.722	...	-60,2	42,3	50,8	32,9
II. Δαπάνες¹	64.545	71.266	81.403	77.073	74.903	73.694	77.503	10,4	14,2	-8,0	-9,5	5,2
Πρωτογενείς δαπάνες ΚΠ	54.754	60.059	69.078	64.056	61.643	60.471	61.583	9,7	15,0	-10,8	-12,5	1,8
1. Τακτικός προϋπολογισμός	55.742	61.642	71.815	67.873	66.403	65.247	69.003	10,6	16,5	-7,5	-9,1	5,8
– Τόκοι	9.791	11.207	12.325	13.017	13.260	13.223	15.920	14,5	10,0	7,6	7,3	20,4
– Πρωτογενείς δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού	45.951	50.435	57.992	54.611	52.798	51.679	52.633	9,8	15,0	-9,0	-10,9	1,8
– Επιχορήγηση νοσηλευτικών ιδρυμάτων για εξόφληση παλαιών οφειλών τους			1.498	245	345	345	450					
2. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	8.803	9.624	9.588	9.200	8.500	8.447	8.500	9,3	-0,4	-11,3	-11,9	0,6
III. Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ)	-10.521	-14.568	-30.872	-18.691	-20.623	-19.454	-18.061	38,5	111,9	-33,2	-37,0	-7,2
% του ΑΕΠ	-4,6	-6,1	-13,1	-8,1	-8,9	-8,4	-7,9					
1. Τακτικός προϋπολογισμός	-6.590	-9.962	-23.324	-12.749	-15.015	-14.079	-13.483					
2. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	-3.931	-4.606	-7.548	-5.942	-5.608	-5.375	-4.578					
IV. Πρωτογενές πλεόνασμα ΚΠ	-730	-3.361	-18.547	-5.674	-7.363	-6.231	-2.141					
% του ΑΕΠ	-0,3	-1,4	-7,9	-2,5	-3,2	-2,7	-0,9					
V. Έλλειμμα γενικής κυβέρνησης												
% του ΑΕΠ (εθνολογιστική βάση)	-6,4	-9,4	-15,4		-9,4		-7,4					
Χρεολύσια	22.544	26.246	29.135	22.375	19.550	19.549	28.130	16,4	11,0	-32,9	-32,9	43,9
Εξοπλιστικά προγ/μματα Υπ. Εθνικής Άμυνας	2.129	2.597	2.175	1.800	1.500	1.017	1.600	22,0	-16,2	-31,0	-53,2	57,3
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές)	227.134	236.936	235.035	231.000	231.888	231.888	228.408	4,3	-0,8	-1,3	-0,8	-1,5

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

* Προσοοιικά στοιχεία.

1 Για λόγους συγκρισιμότητας οι επιστροφές φόρων δεν περιλαμβάνονται στις δαπάνες αλλά έχουν εκπέσει από τα έσοδα, πρακτική που ακολουθείται από το Υπουργείο Οικονομίας τα τελευταία έτη.

Οι δαπάνες του ΤΠ (στις οποίες δεν περιλαμβάνονται οι επιστροφές φόρων) στο δωδεκάμηνο του 2010 μειώθηκαν κατά 9,1%, έναντι εκτιμώμενης μείωσης κατά 7,5% στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2011. Η μείωση των δαπανών οφείλεται στη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών και ιδίως των δαπανών για μισθούς, επιχορηγήσεις και κατανάλωση. Οι πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού παρουσίασαν μείωση κατά 10,9% έναντι εκτίμησης για μείωση κατά 9,0%, ενώ οι δαπάνες για τόκους αυξήθηκαν κατά 7,3% έναντι στόχου για αύξηση κατά 7,6%.

Το 2010 το έλλειμμα του ΠΔΕ διαμορφώθηκε σε 5.375 εκατ. ευρώ ή 2,3% του ΑΕΠ, έναντι εκτίμησης 2,4% του ΑΕΠ στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2011 και ελλείμματος 3,2% του ΑΕΠ το 2009. Η

συγκράτηση του ελλείμματος του ΠΔΕ οφείλεται τόσο στην αύξηση των εσόδων κατά 50,6%, έναντι μείωσης 59,3% το 2009, όσο και στη μείωση των δαπανών για επενδύσεις κατά 11,9%, έναντι μείωσης κατά 0,4% το 2009.

3 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 2010 ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα ταμειακά στοιχεία, το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης χωρίς τον ΟΠΕΚΕΠΕ⁴ μειώθηκε κατά 28,3% το 2010 και διαμορφώθηκε στα 23.396 εκατ. ευρώ ή 10,1% του ΑΕΠ, έναντι ελλείμματος 13,9%

⁴ Ο λογαριασμός του ΟΠΕΚΕΠΕ παρουσιάζει μεγάλο έλλειμμα το 2010, επειδή τους δύο τελευταίους μήνες του έτους καταβλήθηκε στους αγρότες η ενιαία εισοδηματική ενίσχυση που αφορά το 2010, ύψους περίπου 2 δισεκ. ευρώ, ενώ οι αντίστοιχες απολήψεις από την ΕΕ θα πραγματοποιηθούν τους πρώτους μήνες του 2011.

Πίνακας V.2 Καθαρές δανειακές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης σε ταμειακή βάση¹

(εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος-Δεκέμβριος		
	2008	2009	2010*
1. Κρατικός προϋπολογισμός	17.361	32.622	23.396
% του ΑΕΠ	7,3	13,9	10,1
— Τακτικός προϋπολογισμός ²	12.585 ⁴	25.318 ⁵	18.333 ⁶
— Προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων	4.776	7.304	5.063
2. ΕΛΑΓΕΠ - ΟΠΕΚΕΠΕ³	-254	-1.778	2.382
3. Κεντρική κυβέρνηση (1+2)	17.107	30.844	25.778
% του ΑΕΠ	7,2	13,1	11,1

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Προσωρινά στοιχεία.

¹ Όπως προκύπτει από την κίνηση των σχετικών λογαριασμών στην Τράπεζα της Ελλάδος και τα πιστωτικά ιδρύματα.

² Περιλαμβάνεται η κίνηση των λογαριασμών διαχείρισης του δημόσιου χρέους.

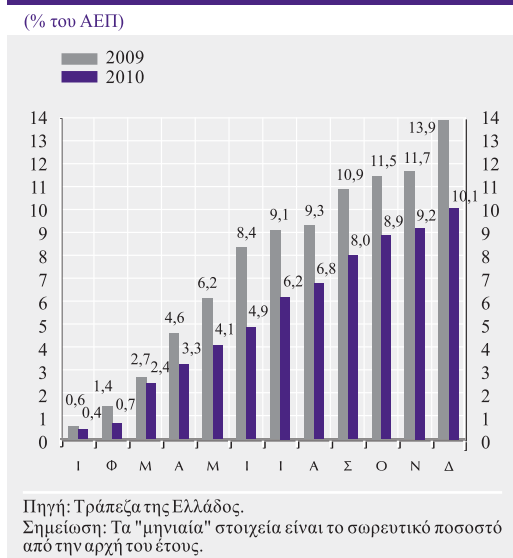
³ Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων. Αντικατέστησε τη ΔΙΔΑΓΕΠ από 3.9.2001.

⁴ Περιλαμβάνεται εισπραχθέν ποσό 430,8 εκατ. ευρώ από πώληση μετοχών του ΟΤΕ. Επίσης περιλαμβάνεται δαπάνη για επιχορήγηση ύψους 570,8 εκατ. ευρώ προς τον ΟΓΑ, ενώ δεν περιλαμβάνεται ομολογιακό δάνειο ύψους 1.172 εκατ. ευρώ, το προϊόν του οποίου δόθηκε στο ΙΚΑ για κάλυψη υποχρεώσεων του Ελληνικού Δημοσίου. Σημειώνεται ότι το μήνα Μάρτιο 2008, κατά τη διάρκεια της απεργίας των εργαζομένων στην Τράπεζα της Ελλάδος, πραγματοποιήθηκαν πληρωμές εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους μέσω εμπορικών τραπεζών ύψους 1.537 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 359 εκατ. ευρώ αφορούν τόκους που δεν καταγράφησαν στα ταμειακά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Αν αυτοί οι τόκοι προστεθούν στους υφιστάμενους τόκους, τότε οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Κρατικού Προϋπολογισμού διαμορφώνονται από 7,3% σε 7,5% του ΑΕΠ και αντίστοιχα της κεντρικής κυβέρνησης από 7,2% σε 7,4% του ΑΕΠ.

⁵ Δεν περιλαμβάνεται δαπάνη ύψους 3.769 εκατ. ευρώ για αγορά προνομιούχων μετοχών από ελληνικές τράπεζες, στο πλαίσιο της κεφαλαιακής τους ενίσχυσης (Ν. 3723/2008), καθώς και δαπάνη ύψους 1.500 εκατ. ευρώ για την κάλυψη της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων Α.Ε. με έκδοση ομολόγων. Αντίθετα, περιλαμβάνονται ποσό 673,6 εκατ. ευρώ από πώληση μετοχών του ΟΤΕ, ποσό 72,3 εκατ. ευρώ από την αποκρατικοποίηση της Ολυμπιακής, καθώς και ομολογιακό δάνειο ύψους 531 εκατ. ευρώ το προϊόν του οποίου δόθηκε στον ΟΓΑ για κάλυψη υποχρεώσεων του Ελληνικού Δημοσίου.

⁶ Περιλαμβάνεται δαπάνη: α) για κάλυψη υποχρεώσεων παρελθόντων ετών του Ελληνικού Δημοσίου προς το ΙΚΑ (επανεκδόση ομολογιακού δανείου) ύψους 297,9 εκατ. ευρώ και β) για την κάλυψη από το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεώσεων παρελθόντων ετών προς ΕΛΠΕ ΑΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ ΑΕ και ΑΤΕ (έκδοση ομολογιακού δανείου) ύψους 714,7 εκατ. ευρώ. Δεν περιλαμβάνεται δαπάνη: α) για κάλυψη από το Ελληνικό Δημόσιο οφειλών των νοσοκομείων παρελθόντων ετών (επανεκδόση ομολογιακού δανείου) ύψους 849,2 εκατ. ευρώ βάσει των διατάξεων του άρθρου 27 του Ν. 3867/2010, καθώς οι εν λόγω οφειλές επιβαρύνουν το χρέος του 2010, και β) για κάλυψη από το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεώσεων του ΕΛΓΑ (έκδοση ομολογιακού δανείου) ύψους 424,3 εκατ. ευρώ, αφού πρόκειται για αντικατάσταση προηγούμενου δανείου με όμοιους όρους. Επίσης δεν περιλαμβάνεται καταβολή κεφαλαίου στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ύψους 1.500 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα V.1 Καθαρές δανειακές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης σε ταμειακή βάση (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

του ΑΕΠ το 2009 (βλ. Πίνακα V.2 και Διάγραμμα V.1). Σημειώνεται ότι η υποχώρηση του ελλείμματος θα ήταν μεγαλύτερη κατά περίπου 0,1% του ΑΕΠ εάν το ΑΕΠ του 2010 είχε παραμείνει στο επίπεδο του 2009. Ο περιορισμός του ελλείμματος αποδίδεται στην αύξηση των εσόδων και τη μείωση των δαπανών του ΚΠ. Για το σύνολο του έτους ο ρυθμός αύξησης των εσόδων του ΚΠ σε ταμειακή βάση διαμορφώθηκε σε 9,7%, έναντι πτώσης τους κατά 11,2% το 2009. Τα έσοδα του ΤΠ αυξήθηκαν κατά 7,7%, ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά 57,8%. Το μήνα Δεκέμβριο τα έσοδα του ΚΠ αυξήθηκαν κατά 47,1%, έναντι πτώσης κατά 17,3% το Δεκέμβριο του 2009. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε αύξηση των εσόδων του ΤΠ κατά 27,2% και του ΠΔΕ κατά 294,8% κυρίως λόγω σημαντικών εισροών από την ΕΕ. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η βελτίωση των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ, οι οποίες μειώθηκαν κατά 11,3% το 2010 έναντι αύξησης κατά 16,9% το 2009, ενώ και οι δαπάνες του ΠΔΕ μειώθηκαν κατά 11,3%, έναντι μείωσης κατά 2,8% το 2009. Οι δαπάνες για τόκους αυξήθηκαν κατά 7,7%, έναντι αύξησης κατά 13,5% το 2009.

4 ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ (2009) ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ (2010) ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΕΟΣ

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Eurostat (15.11.2010), το έλλειμμα και το χρέος της ΓΚ – σε εθνικολογιστική βάση – για την περίοδο 2006-2009 αναθεωρήθηκαν προς τα άνω. Συγκεκριμένα, για το 2009 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αναθεωρήθηκε από 13,6% του ΑΕΠ σε 15,4% του ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο χρέος αναθεωρήθηκε από 115,1% του ΑΕΠ ή 273.407 εκατ. ευρώ σε 126,8% του ΑΕΠ ή 298.032 εκατ. ευρώ.

Η αναθεώρηση του ελλείμματος του 2009 αποδίδεται κυρίως στην αναταξινόμηση δημόσιων επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και την ένταξή τους στη γενική κυβέρνηση (0,8% του ΑΕΠ), στη διεύρυνση του ελλείμματος των ΟΚΑ (0,8% του ΑΕΠ) και των ΟΤΑ (0,1% του ΑΕΠ) και στην προς τα κάτω αναθεώρηση του ΑΕΠ του 2009 σε τρέχουσες τιμές (0,2% του ΑΕΠ).

Τη μεγαλύτερη επίδραση στην αύξηση του δημόσιου χρέους του 2009 είχε η αναταξινόμηση των δημόσιων επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και η ένταξή τους στη γενική κυβέρνηση (7,7% του ΑΕΠ). Επίσης, το δημόσιο χρέος του 2009 αυξήθηκε κατά 2,3% του ΑΕΠ από την καταγραφή των συμφωνιών ανταλλαγής (swaps), κατά 1,3% του ΑΕΠ από την προς τα κάτω αναθεώρηση του ΑΕΠ του 2009 σε τρέχουσες τιμές, κατά 0,4% του ΑΕΠ από λοιπές προσαρμογές και κατά 0,04% του ΑΕΠ από την καταγραφή εξωτερικού χρέους των ΟΤΑ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση του χρέους του 2009 στο μεγαλύτερο μέρος της δεν προέρχεται από νέες υποχρεώσεις του Δημοσίου που δημιουργήθηκαν εντός του 2009 ή του 2010. Πρόκειται για υφιστάμενα δάνεια τα οποία είχαν χορηγηθεί στο παρελθόν σε δημόσιες επιχειρήσεις με την εγγύηση του Δημοσίου. Λόγω της αναταξινόμησης διαφόρων δημόσιων επιχειρήσεων και της καταχώρησής τους στον τομέα της γενικής κυβέρνησης (ενώ

μέχρι τώρα δεν ήταν ενταγμένες σ' αυτόν), τα εγγυημένα από το Δημόσιο δάνεια συνυπολογίστηκαν αυτομάτως στο δημόσιο χρέος, με αντίστοιχη μείωση του ύψους των εγγυημένων από το Δημόσιο δανείων.

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2011, το δημόσιο χρέος για το 2010 εκτιμάται σε 330.400 εκατ. ευρώ ή 142,5% του ΑΕΠ. Διευκρινίζεται ότι στο χρέος του 2010 δεν έχει συμπεριληφθεί ποσό 6.500 εκατ. ευρώ που αφορά την τρίτη δόση του δανείου από τα κράτη-μέλη της ΕΕ, επειδή εισπράχθηκε τον Ιανουάριο 2011. Έχουν όμως συνυπολογιστεί τα 2.500 εκατ. ευρώ που αφορούν την τρίτη δόση του δανείου από το ΔΝΤ. Η αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ από 126,8% το 2009 σε 142,5% του ΑΕΠ το 2010 οφείλεται κυρίως στους εξής παράγοντες: (α) στο εκτιμώμενο έλλειμμα για το 2010 (9,4% του ΑΕΠ σε εθνικολογιστική βάση), (β) στην ανάληψη των χρεών των νοσοκομείων⁵ (2,3% του ΑΕΠ), (γ) στη χρηματοδότηση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (1,1% του ΑΕΠ),⁶ (δ) στη μείωση του επιπέδου του ΑΕΠ (1,9% του ΑΕΠ) και (ε) σε εκτιμώμενο ταμειακό υπόλοιπο ύψους 1,1% του ΑΕΠ στις 31.12.2010.

5 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟ 2011

Αναμφισβήτητα το 2011 είναι ιδιαίτερα κρίσιμο έτος για την επίτευξη των στόχων του ΠΟΠ. Η πορεία της ελληνικής οικονομίας εφέτος θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα επιτυχούς υλοποίησης του συνόλου του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής έως το 2014. Στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2011 προβλέπεται η εφαρμογή ήδη αναληφθεισών δράσεων, αλλά και η εισαγωγή νέων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε νευραλγικούς τομείς της γενικής κυβέρνησης, όπως είναι η υγεία, οι μεταφορές και η τοπική αυτοδιοίκηση. Η επιτυχής υλοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι επιτακτική.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, οι προβλεπόμενες νέες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για το 2011 είναι συνολικού ύψους 2,7% του ΑΕΠ (1% του ΑΕΠ προέρχονται από τα έσοδα και 1,7% από τις δαπάνες) και αφορούν κατά κύριο λόγο μειώσεις δαπανών ορισμένων φορέων της ΓΚ (ΔΕΚΟ, νοσοκομείων, ΟΚΑ, ΟΤΑ).⁷

Συγκεκριμένα, από τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της υγείας προβλέπεται να υπάρξει εξοικονόμηση ύψους 0,5% του ΑΕΠ για το 2011. Οι μεταρρυθμίσεις αφορούν κυρίως περιορισμό της δαπάνης για φάρμακα, μειώσεις στις καθαρές λειτουργικές δαπάνες των νοσοκομείων και διοικητικές μεταρρυθμίσεις.⁸ Σημαντικές παρεμβάσεις εξορθολογισμού των δαπανών υγείας, όπως η συγχώνευση νοσοκομειακών μονάδων, έχουν τεθεί προς συζήτηση, ενώ αξιόλογες παρεμβάσεις περιορι-

⁵ Σχετικά με τις υποχρεώσεις των νοσοκομείων διευκρινίζεται ότι, ενώ τον Οκτώβριο του 2009 αυτές είχαν καταγραφεί στα έλλειμματα των ετών 2005-2009, δεν είχαν καταγραφεί στο χρέος εκείνων των ετών, επειδή η έκδοση των σχετικών ομολόγων άρχισε να γίνεται από το Δεκέμβριο του 2010. Μέχρι το τέλος του 2010 είχαν εκδοθεί ομόλογα για την εξόφληση των οφειλών των νοσοκομείων, συνολικής αξίας 849,2 εκατ. ευρώ (0,4% του ΑΕΠ), από τα προβλεπόμενα 5,34 δισεκ. ευρώ που αντιστοιχούν στο 2,3% του ΑΕΠ. Συνεπώς, το χρέος του 2010 επιβαρύνθηκε τελικά μόνο με αυτό το ποσό, ενώ το υπόλοιπο θα επιβαρύνει το χρέος του 2011.

⁶ Εντούτοις, από τα προβλεπόμενα 2,5 δισεκ. ευρώ, που αντιστοιχούν στο 1,1% του ΑΕΠ, μέσα στο 2010 καταβλήθηκαν 1,5 δισεκ. ευρώ, δηλαδή 0,6% του ΑΕΠ.

⁷ Στις 14 Δεκεμβρίου 2010 ψηφίστηκε ο νόμος 3899/2010 ("Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Προγράμματος Στήριξης της Ελληνικής Οικονομίας"), που περιλαμβάνει: (α) μέτρα για την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2011, (β) ρυθμίσεις διοικητικού χαρακτήρα και (γ) ρυθμίσεις για τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και του πλαισίου διαπραγμάτευσης των συλλογικών συμβάσεων. Τα δημοσιονομικά και φορολογικά μέτρα εκτέλεσης του Προϋπολογισμού 2011 και τα μέτρα διοικητικού χαρακτήρα κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες: (α) φορολογικά μέτρα, (β) πολιτική και όρια προσλήψεων στο δημόσιο τομέα, (γ) μέτρα που αφορούν τη λειτουργία των ΔΕΚΟ, (δ) άλλα μέτρα διοικητικού χαρακτήρα, και (ε) ρυθμίσεις για την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος. Ακόμη, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης της ΑΤΕ αποφασίστηκε να περιοριστούν οι αποδοχές του προσωπικού κατά 10% (για συνολικές μηνιαίες αποδοχές άνω των 1.800 ευρώ) και να καταργηθεί το επίδομα περιποίησης πελατείας, ενώ θα συνεχιστεί η καταβολή του ποσού ενίσχυσης των χαμηλομίσθων. Επίσης, οι προσλήψεις 700 ατόμων που είχαν επιλεγεί έπειτα από διαγωνισμό της ΑΤΕ ακυρώνονται, οι κενές θέσεις καταργούνται και οι επιλεγέντες θα διοριστούν στο ΙΚΑ.

⁸ Ειδικότερα, στο επικαιροποιημένο Μνημόνιο του Νοεμβρίου 2010 προβλέπεται η βελτίωση της διακυβέρνησης, όσον αφορά τη σύναψη συμβάσεων των ΟΚΑ με τους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας και την από κοινού αγορά ιατρικών υπηρεσιών και αγαθών προκειμένου να μειωθούν οι δαπάνες υγείας, η καθιέρωση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, η μηχανοργάνωση των νοσοκομείων και η βελτίωση του συστήματος παρακολούθησης των συναλλαγών με την εισαγωγή διπλογραφικού λογιστικού συστήματος και ενιαίου συστήματος προμηθειών, η αύξηση της χρήσης των γενόσημων φαρμάκων, η μείωση των τιμών των φαρμάκων, η τοποθέτηση εσωτερικών ελεγκτών και η δημοσίευση μηνιαίων στοιχείων για τις δαπάνες υγείας από τα κύρια ταμεία κοινωνικής ασφάλισης.

σμού του κόστους προβλέπονται στο νομοσχέδιο για τις διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας που δόθηκε στη δημοσιότητα στις αρχές Δεκεμβρίου 2010 και κατατέθηκε στη Βουλή στις 20 Ιανουαρίου 2011.⁹

Οι προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις στον τομέα των δημόσιων επιχειρήσεων αναμένεται να οδηγήσουν σε εξοικονόμηση ύψους 0,3% του ΑΕΠ. Στοχεύουν στην βελτίωση των ισολογισμών μέσω μετάταξης των υπεράριθμων απασχολούμενων, στην περαιτέρω μείωση του λειτουργικού και μισθολογικού κόστους μέσω εκμετάλλευσης της ακίνητης περιουσίας των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της σχέσης εσόδων/κόστους των οργανισμών μέσω μαζικής μεταφοράς μέσω αυξήσεων στα εισιτήρια. Προβλέπεται επίσης η εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης του ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ και η υιοθέτηση σχεδίου αναδιάρθρωσης του ΟΑΣΑ.¹⁰ Παράλληλα, θα υπάρξει και αποτελεσματικός έλεγχος της υλοποίησης των επιχειρησιακών σχεδίων για όλες τις ΔΕΚΟ.¹¹

Επιπλέον, η κατάργηση μη παραγωγικών και μη στοχευμένων δαπανών αναμένεται να οδηγήσει σε εξοικονόμηση ύψους 0,3% του ΑΕΠ το 2011.

Η καλύτερη διαχείριση και χρήση της δημόσιας περιουσίας και η πιο αποτελεσματική είσπραξη φορολογικών απαιτήσεων μέσω εξορθολογισμού της διαδικασίας επίλυσης φορολογικών διαφορών και των διαδικασιών δικαστικών εφέσεων προβλέπεται να συμβάλουν στα έσοδα κατά 0,7% του ΑΕΠ το 2011.¹²

Παραεμβάσεις που είχαν προγραμματιστεί έχουν ήδη αρχίσει να εφαρμόζονται (όπως η αύξηση του μειωμένου και του χαμηλού συντελεστή ΦΠΑ). Επίσης, ο κανόνας 1 προς 5 για τις προσλήψεις θα εφαρμόζεται σε ολόκληρο τον τομέα της γενικής κυβέρνησης,¹³ ενώ θα περιοριστούν οι μεταβιβάσεις στους ΟΤΑ για να διασφαλιστεί η εξοικονόμηση πόρων που προβλέπεται από την εφαρμογή του “Καλλικράτη”.

Όπως προκύπτει από το επικαιροποιημένο Μνημόνιο του Νοεμβρίου 2010, η κυβέρνηση

9 Μεταξύ άλλων προβλέπεται η σύσταση Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας στον οποίο θα υπάγονται τα νοσοκομεία του ΕΣΥ οι κλάδοι υγείας του ΙΚΑ, του ΟΓΑ και του Οργανισμού Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (ΟΑΕΕ), ο Οργανισμός Περίθαλψης Ασφαλισμένων Δημοσίου (ΟΠΑΔ) και ο Οίκος Ναύτου. Το νομοσχέδιο προβλέπει ότι τα νοσοκομεία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ θα ενταχθούν στο ΕΣΥ.

10 Στις 12 Ιανουαρίου 2011 παρουσιάστηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο και στις 27 Ιανουαρίου κατατέθηκε στη Βουλή το σχέδιο νόμου “Εξυγίανση, αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των αστικών συγκοινωνιών Περιφέρειας Αττικής και άλλες διατάξεις”, που αφορά την αναδιάρθρωση των αστικών συγκοινωνιών. Οι βασικότερες παρεμβάσεις που προτείνονται είναι: (α) Ανάληψη από το Δημόσιο των συσσωρευμένων χρεών συνολικού ύψους 3,8 δισεκ. ευρώ του ομίλου ΟΑΣΑ. (β) Μετεξέλιξη του ΟΑΣΑ σε μητροπολιτικό φορέα. (γ) Συγχώνευση των εταιριών παροχής και εκτέλεσης συγκοινωνιακού έργου προκειμένου να προκύψουν δύο φορείς, ένας για τα μέσα σταθερής τροχιάς και ένας για τα οδικά μέσα μεταφοράς. (δ) Κατάρτιση επιχειρησιακών σχεδίων και διαρκής παρακολούθηση των διοικήσεων. (ε) Μετατάξεις του πλεονάζοντος προσωπικού των φορέων. (στ) Περιοχές μισθών. (ζ) Ενίσχυση των εσόδων από το μεταφορικό έργο. (η) Κατάργηση των ισχυουσών συλλογικών συμβάσεων εργασίας και διαπραγματεύσεις από μηδενική βάση για τη σύναψη νέων. (θ) Περιορισμός των κρατικών επιδοτήσεων στο 40% του ετήσιου λειτουργικού κόστους του ομίλου ΟΑΣΑ (από περίπου 70% που είναι σήμερα).

11 Ο Ν. 3899/2010 βελτιώνει το πλαίσιο της οικονομικής εποπτείας των ΔΕΚΟ και περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στον περιορισμό της μισθολογικής τους δαπάνης. Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, ως “δημόσια επιχείρηση” νοείται – άνευ εξαιρέσεων πλέον – κάθε ανώνυμη εταιρία στην οποία το Ελληνικό Δημόσιο δύναται να ασκεί άμεσα ή έμμεσα αποφασιστική επιρροή, λόγω της συμμετοχής του στο μετοχικό της κεφάλαιο ή της χρηματοοικονομικής συμμετοχής του ή των κανόνων που τη διέπουν, καθώς και ΝΠΔ στα οποία το Δημόσιο έχει πλειοψηφική συμμετοχή και ασκεί τη διοίκηση και διαχείρισή τους. Από εδώ και στο εξής οι ΔΕΚΟ ανήκουν στο πεδίο εποπτείας του Υπουργείου Οικονομικών. Καθιερώνεται υποχρέωση υποβολής από τις ΔΕΚΟ, εκτός των μηνιαίων ταμειακών στοιχείων (Ν. 3871/2010), και τριμηνιαίων οικονομικών καταστάσεων ελεγμένων από ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές. Παράλληλα, προβλέπεται η επιβολή κυρώσεων (έως και διακοπή χρηματοδότησης) σε περίπτωση μη τήρησης υποχρεώσεων. Σημαντικές παρεμβάσεις προβλέπονται και όσον αφορά την εισοδηματική πολιτική στις ΔΕΚΟ. Αποφασίστηκε η μείωση αποδοχών κατά 10%. Το μέτρο θα ισχύει επί συνολικών αποδοχών άνω των 1.800 ευρώ. Απαλλάσσονται τα επιδόματα οικογενειακής κατάστασης και ανθυγιεινής εργασίας. Θεσπίστηκε ανώτατο ποσοστό δαπάνης 10% επί των συνολικών δαπανών μισθοδοσίας για αμοιβές υπερωριακής εργασίας, οδοπορικών, υπερεργασίας, εκτός έδρας, καθώς και εργασίας τις εξαιρέσιμες μέρες. Επί των μιστών μηνιαίων αποδοχών τέθηκε ανώτατο όριο 4.000 ευρώ (σε δωδεκάμηνη βάση). Εξαιρούνται πρόεδροι, διευθυντές και διευθύνοντες σύμβουλοι. Η μέγιστη δυνατή μείωση των συνολικών αμοιβών ενός εργαζομένου μπορεί να φθάσει έως 25%. Επιπλέον, για το 2011 απαγορεύεται οποιαδήποτε αύξηση των αποδοχών των λειτουργών στο Δημόσιο.

12 Τα φορολογικά μέτρα που περιλαμβάνει ο Ν. 3899/2010 αφορούν: (α) Αύξηση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ από το 11% στο 13% και του υπέρ-μειωμένου από το 5,5% στο 6,5%. (β) Μείωση του συντελεστή ΦΠΑ για τα φάρμακα και τη διαμονή σε ξενοδοχεία και καταλύματα από το σήμερα ισχύον 11% στο νέο υπέρ-μειωμένο συντελεστή 6,5%. (γ) Απλοποίηση του συστήματος διακίνησης πετρελαίου θέρμανσης με την κατάργηση του αυξημένου ΕΦΚ και-όμιου κατά τον εκτελωνισμό από τους προμηθευτές πετρελαίου θέρμανσης. (δ) Μείωση του συντελεστή του ΕΦΚ στον καπνό από το 67% στο 65% και αύξηση του πάγιου στοιχείου από το 10% στο 15%. (ε) Ελαφρύνσεις και απαλλαγές του ειδικού φόρου κατανάλωσης για την ηλεκτρική ενέργεια. (στ) Αναστολή της εφαρμογής διερεύνησης του “πόθεν έσχες” για την αγορά πρώτης κατοικίας αντικειμενικής αξίας έως 200.000 ευρώ. (ζ) Παροχή κινήτρων για την αντικατάσταση οχημάτων παλαιάς τεχνολογίας με έκπτωση των τελών ταξινόμησης. (η) Αναπροσαρμογή του φόρου πολυτελείας για αυτοκίνητα μεσαίας εργοστασιακής αξίας.

13 Ο Ν. 3899/2010 καθορίζει την καθολική εφαρμογή του κανόνα της 1 πρόσληψης ανά 5 αποχωρήσεις στο δημόσιο τομέα. Στον κανόνα 1:5 προσμετρούνται ως προσλήψεις οι τυχόν μετατάξεις από φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα στο στενό δημόσιο τομέα. Παράλληλα, μειώνονται για το 2011 κατά 15% σε σύγκριση με το 2010 οι συμβάσεις προσωπικού με σχέση ορισμένου χρόνου ή με σύμβαση έργου.

έως το Μάρτιο του 2011 θα παρουσιάσει ένα σχέδιο δράσης με δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων με σκοπό το μεσοπρόθεσμο περιορισμό του ελλείμματος. Το σχέδιο θα προσδιορίζει πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα διαρθρωτικής φύσεως, ύψους μεγαλύτερου από 5% του ΑΕΠ, που θα πρέπει να υλοποιηθούν την περίοδο 2012-14 προκειμένου το έλλειμμα της ΓΚ να μειωθεί σε 2,6% του ΑΕΠ. Οι βασικές πτυχές του θα πρέπει να αφορούν: αναδιάρθρωση των ζημιολόγων ΔΕΚΟ, διακοπή λειτουργίας μη αναγκαίων φορέων του δημόσιου τομέα, βελτίωση της φορολογικής διοίκησης, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με βάση την πληροφόρηση που θα προέλθει από την λειτουργική αξιολόγηση που θα κάνει ο ΟΟΣΑ, τον εξορθολογισμό του συστήματος αμοιβών και διοίκησης ανθρώπινων πόρων του Δημοσίου και τη συγκράτηση των αμυντικών δαπανών.

Σημαντική προσπάθεια προβλέπεται να καταβληθεί και για την ενίσχυση των δημοσιονο-

μικών θεσμών. Ως προς τα φορολογικά έσοδα, θα δοθεί έμφαση στην εφαρμογή ενός σχεδίου για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, την άρση των εμποδίων στην αποτελεσματική είσπραξη των φόρων (π.χ. επίλυση φορολογικών διαφορών κ.λπ.) και το σχεδιασμό μεσοπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων. Όσον αφορά τις δαπάνες, θα δοθεί έμφαση στην ενίσχυση του ελέγχου τους (π.χ. με διορισμό οικονομικών επιθεωρητών σε όλους τους φορείς του Δημοσίου), στην αύξηση της διαφάνειας (με δημοσίευση σε μηνιαία βάση στοιχείων για τη γενική κυβέρνηση) και στη βελτίωση της κατάρτισης του προϋπολογισμού (υιοθέτηση μιας πλήρους μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής για την περίοδο 2012-14 με συγκεκριμένους στόχους για τη γενική κυβέρνηση και τους επιμέρους φορείς της). Τέλος, η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2011 με την αξιολόγηση των επιδράσεων της από την Εθνική Αναλογιστική Αρχή, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των κύριων και επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων.

VI ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

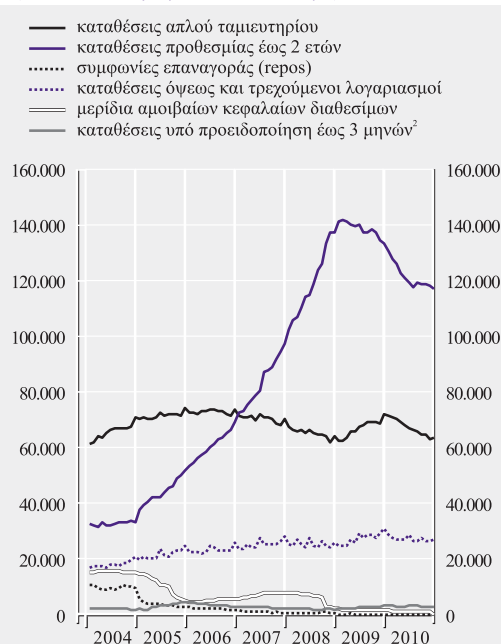
I ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Το νομισματικό μέγεθος M3¹ (χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία) μειώθηκε το 2010 με σταδιακά επιταχυνόμενο ετήσιο ρυθμό, ο οποίος διαμορφώθηκε σε -12,5% το Δεκέμβριο (δ' τρίμηνο 2009: 4,8%, βλ. Πίνακα VI.1). Η υποχώρηση του M3 στην Ελλάδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο συνδέεται με την έντονη επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, καθώς και με την αυξημένη αβεβαιότητα των αποταμιευτών. Παράλληλα, η υποχώρηση αυτή ενισχύθηκε από τη μειωμένη ρευστότητα των επιχειρήσεων, λόγω και της επιβράδυνσης της πιστωτικής επέκτασης προς αυτές, καθώς και από τη μεταβολή της συναλλακτικής τους συμπεριφοράς.² Σημειώνεται ότι ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του νομισματικού μεγέθους M3 στην Ελλάδα από το Φεβρουάριο του 2010 διαμορφωνόταν σε επίπεδο χαμηλότερο από ό,τι το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ. Μάλιστα, η διαφορά μεταξύ των δύο ρυθμών διευρύνθηκε σημαντικά κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους, αντανakλώντας κυρίως τη διαφορά φάσης των οικονομικών κύκλων μεταξύ Ελλάδος και των λοιπών χωρών της ζώνης του ευρώ.

Το σύνολο των καταθέσεων οι οποίες περιλαμβάνονται στο M3 υποχώρησε κατά την εξεταζόμενη περίοδο, αντικατοπτρίζοντας ανάλογες εξελίξεις στις επιμέρους συνιστώσες των καταθέσεων. Ειδικότερα, οι προαναφερθέντες παράγοντες συνέβαλαν στην εκροή αποταμιευτικών πόρων από τις καταθέσεις προθεσμίας,³ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των οποίων διαμορφώθηκε, κατά μέσο όρο, σε έντονα αρνητικό επίπεδο (βλ. Πίνακα VI.1). Ομοίως, περιορίστηκαν οι καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας,⁴ με ρυθμό ο οποίος ενισχύθηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια του έτους (βλ. Πίνακα VI.1). Μάλιστα, η διαφορά του ρυθμού αυτού από τον γενικά υψηλότερο και θετικό αντίστοιχο ρυθμό στη ζώνη του ευρώ διευρύνθηκε σημαντικά από το β' τρίμηνο του 2010. Από τις υπόλοιπες συνιστώσες του M3, οι τοποθετήσεις σε *repos* και σε μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων μειώ-

Διάγραμμα VI.1 Εξέλιξη των καταθέσεων, των συμφωνιών επαναγοράς και των μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων στην Ελλάδα¹ (Ιανουάριος 2004 - Δεκέμβριος 2010)

(υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Τα μεγέθη αυτά περιλαμβάνονται στο M3, σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΚΤ, και επομένως αποτελούν την ελληνική συμβολή στα αντίστοιχα μεγέθη της ζώνης του ευρώ.

2 Περιλαμβάνονται και καταθέσεις ταμιευτηρίου σε λοιπά νομίσματα (εκτός ευρώ).

θηκαν περαιτέρω την εξεταζόμενη περίοδο (βλ. Πίνακα VI.1 και Διάγραμμα VI.1).

- 1 Το μέγεθος αυτό, που αποτελεί την ελληνική συμβολή στο αντίστοιχο μέγεθος της ζώνης του ευρώ, περιλαμβάνει τις καταθέσεις μίας ημέρας, προθεσμίας έως 2 ετών και υπό προειδοποίηση έως τριών μηνών, τις συμφωνίες επαναγοράς, τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων και τα χρεόγραφα διάρκειας έως 2 ετών. Υπενθυμίζεται ότι η εκτίμηση του M3 στην Ελλάδα δεν περιλαμβάνει το νόμισμα σε κυκλοφορία (M0) καθώς από τον Ιανουάριο του 2002 που τέθηκαν σε κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια σε ευρώ και αντικατέστησαν τα εθνικά τραπεζογραμμάτια, η νομισματική κυκλοφορία μπορεί να υπολογιστεί μόνο για το σύνολο της ζώνης του ευρώ και όχι για κάθε χώρα χωριστά.
- 2 Κατά το έτος αυτό, οι επιχειρήσεις περιορίσαν τις συναλλαγές τους με πίστωση, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να αυξήσουν τα διακρατούμενα ταμειακά τους διαθέσιμα, μέγεθος που δεν συμπεριλαμβάνεται στον υπολογισμό του M3 στην Ελλάδα (βλ. υποσημείωση 1).
- 3 Το υπόλοιπο και αυτής της κατηγορίας καταθέσεων μειώθηκε το 2010 κατά 16,4 δισεκ. ευρώ (το ποσό αυτό δεν είναι διορθωμένο για συναλλαγματικές διαφορές), ενώ η συμβολή τους στο M3 (χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία) παρέμεινε αμετάβλητη (σε 55,4%) το Δεκέμβριο σε σύγκριση με το τέλος του 2009.
- 4 Κατά 12,3 δισεκ. ευρώ. Έτσι, η συμβολή τους στο M3 (χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία) αυξήθηκε ελαφρά (Δεκέμβριος 2010: 42,7%, Δεκέμβριος 2009: 42,6%).

Πίνακας VI.1 Ελληνική συμβολή στα βασικά νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ

(μη εποχικώς διορθωμένα στοιχεία)

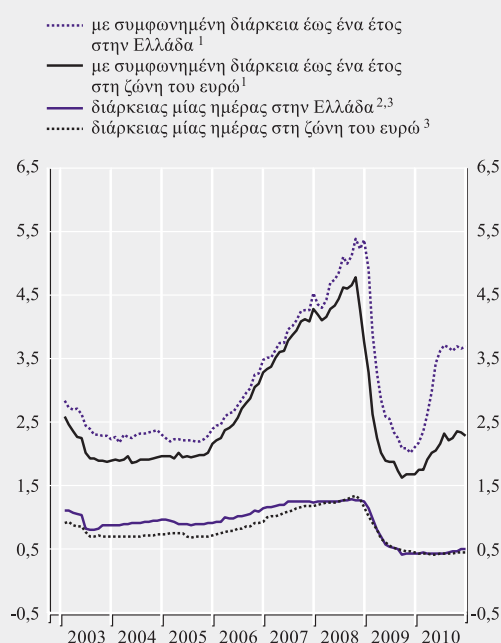
	Υπόλοιπα 31.12.2010 (εκατ. ευρώ)	Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές ¹											
		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
		δ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	Δεκ. ³	α' τριμ. ²	β' τριμ. ²	γ' τριμ. ²	δ' τριμ. ²	Δεκ. ³
1. Καταθέσεις μίας ημέρας	90.831	9,3	0,7	-0,9	-7,0	13,4	4,2	-4,1	-8,0	-11,9			
1.1 Όψεως και τρεχούμενοι λογαριασμοί	26.977	20,2	1,8	10,3	-3,6	15,7	19,8	3,7	-4,7	-13,1			
1.2 Άπλού ταμειωτήριον	63.854	6,3	0,2	-4,6	-7,9	9,5	11,5	4,5	-3,7	-8,1			
2. Καταθέσεις προθεσμίας έως 2 ετών	117.624	45,2	37,5	42,2	39,1	2,7	-2,4	-13,6	-15,0	-12,8			
3. Καταθέσεις υπό προειδοποίηση έως 3 μηνών ⁴	3.015	105,2	-24,4	-20,3	-24,1	64,2	69,9	14,9	5,3	-7,0			
4. Σύνολο καταθέσεων (1+2+3)	211.470	20,7	12,1	15,9	15,3	6,6	4,6	-6,3	-10,3	-11,3			
5. Συμφωνίες επαναγοράς (repos)	87	-72,8	-35,7	-54,3	-11,4	-67,1	-50,0	-51,4	-50,1	-48,9			
6. Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων	935	-51,8	-2,5	40,5	-58,8	-44,8	-32,1	-27,7	-33,8	-45,8			
7. Χρεόγραφα διάρκειας έως 2 ετών ⁵	6	-42,2	24,2	-	-	-	-	-	-	-			
8. Μ3 χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία (4+5+6+7)	212.498	6,9	10,6	14,7	14,4	4,8	3,2	-7,3	-11,1	-11,8			

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ.

¹ Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής του αντίστοιχου δείκτη. Κάθε δείκτης καταρτίζεται με βάση το υπόλοιπο του σχετικού νομισματικού μεγέθους το Δεκέμβριο του 2001 και τις σορευμένες μηνιαίες ροές, διορθωμένες για διαχρονικές συναλλαγματικές ισοτιμιών, σφάλματα ταξινόμησης κ.ά.² Μέσοι όροι τριμήνου, οι οποίοι προκύπτουν από τους αрифμητικούς μέσους ετήσιους ρυθμούς για κάθε μήνα και όχι από τους ρυθμούς στο τέλος του μήνου. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός για κάθε μήνα υπολογίζεται ως ο μέσος όρος του ρυθμού στο τέλος του μήνου που προηγείται του μήνος αναφοράς (βλ. τις "Τεχνικές σημειώσεις" στο τμήμα "Στατιστικά στοιχεία για τη ζώνη του ευρώ" του Μηνιαίου Δελτίου της ΕΚΤ).³ Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής με βάση το σχετικό δείκτη στο τέλος του μήνου.⁴ Περιλαμβάνονται και καταθέσεις ταμειωτηρίων σε λοιπά νομίσματα (εκτός ευρώ).⁵ Το μέγεθος αυτό υπολογίζεται σε ενοποιημένη βάση με τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Επομένως, από τα χρεόγραφα διάρκειας έως δύο ετών που έχουν εκδοθεί από τα εγγώρια NXI στην Ελλάδα αραφούνται οι τοποθετήσεις τους σε χρεόγραφα έως δύο ετών που έχουν εκδοθεί από τα NXI της υπόλοιπης ζώνης του ευρώ.

Διάγραμμα VI.2 Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από τα νοικοκυριά στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ (Ιανουάριος 2003 - Δεκέμβριος 2010)

(ποσοστά % ετησίως)

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ.

1 Μέσο επιτόκιο μηνός.

2 Ο κύριος όγκος των καταθέσεων μίας ημέρας αφορά καταθέσεις ταμειευτηρίου και το επιτόκιο καταθέσεων μίας ημέρας σχεδόν συμπίπτει με το επιτόκιο των καταθέσεων ταμειευτηρίου.

3 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

2 ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Τα επιτόκια των περισσότερων κατηγοριών νέων καταθέσεων και γeros στην Ελλάδα γενικά αυξήθηκαν κατά το 2010, σε αντίθεση με το 2009, με αποτέλεσμα το μέσο επιτόκιο καταθέσεων να διαμορφωθεί σε 2,17% το Δεκέμβριο του 2010 από 1,32% το Δεκέμβριο του 2009. Η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στις καταθέσεις προθεσμίας με διάρκεια έως 1 έτος τόσο των νοικοκυριών όσο και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (βλ. Πίνακα VI.2A και Διάγραμμα VI.2). Η άνοδος του επιτοκίου καταθέσεων προθεσμίας αντανάκλούσε την πίεση που δέχθηκε η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών,⁵ αλλά και την επιδίωξη των πιστωτικών ιδρυμάτων να διατηρήσουν ή και να ενισχύσουν την καταθετική

τους βάση με την προσφορά ελκυστικών όρων στους καταθέτες.

Σε αντίθεση με τα ονομαστικά επιτόκια, τα μέσα πραγματικά επιτόκια⁶ καταθέσεων, τα οποία παρέμειναν σε αρνητικό επίπεδο καθ' όλη τη διάρκεια του 2010, αφού ακολούθησαν πτωτική πορεία την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου, σταθεροποιήθηκαν τους τέσσερις επόμενους μήνες, ενώ αυξήθηκαν το δ' τρίμηνο του έτους. Σε μέσα επίπεδα, το πραγματικό επιτόκιο των καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας από τα νοικοκυριά υποχώρησε σε -4,26% το 2010, από -0,12% που ήταν το προηγούμενο έτος, ενώ εκείνο των προθεσμιακών καταθέσεων με διάρκεια έως ένα έτος μειώθηκε σε -1,44% (2009: 1,52%).⁷

Την εξεταζόμενη περίοδο τα επιτόκια στις περισσότερες κατηγορίες καταθέσεων στη ζώνη του ευρώ κινήθηκαν ανοδικά, αν και λιγότερο έντονα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα επιτόκια στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα η διαφορά τους από τα ελληνικά επιτόκια να διευρυνθεί (βλ. Πίνακες VI.2A και VI.2B). Μάλιστα, στη σημαντικότερη κατηγορία καταθέσεων, δηλ. στις καταθέσεις προθεσμίας με συμφωνημένη διάρκεια έως 1 έτος από τα νοικοκυριά, η εν λόγω διαφορά υπερτριπλασιάστηκε (Δεκέμβριος 2010: 141 μονάδες βάσης, Δεκέμβριος 2009: 43 μονάδες βάσης).

3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του υπολοίπου της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπι-

⁵ Η πίεση αυτή οφείλεται στον περιορισμό των πηγών άντλησης ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες, λόγω της συνεχούς μείωσης των τραπεζικών καταθέσεων και της αδυναμίας πρόσβασης των τραπεζών στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Αναλυτικότερα για τη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών, βλ. Τμήμα 7 του παρόντος κεφαλαίου.

⁶ Το μέσο πραγματικό επιτόκιο μίας περιόδου προκύπτει αν από το μέσο ονομαστικό επιτόκιο της περιόδου αφαιρεθεί ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού της ίδιας περιόδου.

⁷ Το Δεκέμβριο του 2010 το πραγματικό επιτόκιο των καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας διαμορφώθηκε σε -4,67% (Δεκέμβριος 2009: -2,21%), ενώ το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων με διάρκεια έως ένα έτος σε -1,49% (Δεκέμβριος 2009: -0,54%).

Πίνακας VI.2Α Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από νοικοκυριά στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ

(ποσοστά % ετησίως)

	Δεκέμβριος 2009	Δεκέμβριος 2010	Μεταβολή μεταξύ Δεκ. 2009 και Δεκ. 2010 (σε εκατ. μονάδες)
Διάρκειας μίας ημέρας¹			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	0,45	0,44	-0,01
Μέγιστο επιτόκιο	1,21	1,12	-0,09
Ελάχιστο επιτόκιο	0,05	0,07	0,02
Επιτόκιο στην Ελλάδα	0,43	0,50	0,07
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	-0,02	0,06	0,08
Με συμφωνημένη διάρκεια έως 1 έτος²			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	1,67	2,27	0,60
Μέγιστο επιτόκιο	4,13	3,98	-0,15
Ελάχιστο επιτόκιο	0,50	0,75	0,25
Επιτόκιο στην Ελλάδα	2,10	3,68	1,58
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	0,43	1,41	0,98

Πηγές: ΕΚΤ και εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ.

1 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

2 Μέσο επιτόκιο μηνός.

Πίνακας VI.2Β Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων από νοικοκυριά στις χώρες της ζώνης του ευρώ¹

	Διάρκειας μίας ημέρας ²		Με συμφωνημένη διάρκεια έως 1 έτος ³	
	Δεκέμβριος 2009	Δεκέμβριος 2010	Δεκέμβριος 2009	Δεκέμβριος 2010
Αυστρία	0,64	0,57	1,21	1,22
Βέλγιο	0,37	0,34	0,73	0,75
Γαλλία	0,11	0,08	1,43	1,87
Γερμανία	0,75	0,75	0,87	1,06
Ελλάδα	0,43	0,50	2,10	3,68
Ιρλανδία	0,64	0,62	1,62 ⁴	1,75 ⁴
Ισπανία	0,36	0,27	2,15	2,68
Ιταλία	0,26	0,28	1,01	1,40
Κύπρος	1,21	1,12	4,13	3,98
Λουξεμβούργο	0,85	0,71	0,50	0,80
Μάλτα	0,30	0,28	1,97	1,41
Ολλανδία	0,44	0,43	2,51	2,49
Πορτογαλία	0,05	0,07	1,52	2,56
Σλοβακία	0,34	0,37	1,88	1,97
Σλοβενία	0,23	0,20	2,00	1,95
Φινλανδία	0,39	0,43	1,32	1,68

Πηγές: ΕΚΤ και εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ.

1 Παρά την προσπάθεια εναρμόνισης της μεθοδολογίας συλλογής των στατιστικών στοιχείων στη ζώνη του ευρώ, η ομαδοποίηση των επιτοκίων δεν έχει απαλείψει την ανομοιογένεια της σύνθεσης κατά προϊόν σε κάθε κατηγορία επιτοκίων, η οποία εν μέρει αντανακλά διαφορές ως προς τις ακολουθούμενες εθνικές πρακτικές, καθώς και ως προς τις κανονιστικές και δημοσιονομικές ρυθμίσεις.

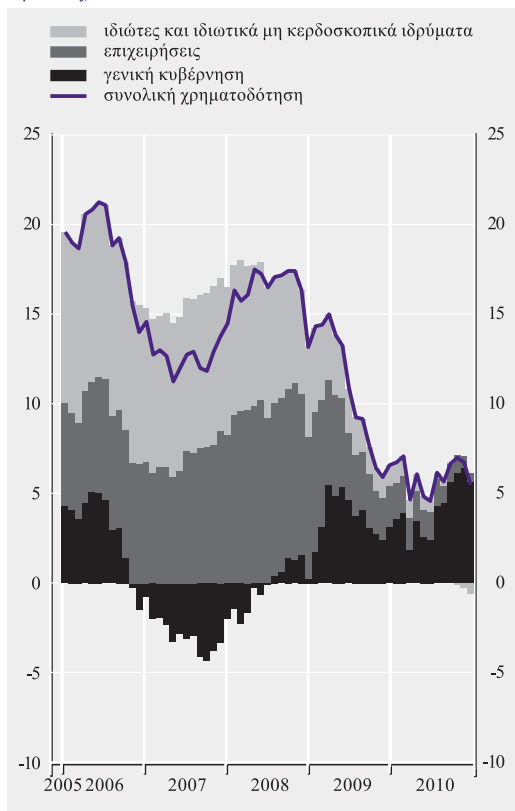
2 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

3 Μέσο επιτόκιο μηνός.

4 Το επιτόκιο αφορά όλες τις καταθέσεις προθεσμίας ανεξαρτήτως διάρκειας. Το τελευταίο διαθέσιμο στοιχείο αναφέρεται στο Νοέμβριο του 2010.

Διάγραμμα VI.3 Συμβολή της χρηματοδότησης των επιμέρους τομέων στη συνολική χρηματοδότηση της οικονομίας από τα εγχώρια NXI (Δεκέμβριος 2005-Δεκέμβριος 2010)

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές, συμβολές σε εκατοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σημείωση: Η χρηματοδότηση της οικονομίας από τα εγχώρια NXI περιλαμβάνει τα υπόλοιπα των δανείων που αυτά έχουν χορηγήσει στον εγχώριο ιδιωτικό τομέα και τον τομέα της γενικής κυβέρνησης, το σύνολο των χρεογράφων του Ελληνικού Δημοσίου και των ομολόγων των επιχειρήσεων που διακρατούνται από τα NXI, καθώς και τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που έχουν τιτλοποιηθεί. Για τον υπολογισμό των ρυθμών μεταβολής της συνολικής χρηματοδότησης λαμβάνονται επίσης υπόψη οι συναλλαγματικές διαφορές, καθώς και το σύνολο των διαγραφών στις οποίες προέβησαν οι τράπεζες κατά την περίοδο αναφοράς.

στωτικά Ιδρύματα (NXI)⁸ επιβραδύνθηκε σε 5,5% το Δεκέμβριο του 2010, από 6,6% στο τέλος του 2009, παρουσιάζοντας διακυμάνσεις στη διάρκεια του έτους (βλ. Διάγραμμα VI.3 και Πίνακα VI.3). Η εξέλιξη του εν λόγω ρυθμού αντανάκλα τη σημαντική υποχώρηση του ετήσιου ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα, ο οποίος έλαβε για πρώτη φορά αρνητική τιμή (-0,2%) το Δεκέμβριο του 2010 (Δεκέμβριος

2009: +4,1%), και την αύξηση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης προς τη γενική κυβέρνηση, ιδίως μετά τον Ιούνιο του 2010.⁹ Η υποχώρηση του ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα οφείλεται στην επιβράδυνση του ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης τόσο προς τις επιχειρήσεις¹⁰ όσο και προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα (IMKI).

Αναλυτικότερα, από την εξέταση των καθαρών ροών της **χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα** προκύπτει ότι το 2010 η σωρευτική καθαρή ροή διαμορφώθηκε σε -0,5 δισεκ. ευρώ (έναντι θετικής ροής 10,3 δισεκ. ευρώ το 2009) (βλ. Διάγραμμα VI.4), γεγονός που οφείλεται στην αντίστοιχη αρνητική ροή χρηματοδότησης προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, ενώ η σωρευτική καθαρή ροή προς τις επιχειρήσεις ήταν θετική. Σημειώνεται ότι η εμφάνιση

⁸ Το υπόλοιπο της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση και τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα υπολογίζεται ως το άθροισμα των υπολοίπων των σχετικών δανείων, των χρεογράφων του Ελληνικού Δημοσίου και των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν οι τράπεζες συν το υπόλοιπο των τιτλοποιημένων δανείων και των εταιρικών ομολόγων. Η μεταβολή της χρηματοδότησης υπολογίζεται με βάση τη διαφορά μεταξύ των υπολοίπων της τραπεζικής χρηματοδότησης σε δύο χρονικά σημεία τα οποία ορίζουν την περίοδο αναφοράς. Στη συνέχεια, η διαφορά αυτή προσαυξάνεται με τις διαγραφές δανείων κατά την περίοδο αναφοράς και προσαρμόζεται για τις μεταβολές της αξίας των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (που ενσωματώνονται στο υπόλοιπο της χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση), καθώς και για τις συναλλαγματικές διαφορές που ενσωματώνονται στα δάνεια σε ξένο νόμισμα εκφραζόμενα σε ευρώ, ώστε να προκύπτει η καθαρή ροή της συνολικής χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, προστίθενται οι συναλλαγματικές διαφορές από την ανατίμηση του ευρώ ως προς τα ξένα νομίσματα και αφαιρούνται οι συναλλαγματικές διαφορές από την υποτίμηση του ευρώ ως προς τα ξένα νομίσματα. Επιπλέον, στον υπολογισμό της πιστωτικής επέκτασης δεν περιλαμβάνονται οι καθαρές μεταβιβάσεις δανείων σε θυγατρικές εταιρίες ή υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό. Οι συναλλαγές αυτές, αν και οδηγούν σε μεταβολή των υπολοίπων της χρηματοδότησης, δεν συνυπολογίζονται στις καθαρές ροές και στους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής, καθώς δεν επηρεάζουν τη ροή χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα.

⁹ Η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση οφείλεται στην αντίστοιχη επιτάχυνση του ρυθμού μεταβολής της αξίας του χαρτοφυλακίου των κρατικών ομολόγων που διακρατούν τα λοιπά νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (NXI πλην της Τράπεζας της Ελλάδος) σε 33,3% το Δεκέμβριο του 2010. Η αξία του εν λόγω χαρτοφυλακίου ανήλθε σε 44,8 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2010, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 11,2 δισεκ. ευρώ.

¹⁰ Από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς επιχειρήσεις.

Πίνακας VI.3 Χρηματοδότηση¹ της οικονομίας από τα NXI στην Ελλάδα

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές, μη εποχικώς διορθωμένα στοιχεία)

	2007	2008	2009		2010				
	δ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	Δεκέμβριος ³	α' τρίμηνο ²	β' τρίμηνο ²	γ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	Δεκέμβριος ³
1. Συνολική χρηματοδότηση της οικονομίας από τα NXI	13,3	16,3	6,5	6,6	6,5	5,2	5,8	6,6	5,5
2. Χρηματοδότηση της γενικής κυβέρνησης	-14,6	7,3	17,2	19,4	19,8	13,9	22,5	33,2	30,2
3. Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα	21,7	18,3	4,4	4,1	3,8	3,0	1,9	0,7	-0,2
3.1 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων ⁴	20,1	21,8	5,5	5,1	4,7	3,8	2,9	1,8	1,0
3.2 Χρηματοδότηση των ελεύθερων επαγγελματιών, αγροτών και ατομικών επιχειρήσεων ⁴	-	-	-	-	-	-	2,0	-0,2	-0,8
3.3 Χρηματοδότηση των ιδιοτών και ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων	23,6	14,8	3,3	3,1	2,8	2,2	0,8	-0,5	-1,4
εκ της οποίας:									
3.2.1 Στεγαστικά δάνεια	23,3	13,4	3,9	3,7	3,6	3,1	1,7	0,4	-0,4
3.2.2 Κατανάλωτικά δάνεια	22,6	18,4	2,4	2,0	1,4	0,3	-1,2	-2,9	-4,2

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των τραπεζικών δανείων, των εταιρικών ομολόγων και των χρεογράφων του Δημοσίου που διακρατούν στα χαρτοφυλάκιά τους τα NXI. Επίσης περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που έχουν πιστοποιηθεί. Για τον υπολογισμό των ρυθμών μεταβολής λαμβάνονται υπόψη οι διαγραφές δανείων, οι αναπείνωσιμες διαφορές που προκύπτουν από την αποτίμηση σε ευρώ των δανείων σε ξένο νόμισμα. Σημειώνεται ότι, για τον υπολογισμό του ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων έχουν συμπεριληφθεί δάνεια και εταιρικά ομόλογα που μεταβίβασαν το 2009 εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα σε θνηταίτες με έδρα εκτός Ελλάδος και σε εταιρία παροχής πιστώσεων με έδρα εντός Ελλάδος. Το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2010, μια τράπεζα επανηγόρασε μέρος των ομολόγων αυτών (686 εκατ. ευρώ) αλλά η συνάλλαγή αυτή, μολοντί οδήγησε σε αύξηση των υπολοίπων της χρηματοδότησης, δεν συνυπολογίστηκε στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του Φεβρουαρίου, καθώς δεν αντιστοιχεί σε ροή πρόσθετων κεφαλαίων προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα κατά το μήνα αυτό.

2 Μέσοι όροι τριμήνου, οι οποίοι προκύπτουν από τους αρίθμητους μέσους ετήσιους ρυθμούς για κάθε μήνα και όχι από τους ρυθμούς στο τέλος του μηνός. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός για κάθε μήνα υπολογίζεται ως ο μέσος όρος του ρυθμού στο τέλος του μηνός αναφορές και στο τέλος του μηνός που προηγείται του μηνός αναφορές (βλ. τις "Τεχνικές σημειώσεις," στο τμήμα "Στατιστικά στοιχεία για τη ζώνη του ευρώ" του Μηνιαίου Δελτίου της ΕΚΤ).

3 Ετήσιος ρυθμός μεταβολής στο τέλος του μηνός.

4 Από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς επιχειρήσεις. Η αλλαγή αυτή είναι καθαρά στατιστικής φύσεως και δεν επηρεάζει τους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης.

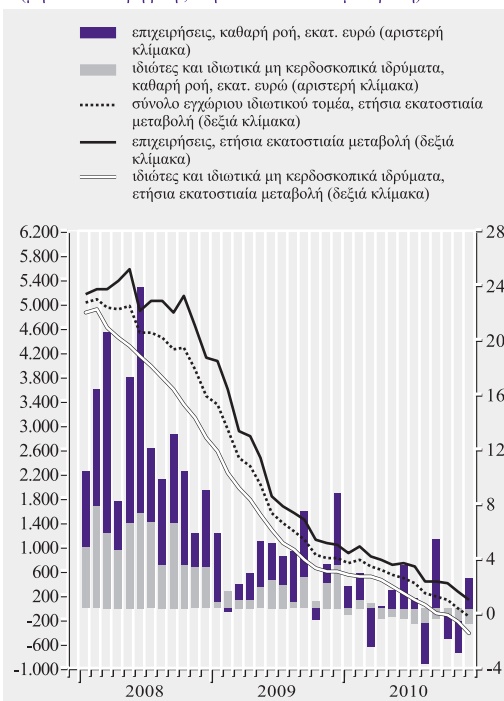
συνεχόμενων αρνητικών ροών χρηματοδότησης προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα έχει ξεκινήσει τον Απρίλιο του 2010 και προς τις επιχειρήσεις τον Οκτώβριο του 2010 (ενώ το Δεκέμβριο καταγράφηκε θετική ροή). Οι τάσεις αυτές φαίνεται να αντανakλούν τη χρονική υστέρηση που εκτιμάται ότι παρουσιάζουν στην Ελλάδα οι μεταβολές της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις τόσο σε σχέση με την υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας όσο και σε σχέση με τη μεταβολή της χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά.¹¹

Η δανειακή επιβάρυνση του ιδιωτικού τομέα, σύμφωνα με τα στοιχεία των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (βλ. Διάγραμμα VI.5), συνολικά αυξήθηκε το Σεπτέμβριο του 2010 σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2009, καθώς ο λόγος του χρέους των νοικοκυριών (ιδιώτες και ΙΜΚΙ, ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις) προς το ΑΕΠ αυξήθηκε σε 59,8% (Δεκέμβριος 2009: 52,8%) υπεραντισταθμίζοντας τη μείωση εκείνου των επιχειρήσεων του μη χρηματοπιστωτικού τομέα, σε 60,7% (Δεκέμβριος 2009: 66,4%).

Η παρατηρούμενη επιδείνωση των συνθηκών χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα το 2010 οφείλεται σε παράγοντες προσφοράς αλλά και ζήτησης πιστώσεων, οι οποίοι μεταβάλλονται επί τα χείρω λόγω της συνεχιζόμενης υποχώρησης της οικονομικής δραστηριότητας. Οι τριμηνιαίες Έρευνες για τις Τραπεζικές Χορηγήσεις καταγράφουν για το 2010 συνολικά μείωση της ζήτησης δανείων από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, ενώ και οι τράπεζες θέσπισαν αυστηρότερα κριτήρια και όρους χορήγησης δανείων.¹² Σύμφωνα και με τις έρευνες αυτές, οι αρνητικοί παράγοντες ζήτησης έγιναν πιο σημαντικοί το 2010 από ό,τι το 2009, λόγω της κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, εκτιμάται ότι στην τρέχουσα συγκυρία μεγαλύτερη επίδραση έχουν οι παράγοντες που οδηγούν σε συγκράτηση της προσφοράς, ιδίως η συνεχιζόμενη άνοδος των επισφαλών δανείων και οι περιορισμοί στην εξωτερική χρηματοδότηση

Διάγραμμα VI.4 Χρηματοδότηση¹ από τα NXI της Ελλάδος προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα (Ιανουάριος 2008-Δεκέμβριος 2010)

(μηνιαία καθαρή ροή², ετήσια εκατοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν τα NXI στα χαρτοφυλάκιά τους. Επίσης περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που έχουν τιτλοποιηθεί. Για τον υπολογισμό των ετήσιων ρυθμών μεταβολής λαμβάνονται υπόψη οι διαγραφές δανείων και οι συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από την αποτίμηση σε ευρώ των δανείων σε ξένο νόμισμα.

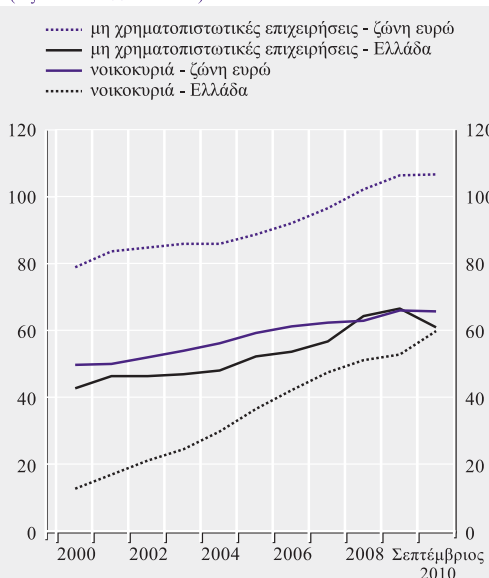
2 Η μηνιαία καθαρή ροή χρηματοδότησης υπολογίζεται ως η μηνιαία μεταβολή του υπολοίπου της χρηματοδότησης, στην οποία προστίθενται οι διαγραφές δανείων και οι συναλλαγματικές διαφορές από την ανατίμηση του ευρώ ως προς τα ξένα νομίσματα και αφαιρούνται οι συναλλαγματικές διαφορές από την υποτίμησή του κατά τον ίδιο μήνα.

¹¹ Επίσης, οι τάσεις αυτές έχουν ήδη αρχίσει ήδη να επιβεβαιώνονται όσον αφορά τη χρηματοδότηση για το σύνολο της ζώνης του ευρώ, η οποία βρίσκεται πλέον σε ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου και του κύκλου πιστώσεων.

¹² Η Έρευνα για τις Τραπεζικές Χορηγήσεις διεξάγεται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε τριμηνιαία βάση, στο πλαίσιο ευρύτερης έρευνας του Ευρωσυστήματος. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, το γ' και το δ' τρίμηνο του 2010, η ζήτηση πιστώσεων από τις επιχειρήσεις παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη λόγω της αυξητικής επίδρασης από την αναδιάρθρωση του δανεισμού τους, σε αντίθεση με τα πρώτα δύο τρίμηνα του έτους, κατά τα οποία εμφάνισε μείωση. Από την πλευρά των νοικοκυριών, το δ' τρίμηνο, όπως και τα προηγούμενα τρία τρίμηνα, η ζήτηση δανείων μειώθηκε. Παράλληλα, οι τράπεζες θέσπισαν αυστηρότερα κριτήρια και όρους χορήγησης δανείων προς τις επιχειρήσεις το δ' τρίμηνο του 2010, όπως και τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2010. Όσον αφορά τα νοικοκυριά, οι τράπεζες θέσπισαν ελαφρώς αυστηρότερα κριτήρια και όρους προσφοράς δανείων το δ' τρίμηνο, καθώς τα προηγούμενα τρίμηνα του έτους είχαν ήδη αυστηροποιήσει τα εν λόγω κριτήρια.

Διάγραμμα VI.5 Χρέος των νοικοκυριών¹ και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων² στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ (2000-Σεπτέμβριος 2010)

(ως ποσοστό % του ΑΕΠ)

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ για τα υπόλοιπα του χρέους, Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για το ΑΕΠ. Για το ΑΕΠ του 2010, άθροισμα τεσσάρων τριμήνων μέχρι το γ' τρίμηνο του 2010.

1 Το χρέος των νοικοκυριών περιλαμβάνει τα υπόλοιπα των δανείων και των τίτλοποιημένων δανείων τους. Τα στοιχεία του χρέους βασίζονται στους χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς των νοικοκυριών οι οποίοι καταγράφουν το σύνολο των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και απαιτήσεών τους.

2 Το χρέος των επιχειρήσεων περιλαμβάνει τα δάνεια, τα εκδοθέντα χρεόγραφα και τα αποθεματικά ταμείων συντάξεων των επιχειρήσεων. Διευκρινίζεται ότι τα μεγέθη αναφέρονται σε υπόλοιπα χρέους όπως αυτά καταγράφονται στο παθητικό των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και όχι σε καθαρά υπόλοιπα χρέους, δηλαδή στη διαφορά μεταξύ των στοιχείων του παθητικού και των αντίστοιχων απαιτήσεων του ενεργητικού των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών των επιχειρήσεων αυτών.

των τραπεζών.¹³ Επίσης, η παρατηρούμενη άνοδος των επιτοκίων στις βασικές κατηγορίες δανείων το 2010¹⁴ ενδεχομένως αποτελεί ένδειξη συγκριτικά μεγαλύτερης συγκράτησης από την πλευρά της προσφοράς.¹⁵

Η χρηματοδότηση προς τις επιχειρήσεις (βλ. Πίνακα VI.4) συνέχισε να εμφανίζει θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής το 2010, καθώς και θετικές καθαρές ροές, με εξαίρεση το δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου του 2010, κατά το οποίο αυτές έγιναν αρνητικές (βλ. Διάγραμμα VI.4). Η εξέλιξη αυτή παρατηρείται στους περισσότερους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, η χρη-

ματοδότηση προς τη βιομηχανία εμφάνισε αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής κατά το 2010, η χρηματοδότηση προς το εμπόριο παρουσίασε αρνητικούς ρυθμούς μετά το Μάρτιο του 2010, ενώ η πιστωτική επέκταση προς τον τουρισμό και τις κατασκευές σημείωσε επιβράδυνση. Τέλος, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της χρηματοδότησης της ναυτιλίας παρέμεινε αμετάβλητος το Δεκέμβριο του 2010 σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2009. Το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο, η **χρηματοδότηση προς τους ελεύθερους επαγγελματίες-αγρότες-ατομικές επιχειρήσεις** για πρώτη φορά εμφάνισε αρνητικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής. Ο ρυθμός μεταβολής της **χρηματοδότησης προς τους ιδιώτες και τα ΙΜΚΙ**, αφού επιβραδύνθηκε, από τον Οκτώβριο έγινε αρνητικός για πρώτη φορά, καθώς ήταν έντονα αρνητικός ο ρυθμός μεταβολής του υπολοίπου των καταναλωτικών δανείων ενώ και εκείνος του υπολοίπου των στεγαστικών δανείων έγινε αρνητικός το Δεκέμβριο.

Εκτός από τους παράγοντες προσφοράς που προαναφέρθηκαν, την εξέλιξη της χρηματοδότησης των επιμέρους τομέων κατά την επισκοπούμενη περίοδο επηρέασαν και οι δευτερογενείς επιπτώσεις της ύφεσης, ο κίνδυνος μείωσης της αξίας των εξασφαλίσεων και οι δυσμενείς προοπτικές των επιχειρήσεων και των κλάδων στους οποίους αυτές ανήκουν.¹⁶ Παράλληλα, αρνητική επίδραση συνεχίζει να ασκεί η περιορισμένη επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων, ενώ η μείωση της ζήτησης καταναλωτικών και στεγαστικών

¹³ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο λόγος δανείων προς καταθέσεις του εγχώριου ιδιωτικού τομέα στα ΝΧΙ αυξήθηκε σημαντικά σε 123,1% το Δεκέμβριο του 2010, από 106,5% το Δεκέμβριο του 2009, κυρίως λόγω της μείωσης του υπολοίπου των καταθέσεων.

¹⁴ Βλ. Τμήμα 4 του παρόντος κεφαλαίου σχετικά με την εξέλιξη των επιτοκίων χορηγήσεων.

¹⁵ Υπενθυμίζεται ότι, γενικότερα, όταν η καμπύλη ζήτησης παραμένει σταθερή, η μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς προς τα αριστερά οδηγεί σε άνοδο της τιμής (επιτοκίου) και μείωση της ποσότητας των δανείων, ενώ στην αντίθετη περίπτωση της μετατόπισης της ζήτησης με σταθερή την καμπύλη προσφοράς προκαλείται μείωση της τιμής και της ποσότητας των δανείων. Επομένως, μία άνοδος επιτοκίων των δανείων και ταυτόχρονη μείωση των πιστώσεων ενδεχομένως υποδηλώνουν συγκριτικά μεγαλύτερη συγκράτηση της προσφοράς. Βλ. Venetia Bell and Garry Young, "Understanding the weakness of bank lending", Bank of England, Quarterly Bulletin, 2010 4th Quarter.

¹⁶ Σημειώνεται ότι οι εν λόγω παράγοντες αναφέρονται και στις τελευταίες δύο Έρευνες για τις Τραπεζικές Χορηγήσεις (Οκτώβριος 2010, Ιανουάριος 2011).

Πίνακας VI.4 Χρηματοδότηση¹ προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα από τα ΝΧΙ στην Ελλάδα

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές, μη εποχιακώς διορθωμένα στοιχεία)

	Υπόλοιπα 31.12.10 (εκατ. ευρώ)	2007		2008		2009		2010				
		δ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	Δεκέμβριος ³	α' τρίμηνο ²	β' τρίμηνο ²	γ' τρίμηνο ²	δ' τρίμηνο ²	Νοέμβριος ³	Δεκέμβριος ³
A. Επιχειρήσεις^{4,5}	123.072	20,1	21,8	21,8	5,5	5,1	4,7	3,8	2,9	1,8	1,6	1,0
1. Εμπόριο	25.356	17,9	22,2	22,2	5,0	4,2	2,4	-0,8	-1,2	-2,1	-1,5	-3,5
2. Βιομηχανία ⁶	24.269	11,0	17,4	17,4	-2,8	-3,5	-2,7	-1,4	-1,6	-1,6	-1,6	-2,9
3. Ναυτιλία	17.489	25,7	24,6	24,6	3,9	4,1	2,5	2,9	6,2	6,8	7,0	4,1
4. Κατασκευές	11.327	28,6	37,4	37,4	2,2	2,7	3,3	2,9	2,0	2,2	1,4	1,9
5. Τουρισμός	7.355	21,1	24,4	24,4	6,4	7,8	8,0	6,6	4,3	3,9	3,8	2,9
6. Λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (πλνν ΝΧΙ)	6.604	14,6	-2,4	-2,4	7,2	5,4	10,1	10,1	3,1	2,5	-1,1	7,9
7. Ηλεκτρισμός - Φυσικό αέριο - Ύδρευση	5.155	40,2	36,5	36,5	14,8	14,7	20,1	23,3	26,8	22,8	20,9	21,6
8. Γεωργία	2.060	10,8	20,5	20,5	3,7	3,8	5,0	2,5	1,2	0,6	-0,3	1,1
9. Μεταφορές πλνν Ναυτιλίας	1.935	39,6	35,7	35,7	19,6	25,5	27,4	26,4	8,5	-1,2	-1,4	-2,7
10. Λοιποί κλάδοι	21.524	27,4	23,8	23,8	12,3	10,3	7,7	6,4	6,9	4,7	4,4	4,2
B. Ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις⁵	16.233	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-0,2	-1,0	-0,8
Γ. Ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα	117.823	23,6	14,8	14,8	3,3	3,1	2,8	2,2	0,8	-0,5	-0,6	-1,4
1. Στεγαστικά δάνεια	80.429	23,3	13,4	13,4	3,9	3,7	3,6	3,1	1,7	0,4	0,3	-0,4
2. Καταναλωτικά δάνεια	35.068	22,6	18,4	18,4	2,4	2,0	1,4	0,3	-1,2	-2,9	-3,1	-4,2
- Πιστωτικές κάρτες	8.402	6,3	12,4	12,4	-0,4	-0,6	-1,4	-2,0	-2,4	-4,6	-5,0	-5,4
- Λοιπά καταναλωτικά δάνεια ⁷	26.667	30,9	20,9	20,9	3,5	3,1	2,5	1,2	-0,8	-2,2	-2,4	-3,8
3. Λοιπά δάνεια	2.325	42,2	7,5	7,5	-2,3	-1,1	0,0	2,2	1,6	3,6	3,8	3,9
ΣΥΝΟΛΟ	257.127	21,7	18,3	18,3	4,4	4,1	3,8	3,0	1,9	0,7	0,4	-0,2

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν στα χαρτοφυλάκια τους τα ΝΧΙ. Επίσης περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των δανείων και των εταιρικών ομολόγων που έχουν τραπεζοκρατεί. Για τον υπολογισμό των ρυθμών μεταβολής λαμβάνονται υπόψη οι διαγραφές δανείων, οι αναταξινόμησης και οι συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από την αποτίμηση σε ευρώ των δανείων σε ξένο νόμισμα. Σημειώνεται ότι για τον υπολογισμό του ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων έχουν συμπεριληφθεί δάνεια και εταιρικά ομόλογα που μεταβιβάσαν το 2009 εγγυώρια πιστωτικά ιδρύματα σε θνητατικές τους τράπεζες με έδρα εκτός Ελλάδος και σε εταιρία παροχής πιστώσεων με έδρα εντός Ελλάδος. Το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2010, μια τράπεζα επαναρρόσσε μέρος των ομολόγων αυτών (686 εκατ. ευρώ), αλλά η συναλλαγή αυτή, μολονότι οδήγησε σε αύξηση των υπολοίπων της χρηματοδότησης, δεν συνυπολογίστηκε στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του Φεβρουαρίου, καθώς δεν αντιστοιχεί σε ροή πρόσθετων κεφαλαίων προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα κατά το μήνα αυτό.

2 Μέσοι όροι τριμήνων, οι οποίοι προκύπτουν από τους αριθμητικούς μέσους ετήσιους ρυθμούς για κάθε μήνα και όχι από τους ρυθμούς στο τέλος του μηνός. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός για κάθε μήνα υπολογίζεται ως ο μέσος όρος του ρυθμού στο τέλος του μηνός αναφοράς και στο τέλος του μηνός που προηγείται του μηνός αναφοράς (βλ. τις "Τεχνικές σημειώσεις" στο τμήμα "Στατιστικά στοιχεία για τη ζώνη του ευρώ" του Μηνημίου Δελέτιου της ΕΚΤ).

3 Ετήσιος ρυθμός μεταβολής στο τέλος του μηνός.

4 Η σειρά με την οποία αναγράφονται οι κλάδοι ανταναλά το ποσοστό συμμετοχής κάθε κλάδου στη συνολική χρηματοδότηση, με εξαίρεση την κατηγορία "λοιποί κλάδοι".

5 Από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς ελεγχόμενες επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς επιχειρήσεις. Η αλλαγή αυτή, είναι καθαρά στατιστική φύσεως και δεν επηρεάζει τους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης.

6 Περιλαμβάνει τους κλάδους της μεταποίησης (βιομηχανία, βιοτεχνία) και των ορυχείων-μεταλλευικών-λατομείων.

7 Περιλαμβάνονται τα προσωπικά δάνεια και τα δάνεια έναντι διακατορημάτων.

δανείων αντανακλά τις προσδοκίες των νοικοκυριών για την απασχόληση και τα εισοδήματά τους. Πρόσθετοι παράγοντες μείωσης της ζήτησης στεγαστικών δανείων είναι η αύξηση των επιτοκίων και η στάση αναμονής λόγω προσδοκιών για περαιτέρω πτώση των τιμών στην αγορά ακινήτων, η οποία καταγράφεται στις Έρευνες για τις Τραπεζικές Χορηγήσεις του 2010.

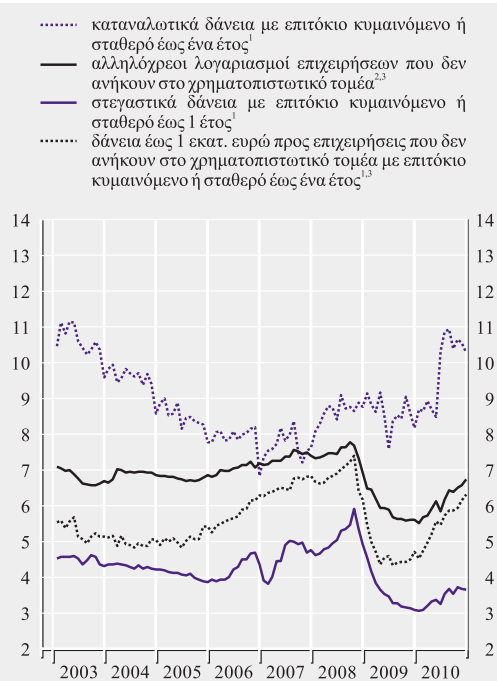
Η χρηματοδότηση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα αναμένεται να σημειώσει μηδενικούς ή και αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής κατά το 2011. Περιοριστική επίδραση στη δυνατότητα πρόσβασης σε δανεισμό αλλά και τη διάθεση για ανάληψη χρέους από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά συνεχίζει να ασκεί η εξασθένηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, η οποία οφείλεται στην άνοδο της ανεργίας, τη μείωση των μέσων αποδοχών και την πτώση των επιχειρηματικών κερδών.¹⁷ Αυξητικά αναμένεται να επηρεάσει τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα η πρόσφατη παράταση του προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας (που είχε θεσπιστεί με το νόμο 3723/2008) μέχρι το τέλος Ιουνίου του 2011 με την παροχή πρόσθετων κρατικών εγγυήσεων ύψους 25 δισεκ. ευρώ.¹⁸ Επίσης θετική, αν και μικρή, επίδραση στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων θα έχει η αναμενόμενη περαιτέρω βελτίωση της απορρόφησης κοινοτικών πόρων μέσω των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ.¹⁹ Τέλος, το αν θα ανακάμψει ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης το τρέχον έτος θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων και από τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των αποταμιευτών.

4 ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ, ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Τα επιτόκια στις περισσότερες κατηγορίες νέων τραπεζικών δανείων αυξήθηκαν το 2010, σε αντίθεση με το 2009 κατά το οποίο

Διάγραμμα VI.6 Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2003 - Δεκέμβριος 2010)

(ποσοστά % ετησίως)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Μέσο επιτόκιο μηνός.

2 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

3 Βλ. υποσημείωση 2 Πίνακα VI.5A.

είχε σημειωθεί αποκλιμάκωση επιτοκίων σε όλες τις κατηγορίες δανείων (βλ. Πίνακα VI.5A και Διάγραμμα VI.6). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν οι περιοριστικές συνθήκες ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών, οι οποίες επέδρασαν αυξητικά στο κόστος χρηματοδότησής τους. Επιπρόσθετα, η άνοδος των επιτοκίων χορηγήσεων οφείλεται στον αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα,²⁰ λόγω της χει-

¹⁷ Βλ. Κεφάλαιο IV.

¹⁸ Υπουργική Απόφαση αρ. 59181/Β.2585 ΦΕΚ Β' 2015/2010.

¹⁹ Σημαντικές εξελίξεις προς αυτή την κατεύθυνση αποτελούν ο νέος αναπτυξιακός νόμος 3908/2011 και η δημιουργία του νέου ταμείου επιχειρηματικότητας (ΕΤΕΑΝ) μέσω του οποίου τη διετία 2011-2012 επιδιώκεται να χρηματοδοτηθούν (με πόρους του ΕΣΠΑ και των τραπεζών, ευνοϊκούς όρους και επιτόκιο) επιχειρήσεις που επενδύουν στην πράσινη ανάπτυξη, τον πολιτιστικό τομέα και την εφοδιαστική αλυσίδα.

²⁰ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τους πρώτους εννέα μήνες του 2010 παρατηρήθηκε άνοδος του ποσοστού των δανείων σε καθυστέρηση σε όλες τις κατηγορίες δανείων (βλ. Τμήμα 7 του παρόντος κεφαλαίου).

Πίνακας VI.5Α Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ

(ποσοστά % ετησίως)

	Δεκέμβριος 2009	Δεκέμβριος 2010	Μεταβολή μεταξύ Δεκ. 2009 και Δεκ. 2010 (σε εκατ. μονάδες)
Α. Δάνεια με επιτόκιο κυμαινόμενο ή επιτόκιο σταθερό έως 1 έτος¹			
A.1. Δάνεια μέχρι 1 εκατ. ευρώ προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	3,28	3,50	0,22
Μέγιστο επιτόκιο	6,00	6,64	0,64
Ελάχιστο επιτόκιο	2,42	2,54	0,12
Επιτόκιο στην Ελλάδα ²	4,70	6,32	2,05
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	1,42	2,82	1,40
A.2. Δάνεια άνω του 1 εκατ. ευρώ προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	2,19	2,59	0,40
Μέγιστο επιτόκιο	5,47	6,18	0,71
Ελάχιστο επιτόκιο	1,63	1,95	0,32
Επιτόκιο στην Ελλάδα	3,24	4,95	1,71
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	1,05	2,36	1,31
A.3. Στεγαστικά δάνεια			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	2,71	2,78	0,07
Μέγιστο επιτόκιο	5,26	5,16	-0,10
Ελάχιστο επιτόκιο	1,92	2,08	0,16
Επιτόκιο στην Ελλάδα	3,08	3,65	0,57
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	0,37	0,87	0,50
A.4. Καταναλωτικά δάνεια			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	6,43	5,15	-1,28
Μέγιστο επιτόκιο	9,85	10,27	0,42
Ελάχιστο επιτόκιο	3,04	3,16	0,12
Επιτόκιο στην Ελλάδα	8,18	10,27	2,09
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	1,75	5,12	3,37
Β. Δάνεια με επιτόκιο σταθερό άνω του ενός και έως 5 έτη²			
B.1. Στεγαστικά δάνεια			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	3,96	3,54	-0,42
Μέγιστο επιτόκιο	5,57	5,46	-0,11
Ελάχιστο επιτόκιο	2,94	2,38	-0,56
Επιτόκιο στην Ελλάδα	4,60	3,95	-0,65
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	0,64	0,41	-0,23
B.1. Καταναλωτικά δάνεια			
Μέσο σταθμικό επιτόκιο στη ζώνη του ευρώ	6,26	5,94	-0,32
Μέγιστο επιτόκιο	15,47	15,13	-0,34
Ελάχιστο επιτόκιο	4,44	4,67	0,23
Επιτόκιο στην Ελλάδα	8,95	8,21	-0,74
Διαφορά επιτοκίου μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ	2,69	2,27	-0,42

Πηγές: ΕΚΤ και εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ.

1 Μέσο επιτόκιο μηνός.

2 Από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς επιχειρήσεις. Οι μεταβολές στο επιτόκιο των δανείων προς επιχειρήσεις υπολογίζονται μετά από σχετική διόρθωση.

ροτέρουσας της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, καθώς και λόγω των δυσμενών προσδοκιών για την εξέλιξη του κινδύνου αυτού. Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών επιτοκίων των νέων τραπεζικών δανείων, μεγαλύτερη αύξηση εμφάνισαν τα επιτόκια των επιχειρηματικών δανείων ποσού έως 1 εκατ. ευρώ και των καταναλωτικών δανείων, αμφοτέρων με επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως 1 έτος. Στη ζώνη του ευρώ τα επιτόκια στις σημαντικότερες κατηγορίες δανείων μειώθηκαν ή αυξήθηκαν λιγότερο από ό,τι τα αντίστοιχα ελληνικά, με αποτέλεσμα η διαφορά τους από τα γενικώς υψηλότερα επιτόκια στην Ελλάδα να διευρυνθεί στις περισσότερες περιπτώσεις (βλ. Διάγραμμα VI.7).

Αναλυτικότερα, το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων στην Ελλάδα ανήλθε σε 3,79% το Δεκέμβριο του 2010, δηλαδή σε επίπεδο υψηλότερο κατά 38 μονάδες βάσης από ό,τι στο τέλος του 2009, ενώ το μέσο επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων συγκεκριμένου ποσού και διάρκειας ανήλθε σε 9,68% (Δεκέμβριος 2009: 8,94%). Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφηκαν στα επιτόκια των επιχειρηματικών δανείων. Έτσι, το μέσο επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε σε 5,73%, κατά 174 μονάδες βάσης υψηλότερα από ό,τι ήταν στο τέλος του 2009.²¹ Το υψηλότερο κόστος δανεισμού εξακολουθεί να παρατηρείται στα δάνεια μέσω πιστωτικών καρτών (Δεκέμβριος 2010: 16,33%) και στα ανοικτά δάνεια (Δεκέμβριος 2010: 12,34%).²²

Τα επιτόκια των νέων τραπεζικών δανείων τόσο προς τα νοικοκυριά όσο και προς τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα ήταν την εξεταζόμενη περίοδο από τα υψηλότερα μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ (βλ. Πίνακα VI.5B), ενώ, όπως προαναφέρθηκε, η απόκλισή τους από τους αντίστοιχους μέσους όρους των επιτοκίων στη ζώνη του ευρώ διευρύνθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις. Η μεγαλύτερη διεύρυνση στη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου της Ελλάδας και της ζώνης του ευρώ σημειώ-

Διάγραμμα VI.7 Διαφορές επιτοκίων νέων τραπεζικών δανείων μεταξύ Ελλάδας και ζώνης του ευρώ (Ιανουάριος 2003 - Δεκέμβριος 2010)

(εκατοστιαίες μονάδες)

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ.
1 Βλ. υποσημείωση 2 Πίνακα VI.5A.

θηκε στην κατηγορία των καταναλωτικών δανείων καθορισμένης διάρκειας με επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως ένα έτος, στην οποία παρατηρήθηκε και η μεγαλύτερη διαφορά (βλ. Πίνακα VI.5A).

Το περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα ακολούθησε ανοδική τάση από τα μέσα του 2010 (με εξαίρεση το Δεκέμβριο), διακόπτοντας την πτωτική πορεία που σημείωνε τους 12 μήνες που προηγήθηκαν (Δεκέμβριος 2010: 3,90%, βλ. Πίνακα VI.6 και Διάγραμμα VI.8). Ωστόσο, παρέμεινε σε χαμηλότερο επίπεδο

²¹ Σημειώνεται ότι από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς τους ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς επιχειρήσεις. Οι μεταβολές στο επιτόκιο των δανείων αυτής της κατηγορίας υπολογίζονται μετά από σχετική διόρθωση.

²² Υπενθυμίζεται ότι το ύψος των επιτοκίων των τραπεζικών δανείων συνδέεται, πέραν του κόστους άντλησης των κεφαλαίων, και με τις παρεχόμενες από τους δανειολήπτες ασφάλειες και συνεπώς το μέγεθος των κινδύνων που αναλαμβάνονται από τα πιστωτικά ιδρύματα κατά τη διάρκεια του δανείου. Γενικά, τα επιτόκια είναι υψηλότερα στα καταναλωτικά και στα επιχειρηματικά δάνεια και χαμηλότερα στα στεγαστικά δάνεια.

Πίνακας VI.5B Επιτόκια νέων τραπεζικών δανείων στις επιμέρους χώρες της ζώνης του ευρώ¹

(ποσοστά % ετησίως)

	Νέα δάνεια με επιτόκιο χαμηλότερο ή σταθερό έως 1 έτος ²										Νέα δάνεια με επιτόκιο σταθερό άνω του ενός και έως 5 έτη ³
	Προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις					Στεγαστικά					
	Για δάνεια μέχρι 1 εκατ. ευρώ		Για δάνεια άνω του 1 εκατ. ευρώ			Καταναλωτικά		Καταναλωτικά			
	Δεκ. 2009	Δεκ. 2010	Δεκ. 2009	Δεκ. 2010		Δεκ. 2009	Δεκ. 2010	Δεκ. 2009	Δεκ. 2010		
Αυστρία	2,48	2,54	2,04	2,20	2,91	2,75	4,28	4,90	4,44	4,88	
Βέλγιο	2,42	2,63	1,63	1,95	2,92	3,12	5,27	5,27	6,50	5,90	
Γαλλία	2,71	2,65	1,94	2,19	3,38	3,06	6,91	6,40	6,15	5,67	
Γερμανία	3,36	3,76	2,57	2,78	3,36	3,38	4,04	3,16	4,83	5,26	
Ελλάδα	4,70	6,32	3,24	4,95	3,08	3,65	8,18	10,27	8,95	8,21	
Ιρλανδία	3,32	3,87	2,50	3,12	2,61	3,01	3,63	4,76	3 ³	3 ³	
Ισπανία	3,63	3,78	2,16	2,57	2,45	2,52	9,72	5,06	8,08	8,07	
Ιταλία	2,95	3,18	1,78	2,56	2,24	2,52	9,85	6,63	8,28	6,65	
Κύπρος	6,00	6,64	5,47	6,18	5,01	5,16	7,00	6,80	3 ³	3 ³	
Λουξεμβούργο	2,42	2,69	2,03	2,52	2,03	1,88	3 ³	3 ³	5,17	4,56	
Μάλτα	5,29	4,87	4,19	4,41	3,48	3,42	3 ³	3 ³	3 ³	3 ³	
Ολλανδία	3,18	3,47	1,96	2,29	3,84	3,58	8,76	μ.δ. ⁴	3 ³	3 ³	
Πορτογαλία	4,95	5,92	3,27	4,44	2,22	2,97	5,53	6,67	12,17	10,13	
Σλοβακία	3,70	4,02	2,57	3,30	5,26	4,74	7,11	7,56	15,47	15,13	
Σλοβενία	5,65	5,59	4,63	5,03	3,36	3,34	4,99	4,68	7,35	6,74	
Φινλανδία	2,53	2,96	2,08	2,48	1,92	2,08	3,04	3,39	4,76	4,67	

Πηγή: ΕΚΤ και εθνικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ.

1 Παρά την προσπάθεια εναρμόνισης της μεθοδολογίας συλλογής των στατιστικών στοιχείων στη ζώνη του ευρώ, υπάρχει σημαντική ανομοιογένεια ως προς τα χαρακτηριστικά και τη σχετική βαρύτητα των προϊόντων σε κάθε κατηγορία επιτοκίων, η οποία εν μέρει αντανάκλα διαφορές μεταξύ των καθιερωμένων εθνικών πρακτικών καθώς και μεταξύ των κανονιστικών και δημοσιονομικών ρυθμίσεων.

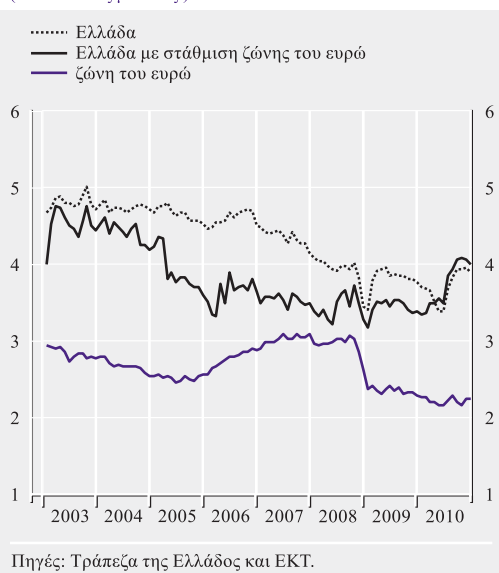
2 Μέσο επιτόκιο μηνός.

3 Στις χώρες αυτές δεν δημοσιεύονται στοιχεία για τα εν λόγω επιτόκια.

4 Μη δημοσιεύσιμο για λόγους εμπιστευτικότητας.

Διάγραμμα VI.8 Διαφορά μέσου επιτοκίου μεταξύ νέων δανείων και νέων καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) στην Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ (Ιανουάριος 2003 - Δεκέμβριος 2010)

(εκατοστιαίες μονάδες)

από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τελευταίων οκτώ ετών. Καθώς το περιθώριο επιτοκίου στη ζώνη του ευρώ μειώθηκε ελαφρά κατά την ίδια περίοδο, η διαφορά του από το αντίστοιχο ελληνικό διευρύνθηκε (κατά 17 μονάδες βάσης) σε σύγκριση με το τέλος του 2009 και διαμορφώθηκε σε 165 μονάδες βάσης το Δεκέμβριο.

5 Η ΑΓΟΡΑ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το κύριο χαρακτηριστικό των εξελίξεων στην αγορά ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου το 2010 ήταν η αλματώδης αύξηση των αποδόσεων στη δευτερογενή αγορά, ιδίως μετά τον Απρίλιο του 2010. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της αυξημένης αβεβαιότητας των επενδυτών για τις προοπτικές των δημόσιων οικονομικών και της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, την οποία υποδηλώνουν και οι αλληπάλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδος από τους

Πίνακας VI.6 Περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ

(εκατοστιαίες μονάδες)

	Μέσο επιτόκιο νέων δανείων στην Ελλάδα ¹ (ποσοστά % ετησίως)	Μέσο επιτόκιο νέων καταθέσεων στην Ελλάδα ¹ (ποσοστά % ετησίως)	Περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα	Περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα με στάθμιση ζώνης του ευρώ	Περιθώριο επιτοκίου στη ζώνη του ευρώ
Δεκ. 1998	16,21	8,12	8,09	...	...
Δεκ. 1999	14,02	6,98	7,04	...	...
Δεκ. 2000	9,68	4,00	5,68	...	...
Δεκ. 2001	7,26	1,96	5,30	...	...
Δεκ. 2002	6,29	1,67	4,62	...	...
Δεκ. 2003	5,92	1,20	4,72	4,45	2,77
Δεκ. 2004	5,94	1,22	4,72	4,18	2,53
Δεκ. 2005	5,79	1,27	4,52	3,59	2,56
Δεκ. 2006	6,38	1,87	4,51	3,63	2,89
Δεκ. 2007	6,67	2,53	4,14	3,48	3,09
Δεκ. 2008	6,72	3,27	3,45	3,27	2,63
Δεκ. 2009	5,09	1,32	3,77	3,39	2,29
Δεκ. 2010	6,07	2,17	3,90	3,99	2,25

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ.

1 Το μέσο επιτόκιο εξαρτάται τόσο από το ύψος των επιτοκίων των επιμέρους κατηγοριών καταθέσεων-δανείων όσο και από τα μερίδια συμμετοχής κάθε μορφής κατάθεσης-δανείου στο αντίστοιχο σύνολο. Επομένως, το μέσο επιτόκιο μπορεί να μεταβληθεί είτε λόγω μεταβολής των επιτοκίων είτε λόγω μεταβολής των μεριδίων των διαφόρων κατηγοριών καταθέσεων-δανείων. Για να μετρηστεί η επίδραση των απότομων μεταβολών των μεριδίων συμμετοχής, ο υπολογισμός του μέσου επιτοκίου γίνεται με βάση το μέσο όρο των μεριδίων συμμετοχής κατά τους τελευταίους 12 μήνες.

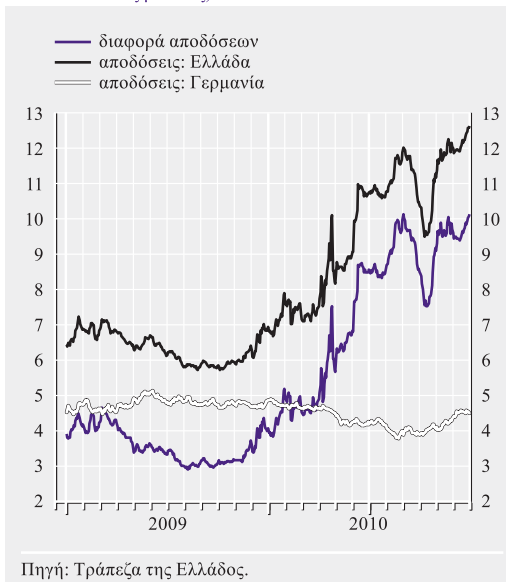
οίκους αξιολόγησης του εξωτερικού.^{23,24} Υπό αυτές τις συνθήκες, το κόστος δανεισμού ανήλθε σε ιδιαιτέρως υψηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα το δεύτερο εξάμηνο του 2010 οι νέες εκδόσεις να περιοριστούν αποκλειστικά σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου, κυρίως τριμήνης και εξάμηνης διάρκειας.

Αναλυτικότερα, το 2010 οι αποδόσεις των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, σε όλες τις διάρκειες, ήταν σημαντικά αυξημένες σε σύγκριση με το τέλος του 2009, ενώ μεγάλη ήταν και η μεταβλητότητά τους. Η προσφυγή της χώρας στο μηχανισμό στήριξης της οικονομίας τον οποίο συνέστησαν από κοινού οι χώρες της ΕΕ και το ΔΝΤ οδήγησε σε πρόσκαιρη υποχώρηση των αποδόσεων, η οποία αντιστράφηκε πλήρως μετά την εκ νέου υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας τον Ιούνιο. Σύντομη διάρκειας ήταν η σημαντική υποχώρηση των αποδόσεων²⁵ που παρατηρήθηκε από το Σεπτέμβριο μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου του 2010, καθώς τους μήνες που ακολούθησαν μέχρι το τέλος του έτους η κρίση χρέους και οι δημοσιονομικές ανισορροπίες, που εκδηλώθηκαν και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, άσκησαν ανοδική επίδραση στις αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων, ιδίως των τίτλων μικρής και μεσαίας διάρκειας. Ενδεικτικά, για το δεκαετές ομόλογο παρατηρήθηκε σημαντική διεύρυνση της διαφοράς απόδοσής του έναντι του αντίστοιχου γερμανικού (βλ. Διάγραμμα VI.9), η οποία στο τέλος Δεκεμβρίου του 2010 ανήλθε σε 9,60%, αυξημένη κατά 731 μονάδες βάσης σε σύγκριση με το τέλος Δεκεμβρίου του 2009. Μερική αποκλιμάκωση των πιέσεων στα ελληνικά ομόλογα παρατηρήθηκε τον Ιανουάριο του 2011, με αποτέλεσμα στο τέλος του μήνα αυτού η ανωτέρω διαφορά απόδοσης να υποχωρήσει σε 8,27%.

Οι προαναφερθείσες εξελίξεις που επηρέασαν τις αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων είχαν αποτέλεσμα τη σημαντική μετατόπιση της καμπύλης αποδόσεων των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου προς τα άνω στη διάρκεια του 2010. Η κλίση της καμπύλης, δηλαδή η διαφορά απόδοσης μεταξύ του 10ετούς και

Διάγραμμα VI.9 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων του Ελληνικού και του Γερμανικού Δημοσίου (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

(ημερήσια στοιχεία, ετήσιες εκατοστιαίες αποδόσεις, διαφορά σε εκατοστιαίες μονάδες)

του 3ετούς ομολόγου, έγινε αρνητική από τα μέσα Απριλίου του 2010 (βλ. Διάγραμμα VI.10).²⁶ Μάλιστα, κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου η εν λόγω κλίση υπερέβη το προηγούμενο μέγιστο που είχε παρατηρηθεί στα τέλη Απριλίου 2010 (-172 μονάδες βάσης), φθάνοντας μέχρι και τις -209 μονάδες βάσης, ενώ στις 31 Δεκεμβρίου του 2010 διαμορφώθηκε σε -178 μονάδες βάσης.

Σημαντική ήταν η υποχώρηση της συναλλακτικής δραστηριότητας σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου το 2010. Η μέση ημερήσια αξία των

²³ Αναλυτικότερα, ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε στις 9.4.2010 την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από BBB+ σε BBB-, ενώ οι οίκοι Moody's στις 22.4.2010 και Standard & Poor's στις 27.4.2010 υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από A2 σε A3 και από BBB+ σε BB+ αντίστοιχα. Τέλος, ο οίκος Moody's προχώρησε στις 14.6.2010 σε περαιτέρω υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας από A3 σε Ba1.

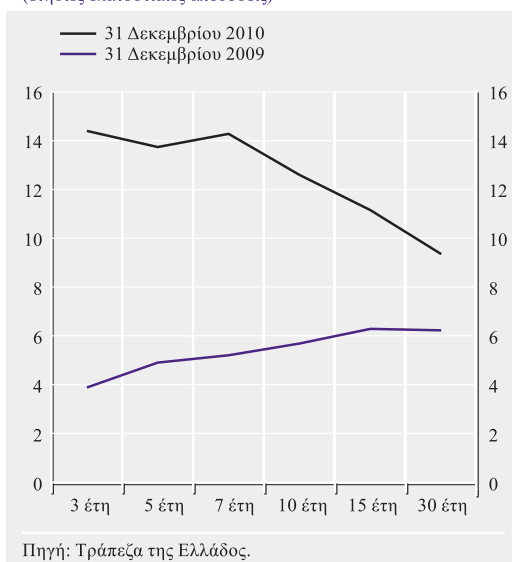
²⁴ Χαρακτηριστικό είναι ότι η μεταβλητότητα στις αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων έλαβε πολύ υψηλές τιμές το δίμηνο Απριλίου-Μαΐου 2010 και κατά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου 2010, δηλαδή σε περιόδους κατά τις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι προαναφερθείσες υποβαθμίσεις.

²⁵ Συγκεκριμένα, η διαφορά αποδόσεων μεταξύ του ελληνικού και του γερμανικού δεκαετούς ομολόγου μειώθηκε από 960 μ.β. στις 8.9.2010 σε 654 μ.β. στις 18.10.2010.

²⁶ Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε και η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας.

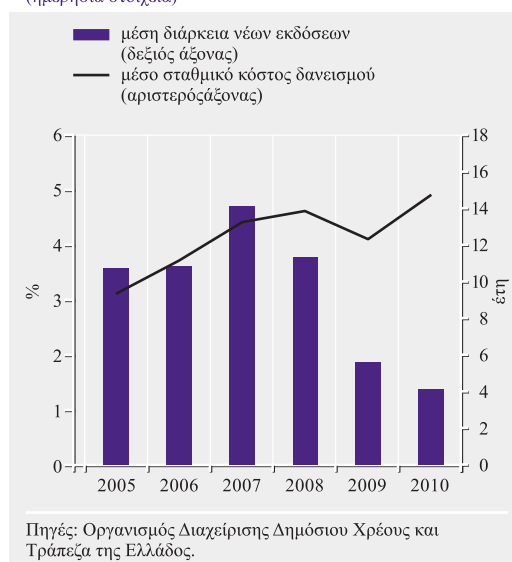
Διάγραμμα VI.10 Διαχρονική μετατόπιση της καμπύλης αποδόσεων των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

(ετήσιες εκατοστιαίες αποδόσεις)

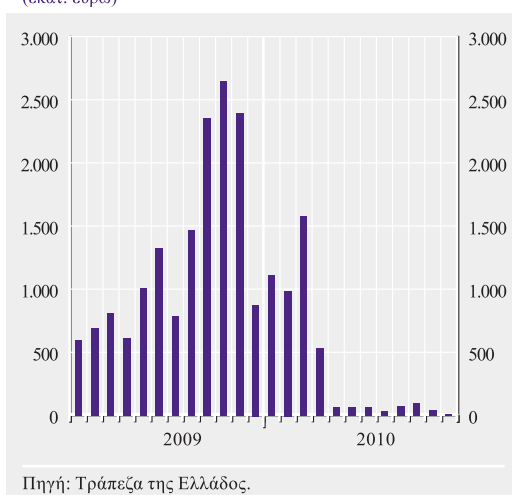
Διάγραμμα VI.12 Χαρακτηριστικά νέων εκδόσεων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ανά έτος

(ημερήσια στοιχεία)

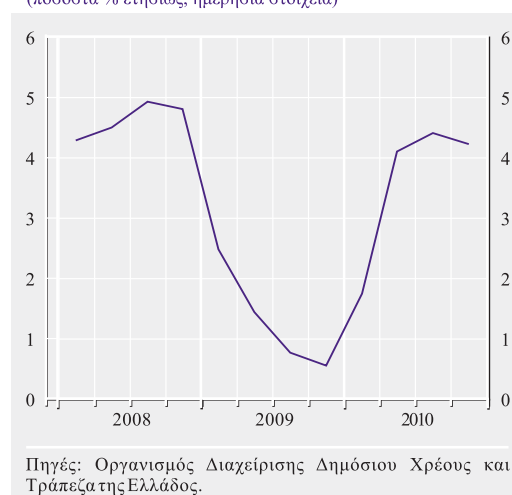
Διάγραμμα VI.11 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην ΗΔΑΤ (Ιανουάριος 2009 - Δεκέμβριος 2010)

(εκατ. ευρώ)

Διάγραμμα VI.13 Μέσο σταθμικό επιτόκιο εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου

(ποσοστά % ετησίως, ημερήσια στοιχεία)

συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος διαμορφώθηκε σε 13.704 εκατ. ευρώ, έναντι 25.533 εκατ. ευρώ το 2009, ενώ η αντίστοιχη δραστηριότητα στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) περιορίστηκε σε 390 εκατ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκε κατά 70% σε σύγκριση με την

αντίστοιχη περίοδο του 2009 (βλ. Διάγραμμα VI.11). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην περιορισμένη συναλλακτική δραστηριότητα που παρατηρήθηκε μετά το α' τρίμηνο του 2010.

Οι δυσμενείς εξελίξεις στη δευτερογενή αγορά είχαν αποτέλεσμα την έκδοση ομολο-

γιακών τίτλων από το Ελληνικό Δημόσιο μόνο κατά τη διάρκεια του α' τριμήνου του 2010. Την περίοδο Απριλίου-Δεκεμβρίου 2010 οι νέες εκδόσεις στις οποίες προέβη το Δημόσιο αφορούσαν μόνο έντοκα γραμμάτια διάρκειας 13, 26 και 52 εβδομάδων, ενώ το επιτόκιο των εκδόσεων αυτών εκτινάχθηκε και προσέγγισε το υψηλό επίπεδο που είχε παρατηρηθεί κατά την έξαρση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής το 2008 (βλ. Διάγραμμα VI.12). Αν μάλιστα συνυπολογιστεί, πέραν του κόστους των εντόκων, και το κόστος δανεισμού μέσω των ομολογιακών τίτλων που εξέδωσε το Ελληνικό Δημόσιο το α' τρίμηνο του 2010, το μέσο σταθμικό κόστος του συνόλου των εκδόσεων υπερέβη εκείνο του 2009 (βλ. Διάγραμμα VI.13). Τέλος, η προαναφερθείσα έκδοση εντόκων γραμματίων το 2010 οδήγησε σε σημαντική υποχώρηση της μέσης διάρκειας του χρέους (βλ. Διάγραμμα VI.12).

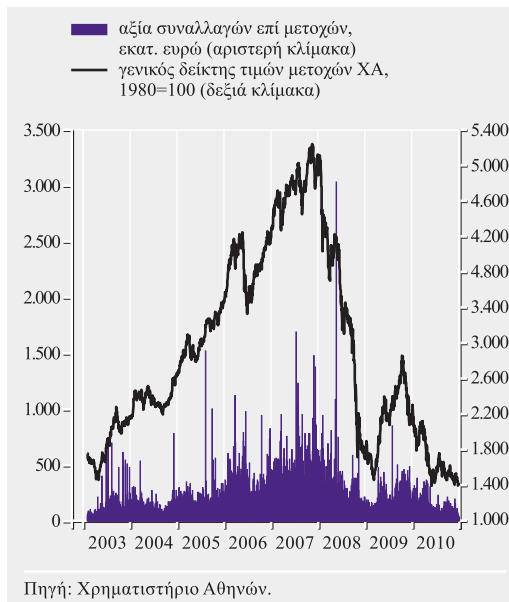
6 ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το 2010 η υποχώρηση των τιμών των μετοχών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΧΑ) ήταν έντονη, σε αντίθεση με τη σχετικά μικρή κατά μέσο όρο υποχώρηση των τιμών των μετοχών στη ζώνη του ευρώ. Αναπόφευκτα, σημαντικά μειωμένη ήταν και η συναλλακτική δραστηριότητα (βλ. Διάγραμμα VI.14), ενώ υποχώρηση εμφάνισε και η άντληση κεφαλαίων από τη χρηματιστηριακή αγορά (βλ. Πίνακα VI.7).

Αναλυτικότερα, μεταξύ τέλους 2009 και τέλους 2010 ο γενικός δείκτης τιμών των μετοχών στο Χρηματιστήριο Αθηνών (ΓΔΧΑ) εμφάνισε μείωση κατά 35,6%,²⁷ εξέλιξη που συνδέεται άμεσα με την αβεβαιότητα των επενδυτών για τις εξελίξεις των δημοσιονομικών μεγεθών στην Ελλάδα αλλά και τις προοπτικές για την οικονομική δραστηριότητα.²⁸ Όπως προαναφέρθηκε, κατά τη διάρκεια του 2010 η υποχώρηση του ΓΔΧΑ ήταν εντονότερη εκείνης του ευρωπαϊκού δείκτη τιμών μετοχών Dow Jones EURO STOXX (-0,01%). Αναστροφή της εικόνας αυτής παρατηρήθηκε τον Ιανουάριο του 2011, όταν ο ΓΔΧΑ εμφάνισε

Διάγραμμα VI.14 Γενικός δείκτης τιμών μετοχών Χρηματιστηρίου Αθηνών και αξία συναλλαγών (Ιανουάριος 2003 - Δεκέμβριος 2010)

(ημερήσια στοιχεία)

Πηγή: Χρηματιστήριο Αθηνών.

άνοδο 12,6% ενώ ο Dow Jones EURO STOXX αύξηση 4,3%.

Από τα υπόλοιπα βασικά μεγέθη του ΧΑ, η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών το 2010 διαμορφώθηκε σε 140 εκκατ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκε κατά 32% περίπου σε σύγκριση με το 2009. Υποχώρηση παρατηρήθηκε και στα συνολικά κεφάλαια που αντλήθηκαν μέσω της χρηματιστηριακής αγοράς, τα οποία διαμορφώθηκαν σε 3.472 εκκατ. ευρώ, έναντι 4.253 εκκατ. ευρώ το 2009 (βλ. Πίνακα VI.7). Όπως και το 2009, το σύνολο σχεδόν των αντληθέντων κεφαλαίων αφορούσε επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Τέλος, ο ρυθμός υποχώρησης του δείκτη τιμών των τραπεζικών μετοχών την εξεταζόμενη περίοδο (-52,4%) ήταν υψηλότερος από εκείνον του ΓΔΧΑ και διπλάσιος εκείνου του δείκτη των μετοχών των τραπεζών στη ζώνη του

²⁷ Σε μέσο επίπεδο έτους η υποχώρηση περιορίστηκε σε 22,2% σε σύγκριση με το μέσο επίπεδο των τιμών των μετοχών το 2009.

²⁸ Λόγω των εξελίξεων αυτών, το 2010 παρατηρήθηκε εκροή κεφαλαίων από ξένους επενδυτές, η οποία ανήλθε σε 1,1 δισεκ. ευρώ.

Πίνακας VI.7 Αντληθέντα κεφάλαια μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών

Κλάδοι επιχειρήσεων	Αριθμός επιχειρήσεων		Αντληθέντα κεφάλαια (εκατ. ευρώ) ¹	
	Ιανουάριος-Δεκέμβριος		Ιανουάριος-Δεκέμβριος	
	2009	2010*	2009	2010*
Εταιρίες με ήδη εισηγμένες μετοχές	18	12	4.253,1	3.472,2
Νέες εταιρίες	3	-	2,1	0,0
Σύνολο	21	12	4.255,2	3.472,2
Χρηματοπιστωτικός τομέας – Τράπεζες	6	4	3.823,6	3.192,5
Μη χρηματοπιστωτικός τομέας	15	8	431,6	279,7

Πηγές: Χρηματιστήριο Αθηνών και Τράπεζα της Ελλάδος.

* Προσωρινά στοιχεία.

1 Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με δημόσια εγγραφή και ιδιωτική τοποθέτηση. Κριτήριο για τη χρονική καταχώρηση των αντληθέντων κεφαλαίων αποτελεί η τελευταία ημέρα της προθεσμίας εγγραφής για συμμετοχή στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

ευρώ (-26,8%). Η αρνητική αυτή εξέλιξη οφείλεται στις πιέσεις που δέχθηκαν και συνεχίζουν να δέχονται οι ελληνικές τράπεζες στη ρευστότητά τους,²⁹ αλλά και στις επιπτώσεις που είχε και εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να έχει στην κερδοφορία τους και την ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου η υποχώρηση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας.

7 ΣΥΝΟΨΗ ΕΞΕΛΙΞΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ: 9ΜΗΝΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ 2010

Την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2010 παρατηρήθηκε εκ νέου υποχώρηση της κερδοφορίας και της αποδοτικότητας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων, επιδείνωση στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και σημαντική πίεση στη ρευστότητά τους. Αντίθετα, σε σχετικά υψηλό επίπεδο παρέμεινε η κεφαλαιακή τους επάρκεια, αν και μειώθηκε ελαφρά σε σύγκριση με το τέλος του 2009.

Κατά την υπό εξέταση περίοδο, τα λειτουργικά έσοδα σε επίπεδο τραπεζών και τραπεζικών ομίλων υποχώρησαν κατά 17,0% και 10,6% αντίστοιχα σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2009 (βλ. Πίνακα VI.8). Από τις

επιμέρους συνιστώσες των εσόδων, τα καθαρά έσοδα από τόκους αυξήθηκαν (κατά 8,4% και 8,3% σε επίπεδο τραπεζών και τραπεζικών ομίλων αντίστοιχα), σε αντίθεση με τη σημαντική μείωση των καθαρών εσόδων από μη τοκοφόρες εργασίες (κατά 82,1% και 59,6% αντίστοιχα), εξέλιξη που ουσιαστικά οφείλεται στην καταγραφή ζημιών από χρηματοοικονομικές πράξεις κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου του έτους. Τα λειτουργικά έξοδα παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητα την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Λόγω των ανωτέρω, τα καθαρά έσοδα υποχώρησαν σημαντικά σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009 (κατά -36% και -23% αντίστοιχα), ενώ χειροτέρευση παρατηρήθηκε στους δείκτες αποδοτικότητας (ιδίων κεφαλαίων και ενεργητικού) και στο δείκτη αποτελεσματικότητας, τόσο σε επίπεδο τραπεζών όσο και τραπεζικών ομίλων (βλ. Πίνακα VI.9).

Η σημαντική επιδείνωση —λόγω του αντίξοου μακροοικονομικού περιβάλλοντος— της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών αναπόφευκτα επηρέασε δυσμενώς την ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών. Αύξηση παρατηρήθηκε στο λόγο των δανείων σε καθυστε-

²⁹ Αναλυτικότερα για τις εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο, βλ. το επόμενο τμήμα του παρόντος κεφαλαίου.

Πίνακας VI.8 Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων (εννεάμηνο 2009 - εννεάμηνο 2010)

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	Τράπεζες			Τραπεζικοί όμιλοι		
	Εννεάμηνο 2009	Εννεάμηνο 2010	Μεταβολή %	Εννεάμηνο 2009	Εννεάμηνο 2010	Μεταβολή %
Λειτουργικά έσοδα	8.255	6.851	-17,0	11.982	10.675	-10,9
Καθαρά έσοδα από τόκους	5.935	6.435	8,4	8.500	9.178	8,0
– Έσοδα από τόκους	14.999	13.219	-11,9	18.616	16.800	-9,8
– Έξοδα τόκων	9.063	6.783	-25,2	10.116	7.622	-24,6
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	2.319	416	-82,1	3.482	1.497	-57,0
– Καθαρά έσοδα από προμήθειες	978	913	-6,7	1.613	1.513	-6,2
– Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	1.038	-631	-	1.397	-340	-
– Λοιπά έσοδα	303	134	-56,0	472	324	-31,4
Λειτουργικά έξοδα	4.385	4.375	-0,2	6.264	6.237	-0,4
Δαπάνες προσωπικού	2.596	2.618	0,8	3.536	3.589	1,5
Διοικητικά έξοδα	1.482	1.477	-0,3	2.177	2.124	-2,4
Αποσβέσεις	289	273	-5,7	498	500	0,3
Λοιπά έξοδα	18	8	-55,1	52	24	-53,9
Καθαρά έσοδα (λειτουργικά έσοδα – έξοδα)	3.870	2.475	-36,0	5.737	4.425	-22,9
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	2.746	4.042	47,2	3.603	4.876	35,3
Κέρδη προ φόρων	1.124	-1.567	-	2.133	-451	-
Φόροι	357	174	-51,4	573	446	-22,3
Κέρδη μετά από φόρους	767	-1.741	-	1.560	-897	-

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους.

ρηση προς το σύνολο των δανείων³⁰ (Σεπτέμβριος 2010: 10%, Δεκέμβριος 2009: 7,7% βλ. Πίνακα VI.9), και μάλιστα με επιταχυνόμενο ρυθμό σε σύγκριση με το τέλος του α' εξαμήνου 2010.³¹ Θετική εξέλιξη αποτελεί η αύξηση (αν και μικρή) του ποσοστού κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από προβλέψεις (Σεπτέμβριος 2010: 43,2%, Δεκέμβριος 2009: 41,5%), απόρροια της σημαντικής ενίσχυσης του αποθέματος των προβλέψεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου κατά το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2010. Το ποσοστό κάλυψης ωστόσο χρειάζεται να αυξηθεί περαιτέρω, αν ληφθεί υπόψη η σημαντική άνοδος (δηλαδή η επιδείνωση) του λόγου των “καθαρών” καθυστερήσεων (δηλαδή της διαφοράς μεταξύ των δανείων σε καθυστέρηση και των συσσωρευμένων προβλέψεων προς το σύνολο των

εμποτικών ιδίων κεφαλαίων, καθώς και το ενδεχόμενο περαιτέρω επιδείνωσης του οικονομικού περιβάλλοντος και της χρηματοοικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Για τους ανωτέρω λόγους επιβάλλεται οι τράπεζες να προχωρήσουν σε περαιτέρω ενίσχυση του αποθέματος των προβλέψεων αυτών.

Ιδιαίτερες πιέσεις δέχθηκε η ρευστότητα, καθώς κατά την υπό εξέταση περίοδο οι ελληνικές τράπεζες ήταν αποκλεισμένες από τις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Η

³⁰ Το σύνολο των δανείων αφορά τα δάνεια πριν από τις προβλέψεις απομείωσης.

³¹ Αυξητική επίδραση στον ανωτέρω λόγο των δανείων σε καθυστέρηση ασκεί και η συνεχιζόμενη επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης, καθώς ο παρονομαστής του λόγου αυξάνεται με χαμηλότερο ρυθμό τόσο σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη όσο και σε σχέση με τον αριθμητή.

Πίνακας VI.9 Βασικοί δείκτες κινδύνου και ανθεκτικότητας ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους

(ποσοστά %)

	Τράπεζες		Τραπεζικοί όμιλοι	
	Δεκέμβριος 2009	Σεπτέμβριος 2010	Δεκέμβριος 2009	Σεπτέμβριος 2010
Ποιότητα χαρτοφυλακίου¹				
Δάνεια σε καθυστέρηση - σύνολο	7,7	10,0		
– Στεγαστικά δάνεια	7,4	9,7		
– Καταναλωτικά δάνεια	13,4	18,4		
– Επιχειρηματικά δάνεια	6,7	8,5		
Κάλυψη δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις	41,5	43,2		
“Καθαρές” καθυστερήσεις προς εποπτικά ίδια κεφάλαια	38,2	49,9		
Ρευστότητα				
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	106,6	114,4	113,5	119,9
Δείκτης ρευστών διαθεσίμων	24,2	23,1		
Δείκτης ασυμφωνίας ληρωτότητας απαιτήσεων - υποχρεώσεων	-4,2	-9,5		
Κεφαλαιακή επάρκεια				
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	13,2	12,8	11,7	11,4
Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων	12,0	11,2	10,6	10,1
	Ιαν.-Σεπτ. 2009	Ιαν.-Σεπτ. 2010	Ιαν.-Σεπτ. 2009	Ιαν.-Σεπτ. 2010
Αποδοτικότητα				
Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	1,9	2,0	2,6	2,7
Λειτουργικά έξοδα/λειτουργικά έσοδα	53,1	63,9	52,2	58,4
Αποδοτικότητα ενεργητικού (μετά από φόρους)	0,2	-0,5	0,5	-0,3
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	4,2	-8,4	7,2	-3,8

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος και οικονομικές καταστάσεις τραπεζών και τραπεζικών ομίλων.

1 Τα στοιχεία για την ποιότητα χαρτοφυλακίου των διεθνών δραστηριοτήτων δεν είναι συγκρίσιμα και γι' αυτό δεν δημοσιεύονται στοιχεία σε επίπεδο ομίλων.

εξέλιξη αυτή ήταν συνέπεια των συνεχών υποβαθμίσεων της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδος, που αναπόφευκτα συμπαρέσυραν και τις αξιολογήσεις των τραπεζών. Την ίδια περίοδο, επιπρόσθετες πιέσεις στη ρευστότητα άσκησε η σταδιακή εκροή καταθέσεων, η οποία μάλιστα συνεχίστηκε μέχρι και τα τέλη του 2010. Ως αντιστάθμισμα στις ανωτέρω πιέσεις λειτούργησαν τα μέτρα ενίσχυσης για τη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας³² και η παροχή ρευστότητας από το Ευρωσύστημα. Πρέπει να επισημανθεί ωστόσο ότι και οι δύο αυτές πηγές κεφαλαίων αποτελούν προσωρινή μόνο λύση των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών. Για το λόγο αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαία η

εξεύρεση από τις τράπεζες εναλλακτικών πηγών άντλησης κεφαλαίων. Μικρές θετικές ενδείξεις στην κατεύθυνση αυτή παρείχε η άντληση κεφαλαίων από τις διεθνείς αγορές από δύο τράπεζες μετά το Σεπτέμβριο του 2010, ενώ υπάρχει πρόθεση και άλλων τραπεζών να προχωρήσουν σε ανάλογες κινήσεις τους πρώτους μήνες του 2011.

Ικανοποιητική παραμένει η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών και των ομίλων τους, η οποία εμφάνισε μάλιστα μικρή

³² Το σκέλος των εγγυήσεων τραπεζικών ομολόγων επεκτάθηκε κατά 15 δισεκ. ευρώ (πλέον των 15 δισεκ. ευρώ που προβλέπονταν αρχικά στον Ν. 3723/2008) με το άρθρο 4 του Ν. 3845/2010 και κατά επιπλέον 25 δισεκ. ευρώ με το άρθρο 7 του Ν. 3872/2010.

βελτίωση έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2010 και οριακή μόνο μείωση σε σύγκριση με το τέλος του 2009 (βλ. Πίνακα VI.9). Στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2010, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (ΔΚΕ) και ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (ΔΒΚ) διαμορφώθηκαν για τις τράπεζες σε 12,8% και 11,2% αντίστοιχα, ενώ για τους τραπεζικούς ομίλους σε 11,4% και 10,1% αντίστοιχα. Ωστόσο, παρά τα ικανοποιητικά αυτά μεγέθη, στην παρούσα συγκυρία επιβάλλεται οι τράπεζες να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές στη διαμόρφωση της μεσοπρόθεσμης στρατηγικής τους όσον αφορά το επιθυμητό επίπεδο της κεφαλαιακής τους βάσης και τον τρόπο χρήσης των κεφαλαίων τους και να συνεκτιμούν το αντίξοο μακροοικονομικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί στην Ελλάδα, καθώς επίσης και τις επερχόμενες αλλαγές στο ρυθμιστικό πλαίσιο διεθνώς.

Οι παράγοντες που επηρέασαν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα τους πρώτους εννέα μήνες του 2010 εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν να το επηρεάζουν προς την ίδια κατεύθυνση τουλάχιστον και τους πρώτους μήνες του 2011. Συνεπώς, οι προοπτικές για την κερδοφορία, την ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων και τη ρευστότητα των τραπεζών και των ομίλων τους σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα εξακολουθούν να περιβάλλονται από υψηλή αβεβαιότητα. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται οι τράπεζες να βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση, να αναπροσαρμόσουν γρήγορα την επιχειρησιακή τους στρατηγική, να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και να αναζητήσουν εναλλακτικές πηγές άντλησης κεφαλαίων, πέραν εκείνων που προσωρινά παρέχουν το Ελληνικό Δημόσιο και το Ευρωσύστημα. Στο περιβάλλον αυτό, η αναδιάταξη του τραπεζικού συστήματος κρίνεται επιβεβλημένη και αναπόφευκτη.

ΜΕΤΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, σε συμφωνία με την Εθνική Τράπεζα της Ελβετίας, αποφάσισε τη διακοπή των πράξεων παροχής ρευστότητας σε ελβετικά φράγκα από τις 31 Ιανουαρίου 2010.

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, σε συμφωνία με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ, την Τράπεζα της Αγγλίας, την Τράπεζα της Ιαπωνίας και την Εθνική Τράπεζα της Ελβετίας, αποφάσισε τη διακοπή των πράξεων παροχής ρευστότητας σε δολάρια ΗΠΑ από τις 31 Ιανουαρίου 2010.

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε επιπλέον ότι οι πράξεις κύριας αναχρηματο-

δότησης, όπως επίσης και οι πράξεις με διάρκεια μία περίοδο τήρησης, θα εξακολουθούν να διενεργούνται μέσω δημοπρασιών με σταθερό επιτόκιο και χωρίς ποσοτικό περιορισμό όσο κρίνεται αναγκαίο, και τουλάχιστον μέχρι τις 12 Οκτωβρίου 2010. Προσδιορίστηκε επίσης η μέθοδος υπολογισμού του επιτοκίου στην τελευταία πράξη αναχρηματοδότησης εξάμηνης διάρκειας, στις 31 Μαρτίου: το επιτόκιο θα υπολογιστεί ως ο μέσος όρος του σταθερού επιτοκίου στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης οι οποίες θα διεξαχθούν κατά τη διάρκεια της εν λόγω πράξης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης. Επίσης αποφασίστηκε ότι από τις 28 Απριλίου ξαναρχίζουν οι κανονικές πράξεις τρίμηνης διάρκειας μέσω δημοπρασιών ανταγωνιστικού επιτοκίου. Το συνολικό ποσό της χορηγούμενης ρευστότητας θα καθορίζεται με τρόπο ώστε να εξασφαλίζονται ομαλές συνθήκες στις αγορές χρήματος.

Τέλος, αποφασίστηκε να διεξαχθεί την 1η Ιουλίου 2010, μέσω δημοπρασίας σταθερού επιτοκίου (ίσου προς το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης) χωρίς ποσοτικό περιορισμό στην άντληση της ρευστότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα, μια πράξη εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας (fine-tuning operation) οι οποίες θα προκληθούν λόγω της λήξης, την ίδια ημέρα, της πρώτης πράξης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης με ετήσια διάρκεια (η οποία είχε διεξαχθεί το 2009).

8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε επίσης ότι η μείωση, από τον Οκτώβριο του 2008, της ελάχιστης πιστωτικής διαβάθμισης η οποία απαιτείται από ένα στοιχείο προκειμέ-

νου να γίνεται αποδεκτό ως εξασφάλιση από το Ευρωσύστημα από A- σε BBB-, με βάση την κλίμακα που χρησιμοποιείται από τους οίκους Fitch και Standard & Poor's ή ισοδύναμα Baa3 με βάση την κλίμακα που χρησιμοποιείται από τον οίκο Moody's, θα εξακολουθήσει να ισχύει και μετά το τέλος του 2010.

Επιπρόσθετα αποφασίστηκε ότι οι κατηγορίες χρεογράφων οι οποίες είχαν περιληφθεί στις αποδεκτές εξασφαλίσεις για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2008, δηλ. (1) τα εμπορεύσιμα ομόλογα που έχουν εκδοθεί στη ζώνη του ευρώ αλλά είναι εκφρασμένα σε δολάρια ΗΠΑ, λίρες Αγγλίας και γιεν Ιαπωνίας, (2) τα πιστοποιητικά καταθέσεων και άλλα χρεόγραφα που έχουν εκδοθεί από πιστωτικά ιδρύματα και έχουν εισαχθεί σε αναγνωρισμένες από το Ευρωσύστημα μη οργανωμένες (non-regulated) αγορές και (3) εμπορεύσιμα χρεόγραφα μειωμένης εξασφάλισης (subordinated) τα οποία όμως καλύπτονται από επαρκείς εγγυήσεις, θα παύσουν να γίνονται αποδεκτές από το Ευρωσύστημα μετά το τέλος του 2010.

Τέλος, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι τον Ιούλιο του 2010 πρόκειται να προσδιοριστεί ειδική κλίμακα περικοπών αποτίμησης (haircuts) για τις εξασφαλίσεις με πιστωτική διαβάθμιση μεταξύ BBB+ και BBB-, εκτός των κρατικών ομολόγων. Για κρατικούς τίτλους ή χρεόγραφα που έχουν εκδοθεί από κεντρικές τράπεζες με πιστωτική διαβάθμιση μεταξύ BBB+ και BBB-, το ποσοστό περικοπής θα υπολογίζεται με πρόσθεση ποσοστού 5% στο ποσοστό περικοπής που προκύπτει από την ισχύουσα κλίμακα για αντίστοιχα στοιχεία με πιστωτική διαβάθμιση μεταξύ AAA και A-.

3 ΜΑΪΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε ότι η ελάχιστη πιστωτική διαβάθμιση (BBB-) δεν θα εφαρμόζεται στην περίπτωση που τα πιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν ως εξασφαλίσεις εμπορεύσιμα χρεόγραφα τα οποία έχουν εκδοθεί από το Ελληνικό Δημόσιο ή

εμπορεύσιμα χρεόγραφα τα οποία καλύπτονται από εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Το Ευρωσύστημα θα χορηγεί χρηματοδότηση έναντι των εν λόγω τίτλων ανεξάρτητα από τις πιστωτικές διαβαθμίσεις τις οποίες τους αποδίδουν οι οίκοι πιστωτικής αξιολόγησης, δεδομένου ότι το πρόγραμμα οικονομικής και χρηματοπιστωτικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας έχει αξιολογηθεί ως κατάλληλο από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ και δεδομένης της αποφασιστικότητας της ελληνικής κυβέρνησης να εφαρμόσει το πρόγραμμα αυτό απαρέγκλιτα.

6 ΜΑΪΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

10 ΜΑΪΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ θέσπισε σε προσωρινή βάση το Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων, στο πλαίσιο του οποίου το Ευρωσύστημα θα πραγματοποιεί παρεμβάσεις στις αγορές ομολόγων με σκοπό την απόκτηση κρατικών ομολόγων και ιδιωτικών χρεογράφων εκφρασμένων σε ευρώ. Στόχος του Προγράμματος είναι η εξασφάλιση επαρκούς βάθους και η ενίσχυση της ρευστότητας σε εκείνες τις αγορές τίτλων οι οποίες παρουσιάζουν δυσλειτουργίες λόγω των ανησυχιών για τη δημοσιονομική κατάσταση σε ορισμένα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε επίσης να εξουδετερώνεται η αύξηση της συνολικής ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος την οποία θα δημιουργεί η απόκτηση χρεογράφων εκ μέρους του Ευρωσυστήματος, μέσω άλλων έκτακτων πράξεων ανοικτής αγοράς, οι οποίες θα συντελούν σε ισόποση προς τις προηγηθείσες αγορές χρεογράφων απορρόφηση ρευστότητας, ώστε η κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής να παραμένει αμετάβλητη.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πρόσφατες εντάσεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ επίσης αποφάσισε:

- α) Να διενεργήσει, στις 12 Μαΐου 2010, μία πράξη εξάμηνης διάρκειας για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό με επιτόκιο που θα υπολογιστεί εκ των υστέρων ως ο μέσος όρος του σταθερού επιτοκίου στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης οι οποίες θα πραγματοποιηθούν κατά την εξάμηνη περίοδο για την οποία θα χορηγηθεί ρευστότητα μέσω της πράξης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης.
- β) Οι πράξεις τριμήνης διάρκειας στα τέλη των μηνών Μαΐου και Ιουνίου 2010 να διενεργηθούν μέσω δημοπρασιών σταθερού επιτοκίου χωρίς ποσοτικό περιορισμό στη χορήγηση χρηματοδότησης προς τα πιστωτικά ιδρύματα.
- γ) Να ξαναρχίσουν να διεξάγονται τακτικές πράξεις ανοικτής αγοράς για τη χορήγηση χρηματοδότησης σε δολάρια ΗΠΑ από το Ευρωσύστημα προς τα πιστωτικά ιδρύματα στη ζώνη του ευρώ. Η χρηματοδότηση θα παρέχεται, για 7 ή 84 ημέρες, έναντι των εξασφαλίσεων που είναι αποδεκτές από το Ευρωσύστημα στις διάφορες πράξεις χορήγησης ευρώ, μέσω δημοπρασιών με σταθερό επιτόκιο και χωρίς ποσοτικό περιορισμό. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η επανέναρξη αυτών των πράξεων, επανενεργοποιείται, σε συντονισμό με άλλες κεντρικές τράπεζες, η συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ.

10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ επίσης αποφάσισε οι πράξεις τριμήνης διάρκειας στα τέλη των μηνών Ιουλίου, Αυγούστου και Σεπτεμβρίου 2010 να διενεργηθούν μέσω δημοπρασιών σταθερού επιτοκίου χωρίς ποσοτικό περιορισμό στη χορήγηση χρηματοδότησης προς τα πιστωτικά ιδρύματα.

8 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

28 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ προσδιόρισε ειδική κλίμακα περικοπών αποτίμησης για τις εξασφαλίσεις με πιστωτική διαβάθμιση μεταξύ BBB+ και BBB-, εκτός των κρατικών ομολόγων, η οποία θα ισχύσει από 1ης Ιανουαρίου 2011.

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ επίσης αποφάσισε να χορηγηθεί ρευστότητα χωρίς ποσο-

τικό περιορισμό μέσω των πράξεων τρίμηνης διάρκειας οι οποίες θα πραγματοποιηθούν στα τέλη των μηνών Οκτωβρίου, Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου 2010, με επιτόκιο που θα υπολογίζεται εκ των υστέρων ως ο μέσος όρος του σταθερού επιτοκίου στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης οι οποίες θα διεξαχθούν κατά τη διάρκεια των τριμήνων πράξεων.

Επιπρόσθετα αποφασίστηκε οι πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης να εξακολουθήσουν να διεξάγονται μέσω της διαδικασίας των δημοπρασιών με σταθερό επιτόκιο και χωρίς ποσοτικό περιορισμό για όσο χρόνο κρίνεται αναγκαίο, και τουλάχιστον μέχρι τις 18 Ιανουαρίου 2011. Οι πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης με διάρκεια μια περίοδο τήρησης θα εξακολουθήσουν να διεξάγονται τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2010 μέσω της ίδιας διαδικασίας με τις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης (και με το ίδιο επιτόκιο).

Τέλος, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διεξαχθούν πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας με διάρκεια 6 ημερών στις 30 Σεπτεμβρίου και 11 Νοεμβρίου 2010 και με διάρκεια 13 ημερών στις 23 Δεκεμβρίου 2010. Οι πράξεις αυτές θα διενεργηθούν μέσω δημοπρασιών σταθερού επιτοκίου (ίσου προς το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης) και θα χορηγήσουν χρηματοδότηση στα πιστωτικά ιδρύματα χωρίς ποσοτικό περιορισμό, με στόχο την εξομάλυνση της επίδρασης, στη συνολική ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος, από τις λήξεις των εξαμήνων πράξεων στις 30 Σεπτεμβρίου και 11 Νοεμβρίου 2010, όπως και των δωδεκάμηνων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης στις 30 Σεπτεμβρίου και 23 Δεκεμβρίου 2010.

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης απο-

δοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

Επιπρόσθετα αποφασίστηκε οι πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης να εξακολουθήσουν να διεξάγονται μέσω της διαδικασίας των δημοπρασιών με σταθερό επιτόκιο και χωρίς ποσοτικό περιορισμό για όσο χρόνο κρίνεται αναγκαίο, και τουλάχιστον μέχρι τις 12 Απριλίου 2011. Οι πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης με διάρκεια μια περίοδο τήρησης θα εξακολουθήσουν να διεξάγονται τουλάχιστον μέχρι το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2011 μέσω της ίδιας διαδικασίας με τις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης (και με το ίδιο επιτόκιο).

21 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να συνεχίσουν να διεξάγονται τακτικές πράξεις ανοικτής αγοράς για τη χορήγηση χρηματοδότησης σε δολάρια ΗΠΑ από το Ευρωσύστημα προς τα πιστωτικά ιδρύματα στη ζώνη του ευρώ. Οι πράξεις αυτές θα έχουν διάρκεια 7 ημερών (με εξαίρεση την πράξη που θα διεξαχθεί στις 22 Δεκεμβρίου η οποία θα έχει διάρκεια 14 ημερών) και θα χορηγούν χρηματοδότηση προς τα πιστωτικά ιδρύματα χωρίς ποσοτικό περιορισμό

έναντι των εξασφαλίσεων που είναι αποδεκτές από το Ευρωσύστημα στις διάφορες πράξεις χορήγησης ευρώ, μέσω δημοπρασιών με σταθερό επιτόκιο. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή αυτών των πράξεων, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, σε συντονισμό με άλλες κεντρικές τράπεζες, αποφάσισε να παραταθεί η συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ μέχρι την 1η Αυγούστου 2011.

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2011

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των

πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2011

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, στο 1,00%, 1,75% και 0,25% αντιστοίχως.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ

1	Δείκτης τιμών καταναλωτή: γενικός και βασικές κατηγορίες	113
2	Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή: γενικός και βασικές κατηγορίες	114-15
3	Δείκτης τιμών παραγωγού (ΔΤΠ) στη βιομηχανία για την εγχώρια αγορά: γενικός και βασικές κατηγορίες	116
4	Δείκτης τιμών παραγωγού (ΔΤΠ) στη βιομηχανία για την εξωτερική αγορά και δείκτης τιμών εισαγομένων στη βιομηχανία	117
5	Απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	118
6	Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	119
7	Νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ	120
8	Η ελληνική συμβολή στα βασικά νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ	121
9	Ελλάδα: ανάλυση καταθέσεων των εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα λοιπά NXI, κατά νόμισμα και κατά κατηγορία	122
10	Επιτόκια της αγοράς χρήματος	123
11	Αποδόσεις ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	124
12	Χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα κατά κλάδο δραστηριότητας από τα εγχώρια NXI	125
13	Ελλάδα: τραπεζικά επιτόκια νέων καταθέσεων σε ευρώ κατοίκων της ζώνης του ευρώ	126
14	Ελλάδα: τραπεζικά επιτόκια νέων δανείων σε ευρώ προς κατοίκους της ζώνης του ευρώ	127

Πίνακας Ι Δείκτης τιμών καταναλωτή: γενικός και βασικές κατηγορίες

Περίοδος	ΔΤΚ (Γενικός)		Αγαθά		Υπηρεσίες		ΔΤΚ χωρίς νωπά οπωροκηπευτικά και καύσιμα		ΔΤΚ χωρίς είδη διατροφής και καύσιμα	
	Δείκτης (2005=100)	Εκατο-στιάια μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατο-στιάια μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατο-στιάια μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατο-στιάια μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατο-στιάια μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους
2007	106,2	2,9	105,9	2,5	106,5	3,5	105,7	2,9	105,5	3,0
2008	110,6	4,2	110,5	4,3	110,7	3,9	109,3	3,4	108,6	3,0
2009	111,9	1,2	109,9	-0,5	114,7	3,6	111,9	2,4	111,5	2,6
2010	117,2	4,7	116,1	5,6	118,8	3,6	115,3	3,0	115,3	3,4
2009 I	110,5	1,5	108,4	-0,5	113,5	4,3	110,7	3,2	110,0	3,3
II	112,1	0,7	110,7	-1,5	114,1	3,7	112,0	2,3	111,6	2,5
III	111,5	0,7	109,0	-1,2	114,9	3,3	111,4	2,1	110,9	2,3
IV	113,6	2,0	111,7	1,0	116,3	3,2	113,4	2,0	113,3	2,4
2010 I	113,9	3,0	111,4	2,8	117,3	3,3	112,6	1,7	112,3	2,1
II	117,9	5,2	117,5	6,2	118,5	3,8	115,7	3,3	115,9	3,8
III	117,7	5,5	116,3	6,7	119,5	4,0	115,5	3,7	115,5	4,1
IV	119,4	5,1	119,0	6,6	119,9	3,1	117,1	3,3	117,4	3,6
2008 Ιαν.	108,6	3,9	108,4	4,3	108,8	3,4	107,2	2,6	106,5	2,0
Φεβρ.	107,7	4,4	107,1	5,3	108,6	3,3	106,1	3,0	105,1	2,4
Μάρτ.	110,2	4,4	111,2	5,3	108,9	3,2	108,6	3,1	107,9	2,5
Απρ.	110,9	4,4	111,9	5,4	109,5	3,2	109,0	3,2	108,3	2,6
Μάιος	111,7	4,9	112,7	5,6	110,3	3,9	109,7	3,8	109,1	3,1
Ιούν.	111,6	4,9	112,3	5,7	110,5	3,9	109,8	3,6	109,2	3,1
Ιούλ.	110,7	4,9	110,5	5,4	111,0	4,1	109,0	3,7	108,3	3,2
Αύγ.	109,7	4,7	108,6	5,2	111,1	4,0	108,1	3,6	107,2	3,2
Σεπτ.	111,8	4,6	111,9	4,8	111,7	4,4	110,4	3,7	109,9	3,4
Οκτ.	111,8	3,9	111,6	3,5	112,0	4,4	110,8	3,5	110,3	3,4
Νοέμ.	111,5	2,9	110,8	1,7	112,4	4,5	111,1	3,5	110,6	3,5
Δεκ.	111,0	2,0	109,2	0,0	113,4	4,6	111,6	3,4	111,2	3,5
2009 Ιαν.	110,5	1,8	108,1	-0,3	113,7	4,5	110,8	3,3	110,1	3,4
Φεβρ.	109,4	1,6	106,6	-0,4	113,3	4,3	109,5	3,2	108,5	3,3
Μάρτ.	111,6	1,3	110,3	-0,8	113,5	4,2	111,9	3,1	111,4	3,2
Απρ.	112,0	1,0	110,5	-1,3	114,0	4,2	111,9	2,7	111,5	2,9
Μάιος	112,2	0,5	110,8	-1,6	114,1	3,5	112,0	2,1	111,7	2,4
Ιούν.	112,2	0,5	110,7	-1,5	114,2	3,3	112,0	2,1	111,7	2,3
Ιούλ.	111,3	0,6	109,0	-1,3	114,5	3,1	111,2	2,0	110,7	2,2
Αύγ.	110,5	0,8	107,4	-1,1	114,8	3,3	110,4	2,1	109,7	2,3
Σεπτ.	112,6	0,7	110,5	-1,2	115,4	3,3	112,7	2,1	112,4	2,3
Οκτ.	113,2	1,2	111,2	-0,4	115,8	3,4	113,0	2,0	112,8	2,3
Νοέμ.	113,7	2,0	112,0	1,1	116,1	3,2	113,4	2,0	113,3	2,4
Δεκ.	113,9	2,6	111,7	2,3	117,0	3,1	113,9	2,0	113,8	2,4
2010 Ιαν.	113,1	2,4	110,2	2,0	117,0	2,9	112,6	1,6	112,2	1,9
Φεβρ.	112,5	2,8	109,2	2,4	117,0	3,3	111,2	1,5	110,6	1,9
Μάρτ.	116,0	3,9	114,7	4,0	117,8	3,8	114,2	2,0	114,2	2,5
Απρ.	117,4	4,8	116,7	5,7	118,3	3,7	115,2	2,9	115,2	3,4
Μάιος	118,3	5,4	118,2	6,6	118,5	3,8	116,0	3,6	116,2	4,1
Ιούν.	118,0	5,2	117,6	6,2	118,6	3,9	116,0	3,6	116,2	4,1
Ιούλ.	117,4	5,5	116,1	6,4	119,4	4,3	115,4	3,8	115,5	4,3
Αύγ.	116,6	5,5	114,6	6,7	119,5	4,0	114,4	3,6	114,2	4,1
Σεπτ.	118,9	5,6	118,3	7,0	119,7	3,6	116,8	3,6	117,0	4,0
Οκτ.	119,1	5,2	118,5	6,6	119,8	3,4	117,0	3,5	117,3	4,0
Νοέμ.	119,3	4,9	118,9	6,1	119,9	3,3	117,1	3,3	117,4	3,7
Δεκ.	119,8	5,2	119,7	7,1	120,0	2,6	117,3	3,0	117,5	3,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 2 Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή: γενικός και βασικές κατηγορίες

Περίοδος	ΕνΔΤΚ (Γενικός)		Μη επεξεργασμένα είδη διατροφής		Επεξεργασμένα είδη διατροφής		Βιομηχανικά αγαθά πλην ενέργειας	
	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προη- γούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προη- γούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προη- γούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προη- γούμενου έτους
2007	106,4	3,0	104,2	2,2	109,1	3,7	103,8	2,2
2008	110,9	4,2	108,3	4,0	114,6	5,0	105,9	2,0
2009	112,4	1,3	112,5	3,9	116,5	1,6	106,7	0,8
2010	117,7	4,7	112,7	0,2	122,3	5,0	108,7	1,9
2009 I	110,9	1,8	114,6	5,8	115,8	2,0	105,4	2,1
II	112,6	0,8	115,3	5,9	117,0	1,6	107,8	0,3
III	111,9	0,8	109,8	4,9	116,5	1,5	104,7	0,3
IV	114,1	2,0	110,5	-0,8	116,8	1,5	109,1	0,4
2010 I	114,3	3,0	112,7	-1,7	116,9	1,0	105,0	-0,3
II	118,4	5,1	113,3	-1,8	122,9	5,0	110,4	2,4
III	118,2	5,6	112,0	2,0	124,6	6,9	107,6	2,8
IV	119,9	5,1	113,0	2,3	124,8	6,9	111,9	2,6
2008 Ιαν.	108,9	3,9	108,8	3,8	112,7	4,5	103,3	0,3
Φεβρ.	107,8	4,5	108,2	4,8	113,6	5,7	99,6	1,6
Μάρτ.	110,3	4,4	108,0	3,7	114,3	6,0	106,8	1,9
Απρ.	111,2	4,4	111,0	5,2	114,9	6,1	107,0	2,2
Μάιος	112,0	4,9	109,7	4,5	115,6	6,7	107,6	2,3
Ιούν.	111,9	4,9	105,8	3,7	115,0	6,1	107,7	2,2
Ιούλ.	111,1	4,9	103,8	2,4	115,0	6,1	104,6	2,2
Αύγ.	109,8	4,8	104,3	1,3	114,8	5,8	100,8	2,5
Σεπτ.	112,2	4,7	106,0	1,2	114,8	5,1	107,7	2,2
Οκτ.	112,2	4,0	109,8	3,9	114,9	3,7	108,5	2,2
Νοέμ.	112,0	3,0	112,8	7,5	115,1	2,6	108,6	2,3
Δεκ.	111,6	2,2	111,7	5,6	114,9	2,3	108,7	2,2
2009 Ιαν.	111,0	2,0	114,6	5,4	115,2	2,2	105,5	2,1
Φεβρ.	109,8	1,8	114,1	5,5	115,7	1,8	101,9	2,3
Μάρτ.	112,0	1,5	114,9	6,4	116,5	1,9	108,9	2,0
Απρ.	112,5	1,1	116,1	4,6	117,1	1,9	107,7	0,7
Μάιος	112,8	0,7	116,7	6,4	117,2	1,4	107,8	0,2
Ιούν.	112,7	0,7	113,0	6,8	116,8	1,5	107,8	0,2
Ιούλ.	111,8	0,7	110,9	6,9	116,7	1,5	104,9	0,2
Αύγ.	110,9	1,0	108,3	3,9	116,5	1,5	101,3	0,5
Σεπτ.	113,0	0,7	110,2	3,9	116,4	1,4	107,9	0,2
Οκτ.	113,6	1,2	110,4	0,5	116,6	1,4	108,4	0,0
Νοέμ.	114,3	2,1	111,3	-1,3	116,9	1,5	109,4	0,7
Δεκ.	114,5	2,6	110,0	-1,5	116,8	1,6	109,4	0,7
2010 Ιαν.	113,6	2,3	110,9	-3,2	117,0	1,6	105,2	-0,3
Φεβρ.	112,9	2,9	113,1	-0,9	117,0	1,1	100,9	-1,0
Μάρτ.	116,4	3,9	114,0	-0,8	116,7	0,2	109,0	0,2
Απρ.	117,8	4,7	115,1	-0,9	120,3	2,7	109,9	2,0
Μάιος	118,7	5,3	113,9	-2,4	124,0	5,8	110,7	2,7
Ιούν.	118,5	5,2	110,8	-2,0	124,5	6,6	110,7	2,6
Ιούλ.	118,0	5,5	110,0	-0,7	124,8	7,0	107,6	2,6
Αύγ.	117,2	5,6	112,2	3,6	124,7	7,0	104,0	2,6
Σεπτ.	119,4	5,7	113,7	3,1	124,3	6,8	111,3	3,1
Οκτ.	119,5	5,2	112,9	2,3	124,4	6,8	111,9	3,1
Νοέμ.	119,8	4,8	113,1	1,7	125,0	6,9	111,9	2,3
Δεκ.	120,4	5,2	113,1	2,8	125,1	7,1	112,0	2,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 2 Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή: γενικός και βασικές κατηγορίες (συνέχεια)

Περίοδος		Ενέργεια		Υπηρεσίες		ΕνΔΤΚ χωρίς μη επεξεργασμένα είδη διατροφής και ενέργεια	
		Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους
2007		111,8	2,1	106,9	3,7	106,2	3,2
2008		127,2	13,8	111,0	3,8	109,8	3,4
2009		111,8	-12,1	114,6	3,2	112,2	2,2
2010		145,7	30,4	118,1	3,1	115,6	3,0
2009	I	103,1	-17,8	113,4	4,1	111,1	3,1
	II	109,4	-18,2	114,1	3,3	112,5	2,0
	III	115,3	-15,1	114,7	2,8	111,6	1,7
	IV	119,2	4,7	116,0	2,8	113,8	1,8
2010	I	130,9	27,0	116,8	3,0	112,8	1,5
	II	148,5	35,8	117,8	3,2	116,1	3,2
	III	150,2	30,2	118,8	3,6	115,9	3,9
	IV	153,1	28,4	119,1	2,6	117,5	3,3
2008	Ιαν.	123,1	21,4	109,1	3,3	107,7	2,5
	Φεβρ.	124,8	21,6	108,7	3,2	106,4	3,1
	Μάρτ.	128,2	20,7	109,0	3,0	109,1	3,1
	Απρ.	130,1	17,9	109,9	3,0	109,7	3,2
	Μάιος	134,3	18,7	110,7	3,9	110,4	3,8
	Ιούν.	137,0	20,9	111,0	4,0	110,5	3,7
	Ιούλ.	138,0	22,2	111,3	3,9	109,6	3,7
	Αύγ.	135,2	21,1	111,4	3,9	108,4	3,8
	Σέπτ.	134,3	19,9	112,0	4,4	111,0	3,8
	Οκτ.	124,9	9,2	112,3	4,4	111,4	3,6
	Νοέμ.	114,0	-6,5	112,6	4,4	111,6	3,4
	Δεκ.	102,7	-15,6	113,8	4,5	112,2	3,4
2009	Ιαν.	102,6	-16,7	113,9	4,4	111,2	3,3
	Φεβρ.	103,5	-17,0	113,1	4,1	109,7	3,1
	Μάρτ.	103,2	-19,5	113,3	3,9	112,3	3,0
	Απρ.	106,9	-17,8	114,1	3,8	112,4	2,5
	Μάιος	109,0	-18,8	114,2	3,2	112,5	1,9
	Ιούν.	112,3	-18,0	114,2	2,8	112,5	1,8
	Ιούλ.	114,3	-17,2	114,4	2,7	111,5	1,7
	Αύγ.	116,8	-13,6	114,6	2,9	110,4	1,9
	Σέπτ.	114,9	-14,4	115,1	2,7	112,9	1,7
	Οκτ.	118,5	-5,1	115,4	2,8	113,2	1,7
	Νοέμ.	120,3	5,5	115,8	2,9	113,8	2,0
	Δεκ.	118,9	15,7	116,8	2,6	114,3	1,8
2010	Ιαν.	123,0	20,0	116,7	2,5	112,8	1,4
	Φεβρ.	129,3	24,9	116,6	3,0	111,3	1,4
	Μάρτ.	140,3	36,0	117,2	3,5	114,3	1,8
	Απρ.	145,7	36,3	117,8	3,3	115,5	2,7
	Μάιος	150,4	38,0	117,7	3,1	116,3	3,4
	Ιούν.	149,5	33,1	117,9	3,2	116,5	3,6
	Ιούλ.	150,6	31,8	118,7	3,8	115,9	3,9
	Αύγ.	150,1	28,5	118,8	3,6	114,6	3,9
	Σέπτ.	150,0	30,5	118,9	3,3	117,1	3,8
	Οκτ.	150,0	26,5	118,9	3,1	117,4	3,7
	Νοέμ.	151,8	26,2	119,0	2,7	117,5	3,2
	Δεκ.	157,6	32,6	119,3	2,2	117,7	3,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 3 Δείκτης τιμών παραγωγού (ΔΤΠ) στη βιομηχανία για την εγχώρια αγορά: γενικός και βασικές κατηγορίες

Περίοδος	ΔΤΠ - εγχώρια αγορά (Γενικός)		Ενέργεια (σύνολο)		Καύσιμα		Γενικός χωρίς τιμές ενέργειας	
	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους
2007	111,7	4,1	115,4	6,3	117,0	2,7	109,4	2,7
2008	123,0	10,0	135,2	17,1	145,8	24,7	116,4	6,4
2009	115,8	-5,8	115,0	-15,0	104,2	-28,6	116,3	-0,1
2010	122,9	6,1	133,1	15,8	137,8	32,3	117,4	0,9
2009 I	113,4	-5,2	109,1	-15,6	87,3	-38,0	115,7	1,1
II	114,7	-8,8	112,9	-21,0	102,3	-39,3	115,7	-0,7
III	116,9	-9,1	117,3	-21,0	111,1	-34,3	116,7	-1,0
IV	118,4	0,4	120,6	0,4	116,1	10,5	117,2	0,4
2010 I	120,7	6,4	127,5	16,9	128,0	46,6	117,0	1,1
II	123,3	7,5	135,2	19,7	142,5	39,3	117,0	1,1
III	122,6	4,9	132,5	12,9	136,2	22,7	117,4	0,6
IV	125,0	5,6	137,3	13,8	144,6	24,6	118,4	1,0
2008 Ιαν.	118,0	11,0	127,2	22,2	136,0	47,7	113,1	5,9
Φεβρ.	119,6	11,7	128,8	21,3	140,1	43,3	114,6	7,3
Μάρτ.	121,1	11,9	131,6	20,9	146,2	40,1	115,5	7,5
Απρ.	122,8	11,3	135,9	20,4	153,4	36,5	115,8	6,6
Μάιος	126,2	13,8	144,3	26,3	171,3	46,8	116,4	7,0
Ιούν.	128,3	15,5	148,9	29,4	180,9	52,9	117,3	7,9
Ιούλ.	130,5	16,7	154,1	32,6	182,1	51,4	117,8	7,9
Αύγ.	128,3	14,3	147,4	26,9	166,8	42,9	118,0	7,5
Σεπτ.	126,9	11,8	143,8	22,0	158,1	30,2	117,8	6,3
Οκτ.	122,7	6,7	132,2	9,8	129,8	2,7	117,5	5,2
Νοέμ.	117,5	0,5	119,5	-5,2	103,3	-26,6	116,5	3,8
Δεκ.	113,6	-3,2	108,7	-14,4	82,0	-40,0	116,2	3,5
2009 Ιαν.	114,0	-3,4	110,1	-13,4	88,4	-35,0	116,1	2,6
Φεβρ.	113,3	-5,3	108,9	-15,4	87,1	-37,9	115,6	0,8
Μάρτ.	112,9	-6,8	108,2	-17,8	86,5	-40,9	115,3	-0,1
Απρ.	113,2	-7,9	108,8	-19,9	93,3	-39,2	115,5	-0,3
Μάιος	114,3	-9,4	111,9	-22,5	100,4	-41,4	115,7	-0,6
Ιούν.	116,7	-9,1	118,1	-20,6	113,3	-37,4	115,9	-1,2
Ιούλ.	116,0	-11,1	115,6	-25,0	107,4	-41,0	116,2	-1,3
Αύγ.	117,8	-8,1	120,2	-18,5	117,2	-29,7	116,6	-1,2
Σεπτ.	116,9	-7,9	116,2	-19,2	108,6	-31,4	117,3	-0,5
Οκτ.	118,0	-3,8	119,6	-9,6	114,0	-12,2	117,1	-0,4
Νοέμ.	118,4	0,8	121,0	1,3	117,2	13,5	117,1	0,5
Δεκ.	118,7	4,5	121,2	11,4	116,9	42,6	117,4	1,0
2010 Ιαν.	120,0	5,2	125,8	14,2	124,5	40,9	116,8	0,6
Φεβρ.	120,2	6,2	126,2	15,9	125,3	43,9	117,0	1,2
Μάρτ.	121,8	7,9	130,6	20,7	134,2	55,2	117,1	1,5
Απρ.	123,5	9,1	135,1	24,1	142,6	52,7	117,2	1,5
Μάιος	122,7	7,3	133,8	19,6	140,0	39,4	116,8	1,0
Ιούν.	123,8	6,1	136,7	15,7	145,1	28,0	116,8	0,8
Ιούλ.	122,3	5,5	132,2	14,4	135,9	26,5	117,0	0,7
Αύγ.	122,6	4,0	132,3	10,1	136,5	16,4	117,3	0,7
Σεπτ.	123,0	5,3	132,9	14,4	136,3	25,6	117,7	0,4
Οκτ.	123,2	4,4	132,8	11,0	137,0	20,2	118,0	0,7
Νοέμ.	124,8	5,4	137,1	13,3	142,5	21,6	118,2	1,0
Δεκ.	126,9	6,9	141,9	17,2	154,2	31,9	118,8	1,2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 4 Δείκτης τιμών παραγωγού (ΔΤΠ) στη βιομηχανία για την εξωτερική αγορά και δείκτης τιμών εισαγομένων στη βιομηχανία

Περίοδος		ΔΤΠ - εξωτερική αγορά				Δείκτης τιμών εισαγομένων		Δείκτης τιμών εισαγομένων χωρίς τιμές ενέργειας	
		Γενικός		Γενικός χωρίς τιμές ενέργειας					
		Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	Δείκτης (2005=100)	Εκατοστιαία μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους
2007		108,0	3,0	105,6	2,5	106,9	2,6	105,8	3,0
2008		114,9	6,4	108,9	3,2	114,5	7,1	108,4	2,5
2009		108,0	-6,0	109,4	0,5	112,5	-1,8	108,9	0,5
2010		117,5	8,8	113,9	4,0				
2009	I	104,4	-7,8	108,4	0,4	108,8	-2,4	108,7	1,4
	II	107,0	-9,5	108,7	-0,1	111,7	-4,4	108,7	0,5
	III	109,5	-8,2	109,9	0,2	114,2	-3,7	108,9	-0,2
	IV	111,0	2,0	110,7	1,5	115,4	3,7	109,1	0,1
2010	I	114,2	9,4	112,3	3,6	117,8	8,3	109,6	0,8
	II	117,9	10,2	113,5	4,5	120,7	8,0	110,2	1,4
	III	117,7	7,5	114,2	3,9	120,1	5,2	110,5	1,4
	IV	120,2	8,3	115,5	4,3				
2008	Ιαν.	112,1	8,6	107,3	3,3	110,6	8,6	106,9	2,4
	Φεβρ.	113,2	8,4	108,2	3,8	111,6	8,3	107,4	2,7
	Μάρτ.	114,4	8,5	108,6	3,6	112,2	7,6	107,6	2,4
	Απρ.	115,4	7,6	108,5	2,9	114,0	8,0	107,8	2,3
	Μάιος	118,4	10,3	108,7	3,3	116,9	10,1	108,1	2,3
	Ιούν.	120,9	12,2	109,3	3,7	119,6	12,2	108,6	2,4
	Ιουλ.	121,1	11,6	109,5	3,6	121,0	12,4	108,8	2,5
	Αύγ.	118,7	10,0	109,5	3,6	118,6	10,6	109,1	2,8
	Σεπτ.	117,8	7,9	110,1	3,6	116,0	7,2	109,5	3,0
	Οκτ.	113,3	2,6	109,7	2,8	114,0	3,8	109,5	2,8
	Νοέμ.	108,9	-3,0	109,2	2,5	111,2	-0,5	108,8	2,2
	Δεκ.	104,3	-6,9	108,4	1,5	108,7	-2,0	108,6	1,9
2009	Ιαν.	105,0	-6,3	108,6	1,2	108,8	-1,7	108,7	1,7
	Φεβρ.	104,5	-7,7	108,6	0,4	108,8	-2,5	108,8	1,3
	Μάρτ.	103,8	-9,2	108,0	-0,5	108,7	-3,1	108,7	1,1
	Απρ.	105,0	-9,0	108,1	-0,4	109,7	-3,7	108,5	0,7
	Μάιος	106,6	-10,0	108,7	0,0	111,6	-4,5	108,7	0,6
	Ιούν.	109,4	-9,5	109,3	0,0	113,9	-4,8	108,9	0,3
	Ιουλ.	108,2	-10,7	109,2	-0,2	113,3	-6,4	108,9	0,1
	Αύγ.	110,7	-6,8	110,0	0,4	115,2	-2,9	109,0	-0,1
	Σεπτ.	109,6	-7,0	110,5	0,4	114,0	-1,7	109,0	-0,5
	Οκτ.	110,6	-2,4	110,7	0,9	115,0	0,9	109,1	-0,3
	Νοέμ.	111,1	2,0	110,5	1,2	115,7	4,0	109,1	0,2
	Δεκ.	111,3	6,6	111,0	2,4	115,5	6,3	109,1	0,5
2010	Ιαν.	113,1	7,8	111,8	2,9	116,9	7,4	109,3	0,6
	Φεβρ.	113,6	8,7	112,1	3,2	117,4	7,9	109,6	0,8
	Μάρτ.	115,9	11,6	112,9	4,6	119,1	9,6	109,9	1,1
	Απρ.	117,9	12,3	113,3	4,8	120,9	10,1	110,0	1,4
	Μάιος	117,5	10,2	113,5	4,5	120,3	7,8	110,1	1,3
	Ιούν.	118,2	8,1	113,8	4,1	121,0	6,2	110,4	1,4
	Ιουλ.	117,2	8,4	113,6	4,0	120,1	6,0	110,3	1,3
	Αύγ.	117,8	6,4	114,2	3,9	120,6	4,6	110,5	1,4
	Σεπτ.	118,1	7,8	114,6	3,8	119,7	4,9	110,5	1,4
	Οκτ.	118,4	7,0	114,7	3,6	119,6	4,0	110,9	1,7
	Νοέμ.	119,8	7,8	115,5	4,5	121,0	4,6	111,1	1,9
	Δεκ.	122,4	10,0	116,3	4,7				

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 5 Απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

(χιλιάδες άτομα)

	γ' τρίμηνο 2010	
	Σύνολο απασχολούμενων	Μισθωτοί με μισθό ή ημερομίσθιο
Σύνολο	4.402,9	2.829,7
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	551,3	54,5
Ορυχεία και λατομεία	13,5	12,4
Μεταποίηση	465,2	343,4
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	25,6	24,8
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	35,1	34,2
Κατασκευές	319,4	206,3
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	800,2	450,8
Μεταφορά και αποθήκευση	207,9	147,1
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	333,4	203,7
Ενημέρωση και επικοινωνία	83,3	75,0
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	116,0	104,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	6,0	0,7
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	209,8	84,4
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	76,8	59,6
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	370,1	370,1
Εκπαίδευση	310,0	285,1
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας	244,8	205,6
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	51,5	34,8
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	90,9	44,9
Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών	90,5	85,7
Δραστηριότητες ετερόδκιων οργανισμών και φορέων	1,6	1,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Πίνακας 6 Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών

(εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος-Νοέμβριος			Νοέμβριος		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
I ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ (I.A+I.B+I.Γ+I.Δ)	-31.664,8	-22.744,6	-22.157,0	-3.437,8	-2.724,4	-2.571,7
I.A ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1- I.A.2)	-40.991,4	-27.987,7	-26.822,7	-3.061,5	-2.412,0	-2.341,8
Ισοζύγιο καυσίμων	-11.584,4	-6.975,5	-8.616,4	-824,9	-565,0	-799,3
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-29.407,0	-21.012,2	-18.206,3	-2.236,6	-1.847,0	-1.542,5
Ισοζύγιο πλοίων	-4.438,4	-3.023,0	-3.378,9	-392,2	-297,5	-341,6
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία	-24.968,7	-17.989,2	-14.827,4	-1.844,5	-1.549,5	-1.200,9
I.A.1 Εξαγωγές αγαθών	18.356,2	13.848,8	15.212,5	1.451,4	1.215,4	1.512,9
Καύσιμα	3.987,2	2.693,2	4.257,1	265,0	183,6	467,6
Πλοία (εισπράξεις)	1.496,3	760,7	708,6	53,7	80,4	29,7
Λοιπά αγαθά	12.872,7	10.394,9	10.246,8	1.132,7	951,4	1.015,6
I.A.2 Εισαγωγές αγαθών	59.347,5	41.836,5	42.035,1	4.512,9	3.627,4	3.854,8
Καύσιμα	15.571,5	9.668,8	12.873,5	1.089,8	748,6	1.266,9
Πλοία (πληρωμές)	5.934,6	3.783,7	4.087,5	445,8	377,9	371,3
Λοιπά αγαθά	37.841,4	28.384,1	25.074,2	2.977,2	2.500,9	2.216,6
I.B ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1- I.B.2)	16.630,5	12.191,6	12.756,6	548,2	327,7	498,5
I.B.1 Εισπράξεις	32.166,9	25.186,3	26.740,4	1.800,7	1.497,7	1.721,2
Ταξιδιωτικό	11.428,9	10.214,4	9.466,1	252,2	219,9	216,3
Μεταφορές	17.822,9	12.294,2	14.183,6	1.282,5	1.025,4	1.172,2
Λοιπές υπηρεσίες	2.915,2	2.677,7	3.090,7	266,0	252,4	332,7
I.B.2 Πληρωμές	15.536,4	12.994,7	13.983,8	1.252,5	1.170,0	1.222,8
Ταξιδιωτικό	2.394,6	2.213,7	2.024,8	221,6	196,1	171,4
Μεταφορές	8.662,1	6.415,5	7.485,7	665,9	596,7	669,4
Λοιπές υπηρεσίες	4.479,6	4.365,5	4.473,3	365,1	377,2	382,0
I.Γ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1- I.Γ.2)	-9.752,5	-8.151,7	-8.288,0	-837,2	-575,4	-655,1
I.Γ.1 Εισπράξεις	5.087,1	3.950,0	3.476,0	469,3	309,7	291,0
Αμοιβές, μισθοί	316,5	270,5	183,1	23,2	20,8	14,9
Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	4.770,7	3.679,4	3.292,9	446,2	288,9	276,0
I.Γ.2 Πληρωμές	14.839,6	12.101,7	11.763,9	1.306,5	885,1	946,1
Αμοιβές, μισθοί	365,0	370,8	341,0	40,5	33,1	32,4
Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	14.474,6	11.730,9	11.423,0	1.266,1	852,0	913,7
I.Δ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1- I.Δ.2)	2.448,5	1.203,2	197,0	-87,3	-64,7	-73,2
I.Δ.1 Εισπράξεις	6.119,3	5.051,2	4.359,0	241,7	268,2	157,9
Γενική κυβέρνηση (κυρίως εισπράξεις από ΕΕ)	4.070,9	3.337,2	2.998,9	102,0	151,6	37,1
Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα κ.λπ.)	2.048,4	1.713,9	1.360,0	139,7	116,5	120,8
I.Δ.2 Πληρωμές	3.670,8	3.847,9	4.162,0	329,0	332,9	231,1
Γενική κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	2.366,8	2.557,3	2.739,8	211,6	231,2	113,1
Λοιποί τομείς	1.304,0	1.290,6	1.422,2	117,4	101,7	117,9
II ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1- II.2)	3.947,7	1.963,8	880,6	923,2	428,7	129,9
II.1 Εισπράξεις	4.452,3	2.243,7	1.139,8	950,3	454,0	151,6
Γενική κυβέρνηση (κυρίως εισπράξεις από ΕΕ)	4.067,7	2.067,6	1.033,6	794,5	441,1	145,5
Λοιποί τομείς	384,5	176,1	106,2	155,8	12,9	6,1
II.2 Πληρωμές	504,6	279,9	259,2	27,1	25,3	21,7
Γενική κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	190,5	12,9	15,1	2,2	1,4	0,9
Λοιποί τομείς	314,0	267,0	244,1	24,9	23,9	20,8
III ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I+II)	-27.717,1	-20.780,8	-21.276,4	-2.514,6	-2.295,7	-2.441,8
IV ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝΓΩΝ (IV.A+IV.B+IV.Γ+IV.Δ)	27.159,3	21.587,0	21.942,1	2.223,9	2.613,8	2.242,6
IV.A ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ¹	1.065,9	586,4	709,2	373,3	-101,3	255,2
Κατοίκων στο εξωτερικό	-1.885,9	-1.148,2	-844,0	-120,1	-63,0	-75,5
Μη κατοίκων στην Ελλάδα	2.951,9	1.734,6	1.553,2	493,5	-38,3	330,8
IV.B ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ¹	15.768,7	32.511,0	-24.081,6	-1.259,1	8.180,8	-3.508,9
Απαιτήσεις	-4.861,9	-3.442,3	11.283,8	-4.094,7	4.786,1	-1.546,3
Υποχρεώσεις	20.630,7	35.953,3	-35.365,4	2.835,6	3.394,7	-1.962,6
IV.Γ ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ¹	10.327,6	-11.456,3	45.147,5	3.172,7	-5.445,7	5.475,3
Απαιτήσεις	-22.331,4	-24.146,0	552,5	552,8	-2.942,4	2.045,8
Υποχρεώσεις	32.659,0	12.689,7	44.595,0	2.619,9	-2.503,3	3.429,4
(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-494,7	-2.201,8	27.548,0	-28,6	-3,9	-4,1
IV.Δ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ²	-3,0	-54,0	167,0	-63,0	-20,0	21,0
V ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	557,8	-806,3	-665,7	290,6	-318,1	199,2
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ³				2.350,0	3.509,0	4.372,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 (+) καθαρή εισροή, (-) καθαρή εκροή.

2 (+) μείωση, (-) αύξηση.

3 Από την έναρξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ τον Ιανουάριο του 2001, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραπεζικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδας σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδας στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

Πίνακας 7 Νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ^{1,2}

(υπόλοιπα σε δισεκ. ευρώ, εποχικώς διορθωμένα)

Τέλος περιόδου	Νόμισμα σε κυκλοφορία	Καταθέσεις μίας ημέρας	M1	Καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια έως 2 ετών	Καταθέσεις υπό προειδοποίηση έως 3 μηνών	M2 (6)=(3)+(4)+(5)	Συμφωνίες επαναγοράς	Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων της αγοράς χρημάτων	Χρεόγραφα διάρκειας έως 2 ετών	M3 ³ (10)=(6)+(7)+(8)+(9)
	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)	(4)	(5)		(7)	(8)	(9)	
2006	578,4	3.107,1	3.685,5	1.404,9	1.554,1	6.644,5	267,4	636,2	196,0	7.744,1
2007	625,6	3.202,4	3.827,9	1.969,3	1.540,5	7.337,8	307,6	685,9	312,2	8.643,4
2008	710,4	3.270,2	3.980,6	2.472,2	1.568,6	8.021,4	350,2	755,5	266,1	9.392,9
2009	755,1	3.737,2	4.492,3	1.890,6	1.805,4	8.188,3	340,2	674,1	131,9	9.334,2
2010	790,0	3.911,7	4.701,7	1.775,1	1.909,1	8.385,9	442,0	576,9	120,5	9.525,1
2008 Ιαν.	629,1	3.220,5	3.849,7	2.053,3	1.539,4	7.442,4	309,0	744,0	292,2	8.787,4
Φεβρ.	633,6	3.210,0	3.843,6	2.119,1	1.536,6	7.499,3	313,5	748,3	270,8	8.831,7
Μάρτ.	636,7	3.216,6	3.853,4	2.147,3	1.539,6	7.540,3	314,3	740,6	276,1	8.871,1
Απρ.	642,8	3.201,3	3.844,1	2.239,2	1.540,0	7.623,3	324,4	741,0	267,2	8.955,6
Μάιος	644,7	3.215,7	3.860,4	2.274,0	1.535,9	7.670,3	320,3	740,0	283,4	9.013,8
Ιούν.	649,5	3.203,3	3.852,8	2.305,8	1.537,2	7.695,8	329,3	733,9	280,3	9.039,0
Ιουλ.	650,9	3.180,6	3.831,4	2.391,7	1.532,9	7.756,1	342,5	732,2	284,8	9.115,2
Αύγ.	654,7	3.186,4	3.841,0	2.430,2	1.532,8	7.804,1	341,3	746,8	276,0	9.167,9
Σέπτ.	662,3	3.223,2	3.885,5	2.452,7	1.531,8	7.870,0	339,2	737,2	285,4	9.231,4
Οκτ.	699,9	3.283,8	3.983,7	2.495,0	1.535,5	8.014,2	350,0	736,2	275,2	9.375,3
Νοέμ.	704,5	3.253,6	3.958,1	2.523,7	1.543,6	8.025,4	333,5	746,1	273,5	9.378,2
Δεκ.	710,4	3.270,2	3.980,6	2.472,2	1.568,6	8.021,4	350,2	755,5	266,1	9.392,9
2009 Ιαν.	716,4	3.375,1	4.091,5	2.389,8	1.600,7	8.082,0	324,7	767,8	216,2	9.390,3
Φεβρ.	721,4	3.409,4	4.130,8	2.353,9	1.623,4	8.108,1	327,7	778,3	214,3	9.428,2
Μάρτ.	726,1	3.411,2	4.137,3	2.317,0	1.642,4	8.096,7	338,6	777,9	193,8	9.406,7
Απρ.	728,9	3.470,0	4.198,9	2.294,2	1.665,5	8.158,6	334,9	770,7	205,2	9.469,1
Μάιος	730,4	3.471,9	4.202,3	2.250,9	1.681,2	8.134,4	325,9	755,2	197,7	9.412,8
Ιούν.	734,2	3.515,2	4.249,4	2.202,4	1.698,0	8.149,8	344,1	742,9	181,2	9.417,9
Ιουλ.	733,9	3.586,2	4.320,2	2.138,9	1.721,9	8.180,9	330,7	747,2	170,4	9.428,9
Αύγ.	742,3	3.635,2	4.377,5	2.089,7	1.742,2	8.209,4	312,4	748,4	155,8	9.425,8
Σέπτ.	746,4	3.654,5	4.400,9	2.031,6	1.760,1	8.192,6	327,7	747,1	147,8	9.415,0
Οκτ.	747,0	3.712,1	4.459,1	1.966,7	1.781,5	8.207,4	308,1	742,0	138,4	9.395,6
Νοέμ.	753,4	3.706,9	4.460,3	1.925,0	1.792,1	8.177,4	313,0	728,0	133,5	9.351,6
Δεκ.	755,1	3.737,2	4.492,3	1.890,6	1.805,4	8.188,3	340,2	674,1	131,9	9.334,2
2010 Ιαν.	760,7	3.777,4	4.538,1	1.851,9	1.820,5	8.210,6	308,6	658,8	131,8	9.309,8
Φεβρ.	764,7	3.796,6	4.561,3	1.837,5	1.829,5	8.228,2	323,5	642,0	125,3	9.319,0
Μάρτ.	775,3	3.792,2	4.567,5	1.824,6	1.836,6	8.228,7	341,6	625,5	134,2	9.330,0
Απρ.	769,1	3.879,7	4.648,7	1.781,0	1.844,1	8.273,8	359,2	624,7	135,5	9.393,0
Μάιος	780,2	3.866,1	4.646,3	1.791,7	1.845,8	8.283,8	358,2	616,4	129,0	9.387,2
Ιούν.	785,0	3.874,4	4.659,4	1.796,9	1.844,9	8.301,2	401,8	606,5	122,8	9.432,0
Ιουλ.	782,2	3.907,3	4.689,5	1.784,0	1.857,7	8.331,2	390,2	588,1	126,6	9.435,8
Αύγ.	791,7	3.945,5	4.737,2	1.794,9	1.876,9	8.409,1	387,8	598,8	126,3	9.521,8
Σέπτ.	791,2	3.893,5	4.684,7	1.804,5	1.891,3	8.380,5	397,6	594,6	128,1	9.500,8
Οκτ.	790,4	3.896,4	4.686,8	1.811,3	1.903,7	8.401,8	382,9	579,5	121,9	9.486,1
Νοέμ.	796,0	3.887,8	4.683,8	1.803,4	1.914,8	8.402,1	432,9	591,1	119,4	9.545,6
Δεκ.*	790,0	3.911,7	4.701,7	1.775,1	1.909,1	8.385,9	442,0	576,9	120,5	9.525,1

Πηγή: ΕΚΤ.

* Προσωρινά στοιχεία.

1 Τα στοιχεία αναφέρονται στη μεταβαλλόμενη σύνθεση της ζώνης του ευρώ.

2 Νομισματικές υποχρεώσεις των NXI και της κεντρικής κυβέρνησης (ταχυδρομεία, Υπουργείο Οικονομικών) έναντι κατοίκων της ζώνης του ευρώ που δεν είναι NXI εκτός της κεντρικής κυβέρνησης.

3 Στο M3 και τις συνιστώσες του δεν περιλαμβάνονται τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων της αγοράς χρημάτων και τα χρεόγραφα διάρκειας έως 2 ετών που κατέχουν μη κάτοικοι της ζώνης του ευρώ.

Πίνακας 8 Η ελληνική συμβολή στα βασικά νομισματικά μεγέθη της ζώνης του ευρώ

(υπόλοιπα σε εκατ. ευρώ, μη εποχικώς διορθωμένα)

Τέλος περιόδου	Καταθέσεις μίας ημέρας			Καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια έως 2 ετών	Καταθέσεις υπό προειδοποίηση έως 3 μηνών ¹	Συμφωνίες επαναγοράς (repos)	Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων	Χρεόγραφα διάρκειας έως 2 ετών ²	Σύνολο ³ (M3 χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία (7)=(1)+(2)+ (3)+(4)+ (5)+(6))	Υπόμνηση: Νομισματική κυκλοφορία ⁴	
		Όψεως και τρεχούμενοι λογαριασμοί	Απλού ταμειυτηρίου								
	(1)	(1.1)	(1.2)								(2)
2006		100.108	26.030	74.078	69.301	2.965	1.568	5.808	490	180.240	13.377
2007		98.837	28.290	70.547	97.548	2.261	703	7.918	-1.587	205.680	14.247
2008		90.599	25.916	64.683	137.828	1.882	378	2.266	2.126	235.079	16.318
2009		103.165	31.057	72.109	134.003	3.141	189	1.539	-69	241.968	19.122
2010		90.831	26.977	63.854	117.624	3.015	87	935	6	212.498	20.383
2008	Ιαν.	93.741	25.675	68.066	102.918	2.104	652	7.716	-1.066	206.065	14.188
	Φεβρ.	91.122	24.690	66.432	106.332	2.166	589	7.812	-456	207.565	14.518
	Μάρτ.	93.345	27.160	66.185	107.143	2.133	593	7.807	183	211.204	14.336
	Απρ.	92.232	25.439	66.793	110.558	2.125	545	7.623	371	213.454	14.116
	Μάιος	90.245	24.444	65.801	114.883	2.030	637	7.432	623	215.850	14.601
	Ιούν.	93.981	27.435	66.546	115.582	1.999	634	7.280	1.380	220.856	14.619
	Ιούλ.	90.584	24.764	65.820	119.237	1.904	498	6.869	1.867	220.959	15.001
	Αύγ.	89.530	24.373	65.157	124.158	1.927	477	6.775	2.219	225.086	14.835
	Σέπτ.	91.518	26.500	65.018	126.391	1.950	941	6.276	2.467	229.543	14.929
	Οκτ.	89.051	24.845	64.206	133.716	2.036	1.082	2.993	2.182	231.060	15.941
	Νοέμ.	86.959	24.516	62.443	138.182	1.982	455	2.549	2.173	232.300	16.007
	Δεκ.	90.599	25.916	64.683	137.828	1.882	378	2.266	2.126	235.079	16.318
2009	Ιαν.	87.801	24.904	62.897	141.972	2.085	268	2.052	1.796	235.974	17.735
	Φεβρ.	87.691	24.776	62.916	142.315	2.119	277	1.852	1.635	235.889	17.848
	Μάρτ.	88.511	24.615	63.896	141.971	2.128	225	1.486	1.533	235.854	17.945
	Απρ.	93.160	26.919	66.241	140.820	2.438	327	1.512	1.966	240.223	18.194
	Μάιος	92.007	25.748	66.259	140.258	2.543	265	1.530	1.887	238.490	18.322
	Ιούν.	96.990	29.163	67.827	140.655	2.709	251	1.596	1.500	243.701	18.251
	Ιούλ.	96.415	27.771	68.644	137.865	2.889	265	1.682	1.263	240.379	18.557
	Αύγ.	97.942	28.580	69.362	138.050	2.967	236	1.706	1.239	242.140	18.385
	Σέπτ.	98.853	29.093	69.760	138.804	2.930	232	1.724	1.013	243.556	18.498
	Οκτ.	97.506	27.964	69.542	137.766	3.080	226	1.656	891	241.125	18.595
	Νοέμ.	98.626	29.498	69.128	135.157	3.087	184	1.599	325	238.978	18.706
	Δεκ.	103.165	31.057	72.109	134.003	3.141	189	1.539	-69	241.968	19.122
2010	Ιαν.	100.503	28.653	71.850	130.888	3.214	174	1.500	-75	236.204	18.859
	Φεβρ.	99.125	27.983	71.142	128.365	3.138	149	1.306	-73	232.010	19.022
	Μάρτ.	98.051	27.253	70.798	126.867	2.918	169	1.167	-75	229.097	19.111
	Απρ.	96.950	27.364	69.586	123.047	2.800	136	1.031	-48	223.916	19.254
	Μάιος	95.559	26.934	68.625	121.702	2.872	123	966	-17	221.205	19.376
	Ιούν.	96.130	28.877	67.253	119.749	3.531	105	894	-7	220.402	19.640
	Ιούλ.	93.401	26.700	66.701	118.021	3.290	138	894	2	215.746	19.839
	Αύγ.	92.649	26.362	66.287	119.596	3.267	128	899	1	216.540	19.732
	Σέπτ.	92.831	27.906	64.925	119.522	3.031	110	935	2	216.431	19.719
	Οκτ.	91.462	26.499	64.963	119.480	3.015	113	856	-2	214.924	19.768
	Νοέμ.	89.981	26.837	63.144	118.568	3.104	106	853	1	212.613	19.927
	Δεκ.	90.831	26.977	63.854	117.624	3.015	87	935	6	212.498	20.383

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Περιλαμβάνονται και καταθέσεις ταμειυτηρίου σε λοιπά νομίσματα (εκτός ευρώ).

2 Το μέγεθος αυτό υπολογίζεται σε ενοποιημένη βάση με τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Επομένως, από τα χρεόγραφα διάρκειας έως δύο ετών που έχουν εκδοθεί από τα εγχώρια NXI στην Ελλάδα αφαιρούνται οι τοποθετήσεις τους σε χρεόγραφα έως δύο ετών που εκδίδονται από τα NXI της υπόλοιπης ζώνης του ευρώ.

3 Το νομισματικό μέγεθος M3 της Ελλάδος, αλλά και κάθε άλλης χώρας της ζώνης του ευρώ, δεν μπορεί πλέον να υπολογιστεί με ακρίβεια, καθώς η ποσότητα των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ που έχουν τεθεί σε κυκλοφορία σε κάθε χώρα διακρατείται και από κατοίκους άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ (όπως και από κατοίκους τρίτων χωρών). Εξαιτίας αυτών των τεχνικών προβλημάτων, η κατάρτιση των ελληνικών μεγεθών M0, M1, M2 και M3 διακόπηκε τον Ιανουάριο του 2003.

4 Από τον Ιανουάριο του 2002, τα τραπεζογραμμάτια σε κυκλοφορία υπολογίζονται με βάση την κλειδα συμμετοχής της Ελλάδος στο κεφάλαιο της ΕΚΤ, εξαιρουμένου του ποσοστού 8% των εκδοθέντων τραπεζογραμματίων που αναλογεί στην ΕΚΤ.

Πίνακας 9 Ελλάδα: ανάλυση καταθέσεων των εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα λοιπά NXI,¹ κατά νόμισμα και κατά κατηγορία

(υπόλοιπα σε εκατ. ευρώ, μη εποχικώς διορθωμένα)

Τέλος περιόδου	Σύνολο καταθέσεων ²	Ανάλυση κατά νόμισμα		Ανάλυση κατά κατηγορία		
		Καταθέσεις σε ευρώ ³	Καταθέσεις σε λοιπά νομίσματα	Ώψεως ³	Ταμειντηρίου	Προθεσμίας
2006	173.373	151.324	22.049	23.528	77.858	71.987
2007	197.238	173.498	23.740	25.018	73.562	98.658
2008	227.253	200.638	26.615	21.826	67.328	138.099
2009	237.798	217.658	20.140	26.329	75.811	135.658
2010	208.781	191.248	17.533	22.864	66.705	119.211
2008 Ιαν.	196.034	171.476	24.558	21.735	70.740	103.558
Φεβρ.	197.408	172.638	24.769	21.125	69.153	107.129
Μάρτ.	200.454	176.408	24.047	23.644	68.860	107.951
Απρ.	202.575	177.765	24.804	22.186	69.470	110.920
Μάιος	204.890	179.223	25.666	21.500	68.386	115.003
Ιούν.	209.085	183.412	25.673	23.998	69.113	115.973
Ιούλ.	209.795	182.932	26.863	21.785	68.267	119.743
Αύγ.	213.386	184.003	29.383	21.093	67.628	124.665
Σέπτ.	217.315	187.760	29.555	22.871	67.506	126.938
Οκτ.	222.022	191.250	30.772	21.226	66.785	134.011
Νοέμ.	223.579	192.424	31.155	20.116	64.962	138.501
Δεκ.	227.253	200.638	26.615	21.826	67.328	138.099
2009 Ιαν.	228.582	200.337	28.245	20.684	65.526	142.372
Φεβρ.	229.142	201.130	28.011	20.837	65.570	142.734
Μάρτ.	230.084	205.507	24.577	20.752	66.557	142.775
Απρ.	233.789	209.555	24.234	22.930	69.222	141.637
Μάιος	232.040	208.329	23.712	21.710	69.329	141.001
Ιούν.	237.268	214.268	23.000	24.861	71.094	141.313
Ιούλ.	234.288	211.621	22.667	23.699	72.080	138.509
Αύγ.	236.163	212.690	23.473	24.548	72.881	138.733
Σέπτ.	237.592	214.976	22.616	24.684	73.232	139.675
Οκτ.	235.273	213.536	21.737	24.100	73.104	138.069
Νοέμ.	234.261	213.057	21.204	25.349	72.720	136.193
Δεκ.	237.798	217.658	20.140	26.329	75.811	135.658
2010 Ιαν.	232.651	212.307	20.344	24.357	75.628	132.665
Φεβρ.	229.372	209.754	19.618	23.915	74.853	130.605
Μάρτ.	227.210	208.697	18.513	23.576	74.292	129.342
Απρ.	221.989	204.312	17.676	23.406	72.943	125.639
Μάιος	219.730	201.018	18.712	23.200	72.069	124.461
Ιούν.	216.331	196.789	19.542	24.492	70.595	121.245
Ιούλ.	211.822	193.522	18.300	22.654	69.797	119.372
Αύγ.	212.543	193.529	19.013	22.333	69.371	120.839
Σέπτ.	212.435	194.639	17.795	23.732	67.785	120.918
Οκτ.	210.998	193.421	17.577	22.491	67.813	120.693
Νοέμ.	208.755	190.141	18.614	22.677	66.082	119.997
Δεκ. ²	208.781	191.248	17.533	22.864	66.705	119.211

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Τα λοιπά Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (Λοιπά NXI) περιλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα (εκτός από την Τράπεζα της Ελλάδος) και τα αμοιβαία κεφάλαια διαθεσίμων.

2 Το Δεκέμβριο του 2010 τα υπόλοιπα των καταθέσεων έχουν επηρεαστεί από αναταξινομήσεις καταθέσεων ορισμένων ΔΕΚΟ που, σύμφωνα με σχετική απόφαση της ΕΛΣΤΑΤ (15 Νοεμβρίου 2010), μεταφέρθηκαν στη γενική κυβέρνηση.

3 Περιλαμβάνεται και το ηλεκτρονικό χρήμα

Πίνακας 10 Επιτόκια της αγοράς χρήματος

(ποσοστά % ετησίως, μέσοι όροι περιόδου)

Περίοδος	Καταθέσεις μίας ημέρας ¹	Καταθέσεις ενός μηνός ²	Καταθέσεις 3 μηνών ²	Καταθέσεις 6 μηνών ²	Καταθέσεις 9 μηνών ²	Καταθέσεις 12 μηνών ²
2006	2,83	2,94	3,08	3,23	3,35	3,44
2007	3,87	4,08	4,28	4,35	4,41	4,45
2008	3,87	4,28	4,64	4,73	4,76	4,83
2009	0,71	0,89	1,22	1,43	1,54	1,61
2010	0,44	0,57	0,81	1,08	1,22	1,35
2008 Ιαν.	4,02	4,20	4,48	4,50	4,50	4,50
Φεβρ.	4,03	4,18	4,36	4,36	4,35	4,35
Μάρτ.	4,09	4,30	4,60	4,59	4,59	4,59
Απρ.	3,99	4,37	4,78	4,80	4,81	4,82
Μάιος	4,01	4,39	4,86	4,90	4,94	4,99
Ιούν.	4,01	4,47	4,94	5,09	5,23	5,36
Ιούλ.	4,19	4,47	4,96	5,15	5,25	5,39
Αύγ.	4,30	4,49	4,97	5,16	5,23	5,32
Σέπτ.	4,27	4,66	5,02	5,22	5,29	5,38
Οκτ.	3,82	4,83	5,11	5,18	5,21	5,25
Νοέμ.	3,15	3,84	4,24	4,29	4,33	4,35
Δεκ.	2,49	2,99	3,29	3,37	3,42	3,45
2009 Ιαν.	1,81	2,14	2,46	2,54	2,59	2,62
Φεβρ.	1,26	1,63	1,94	2,03	2,09	2,14
Μάρτ.	1,06	1,27	1,64	1,77	1,84	1,91
Απρ.	0,84	1,01	1,42	1,61	1,69	1,77
Μάιος	0,78	0,88	1,28	1,48	1,57	1,64
Ιούν.	0,70	0,91	1,23	1,44	1,54	1,61
Ιούλ.	0,36	0,61	0,97	1,21	1,33	1,41
Αύγ.	0,35	0,51	0,86	1,12	1,24	1,33
Σέπτ.	0,36	0,46	0,77	1,04	1,16	1,26
Οκτ.	0,36	0,43	0,74	1,02	1,14	1,24
Νοέμ.	0,36	0,44	0,72	0,99	1,12	1,23
Δεκ.	0,35	0,48	0,71	1,00	1,12	1,24
2010 Ιαν.	0,34	0,44	0,68	0,98	1,11	1,23
Φεβρ.	0,34	0,42	0,66	0,96	1,10	1,23
Μάρτ.	0,35	0,41	0,64	0,95	1,09	1,22
Απρ.	0,35	0,40	0,64	0,96	1,10	1,23
Μάιος	0,34	0,42	0,69	0,98	1,12	1,25
Ιούν.	0,35	0,45	0,73	1,01	1,15	1,28
Ιούλ.	0,48	0,58	0,85	1,10	1,25	1,37
Αύγ.	0,43	0,64	0,90	1,15	1,29	1,42
Σέπτ.	0,45	0,62	0,88	1,14	1,29	1,42
Οκτ.	0,70	0,78	1,00	1,22	1,36	1,50
Νοέμ.	0,59	0,83	1,04	1,27	1,41	1,54
Δεκ.	0,50	0,81	1,02	1,25	1,39	1,53
2011 Ιαν.	0,66	0,79	1,02	1,25	1,41	1,55

Πηγή: Bloomberg.

1 Μέσος όρος του δείκτη επιτοκίων μίας ημέρας στη ζώνη του ευρώ (EONIA).

2 Διαπραγμαζόμενα επιτόκια προσφοράς στη ζώνη του ευρώ (EURIBOR).

Πίνακας 11 Αποδόσεις ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου

(ποσοστά % ετησίως, μέσοι όροι περιόδου)

Περίοδος	3 ετών	5 ετών	7 ετών	10 ετών	15 ετών	20 ετών ¹	30 ετών
2006	3,58	3,72	3,87	4,07	4,16	4,23	4,42
2007	4,21	4,30	4,34	4,50	4,67	–	4,81
2008	4,27	4,51	4,54	4,80	5,18	–	5,30
2009	3,12	4,22	4,49	5,17	5,61	–	5,83
2010	9,39	9,34	9,51	9,09	8,89	–	8,07
2008 Ιαν.	3,88	4,02	4,17	4,40	4,76	–	4,95
Φεβρ.	3,68	3,83	4,09	4,36	4,79	–	4,99
Μάρτ.	3,92	4,10	4,24	4,42	4,95	–	5,16
Απρ.	4,15	4,31	4,32	4,54	5,05	–	5,20
Μάιος	4,35	4,46	4,46	4,74	5,08	–	5,21
Ιούν.	4,97	5,08	4,96	5,17	5,37	–	5,40
Ιούλ.	4,94	5,04	4,98	5,15	5,38	–	5,44
Αύγ.	4,53	4,64	4,63	4,87	5,15	–	5,25
Σέπτ.	4,42	4,65	4,65	4,88	5,26	–	5,36
Οκτ.	3,97	4,48	4,53	4,93	5,22	–	5,26
Νοέμ.	4,12	4,65	4,70	5,09	5,49	–	5,52
Δεκ.	4,28	4,89	4,76	5,08	5,67	–	5,82
2009 Ιαν.	3,93	5,22	5,26	5,59	6,21	–	6,46
Φεβρ.	3,91	5,19	5,25	5,70	6,13	–	6,26
Μάρτ.	4,05	5,08	5,16	5,87	6,11	–	6,28
Απρ.	3,63	4,72	4,71	5,50	5,78	–	5,86
Μάιος	3,10	4,14	4,53	5,22	5,54	–	5,71
Ιούν.	3,05	4,20	4,55	5,33	5,73	–	5,93
Ιούλ.	2,57	3,62	3,99	4,89	5,40	–	5,70
Αύγ.	2,52	3,41	3,77	4,52	4,93	–	5,26
Σέπτ.	2,26	3,36	3,77	4,56	4,91	–	5,31
Οκτ.	2,26	3,37	3,78	4,57	4,97	–	5,39
Νοέμ.	2,45	3,63	4,06	4,84	5,51	–	5,65
Δεκ.	3,72	4,67	5,01	5,49	6,10	–	6,11
2010 Ιαν.	4,72	5,40	5,61	6,02	6,50	–	6,36
Φεβρ.	5,92	6,30	6,21	6,46	6,58	–	6,47
Μάρτ.	5,51	5,84	5,83	6,24	6,45	–	6,47
Απρ.	7,91	7,87	7,87	7,83	7,46	–	7,08
Μάιος	8,28	8,59	8,39	7,97	8,28	–	7,69
Ιούν.	9,41	9,50	9,57	9,10	9,68	–	9,11
Ιούλ.	11,17	10,85	10,94	10,34	10,34	–	9,08
Αύγ.	11,65	11,33	11,18	10,70	10,36	–	9,00
Σέπτ.	11,63	11,65	11,76	11,34	10,49	–	8,89
Οκτ.	9,64	9,64	10,13	9,57	9,41	–	8,39
Νοέμ.	13,08	12,27	12,91	11,52	10,35	–	9,13
Δεκ.	13,75	12,89	13,66	12,01	10,75	–	9,15
2011 Ιαν.	13,78	12,94	13,32	11,73	10,58	–	8,89

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Από το Μάιο του 2007 δεν υπάρχει στην αγορά ομόλογο με εναπομένονσα διάρκεια κοντά στα 20 έτη.

Πίνακας 12 Χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα κατά κλάδο δραστηριότητας από τα εγχώρια NXI^{1,2}

(υπόλοιπα σε εκατ. ευρώ)

Τέλος περιόδου	Γενικό σύνολο	Επιχειρήσεις						Ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες, ατομικές επιχειρήσεις	Ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα			
		Σύνολο	Γεωργία	Βιομηχανία ³	Εμπόριο	Τουρισμός	Λοιποί κλάδοι ³		Σύνολο	Στεγαστικά	Καταναλωτικά	Λοιπά
2006	179.452	93.576	3.098	19.515	23.712	4.800	42.451	–	85.877	57.145	26.597	2.135
2007	215.405	111.289	3.304	21.488	27.672	5.883	52.942	–	104.116	69.363	31.942	2.811
2008	249.661	132.458	3.856	24.873	32.985	7.032	63.713	–	117.203	77.700	36.435	3.068
2009	253.379	133.745	3.962	23.685	33.519	7.358	65.220	–	119.635	80.559	36.044	3.032
2010	257.127	123.072	2.060	24.269	25.356	7.355	64.033	16.233	117.823	80.429	35.068	2.325
2008 Ιαν.	217.682	112.572	3.396	21.628	27.826	5.950	53.773	–	105.109	70.032	32.311	2.767
Φεβρ.	221.161	114.445	3.552	22.122	28.101	6.208	54.462	–	106.716	70.834	33.070	2.812
Μάρτ.	225.312	117.396	3.585	22.455	28.955	6.308	56.094	–	107.916	71.661	33.367	2.888
Απρ.	226.983	118.261	3.708	22.485	29.280	6.499	56.290	–	108.722	72.271	33.678	2.774
Μάιος	230.680	120.639	3.776	23.263	30.045	6.595	56.959	–	110.042	73.007	34.196	2.839
Ιούν.	235.808	124.189	3.842	23.778	30.938	6.771	58.861	–	111.619	74.064	34.606	2.948
Ιουλ.	238.349	125.440	3.858	24.134	31.227	6.817	59.404	–	112.909	74.830	35.133	2.947
Αύγ.	240.860	127.250	3.901	24.320	31.558	6.888	60.583	–	113.609	75.204	35.483	2.922
Σέπτ.	244.062	128.963	3.915	24.490	32.045	7.037	61.476	–	115.098	76.055	36.037	3.006
Οκτ.	247.990	131.808	3.967	24.774	32.314	7.024	63.729	–	116.182	76.854	36.282	3.046
Νοέμ.	248.676	132.136	4.019	25.168	32.953	6.948	63.048	–	116.540	77.003	36.492	3.044
Δεκ.	249.661	132.458	3.856	24.873	32.985	7.032	63.713	–	117.203	77.700	36.435	3.068
2009 Ιαν.	250.266	132.994	3.879	24.944	33.245	7.081	63.846	–	117.272	77.813	36.449	3.010
Φεβρ.	250.438	132.951	3.933	25.001	33.454	7.148	63.415	–	117.487	78.003	36.513	2.971
Μάρτ.	249.960	132.575	3.827	24.491	33.708	7.154	63.395	–	117.384	78.066	36.369	2.949
Απρ.	250.464	133.056	3.940	24.530	34.057	7.197	63.332	–	117.408	78.235	36.245	2.928
Μάιος	250.865	133.182	3.974	24.640	34.176	7.312	63.080	–	117.683	78.396	36.318	2.970
Ιούν.	249.676	131.690	3.989	24.380	33.745	7.406	62.170	–	117.986	78.734	36.281	2.971
Ιουλ.	250.473	132.140	4.011	24.363	33.773	7.380	62.612	–	118.334	79.042	36.384	2.908
Αύγ.	250.707	132.234	3.913	24.232	33.322	7.196	63.572	–	118.472	79.145	36.445	2.883
Σέπτ.	251.820	132.924	3.970	24.042	33.775	7.192	63.944	–	118.896	79.560	36.392	2.944
Οκτ.	251.528	132.583	3.987	23.886	33.454	7.172	64.084	–	118.945	79.670	36.329	2.946
Νοέμ.	251.848	132.746	4.028	23.892	33.207	7.249	64.370	–	119.103	79.958	36.166	2.978
Δεκ.	253.379	133.745	3.962	23.685	33.519	7.358	65.220	–	119.635	80.559	36.044	3.032
2010 Ιαν.	253.882	134.326	4.076	23.859	33.408	7.428	65.556	–	119.556	80.704	35.875	2.977
Φεβρ.	254.887	135.235	4.063	23.926	33.183	7.512	66.551	–	119.652	80.878	35.791	2.984
Μάρτ.	254.773	135.105	3.987	23.934	33.203	7.639	66.341	–	119.669	81.173	35.489	3.007
Απρ.	254.683	135.229	4.014	23.881	33.104	7.665	66.565	–	119.453	81.125	35.327	3.002
Μάιος	255.765	136.412	4.012	23.938	33.088	7.640	67.734	–	119.353	81.110	35.193	3.050
Ιούν.	249.937	130.159	2.200	26.289	26.724	7.376	67.570	13.855	119.778	81.355	36.279	2.144
Ιουλ.	248.564	129.214	2.189	25.858	26.716	7.345	67.105	13.898	119.349	81.258	35.947	2.143
Αύγ.	262.235	129.118	2.191	25.530	26.632	7.348	67.416	13.754	119.363	81.374	35.886	2.103
Σέπτ.	261.747	127.147	2.155	25.332	25.873	7.272	66.515	15.491	119.108	81.125	35.822	2.161
Οκτ.	260.992	126.988	2.051	25.542	25.663	7.237	66.495	16.196	117.808	79.957	35.609	2.242
Νοέμ.	261.660	127.588	2.052	25.383	25.595	7.292	67.266	16.152	117.919	80.226	35.431	2.263
Δεκ. ³	257.127	123.072	2.060	24.269	25.356	7.355	64.033	16.233	117.823	80.429	35.068	2.325

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Στα υπόλοιπα περιλαμβάνονται τα δάνεια, οι τοποθετήσεις των NXI σε εταιρικά ομόλογα, τα τιτλοποιημένα δάνεια καθώς και τα τιτλοποιημένα εταιρικά ομόλογα.

2 Από τον Ιούνιο του 2010 τα δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία και δεν περιλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς τις επιχειρήσεις. Επίσης τον Ιούνιο του 2010 τα υπόλοιπα της συνολικής χρηματοδότησης αλλά και της χρηματοδότησης ορισμένων κλάδων (ναυτιλίας, λοιπών κλάδων επιχειρήσεων, καταναλωτικών και λοιπών δανείων νοικοκυριών) έχουν επηρεαστεί από αναταξινόμησης δανείων μεταξύ τομέων και κλάδων λόγω αλλαγής του τρόπου υποβολής των στοιχείων από τις τράπεζες.

3 Το Δεκέμβριο του 2010 τα υπόλοιπα της χρηματοδότησης ορισμένων κλάδων (βιομηχανία και λοιποί κλάδοι) έχουν επηρεαστεί από αναταξινόμησης δανείων ορισμένων ΔΕΚΟ που, σύμφωνα με σχετική απόφαση της ΕΛΣΤΑΤ (15 Νοεμβρίου 2010), μεταφέρθηκαν στη γενική κυβέρνηση.

Πίνακας 13 Ελλάδα: τραπεζικά επιτόκια νέων καταθέσεων σε ευρώ κατοίκων της ζώνης του ευρώ

(ποσοστά % ετησίως, μέσοι όροι περιόδου, εκτός εάν σημειώνεται διαφορετικά)

		Καταθέσεις από νοικοκυριά			Καταθέσεις από επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στο χρηματοπιστωτικό τομέα		Συμφωνίες επαναγοράς (repos)
		Μίας ημέρας ^{1,2}	Ταμειντηρίου ²	Με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος	Μίας ημέρας ²	Με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος	
Περίοδος							
2006		1,02	0,98	2,86	0,79	2,81	2,67
2007		1,22	1,14	3,95	1,03	3,94	3,70
2008		1,26	1,17	4,87	1,09	4,48	3,93
2009		0,63	0,56	2,74	0,50	1,65	0,68
2010		0,45	0,40	3,26	0,35	2,53	μ.δ.
2008	Ιαν.	1,24	1,16	4,35	1,09	4,13	3,87
	Φεβρ.	1,25	1,16	4,30	1,12	4,19	3,88
	Μάρτ.	1,25	1,17	4,42	1,06	4,44	4,01
	Απρ.	1,25	1,17	4,68	1,06	4,41	3,98
	Μάιος	1,24	1,16	4,73	1,07	4,39	3,99
	Ιούν.	1,25	1,17	4,85	1,06	4,51	4,44
	Ιουλ.	1,26	1,17	5,09	1,15	4,59	4,20
	Αύγ.	1,26	1,18	4,99	1,13	4,69	4,22
	Σέπτ.	1,28	1,19	5,11	1,09	4,80	4,76
	Οκτ.	1,27	1,20	5,37	1,18	4,71	4,26
	Νοέμ.	1,27	1,19	5,22	1,05	4,51	3,08
	Δεκ.	1,24	1,16	5,36	0,96	4,36	2,52
2009	Ιαν.	1,15	1,05	4,89	0,92	3,53	1,65
	Φεβρ.	0,98	0,88	3,87	0,73	2,36	1,33
	Μάρτ.	0,79	0,74	3,25	0,58	2,03	1,11
	Απρ.	0,69	0,62	2,84	0,51	1,85	0,79
	Μάιος	0,58	0,50	2,58	0,48	1,67	0,71
	Ιούν.	0,53	0,45	2,55	0,44	1,45	0,58
	Ιουλ.	0,52	0,46	2,34	0,46	1,25	0,43
	Αύγ.	0,50	0,45	2,24	0,40	1,12	0,34
	Σέπτ.	0,48	0,43	2,08	0,38	1,14	0,30
	Οκτ.	0,43	0,37	2,08	0,37	1,16	0,27
	Νοέμ.	0,43	0,37	2,01	0,41	1,08	0,32
	Δεκ.	0,43	0,37	2,10	0,35	1,18	0,34
2010	Ιαν.	0,43	0,37	2,18	0,37	1,21	0,30
	Φεβρ.	0,44	0,38	2,35	0,36	1,29	0,37
	Μάρτ.	0,43	0,38	2,61	0,38	1,61	0,42
	Απρ.	0,43	0,37	2,98	0,36	1,71	0,47
	Μάιος	0,42	0,37	3,42	0,38	2,06	0,56
	Ιούν.	0,43	0,38	3,61	0,32	3,37	μ.δ.
	Ιουλ.	0,43	0,38	3,71	0,31	3,40	μ.δ.
	Αύγ.	0,44	0,39	3,66	0,32	3,14	μ.δ.
	Σέπτ.	0,46	0,41	3,61	0,33	2,98	μ.δ.
	Οκτ.	0,47	0,42	3,68	0,34	2,98	μ.δ.
	Νοέμ.	0,49	0,44	3,65	0,35	3,27	μ.δ.
	Δεκ.	0,50	0,45	3,68	0,36	3,29	1,92

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

μ.δ.: μη δημοσιεύσιμο για λόγους τήρησης της εμπιστευτικότητας.

1 Το επιτόκιο των καταθέσεων μίας ημέρας από νοικοκυριά είναι ο σταθμικός μέσος όρος του επιτοκίου των τρεχούμενων λογαριασμών και του επιτοκίου των καταθέσεων ταμειντηρίου.

2 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

Πίνακας 14 Ελλάδα: τραπεζικά επιτόκια νέων δανείων σε ευρώ προς κατοίκους της ζώνης του ευρώ

(ποσοστά % ετησίως, μέσοι όροι περιόδου, εκτός εάν σημειώνεται διαφορετικά)

Περίοδος		Δάνεια προς ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα ¹				Δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες, ατομικές επιχειρήσεις ¹		Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις ¹			
		Δάνεια χωρίς καθορισμένη διάρκεια ^{2,3}	Καταναλωτικά δάνεια		Στεγαστικά δάνεια		Δάνεια χωρίς καθορισμένη διάρκεια ^{3,4}	Δάνεια τακτής λήξης με κυμαινόμενο ή σταθερό επιτόκιο έως ένα έτος	Κυμαινόμενο ή σταθερό επιτόκιο έως ένα έτος		
			Με κυμαινόμενο ή σταθερό επιτόκιο έως ένα έτος	Μέσο επιτόκιο συνόλου καταναλωτικών δανείων	Με κυμαινόμενο ή σταθερό επιτόκιο έως ένα έτος	Μέσο επιτόκιο συνόλου στεγαστικών δανείων			Δάνεια χωρίς καθορισμένη διάρκεια ^{3,4}	Μέχρι ένα εκατ. ευρώ	Άνω του ενός εκατ. ευρώ
2006		13,45	7,89	8,57	4,24	4,30			7,18	5,76	4,37
2007		14,09	7,70	8,46	4,57	4,46			7,54	6,57	5,32
2008		14,80	8,65	8,96	5,10	4,81			7,61	6,82	5,71
2009		14,39	8,59	9,33	3,52	3,94			6,07	4,62	3,52
2010		14,18	9,79	9,53	3,42	3,67			6,25	5,53	4,27
2008	Ιαν.	14,48	8,09	8,49	4,61	4,39			7,50	6,66	5,48
	Φεβρ.	14,48	8,28	8,60	4,67	4,40			7,50	6,62	5,32
	Μάρτ.	14,46	8,57	8,59	4,77	4,47			7,55	6,65	5,68
	Απρ.	14,52	8,79	8,72	4,83	4,50			7,62	6,79	5,66
	Μάιος	14,48	8,73	8,88	4,94	4,57			7,62	6,83	5,64
	Ιούν.	14,49	8,41	8,78	5,05	4,68			7,59	6,91	5,82
	Ιούλ.	14,98	9,10	9,01	5,30	4,83			7,79	7,03	6,05
	Αύγ.	15,16	8,73	8,99	5,34	4,98			7,78	7,11	5,82
	Σέπτ.	15,15	8,77	9,08	5,45	5,03			7,94	7,24	6,04
	Οκτ.	15,28	8,64	9,38	5,92	5,35			7,81	7,40	6,31
	Νοέμ.	15,24	8,88	9,50	5,35	5,30			7,49	6,41	5,59
	Δεκ.	14,83	8,76	9,46	4,92	5,21			7,13	6,18	5,07
2009	Ιαν.	14,81	9,15	9,82	4,55	4,97			6,66	5,45	4,24
	Φεβρ.	14,72	8,84	9,81	4,16	4,65			6,63	4,99	4,12
	Μάρτ.	14,46	8,62	9,71	3,83	4,32			6,38	4,71	4,10
	Απρ.	14,44	9,17	9,72	3,64	4,11			6,11	4,36	3,79
	Μάιος	14,31	8,54	9,14	3,52	3,97			6,10	4,56	3,59
	Ιούν.	14,32	7,59	8,93	3,46	3,86			6,06	4,59	3,33
	Ιούλ.	14,44	8,36	9,09	3,27	3,68			5,87	4,33	3,44
	Αύγ.	14,33	8,54	8,99	3,27	3,72			5,83	4,41	3,22
	Σέπτ.	14,31	8,43	9,25	3,19	3,57			5,82	4,44	3,23
	Οκτ.	14,20	9,06	9,46	3,15	3,56			5,79	4,43	2,96
	Νοέμ.	14,22	8,59	9,13	3,14	3,49			5,80	4,49	2,99
	Δεκ.	14,08	8,18	8,94	3,08	3,41			5,81	4,70	3,24
2010	Ιαν.	14,05	8,69	8,96	3,05	3,44			5,72	4,52	3,23
	Φεβρ.	14,14	8,65	9,36	3,08	3,42			5,87	4,72	3,37
	Μάρτ.	13,84	8,94	9,27	3,21	3,53			5,93	4,98	3,71
	Απρ.	13,94	8,69	9,30	3,32	3,62			6,13	5,21	3,55
	Μάιος	13,92	8,48	9,30	3,36	3,63			6,29	5,56	3,77
	Ιούν.	14,28	10,31	9,45	3,26	3,50	9,07	7,43	5,94	5,47	3,89
	Ιούλ.	14,29	10,88	9,79	3,54	3,78	9,19	6,84	6,25	5,74	4,73
	Αύγ.	14,31	10,92	9,86	3,67	3,89	9,23	7,87	6,48	5,87	4,51
	Σέπτ.	14,33	10,40	9,75	3,54	3,74	9,21	7,63	6,45	5,86	5,28
	Οκτ.	14,29	10,65	9,87	3,72	3,92	9,43	8,07	6,56	5,94	5,32
	Νοέμ.	14,41	10,57	9,82	3,67	3,83	9,47	7,99	6,62	6,14	4,91
	Δεκ.	14,40	10,27	9,68	3,65	3,79	9,57	7,83	6,79	6,32	4,95

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

1 Δεν περιλαμβάνονται οι επιβαρύνσεις. Από τον Ιούνιο του 2010, τα δάνεια προς τους ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις αποτελούν χωριστή κατηγορία και δεν περιλαμβάνονται πλέον στα δάνεια προς τις επιχειρήσεις.

2 Το επιτόκιο είναι ο σταθμικός μέσος όρος των επιτοκίων των δανείων προς νοικοκυριά μέσω πιστωτικών καρτών, των ανοικτών δανείων και των υπερεναλίψεων από τρεχούμενους λογαριασμούς.

3 Επιτόκιο στο τέλος του μηνός.

4 Το επιτόκιο είναι ο σταθμικός μέσος όρος των επιτοκίων των δανείων μέσω αλληλόχρεων λογαριασμών και των υπερεναλίψεων από λογαριασμούς όψεως.

